

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Aleksandra Kwiatkowska

**Rola Zintegrowanego Programu Operacyjnego
Rozwoju Regionalnego w społeczno-ekonomicznym
przekształceniu polskich regionów**

Rozprawa doktorska

napisana w Zakładzie Ekonometrii Przestrzennej
pod kierunkiem prof. dr. hab. Waldemara Ratajczaka

Poznań 2023

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział 1. Region według Unii Europejskiej. Konkurencyjność regionów. Teorie rozwoju regionalnego	10
1. Region a Jednostki Terytorialne do celów statystycznych (NUTS)	10
2. Konkurencyjność regionów	16
3. Ewolucyjne teorie wzrostu regionalnego – wybrane zagadnienia	23
3.1. Koncepcja zależności od ścieżki	24
Rozdział 2. Polityka regionalna	28
1. Europejska polityka regionalna	29
2. Polityka regionalna w Polsce po przystąpieniu do Unii Europejskiej	37
2.1. Planowanie strategiczne	37
2.2. Planowanie operacyjne w rozwoju regionalnym - wybrane instrumenty finansowe	39
Rozdział 3. ZPORR - główny instrument polskiej polityki regionalnej w latach 2004-2006	44
1. Charakterystyka ZPORR	47
1.1. Cel oraz priorytety ZPORR	49
1.2. Krajowe podstawy prawne	50
1.3. Instytucje zaangażowane w zarządzanie i realizację ZPORR	51
1.4. System oceny i wyboru projektów	52
Rozdział 4. Analiza skuteczności polityki regionalnej na przykładzie ZPORR	55
1. Realizacja ZPORR w poszczególnych województwach	55
1.1. Aktywność gmin w pozyskiwaniu środków ZPORR.	72

Rozdział 5. Cząso-przestrzenne efekty oddziaływania funduszy ZPORR na rozwój polskich regionów	74
1. Charakterystyka STPCA	74
2. Identyfikacja autokorelacji przestrzennej w społeczno-ekonomicznych efektach ZPORR	76
2.1. Wykorzystanie współczynnika C-Gearego	76
2.2. Wykorzystanie złożonego współczynnika I-Morana	89
Rozdział 6. Oddziaływanie funduszy ZPORR na zmiany w administracji publicznej	95
1. Wyniki badania ankietowego.....	95
1.1. Weryfikacja wyników badania ankietowego	98
Podsumowanie	103
Bibliografia	106
Aneks.....	119
1. Definicje regionu.....	119
2. Ekonomiczne teorie wzrostu regionalnego	120
3. Koncepcja zależności od ścieżki – model Polyi i Eggenbergera	121
4. Główne instrumenty europejskiej polityki regionalnej w latach 2000-2006..	122
5. Dokumenty strategiczne polityki regionalnej w latach 2000-2006	126
6. Priorytety i działania ZPORR	132
7. Formalno-prawne uwarunkowania wdrażania ZPORR	133
8. Instytucje zaangażowane we wdrażanie ZPORR na poziomie regionalnym ...	142
9. Szczegółowe kompetencje instytucji zaangażowanych we wdrażanie ZPORR	143
10. Wykaz najaktywniejszych gmin ZPORR	146
11. Wykaz zmiennych na potrzeby analizy cząso-przestrzennej.....	150
12. Podstawy teoretyczne Przestrzenno-Czasowych Składowych Głównych (STPCA)	152
13. Algorytm wyznaczania cząso-przestrzennych składowych głównych	154
14. Wyniki badania ankietowego	156
15. Kod C++ wyznaczający rangi wiązane oraz współczynnik W	227
16. Macierze uporządkowań	229

Spis rycin	247
Spis tabel	251

Wstęp

Polska była i jest największym beneficjentem unijnej polityki spójności spośród wszystkich krajów Unii Europejskiej. W perspektywie finansowej 2004-2006 Polska otrzymała 12,8 mld euro ze środków unijnych, w tym w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego – 2,9 mld euro. Tak ogromne dofinansowanie nie mogło pozostawać bez wpływu na jej rozwój społeczno-gospodarczy.

ZPORR był jedynym programem, finansowanym z funduszy unijnych w perspektywie 2004-2006, ukierunkowanym dokładnie na rozwój regionalny. ZPORR koncentrował się na dążeniu do zminimalizowania różnic w poziomie społeczno-gospodarczym poszczególnych polskich regionów. Po ponad dziesięciu latach od wejścia do UE i jednocześnie rozpoczęcia wdrażania ZPORR, w niniejszej pracy podjęto próbę ustalenia, czy ZPORR odegrał pozytywną rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym poszczególnych regionów. Choć ciągle widoczne są różnice między regionami, a także wewnątrz nich, to jednak dystans do średniej unijnej poszczególnych regionów wyraźnie się zmniejsza. Różnicowanie się procesów rozwojowych należy uznać za ich cechę charakterystyczną, bowiem ze swej natury proces ten nie może odbywać się równomiernie.

Obecnie, 11 lat po zamknięciu Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR)¹, można podjąć próbę oceny jego roli w rozwoju polskich regionów. Warto dokonać takiej oceny ze względu na fakt, że ZPORR był pionierem w zakresie unijnego wsparcia rozwoju regionalnego – zarówno pod względem zakresu tego wsparcia, jak i organizacji wdrażania - nie mających precedensu w kolejnych perspektywach unijnych. Aktualnie można mówić o jego efektach, bowiem jest programem w pełni zrealizowanym i rozliczonym z Komisją Europejską. Program ten, służący rozwojowi regionalnemu, zarządzany centralnie, ale wdrażany regionalnie, był realizowany tylko w pierwszym okresie programowania, po to, żeby regionalne jednostki administracji nabrały doświadczenia w zarządzaniu funduszami unijnymi. ZPORR w kolejnych perspektywach unijnych miał swojego następcę w postaci 16 regionalnych programów operacyjnych, czyli unijne wsparcie regionów ma już zupełnie inną formułę. Dodatkowo, począwszy od perspektywy unijnej 2007-2013 finansowanie rozwoju części regionów jest możliwe dzięki programowi dedykowanemu tzw. Polsce Wschodniej (woj. podlaskie, warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie, lubelskie, podkarpackie).

¹ Oficjalna informacja z Komisji Europejskiej o zamknięciu ZPORR wskazuje na 16.08.2012 r. w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i na 20.02.2012 r. w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego.

W literaturze przedmiotu brak jest naukowego opracowania poświęconego wieloaspektowej roli ZPORR, w szczególności jego efektów rzeczowych oraz oddziaływaniu na rozwój poszczególnych regionów. Jak dotąd, nie podjęto także próby oceny jego wpływu na korzystne zmiany w polskiej administracji. Niniejsza praca jest więc próbą takiej analizy i posiada cechę nowości. Stanowi dopełnienie dla opracowań już istniejących, badających wpływ funduszy unijnych w bardziej horyzontalnym zakresie, takich jak np. raport Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z 2014 r. pt. *Wpływ członkostwa Polski w Unii Europejskiej i realizowanej polityki spójności na rozwój kraju*.

Praca obejmuje lata 2004 -2009 (okres realizacji ZPORR), jednak znajdują się w niej też informacje odnoszące się do lat wcześniejszych - szczególnie w kontekście przygotowania Polski do członkostwa w Unii Europejskiej, a także informacje odnoszące się do perspektywy finansowej 2007-2013 oraz 2014-2020.

Cele pracy

Celem głównym niniejszej pracy było ustalenie roli Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) w procesie rozwoju polskich regionów. Cel ten był wzmocniony poprzez cele szczegółowe, którymi były:

1. analiza efektów ZPORR w ujęciu przestrzennym;
2. identyfikacja oddziaływania ZPORR na zmiany w administracji publicznej.

Pytania badawcze

Cele pracy zostały także wzbogacone następującymi pytaniami badawczymi:

1. Czy ZPORR oddziaływał równomiernie na polskie regiony?
2. Czy fundusze ZPORR poprawiły jakość funkcjonowania polskiej administracji- zarówno rządowej jak i samorządowej?

Hipotezy

Oprócz realizacji celów głównego i szczegółowych oraz uzyskania odpowiedzi na pytania badawcze, w rozprawie weryfikacji podlegały następujące hipotezy:

1. Fundusze ZPORR przede wszystkim przyczyniły się do rozwoju regionów silniejszych (o wyższym PKB per capita).
2. Fundusze ZPORR oddziaływały na regiony zgodnie z modelem autokorelacji czasoprzestrzennej.
3. Fundusze ZPORR poprawiły jakość funkcjonowania polskiej administracji – zarówno rządowej, jak i samorządowej.

Metody badawcze

Dla realizacji celów pracy, ustalenia odpowiedzi na pytania badawcze oraz weryfikacji przyjętych hipotez posłużono się różnymi metodami badawczymi. Były to:

1. metody jakościowe:
 - a) opis wyjaśniający mający na celu przedstawienie kierunków rozwoju polskiej oraz europejskiej polityki regionalnej, a także narzędzi tych polityk, ze szczególnym uwzględnieniem ZPORR;
 - b) metoda gromadzenia danych pierwotnych (ankietowania bezpośredniego), dzięki której uzyskano informacje o roli ZPORR w kształtowaniu zmian w polskiej administracji;
 - c) analiza dokumentów, w szczególności unijnych i krajowych aktów prawnych, **która posłużyła do przedstawienia uwarunkowań realizacji ZPORR.**
2. metody opisu i wnioskowania statystycznego:
 - a) nowatorska metoda Przestrzenno-Czasowych Składowych Głównych (STPCA), w celu ustalenia efektów przestrzennych wykorzystania funduszy ZPORR;
 - b) metoda testowania zgodności odpowiedzi respondentów (współczynnik konkordacji Kendalla i Smitha oraz test chi kwadrat) - wykorzystana dla potwierdzenia zgodności i wiarygodności ocen formułowanych przez ankietowanych;
 - c) analiza danych zawartych w raportach z realizacji ZPORR, która umożliwiła przedstawienie efektów rzeczowych wykorzystania funduszy ZPORR przez poszczególne regiony;
 - d) analiza bazy gmin korzystających z funduszy ZPORR (1396 gmin), dzięki której przedstawiono aktywność gmin w realizacji projektów ZPORR.
3. metody kartografii oraz grafiki komputerowej, dla prezentacji danych za pomocą m.in.: kartogramów, tabel, schematów, diagramów, dendrogramów.

Struktura pracy

Praca składa się z sześciu rozdziałów, wstępu i zakończenia. Praca posiada także obszerny aneks, w którym znajdują się materiały uzupełniające. We wstępie zawarto wprowadzenie do tematyki rozprawy, określono cele pracy, przedstawiono pytania badawcze i hipotezy, opisano metody i materiały źródłowe.

W pierwszym rozdziale wyjaśniono, w jaki sposób, w kontekście realizacji europejskiej polityki regionalnej, definiowany jest region. Przedstawiono także tematykę dotyczącą

konkurencyjności regionu oraz wybranych teorii rozwoju regionalnego (ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji zależności od ścieżki).

Drugi rozdział odnosi się do polityki regionalnej prowadzonej na szczeblu europejskim, a przede wszystkim do realizacji polskiej polityki regionalnej i narzędzi, które wykorzystuje. W rozdziale tym analizie zostały poddane dokumenty strategiczne, które stanowiły podstawę realizacji polityki regionalnej.

W rozdziale trzecim przedstawiona została charakterystyka (cele i priorytety) ZPORR oraz uwarunkowania formalno-prawne jego realizacji. Przeanalizowano system wdrażania ZPORR, a także proces oceny i wyboru projektów.

Rozdział czwarty prezentuje rzeczowe efekty implementowania ZPORR w poszczególnych regionach. Informacje zawarte w tym rozdziale bazują na wnikliwej analizie sprawozdań z realizacji ZPORR oraz analizie gmin korzystających z funduszy ZPORR.

Zasadniczą część pracy stanowią rozdziały piąty i szósty. W rozdziale piątym zawarta jest analiza czaso-przestrzenna wykorzystania funduszy ZPORR oraz ich oddziaływania na rozwój poszczególnych regionów. Dla przeprowadzenia tej analizy posłużono się opracowaną na Wydziale Geografii Społeczno-Ekonomicznej UAM oraz Wydziale Matematyki i Informatyki UAM - metodą Przestrzenno-Czasowych Składowych Głównych (STPCA).

W rozdziale szóstym przedstawiono, w jakim stopniu ZPORR oddziaływał na jakość polskiej administracji. Przeprowadzono badanie ankietowe, którego wyniki zweryfikowane za pomocą współczynnika konkordacji Kendalla i Smitha.

Ostatnią część pracy stanowi podsumowanie. Odnosi się ono do celów pracy oraz sformułowanych hipotez badawczych. Przedstawia także możliwe dalsze kierunki badań.

Materiały źródłowe

Materiały źródłowe wykorzystane w dysertacji to przede wszystkim: publikacje krajowe, publikacje zagraniczne, bazy danych np. GUS-u, BDL-u, krajowe i unijne akty prawne, materiały planistyczne, badania ewaluacyjne, sprawozdania z realizacji ZPORR.

Publikacje krajowe oraz zagraniczne, z których korzystano w niniejszej pracy były bardzo zróżnicowane. W części teoretycznej korzystano głównie z opracowań dotyczących koncepcji regionu (K. Dziewoński, 1967; Z. Chojnicki, 1992, 1996; J. Chądzyński, 2007; M. Dutkowski, 2008) oraz konkurencyjności regionów (J. Schumpeter, 1960; M. Porter, 2001; M. Klamut, 1999; B. Winiarski, 1999; R. Martin, 2006; R.A. Boschma, 2006).

W zakresie teorii rozwoju regionalnego korzystano z prac dotyczących zarówno historii myśli ekonomicznej jak i wybranych koncepcji rozwoju regionalnego (P. David, 2000; J. Szlachta, 2000; T. Grosse, 2002; R. Bartkowiak, 2003; K. Gwosdz, 2003, 2004; A. Budnikowski, 2006; J. Essletzbichler 2007; W. Ratajczak, 2008; T. Czyż, 2009; J. Szlachta,

2000; P. Churski, 2012; K. Gawlikowska-Hueckel, J. Szlachta, 2014; P. Churski, T. Herodowicz, B. Konecka-Szydłowska, R. Perdał, 2018).

Korzystano także z publikacji dotyczących planowania w rozwoju regionalnym (P. Żuber, 2000; A. Pyszkowski, 2003; K. Głębocki, 2005; J. Parysek, 2006; J. Glasson, T. Marshall, 2007; Z. Strzelecki, 2008; T. Kudłacz 2008; T. Parteka, 2012; T. Kaczmarek, 2016; W. Ratajczak, 2017) oraz polityki regionalnej w kontekście funduszy strukturalnych Unii Europejskiej (I. Pietrzyk, 2002; D. Czykier-Wierzba, 2003; G. Gęsicka, 2004; A. Gajda, 2005; W. Dziemianowicz, P. Swianiewicz, 2007; P. Churski 2008; T. Grosse 2009; T. Kierzkowski, 2009; J. Szlachta, 2009; W. Ratajczak, 2010; K. Gawlikowska-Hueckel, J. Szlachta, 2014).

W niniejszej pracy szczególną rolę odgrywały opracowania z zakresu metodologii badań regionalnych, przede wszystkim: *Metody oceny rozwoju regionalnego*, 2006, pod. red. Danuty Strahl. Wyróżnić należy także opracowanie: *Spatio-temporal component analysis*, 2023, którego autorami są: M. Krzyśko, P. Nijkamp, W. Ratajczak, W. Wołyński, B. Wenerska. Przedstawiono w nim podstawy koncepcyjne metody Przestrzenno-Czasowych Składowych Głównych (STPCA).

Spośród publikacji dotyczących konkurencyjności regionów oraz polityki regionalnej Polski w powiązaniu z europejską polityką spójności, na uwagę zasługuje także opracowanie: *Wrażliwość polskich regionów na wyzwania współczesnej gospodarki. Implikacje dla polityki rozwoju regionalnego*, 2014, pod red. K. Gawlikowskiej - Hueckel i J. Szlachty.

Dodatkowo w pracy korzystano z unijnych źródeł prawa (dyrektywy, rozporządzenia) oraz krajowych aktów prawnych (ustawy, rozporządzenia), a także materiałów planistycznych, takich jak strategie, plany (np. Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020). W części praktycznej wykorzystano też inne dokumenty, takie jak podręczniki czy poradniki (np. Podręcznik Procedur Wdrażania ZPORR, Poradnik dla Beneficjentów Priorytetu 2 ZPORR). Wnikliwej analizie poddane zostały sprawozdania z realizacji ZPORR – zarówno sprawozdania roczne, jak i sprawozdanie końcowe.

Przedstawione materiały źródłowe stanowią jedynie część dorobku w zakresie rozwoju regionalnego i funduszy strukturalnych oraz oddziaływania ZPORR na rozwój regionów, niemniej jednak są wystarczającym tłem dla obiektywnego przedstawienia analizowanej tematyki.

Rozdział 1

Region według Unii Europejskiej. Konkurencyjność regionów. Teorie rozwoju regionalnego

Pojęcie regionu ma wiele znaczeń oraz definicji (w zależności od dyscypliny naukowej, w ramach której jest używane), dlatego też trudno jest przedstawić uniwersalną definicję regionu. Mówiąc region można mieć na myśli np. obszar górski, obszar bogaty w surowce czy też województwo lub gminę). Z próbą zdefiniowania pojęcia regionu wiąże się długoletnia dyskusja, zapoczątkowana w latach pięćdziesiątych, kiedy to powstała nowa dyscyplina zwana Regional Science, tj. wiedza o regionach bądź regionalistyka .

W niniejszej pracy region interpretuje się zgodnie z definicją zawartą we Wspólnotowej Karcie Regionalizacji, stanowiącej aneks do uchwalonej przez Parlament Europejski „Rezolucji o polityce regionalnej Wspólnoty i o roli regionów”. Region zdefiniowany jest tam jako: „Terytorium, które z geograficznego punktu widzenia stanowi wyraźną całość, bądź stanowi kompleks terenów, które tworzą zamkniętą całość, a których ludność charakteryzują określone wspólne elementy, przy czym chciałaby ona utrwalić i rozwinąć pewne wynikające z nich właściwości, aby pobudzić postęp kulturalny, społeczny i gospodarczy.” Przykładowe definicje regionu przedstawiono w aneksie nr 1.

1. Region a Jednostki Terytorialne do celów statystycznych (NUTS)

By móc prowadzić politykę regionalną z poziomu europejskiego, a przede wszystkim prowadzić badania nad rozwojem regionalnym, należało usystematyzować różnorodne regiony w krajach członkowskich. W 2003 r. utworzona została Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych, tzw. NUTS (wcześniej, od 1998 r.: Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych). Klasyfikacja ta wprowadziła pięciostopniowy podział jednostek przestrzennych UE – w tym podział regionalny. W efekcie porównywane mogą być regiony w państwach federalnych (Niemcy, Austria, Belgia), regiony w państwach regionalnych (Hiszpania, Włochy, Portugalia), regiony w państwach tradycyjnie scentralizowanych (Francja, Wielka Brytania) czy regiony w pozostałych państwach członkowskich.

W systemie NUTS obecnie wyróżnia się trzy poziomy ponadlokalne: NUTS 1, NUTS 2 oraz NUTS 3. Zgodnie z korektą NUTS z 2021 r.² w krajach Unii Europejskiej, aktualnie jest 1500 jednostek NUTS różnego typu: 92 jednostek NUTS 1, 242 jednostek NUTS 2, 1166 jednostki NUTS 3. Uwzględnia się także jednostki terytorialne na poziomie lokalnym, tj. NUTS 4 i NUTS 5 (zwana także LAU 1 i LAU 2 - Local Administrative Units), jednakże Unia Europejska nie prowadzi polityki regionalnej na tym poziomie, uznając, że są to zbyt małe jednostki. Z punktu widzenia polityki regionalnej Unii Europejskiej kluczowy jest poziom NUTS 2³.

Procedury delimitacji NUTS spełniają następujące zasady podstawowe:

1. Podział terytoriów narodowych odbywa się przy wykorzystaniu kryteriów normatywnych (w tym podziałów zasadniczych) oraz analitycznych - funkcjonalnych, uwzględniających homogeniczność, komplementarność, węzłowość, polaryzację itp. Regionów,
2. NUTS bazują przede wszystkim na regionach kompleksowych (wielowymiarowych), a w mniejszym stopniu na regionach wyspecjalizowanych (jednolitych), np. rolniczych, wydobywczych itp.,
3. NUTS mają strukturę hierarchiczną. Zatem każdy kraj członkowski jest podzielony na pewną liczbę regionów NUTS-1, a każdy z nich na pewną liczbę NUTS-2, a te z kolei są podzielone na subregiony, czyli jednostki NUTS-3.

NUTS występujące na poszczególnych poziomach hierarchicznych muszą zawierać się pomiędzy wartościami progowymi dotyczącymi średniej liczby ludności zamieszkującej na ich obszarze (NUTS-1 od 3 mln do 5 mln; NUTS-2 od 800 tys. do 3 mln; NUTS-3 od 150 tys. do 800 tys.).

Na niższych poziomach hierarchicznych znajdują się dystrykty i gminy. Są to Lokalne Jednostki Administracyjne (Local Administrative Units – LAU). LAU nie są objęte zasadami regulacji NUTS.

² Rozporządzenie Komisji (UE) 2019/1755 z dn. 8 sierpnia 2019 r. zmieniające załączniki do rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) (Dz. Urz. UE L 270/1 z 24.10.2019).

³ Żebrowska-Cielek J., 2001, Nomenklatura jednostek terytorialnych do celów statystycznych, Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, Warszawa, str. 12.

Ryc. 1. Podział państw Unii Europejskiej na jednostki NUTS 1 (stan na 1 stycznia 2021 r.)

Źródło: <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/rewizja-klasyfikacji-nuts-2021/>

W Polsce klasyfikacja NUTS, mimo, że była stosowana od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej tj. od 1 maja 2004 r., została formalnie wprowadzona 26 listopada 2005 roku, rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady - zmieniającym rozporządzenie w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS). Od czasu stosowania klasyfikacji NUTS w Polsce miały miejsce kolejne korekty: w 2006 r., w 2013 r. w 2016 r. oraz w 2021 r. W wyniku decyzji podjętych w 2016 r., zmianie uległ podział Polski na wszystkich poziomach NUTS – po jednej nowej jednostce wprowadzono na każdym z poziomów. Wprowadzona klasyfikacja (zgodnie z podziałem wprowadzonym w 2016 r.) odpowiadała trzem regionalnym poziomom - NUTS 1 (makroregiony, w Polsce jest ich 7), NUTS 2 (województwa - regiony, w Polsce jest ich 17), NUTS 3 (podregiony, w Polsce jest ich 73). Ponadto rozporządzenie NUTS wymaga, aby jednostki NUTS 3 dzieliły się na lokalne jednostki administracyjne (local administrative units –

LAU). Od 2017 r., w uzgodnieniu z Eurostatem, każde państwo członkowskie wskazało jeden poziom jednostek traktowanych jako LAU. W przypadku Polski, jako lokalne jednostki administracyjne zostały wskazane gminy. W kolejnej rewizji NUTS 2021 (2019) nie zostały wprowadzone w Polsce zmiany w podziale na jednostki NUTS⁴.

Ryc. 2. Podział Polski na jednostki NUTS 1 (stan na 1 stycznia 2021 r.)

Źródło: <http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/klasyfikacja-nuts-w-polsce/>

⁴ Główny Urząd Statystyczny [online] [dostęp 30.04.23], dostępny w Internecie: <http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/klasyfikacja-nuts-w-polsce/>

Ryc. 3. Podział Polski na jednostki NUTS 2 (stan na 1 stycznia 2021 r.)

Źródło: <http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/klasyfikacja-nuts-w-polsce/>

Ryc. 4. Podział Polski na jednostki NUTS 3 (stan na 1 stycznia 2021 r.)

Źródło: <http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/klasyfikacja-nuts-w-polsce/>

2. Konkurencyjność regionów

W ramach polityki strukturalnej Unii Europejskiej pojęciu „konkurencyjność” zostało nadane szczególne znaczenie. W myśl strategii lizbońskiej⁵ Unia Europejska ma stworzyć gospodarkę konkurencyjną w stosunku do gospodarki USA oraz uzyskać status dynamicznej i konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy do roku 2010. Zgodnie z *Piątym sprawozdaniem w sprawie postępów w dziedzinie spójności gospodarczej i społecznej. Rozwijające się regiony, wzrost gospodarczy w Europie*, przedstawionym przez Komisję Europejską w dniu 18 czerwca 2008 r., konkurencyjność leży u podstaw polityki spójności. Za najistotniejsze dziedziny, na których powinny skupiać się inwestycje, uznano: badania, innowacje i podnoszenie kwalifikacji w celu promowania gospodarki opartej na wiedzy, rozwój kapitału ludzkiego poprzez kształcenie i szkolenie, zdolności adaptacyjne, wspieranie podmiotów gospodarczych (szczególnie małych i średnich przedsiębiorstw), zwiększanie możliwości instytucjonalnych oraz rozwijanie kultury przedsiębiorczości. Z kolei unijna strategia gospodarcza pt. „*Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*” jako główne priorytety przyjęła rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności; rozwój zrównoważony i rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu⁶.

W tym kontekście należy więc zastanowić się, jak rozumieć konkurencyjność regionów. Tym bardziej, że konkurencyjność ta ma istotne znaczenie w kontekście polityki regionalnej prowadzonej przez Unię Europejską. Pomimo tego, że początkowo nie spotkało się to z przychylnym przyjęciem przez środowisko naukowe, dzięki staraniom Komisji Europejskiej coraz bardziej utrwalał się pogląd o sensowności analizowania konkurencyjności także w układzie regionalnym. Jako podstawowe czynniki wpływające na konkurencyjność regionów określono: badania naukowe i rozwój technologiczny, małe i średnie przedsiębiorstwa, bezpośrednie inwestycje zagraniczne, infrastrukturę i kapitał ludzki, instytucje i kapitał społeczny⁷.

⁵ Plan rozwoju dla Unii Europejskiej przyjęty przez Radę Europejską w 2000 r. na posiedzeniu w Lizbonie. Celem strategii lizbońskiej było uzyskanie przez Europę do 2010 r. statusu najbardziej dynamicznej i konkurencyjnej gospodarki.

⁶ Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu, KOM (2010), Bruksela 03.03.2010, str. 6.

⁷ Szlachta J., Polityka regionalna Unii Europejskiej, 2000, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa, Warszawa, str. 4.

Tradycyjnie pojęcie konkurencyjności odnosi się do podmiotów gospodarczych. Firmy osiągają przewagę konkurencyjną przez np. działania innowacyjne. Dążą do innowacji w jej najszerszym rozumieniu, zarówno w znaczeniu nowej techniki, jak i nowych sposobów postępowania. Dostrzegają nową podstawę konkurowania, albo ulepszają sposoby już istniejące⁸.

Schumpeter (1960), jako współtwórca teorii innowacji, przyczynił się do zdefiniowania pojęcia konkurencyjności. Twierdził, że źródeł konkurencyjności i postępu gospodarczego należy doszukiwać się w innowacyjności przedsiębiorstwa. Przedsiębiorca jest twórcą postępu gospodarczego, który rewolucjonizuje proces produkcji przez innowacje. Według Schumpetera w gospodarce kapitalistycznej istnieje ciągły wyścig między innowacjami a konkurencją. Zysk istnieje tylko dlatego, że w wyścigu tym konkurencja przywracająca równowagę nie nadążyła za potokiem innowacji. Ta właśnie okoliczność jest przyczyną postępu gospodarczego⁹.

Według definicji OECD konkurencyjność oznacza zdolność firm, przemysłów, regionów, krajów lub ponadnarodowych ugrupowań do sprostania międzynarodowej konkurencji, jak i do trwałego zapewnienia wysokiej stopy zwrotu od zastosowanych czynników produkcji i wysokiego poziomu zatrudnienia¹⁰.

Nie ulega jednakże wątpliwości, że konkurencyjność w takim rozumieniu, w jakim przyjmuje się ją na gruncie ekonomii (konkurencyjność firm, podmiotów gospodarczych), różni się od konkurencyjności regionów. W dziedzinie rozwoju, konkurencyjność oznacza bowiem zdolność regionów do przystosowywania się do zmieniających się warunków, pod kątem utrzymania lub poprawy pozycji w toczącym się również między regionami współzawodnictwie¹¹.

Pojęcie konkurencyjności regionów podobnie jak samo pojęcie regionu jest pojęciem kompleksowym – nie ma jego jednoznacznej definicji, nie ma też jednego sposobu mierzenia konkurencyjności.

W literaturze używa się także pojęcia konkurencyjności narodu (pojęcie konkurencyjności regionu można odnosić do konkurencyjności narodu). Według Portera (2001), konkurencyjność narodu zależy od zdolności jego wytwórczości do innowacji i do podnoszenia swojego poziomu. Przewagę konkurencyjną tworzy się i utrzymuje w wyniku

⁸ Porter Michael E., 2001, Porter o konkurencji, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, str. 202.

⁹Schumpeter J., 1960, Teoria wzrostu gospodarczego, PWN, Warszawa, str. 104.

¹⁰ Industrial Structure Statistics 1994, OECD, Paris 1996, str.17-19.

¹¹ Instytucje i instrumenty wzrostu konkurencyjności regionów, 1996: Rządowy Zespół Zadaniowy ds. Rozwoju Regionalnego w Polsce, Warszawa, str. 10.

procesu w znacznym stopniu umiejscowionego. Do powodzenia w konkurencji przyczyniają się różnice w narodowych wartościach, kulturze, strukturach gospodarczych, instytucjach i w historii. Występują uderzające różnice w strukturach konkurencji w każdym kraju; żaden naród nie może być ani nie będzie konkurencyjny w każdym sektorze, czy nawet w większości z nich. W ostatecznym rachunku narody osiągają powodzenie w poszczególnych sektorach dzięki temu, że ich środowisko jest najbardziej nastawione na przyszłość, najbardziej dynamiczne i stawia im największe wyzwania¹².

Czym zatem jest konkurencyjność regionów? w jakim sensie regiony mogą konkurować ze sobą?

Według Klamut (1999) region konkurencyjny to taki, który umożliwia tworzenie wciąż nowych kombinacji strukturalnych, poprzez korzystanie z jego zasobów ludzkich i rzeczowych, dających przewagę umożliwiającą skomercjalizowanie wytworów regionu¹³.

Winiarski (1999) do czynników warunkujących konkurencyjność regionów zalicza¹⁴:

- rozwiniętą i zróżnicowaną strukturę gospodarki, obejmującą gałęzie i przedsiębiorstwa zdolne do uczestnictwa w międzyregionalnym i międzynarodowym podziale pracy i do odnoszenia sukcesów w ekonomicznym współzawodnictwie;
- dobre ogólne zagospodarowanie obejmujące pełne wyposażenie w urządzenia infrastruktury techniczno-ekonomicznej i społecznej, zapewniające dogodną dostępność komunikacyjną regionu, jego powiązania z krajowym i międzynarodowym układem transportu, zasilanie w energię, wodę, gaz; sprawny i rozwinięty system edukacji, ochrony zdrowia i świadczeń socjalnych, urzędzeń wypoczynku;
- obecność instytucji i zakładów naukowo-badawczych tworzących oparcie dla procesów innowacyjnych, a także określony klimat intelektualny;
- istnienie w regionie jednostek szkolnictwa wyższego;
- tzw. otoczenie okołobiznesowe obejmujące różnego rodzaju instytucje i jednostki bankowości, firmy ubezpieczeniowe, konsultingowe itp.

¹² Porter Michael E., 2001, Porter o konkurencji, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, str. 191-192.

¹³Klamut M. (red.), 1999, Konkurencyjność regionów, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, str. 7.

¹⁴ Winiarski B., Czynniki konkurencyjności regionów [w:] Klamut M. (red.), 1999, Konkurencyjność regionów, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, str. 52.

- dobre warunki i stan środowiska naturalnego – wód, powietrza, gleby; zróżnicowanie krajobrazu;
- rezerwy terenów nadających się do lokalizacji inwestycji bądź zmian w sposobie zagospodarowania; przystępność ceny ziemi i wysokość renty gruntowej.

Podnoszenie poziomu konkurencyjności regionów musi więc polegać na przedsięwzięciach obejmujących rozbudowę i modernizację infrastruktury techniczno-ekonomicznej i społecznej, bazy procesów innowacyjnych, szkolnictwa, otoczenia okołobiznesowego itd., tj. na przedsięwzięciach realnie rozszerzających zakres i siłę oddziaływania występujących w danych regionach czynników lokalizacji w ich nowoczesnym ujęciu.

Konkurencyjność regionów może być rozumiana jako sukces, z jakim regiony i miasta współzawodniczą ze sobą np. w celu przyciągnięcia kapitału lub siły roboczej. Główną koncepcją konkurencyjności jest produktywność. Podstawowym celem narodu jest stworzenie wysokiego standardu życia dla jego mieszkańców. Wysoki standard życia zależy od zdolności krajowych firm do osiągnięcia wysokiego poziomu produktywności. Można więc uznać, że konkurencyjność równa jest produktywności¹⁵.

Ponieważ konkurencyjność regionalna jako kategoria ekonomiczna jest pojęciem relatywnie młodym, trudno jednoznacznie określić jej mierniki. W dyskusjach nad miernikami konkurencyjności regionów wiele uwagi poświęca się pomiarowi innowacyjności oraz jakości kapitału ludzkiego, a także klimatowi gospodarczemu¹⁶.

Siódmy raport na temat spójności społecznej, ekonomicznej i terytorialnej (Komisja Europejska, 2017) stanowi, że konkurencyjność regionalna to zdolność regionów do oferowania atrakcyjnego i zrównoważonego otoczenia życia i pracy dla przedsiębiorstw i mieszkańców. W ósmym raporcie na temat spójności społecznej, ekonomicznej i terytorialnej (Komisja Europejska 2022) długotrwała konkurencyjność jest możliwa dzięki inwestycjom w ochronę środowiska, czystą energię i świadczenie powiązanych usług, a także wykorzystanie inteligentnych specjalizacji.

Warto tu zaznaczyć, że w krajach Unii Europejskiej konkurencyjność regionów mierzy się za pomocą Regionalnego Indeksu Konkurencyjności (Regional Competitiveness Index – RCI). Wskaźnik konkurencyjności regionalnej (RCI) służy uchwyceniu różnych aspektów

¹⁵ Martin R., Kitson M., Tyler P., 2006, Regional Competitiveness: An Elusive yet Key Concept?, Regional Competitiveness, Regional Studies Association, str. 2.

¹⁶ Obrębski M., Mierniki rozwoju regionalnego [w:] Strahl D. (red.), 2006, Metody oceny rozwoju regionalnego, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, str. 31.

konkurencyjności regionów NUTS 2 i jest pierwszym pomiarem zapewniającym ogólnounijny obraz w tym zakresie. Wskaźnik opiera się na definicji konkurencyjności regionalnej z perspektywy zarówno przedsiębiorstw, jak i mieszkańców (Dijkstra i in., 2011).

Współcześnie mówi się o endogenicznym potencjale regionu, czyli o specyficznym czynniku, który sprawia, że dany region jest bardziej atrakcyjny niż inny region. Może nim być np. lokalizacja, bogactwo naturalne, czy określona gałąź przemysłu).

Innowacyjność jest ważnym czynnikiem wzrostu atrakcyjności regionów. Polskie regiony, by skutecznie ze sobą konkurować opracowały Regionalne Strategie Innowacji¹⁷, a także, na potrzeby perspektywy unijnej 2014-2020, tzw. regionalne inteligentne specjalizacje¹⁸.

Czy regiony mogą konkurować ze sobą w taki sam sposób, jak czynią to przedsiębiorstwa? Według Boschma (2006) niezaprzeczalnym faktem jest, że niektóre regiony, podobnie jak przedsiębiorstwa rozwijają się szybciej niż inne. Gdy jedno przedsiębiorstwo wypiera słabsze, to drugie może przestać istnieć i zniknąć z rynku lub migrować. Można więc powiedzieć, że przedsiębiorstwa wchodzą na rynek i opuszczają go. Regiony natomiast nie znikają i w tym tkwi zasadnicza różnica.

Regiony konkurują ze sobą, próbując przyciągnąć talenty i inwestycje. Regiony różnią się swą atrakcyjnością dla inwestorów i atrakcyjnością tą, czyli skalą oferowanych inwestorom korzyści zewnętrznych, konkurują między sobą¹⁹. To samo odnosi się do firm – firmy

¹⁷Pierwsza strategia powstała w 2003 r. w województwie śląskim, następnie w 2004 r. w województwach: kujawsko-pomorskim, lubelskim, łódzkim, opolskim, podkarpackim, pomorskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim, wielkopolskim, zachodniopomorskim. Kolejne w 2005 r.: w województwie dolnośląskim, lubuskim, małopolskim, podlaskim. W 2008 województwo mazowieckie opracowało swoją strategię. W późniejszych latach strategię podlegały aktualizacji.

¹⁸ Określenie regionalnych inteligentnych specjalizacji warunkuje wsparcie dla regionów z funduszy UE w latach 2014-2020. Inteligentne specjalizacje mają ukierunkować środki unijne na obszary o największym potencjale rozwoju i konkurowania z innymi gospodarkami. Inteligentne specjalizacje na poziomie regionalnym wdrażane są poprzez regionalne strategie innowacji. W obecnie zdiagnozowanych i wybranych regionalnych inteligentnych specjalizacjach znajdują się m.in. następujące obszary: medycyna, branża chemiczna i farmaceutyczna, ochrona środowiska, energetyka, biotechnologia, technologie komunikacyjne i informatyczne, przemysł spożywczy.

¹⁹Winiarski B., Konkurencyjność: kryterium wyboru czy kierunek strategii i cel pośredni polityki regionalnej [w:] Klamut M. (red.), 1999, Konkurencyjność regionów, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, str.10.

konkurując bezpośrednio na tych samych bądź różnych rynkach (i niszach rynkowych), walczą o ludzi oraz o kapitał do inwestycji²⁰.

W przypadku przedsiębiorstw bez większych trudności można zmierzyć ich konkurencyjność, w przypadku regionów nie jest to zadanie łatwe. Przede wszystkim wciąż dyskusyjne jest pojęcie konkurencyjności regionu i rozwoju regionalnego, co nie pozwala na jednoznaczne ustalenia dotyczące mierników tych kategorii ekonomicznych²¹.

²⁰Boschma R. A., 2006, *Competitiveness of Regions from an Evolutionary Perspective*, Regional Competitiveness, Regional Studies Association, str. 14.

²¹ Strahl D., Wykorzystanie podejścia M. Portera do oceny konkurencyjności regionów [w:] Strahl D. (red.) *Metody oceny rozwoju regionalnego*, 2006, *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, str. 99.

Konkurencyjność regionów	Konkurencyjność przedsiębiorstw
PODOBIENSTWA	
<ul style="list-style-type: none"> • współzawodniczą na tych samych lub różnych rynkach • dążą do wzmacniania swojej pozycji • różny poziom i dynamika rozwoju • innowacyjność czynnikiem warunkującym konkurencyjność • specjalizacja czynnikiem warunkującym konkurencyjność • konkurencyjność wypadkową czynników: ludzkich, rzeczowych, geograficznych 	
RÓŻNICE	
<ul style="list-style-type: none"> • cel - tworzenie wysokiego standardu życia dla mieszkańców • nie znikają z rynku • przyciągają inwestycje • trudno zmierzyć konkurencyjność • chcą zwiększyć konkurencyjność kosztem innych regionów, ale nie jest to gra o sumie zerowej • nastawienie na kooperację 	<ul style="list-style-type: none"> • cel – osiągnięcie jak największego zysku • wchodzą na rynek i mogą go opuścić • przyciągają inwestora • łatwo zmierzyć konkurencyjność • chcą zwiększyć konkurencyjność kosztem innych przedsiębiorstw • nastawienie na rywalizację

Ryc. 5. Konkurencyjność regionów i konkurencyjność przedsiębiorstw – podobieństwa i różnice

Źródło: opracowanie własne

Reasumując, mimo pewnych podobieństw między konkurencyjnością regionów a konkurencyjnością przedsiębiorstw, można stwierdzić, że regiony nie konkurują ze sobą w taki sam sposób, w jaki czynią to przedsiębiorstwa. Konkurencyjność przedsiębiorstwa można określić jako zespół jego właściwości, pozwalający mu osiągnąć większy niż konkurenci udział w światowym rynku danej branży lub większy udział w zyskach powstających na tym rynku. Istotą konkurencyjności przedsiębiorstw jest więc to, że można ją stosunkowo łatwo zmierzyć, a wzrost konkurencyjności jednego przedsiębiorstwa oznacza relatywne osłabienie pozycji pozostałych. W odróżnieniu od przedsiębiorstw państwa (w znaczeniu szerszym) czy regiony (w znaczeniu węższym) nie traktują pozostałych krajów czy regionów jako podmiotów, których kosztem chcą zwiększyć swoją konkurencyjność. W rzeczywistości

konkurencyjność między regionami powinna przynosić korzyści każdej ze stron²². Konkurencyjność regionów nie może być przecież „grą o sumie zerowej”. Zatem, w przypadku regionów, zamiast o konkurencyjności należałoby raczej mówić o kooperacji (lub kooperacji) czyli współpracy konkurentów.

W tej pracy przez konkurencyjność międzyregionalną rozumie się zdolność regionów do wytwarzania oraz podtrzymywania gospodarczych, społecznych, kulturowych oraz instytucjonalnych warunków ich rozwoju poprzez wykorzystanie ich kapitału terytorialnego. Regiony, które ten proces realizują bardziej efektywnie - są bardziej konkurencyjne.

3. Ewolucyjne teorie wzrostu regionalnego – wybrane zagadnienia

Ekonomiczne teorie wzrostu regionalnego podzielić można na dwa główne nurty: teorie nurtu głównego oraz teorie ewolucyjne.

Do teorii nurtu głównego zalicza się neoklasyczne modele wzrostu, modele endogenicznego wzrostu gospodarczego oraz modele realnego cyklu koniunkturalnego. Teorie nurtu ewolucyjnego obejmują natomiast m.in. teorie niepowtarzalności procesu rozwoju gospodarczego czy teorie wpływu innowacji technologicznych i organizacyjnych na wzrost gospodarczy.

Teorie klasyczne nie wyjaśniają wyczerpująco takich zjawisk jak wzrost gospodarczy, zmiany technologiczne, konkurencja²³. Mimo odmienności założeń, można jednak zauważyć pewne wspólne cechy, takie jak: potencjał regionu, postęp endo i egzogeniczny, kapitał ludzki²⁴.

Z punktu widzenia konkurencyjności regionów oraz w świetle europejskiej polityki strukturalnej wydaje się, że teorie ewolucyjne są bliższe w wyjaśnianiu paradygmatu regionalnej polityki Unii Europejskiej i regionów w państwach członkowskich. W odróżnieniu bowiem od teorii neoklasycznych, skupionych w dużej mierze na problemach równowagi i modelach statycznych, zakładają, iż interwencjonizm jest nieodzownym czynnikiem rozwoju.

²²Budnikowski A., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, 2006, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, str. 27-28.

²³Essletzbichler J., Rugby D.L., czerwiec 2007, *Exploring evolutionary economic geographies*, *Journal of Economic Geography*, str.1.

²⁴ Gawlikowska-Hueckel K., *Konkurencyjność, handel międzynarodowy, atrakcyjność inwestycyjna i polityka na poziomie regionalnym. Stan teorii i badań* [w:] Gawlikowska-Hueckel K., Szlachta J. (red.), 2014, *Wrażliwość polskich regionów na wyzwania współczesnej gospodarki. Implikacje dla polityki rozwoju regionalnego*, Wolters Kluwer S.A., Warszawa; str 21.

Dystrybucja środków europejskich jest niczym innym jak interwencją, w tym przypadku Unii Europejskiej, w poszczególnych krajach członkowskich.

Należy jednakże podkreślić, iż interwencjonizm w przypadku polityki regionalnej nie polega jedynie na interwencji państwa. Państwo w polityce regionalnej stało się jednym z partnerów, obok samorządów terytorialnych, podmiotów gospodarczych, społecznych i innych oraz instytucji ponadnarodowych (np. Unii Europejskiej)²⁵. Ponadto logika modeli ewolucyjnych bazuje na założeniu, że samonapędzające się procesy lokalne czy regionalne prowadzą do powstawania innowacji²⁶.

Działania interwencyjne mają na celu wyrównywanie różnic pomiędzy regionami, co jest zgodne z polityką regionalną Unii Europejskiej. Teorie ewolucyjne odwołują się ponadto do wielu czynników, które wpływają na rozwój gospodarczy regionów m.in. wskazują na ważną rolę instytucji otoczenia biznesu, ośrodków naukowych, zjawisk społecznych i norm kulturowych^{27 28}. Teorie te wskazują na wagę zmian gospodarczych i rozwoju, rolę innowacji w procesie gospodarczym. Systematykę ekonomicznych teorii wzrostu regionalnego przedstawiono w aneksie nr 2.

Jedną z ewolucyjnych teorii regionalnego wzrostu jest teoria zależności od ścieżki (tzw. path dependence). Ze względu na to, że pozwala zrozumieć, czym są przestrzenne zróżnicowania, a także z czego wynikają dysproporcje rozwoju regionalnego, zostanie jej poświęcony odrębny podrozdział.

3.1. Koncepcja zależności od ścieżki

Koncepcja zależności od ścieżki bądź zależności od szlaku, narodziła się w latach osiemdziesiątych na gruncie ekonomii ewolucyjnej. Obecnie pojęcie to używane jest w antropologii, historii, socjologii, ekonomii, zarządzaniu i naukach politycznych.

²⁵Pietrzyk I., 2002, *Polityka Regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, str. 19.

²⁶Szlachta J., Zaucha J., Dorobek z zakresu polityki regionalnej [w:] Gawlikowska-Hueckel K., Szlachta J. (red.), 2014, *Wrażliwość polskich regionów na wyzwania współczesnej gospodarki. Implikacje dla polityki rozwoju regionalnego*, Wolters Kluwer S.A., Warszawa; str 58.

²⁷Grosse T.G., 2002, Przegląd koncepcji teoretycznych rozwoju regionalnego, *Studia regionalne i lokalne nr 1(8)/2002*, ISSN 1509-4995.

²⁸Domański R., 2012, *Ewolucyjna Gospodarka Przestrzenna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.

Pojęcie zależności od ścieżki w naukach społecznych pojawia się w dwóch ujęciach: szerokim oraz wąskim²⁹.

W ujęciu szerokim uważa się, że „history matters”, czyli historia ma znaczenie. Cechą tego ujęcia jest założenie, że to, co zdarzyło się w przeszłości, wpływa na określone zachowania w późniejszym czasie. Często utożsamia się koncepcję zależności od ścieżki z utrzymywaniem się raz wybranego kierunku rozwoju. Oznacza to, że przedsiębiorca porusza się po ścieżce, na którą kiedyś wkroczył, wykorzystując know-how nabyty wcześniej, jednocześnie ignorując inne rozwiązania, które mogą okazać się zyskowne, ale z punktu widzenia przedsiębiorcy są niepewne. Takie zachowanie prowadzić może do zakleszczenia na ścieżce (tzw. lock-in), co oznacza, że np. przy słabym rozwoju bądź niedorozwoju pewnych funkcji związanych z rozwojem, może utrwalić się dominacja wąsko wyspecjalizowanego przemysłu³⁰. Przykładem są tu trajektorie rozwojowe wielu górnośląskich ośrodków zwłaszcza monofabrycznych czy przykopalnianych, takich jak Świętochłowice, Siemianowice czy Zagłębie Ruhry.

Czy pojęcie lock-in musi być zawsze rozumiane w sposób negatywny? Odpowiedź brzmi: nie, bowiem początkowy wzrost wpływający na zależność od szlaku może mieć pozytywny efekt. Wzrost regionalny stymuluje bowiem gospodarkę. Pozytywna faza wzrostu i sukcesu, „pozytywne lock-in” może trwać przez dekady. Oczywiście niektóre regiony wchodzą w fazę „negatywnego lock-in”. Według Davida (2000) system, który wszedł w lock-in nie może się zmienić, chyba, że pojawią się jakieś zewnętrzne czynniki lub szok, które przywrócą system na ścieżkę. Takie podejście budzi jednak wiele wątpliwości, chociażby dlatego, że trudno jest wskazać sytuację, w której regionalne gospodarki są w całkowitym zastoju i niezdolne do ucieczki, zwłaszcza w długim okresie.

W ujęciu wąskim (formalnym) rozpatrywane są takie czynniki jak: wydarzenia odpowiedzialne za powstanie danego procesu oraz elementy odpowiadające za reprodukcję wybranego rozwiązania. Według założeń tej koncepcji, za rozpoczęcie procesu odpowiadają często pozornie mało znaczące wydarzenia, natomiast wzmacnianie danego kierunku rozwoju ma przewidywalny i łatwy do wyjaśnienia charakter. Nieprzewidywalnymi wydarzeniami mogą być indywidualne decyzje, ale także losowe, wielkoskalowe zjawiska, jak wojny czy

²⁹Gwosdz K., 2004, Koncepcja zależności od ścieżki (path dependence) w geografii społeczno-ekonomicznej, *Przegląd Geograficzny*, 76, 4, str. 435.

³⁰Gwosdz K., 2003, Pozytywne i negatywne ścieżki – próba zastosowania teorii zależności od ścieżki do wybranych miast konurbacji górnośląskiej [w:] Sagan I, Rzepczyński M (red.), *Wymiar i współczesne interpretacje regionu*, Gdańsk-Poznań, str. 227-238.

nagłe krachy na giełdach. Przykładem może być upowszechnienie się i utrzymywanie gorszych technologii lub nieefektywnych rozwiązań, mimo, że istnieją lepsze rozwiązania³¹.

Istotę procesu zależności od ścieżki pokazuje model Polyi i Eggenbergera (1923), zwany urną Polyi (por. aneks nr 3).

Podatność danego procesu na zmiany zależy więc od fazy, w jakiej się znajduje. Zmiany mogą wystąpić wtedy, gdy struktura odpowiedzialna za powstanie danego kierunku rozwoju jest niestabilna - moment w którym zjawisko jest w stanie niestabilności określa się jako okres chwiejności lub punkt zwrotny. Okres chwiejności charakteryzuje się możliwością wyboru jednej z kilku możliwych opcji, a kiedy dany kierunek zostanie ustalony, z biegiem czasu zostaje utrwalony. Sekwencja zależności od ścieżki pojawia się, gdy można wyróżnić punkty zwrotne, w których jedno z rozwiązań utrwaliło się przez procesy kumulujących się efektów. Jeżeli nie można określić alternatywnych opcji albo gdy dana opcja nie skierowała procesu na trwałą trajektorię, nie można mówić o zależności od ścieżki³². Punkt zwrotny definiuje początek danej sekwencji rozwojowej, tak więc metodologia podejścia zależności od ścieżki sprowadza się do znalezienia początkowego momentu trajektorii rozwojowej i śledzenia dynamiki procesów, które utrzymają wybrany kierunek rozwoju.

Na gruncie geografii społeczno-ekonomicznej, koncepcję zależności od ścieżki stosuje się do wyjaśniania lokalizacji niektórych działalności gospodarczych oraz interpretacji mechanizmów rozwoju w różnych skalach przestrzennych^{33 34}.

Gwosdz (2003, 2004) jako klasyczny przykład zależności od ścieżki podaje ewolucję znaczenia Katowic i Bytomia w konurbacji górnośląskiej. Bytom, miasto, które przed 1846 r. mogło mieć znaczącą pozycję ze względu na korzystne położenie, funkcje pozaprodukcyjne, siedzibę powiatu, na skutek niespodziewanego wydarzenia (oporu wobec linii kolejowej w latach 40 XIX wieku) straciło w dłuższym czasie na znaczeniu. Ośrodkiem regionalnym stały się Katowice w wyniku splotu wydarzeń rozpoczętych ulokowaniem zarządu majątku F. Wincklera.

Zaletą koncepcji zależności od ścieżki jest połączenie generalnych prawidłowości z historycznymi szczegółami. Jednakże pewnym ograniczeniem tej koncepcji jest fakt, że

³¹David P. A., 2000, Path dependence, its critics and the quest for 'historical economics', All Souls College, Oxford&Stanford University.

³² Mahoney J., 2001, Path - dependent explanations of regime change: Central America in comparative perspective, *Studies in Comparative International Development*, 36,1, str. 111-141.

³³ Gwosdz K., 2004, Koncepcja zależności od ścieżki (path dependence) w geografii społeczno-ekonomicznej, *Przegląd Geograficzny*, 76,4, str. 440, 444.

³⁴ Tkocz M., 2001, Restrukturyzacja przemysłu regionu tradycyjnego, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

zajmuje się najczęściej tylko jednokrotnym wyborem, którego skutki są reprodukowane, pomijając trajektorie, w czasie których mogą pojawić się kolejne przełomowe okresy. Nie można też przeprowadzić systematycznej analizy wiążącej ścieżkę z kolejnym punktem zwrotnym, ponieważ zgodnie z tą koncepcją zmiany są nieprzewidywalne³⁵.

Mimo, że koncepcja zależności od ścieżki jest często krytykowana za przykładanie zbyt dużej wagi do pojedynczych wydarzeń, a także za ograniczoną nieprzewidywalność, to pozwala połączyć znane zjawiska i procesy w spójny wzorzec wyjaśniający. Odpowiadając także na pytanie, dlaczego proces potoczył się w takim a nie innym kierunku i dlaczego ten kierunek jest utrzymywany, nawet jeśli możliwe są inne drogi rozwoju. Koncepcja zależności od ścieżki zwraca bowiem uwagę na to, kiedy niespodziewane zdarzenia wpływają na przebieg procesu oraz jakie mechanizmy prowadzą do nadania procesowi danego kierunku rozwoju. Przede wszystkim koncepcja zależności od ścieżki pozwala zinterpretować, kiedy pozornie mało znaczące wydarzenia mogą wywołać duży efekt w przyszłości, co jest trudne bądź niemożliwe do uchwycenia w teoriach statystycznych. Teoria zależności od ścieżki pozwala na wyjaśnianie przyczyn różnicowań przestrzennych, w tym dysproporcji rozwoju regionalnego i lokalizacji działalności gospodarczej³⁶.

³⁵ Haydu J., 1998, Making use of the past: time periods as cases to compare and as sequences of problems solving, *American Journal of Sociology*, 104, 2, str. 339-371.

³⁶ Gwosdz K., 2004, Koncepcja zależności od ścieżki (path dependence) w geografii społeczno-ekonomicznej, *Przegląd Geograficzny*, 76,4, str. 450-452.

Rozdział 2

Polityka regionalna

Pojęcie i charakter polityki regionalnej ulegały zmianom w ciągu kilku ostatnich dekad. Wynikało to między innymi z faktu, iż zmieniały się cele i zadania tej polityki w poszczególnych krajach. Inaczej pojmowano znaczenie tej polityki w ustroju demokratycznym, a inaczej w ustroju socjalistycznym. Generalnie rzecz ujmując, polityka regionalna niewątpliwie jest częścią składową polityki społeczno-ekonomicznej i przestrzennej, a jej celem jest zapewnienie harmonijnego i dynamicznego rozwoju regionalnego. Strzelecki (2008) pisze o tzw. polityce regionalnej „trzeciej generacji” opartej na paradygmacie sieciowym. Oznacza to, że polityka dotyczy wielu pól działania, np. inwestycji w infrastrukturę ekonomiczną i społeczną, B+R, czy zasoby ludzkie, biznesu i jego otoczenia. Wspierane na równi są wszystkie regiony, państwo jest animatorem wspierania mechanizmu rynkowego. Tworzą się warunki do współpracy podmiotów polityki regionalnej, a w podnoszeniu konkurencyjności pojedynczych regionów upatruje się szansy na poprawę sytuacji ich wszystkich. Centralne władze państwa pełnią tu funkcję koordynacyjną³⁷. Grosse (2009) poprzez politykę regionalną rozumie działania podejmowane przez władze publiczne zarówno szczebla rządowego jak i samorządowego, które mają na celu poprawianie konkurencyjności gospodarczej wszystkich regionów, wyrównywanie szans rozwojowych regionów oraz dążenie do spójności ekonomiczno-społecznej i terytorialnej w skali kraju i poszczególnych województw. Rozróżnia się politykę regionalną, interregionalną i politykę regionalną intraregionalną. Polityka interregionalna to polityka prowadzona przez władze rządowe jako część polityki rozwoju kraju. Skupia się ona na działaniach o charakterze krajowym lub ponadregionalnym. Natomiast polityka regionalna prowadzona przez władze samorządowe to polityka intraregionalna. Polityki te nie wykluczają się wzajemnie, powinny być wobec siebie komplementarne i współdziałać ze sobą³⁸.

Cele, jakie stawiane są polityce regionalnej to z jednej strony wykorzystanie potencjału endogenicznego województw, z drugiej przeciwdziałanie marginalizacji obszarów. Takie podejście prowadzi do ewolucji sposobu myślenia o roli polityki regionalnej i jej realizacji – polityka ta bowiem koncentruje się na szansach (potencjałach), a nie na barierach rozwoju. Obecnie w realizacji polityki regionalnej odchodzi się od podziału na politykę inter- i intraregionalną, na rzecz jednej wspólnej polityki określającej w odniesieniu do terytorium

³⁷ Strzelecki Z., 2008, Polityka regionalna [w] Gospodarka regionalna i lokalna, Strzelecki Z. (red.), PWN, Warszawa, str. 94.

³⁸Grosse T.G., Cele i zasady polityki regionalnej państwa. Ekspertyza dla Ministerstwa Rozwoju Regionalnego na temat Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, 2009, Instytut Spraw Publicznych, str. 14.

cele dla wszystkich podmiotów publicznych³⁹. Polityka regionalna ukierunkowana jest na efektywność (ang. efficiency) a nie na wyrównywanie (ang. equity).

Należy zwrócić uwagę, iż w różnych okresach polityka regionalna była realizowana za pomocą odmiennych działań i narzędzi.

Niniejszy rozdział poświęcony jest głównym przesłankom europejskiej polityki regionalnej oraz realizacji polskiej polityki regionalnej po przystąpieniu do Unii Europejskiej, w latach 2004-2006.

1. Europejska polityka regionalna

Geneza europejskiej polityki regionalnej sięga niemal samych początków utworzenia Wspólnoty Europejskiej. Już bowiem w Traktacie Rzymskim z 1957 r. zawarto podstawy prawne dotyczące polityki regionalnej⁴⁰. W preambule Traktatu Rzymskiego pojawiły się pierwsze zręby wspólnotowej polityki regionalnej: sygnatariusze „w trosce o wzmocnienie jedności swych gospodarek i zapewnienie ich harmonijnego rozwoju, poprzez zmniejszenie różnic istniejących między poszczególnymi regionami (...) postanowili ustanowić Europejską Wspólnotę Gospodarczą”. W Traktacie nie użyto terminu polityka regionalna, a jego głównym celem stało się tworzenie – nie zakłóconych interwencją władzy publicznej – normalnych warunków konkurencji i zniesienie wszelkich form protekcjonizmu. Jediną wspólną instytucją, ukierunkowaną na rozwój regionalny i powołaną do życia Traktatem Rzymskim był Europejski Bank Inwestycyjny (EBI), którego działalność miała przyczyniać się do waloryzacji regionów słabiej rozwiniętych, tworzenia nowych i modernizacji istniejących przedsiębiorstw oraz do realizacji projektów posiadających znaczenie dla wielu państw członkowskich. Przez niemal 20 lat EBI stanowił jedyne wspólne źródło finansowania inwestycji aktywizujących rozwój regionalny⁴¹.

Powstanie polityki regionalnej jako odrębnej dziedziny interwencji Wspólnot sięga lat sześćdziesiątych i wiąże się ze sporządzanymi przez Parlament oraz Komisję Europejską raportami, wskazującymi na potrzebę podejmowania wspólnych działań w kierunku

³⁹ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 2010 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, str.7.

⁴⁰Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą został podpisany w dniu 25 marca 1957 r., wszedł w życie 1 stycznia 1958 r. (OJ 24.12.2002 C 325, wersja skonsolidowana). Traktat ten był jednym z tzw. traktatów założycielskich.

⁴¹ Pietrzyk I., 2002, Polityka Regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, str. 63-64.

aktywizowania i harmonizowania rozwoju regionalnego. W maju 1965 r. Komisja Europejska przedstawiła pierwszy Komunikat dotyczący europejskiej polityki regionalnej (założeń tego raportu nie udało się jednakże wcielić w życie ze względu na głęboki kryzys funkcjonowania Wspólnego Rynku)⁴².

W 1968 r. utworzono Generalną Dyрекcyję ds. Polityki Regionalnej (wówczas funkcjonującą pod nazwą DG XVI), która w chwili obecnej odpowiada za kształtowanie i koordynację wspólnotowej polityki regionalnej. Mimo takich działań, wzrost znaczenia polityki regionalnej nastąpił dopiero w 1972 r., kiedy to nadano regionalnego charakteru dwóm wcześniej utworzonym funduszom: Europejskiemu Funduszowi Społecznemu oraz Europejskiemu Funduszowi Orientacji i Gwarancji Rolnej – Sekcja Orientacji. W 1975 r. został także utworzony Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

Należy też wspomnieć, że na funkcjonowanie polityki regionalnej ogromny wpływ miały źródła i zasady jej finansowania. Do 1970 r. głównym źródłem dochodów Wspólnoty były wkłady poszczególnych jej członków⁴³. Dopiero w 1970 r. decyzją Rady zastąpiono wkłady państw członkowskich dochodami własnymi⁴⁴. Zgodnie z tą decyzją, Wspólnota została wyposażona we własny budżet, którego źródłem były: wpływy z opłat celnych i rolnych oraz część dochodów z podatku od wartości dodanej (VAT). Całkowite ustalenie budżetu EWG w oparciu o dochody własne nastąpiło w styczniu 1975 r., kiedy to zakończył się okres przejściowy dla utrzymania wkładów członkowskich.

Ze względu na zbyt małe środki przeznaczane ówczas na politykę regionalną, rozproszenie źródeł finansowania polityki regionalnej, a także brak możliwości kontroli przez Komisję Europejską wydatkowania środków, konieczne stało się przeprowadzenie gruntownej reformy polityki regionalnej. W tym kontekście prawdziwym przełomem dla wspólnotowej polityki regionalnej była reforma funduszy strukturalnych przeprowadzona w 1988 r., będąca następstwem przyjęcia przez Wspólnotę Jednolitego Aktu Europejskiego w 1986 r.⁴⁵. Wtedy to nastąpiło traktatowe usankcjonowanie polityki regionalnej – do Traktatu Rzymskiego dołączono nowy tytuł V Spójność gospodarcza i społeczna oraz wprowadzono zapis w art. 130A „w celu wspierania harmonijnego rozwoju Wspólnota rozwija i prowadzi działania zmierzające do wzmocnienia swej spójności gospodarczej i społecznej. W szczególności Wspólnota zmierza do zmniejszenia dysproporcji w poziomach rozwoju różnych regionów

⁴² Ibidem, str. 64-65.

⁴³Wkłady były początkowo określane na podstawie stosunku produktu globalnego poszczególnych krajów członkowskich do produktu globalnego wszystkich członków Wspólnoty.

⁴⁴Decyzja z dnia 21 kwietnia 1970 r. w sprawie środków własnych (OJ 28.10.1970 r. L 94).

⁴⁵Jednolity Akt Europejski został podpisany w dniu 17 lutego 1986 r., wszedł w życie w dniu 1 lipca 1987 r. (OJ 29.06.1987 L 169).

oraz do zmniejszenia zacofania regionów mniej uprzywilejowanych” oraz w art. 130B „Wspólnota wspiera także osiągnięcie tych celów⁴⁶ przez działania, które podejmuje za pośrednictwem funduszy strukturalnych (Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej – Sekcja Orientacji, Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego), Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz innych istniejących instrumentów finansowych”⁴⁷.

Reforma funduszy strukturalnych z 1988 r. nadała polityce regionalnej kształt, w którym funkcjonuje do dziś. Dzięki tej reformie znacznie zwiększono budżet Wspólnoty na realizację polityki regionalnej, wprowadzono określone zasady sterujące dysponowaniem funduszami strukturalnymi (zasada koncentracji środków, komplementarności, partnerstwa, programowania), a także zdecydowano o wydatkowaniu funduszy strukturalnych w ramach wieloletniego budżetu (tzw. pierwszy pakiet Delorsa 1989-1993)⁴⁸. Postanowiono także, że środki funduszy strukturalnych będą finansowały określone cele (w latach 1989-1993 fundusze strukturalne finansowały sześć głównych celów)⁴⁹.

Podstawowym beneficjentem tej interwencji strukturalnej stały się regiony najslabiej rozwinięte, czyli te o PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej poniżej 75% średniej UE. Europejska polityka spójności została wzmocniona wprowadzeniem od 1993 r. nowego instrumentu – Funduszu Spójności, ukierunkowanego na infrastrukturę transportową i środowiskową. W reformie Delorsa określono trzy podstawowe kierunki tej interwencji, jakimi są: infrastruktura techniczna, kapitał ludzki oraz wsparcie sektora przedsiębiorstw. W początkowych wieloletnich okresach programowania finansowego na lata: 1989-1993, 1994-1999 i 2000-2006 podstawowym kierunkiem interwencji UE była infrastruktura techniczna. W kolejnych okresach obejmujących lata 2007-2013 i 2014-2020 nastąpiło

⁴⁶Cele te to przede wszystkim zmniejszanie dysproporcji między regionami i wzmocnienie spójności społecznej i ekonomicznej.

⁴⁷W perspektywie finansowej 2000-2006 funduszami strukturalnymi były: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej sekcja Orientacji, Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa. W perspektywie finansowej 2007-2013 do grona funduszy strukturalnych zaliczały się: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz Europejski Fundusz Społeczny. Fundusz rolny (Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich) i Fundusz rybacki (Europejski Fundusz Rybacki) nie podlegały w latach 2007-2013 polityce spójności UE. W perspektywie 2014-2020 stworzono nowy sztyt dla pięciu funduszy: Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne (EFSI). W skład EFSI wchodzi: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Morski i Rybacki.

⁴⁸Od nazwiska ówczesnego przewodniczącego Komisji Europejskiej Jacquesa Delorsa.

⁴⁹Cel 1, 2 i 5b to wydatki na politykę regionalną; cel 3 i 4 – wydatki na zmniejszanie bezrobocia; cel 5a – wydatki na rolnictwo.

znaczące przesunięcie środków w ramach europejskiej polityki spójności z infrastruktury, przede wszystkim na rzecz wspierania przedsiębiorstw. Od początku ważnym beneficjentem tej polityki były samorządy terytorialne⁵⁰.

W 1988 r., ze względu na niewystarczający poziom finansowania, wprowadzono dodatkowe źródło dochodów Wspólnoty – wpływy z części produktu narodowego brutto poszczególnych członków Wspólnoty (bezpośrednie wpłaty krajów członkowskich)⁵¹. Początkowo źródło to miało charakter posiłkowy, mający na celu równoważenie budżetu Wspólnoty, natomiast w chwili obecnej jest to największe źródło zasilania budżetu Unii Europejskiej, a wydatki na politykę regionalną znajdują się na drugim miejscu (zaraz po wydatkach na politykę rolną) jak chodzi o wydatki z budżetu ogólnego Wspólnoty.

Kolejnym krokiem milowym – ważnym dla umacniania europejskiej polityki regionalnej było podpisanie Traktatu z Maastricht w dniu 7 lutego 1992 r.⁵² i przyjęcie w jego następstwie drugiego pakietu Delorsa 1994-1999, a także ustanowienie w 1993 r. Funduszu Spójności⁵³. W 1992 r. rozporządzeniem Rady nr 3760/92 z 20 grudnia 1992 r., ustanawiającym wspólnotowy system dotyczący połowu ryb i akwakultury powołano także Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa.

Na mocy Traktatu z Maastricht został powołany także Komitet Regionów. Zebranie założycielskie Komitetu Regionów miało miejsce w dniach 9-10 marca 1994 r. Utworzenie Komitetu Regionów pokazało, jak dużą wagę Wspólnota przywiązuje do prowadzenia polityki regionalnej.

Komitet Regionów działa w oparciu o art. 263-265 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską⁵⁴ (obecnie art. 305-307 TFUE⁵⁵) oraz Regulaminu wewnętrznego⁵⁶.

⁵⁰ Szlachta J., 2017, Ewolucja wsparcia regionów słabiej rozwiniętych przez Unię Europejską, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk, Zeszyt 268, rok 2017, Warszawa, str. 14-15.

⁵¹ Decyzja Rady 88/376 EWG, Euratom z dnia 24 czerwca 1988 r. w sprawie systemu środków własnych Wspólnot (OJ 15.07.1988 L 185/24). Wpłaty krajów członkowskich z tego tytułu kalkulowane były każdego roku zgodnie z procedurą określoną w Dyrektywie Rady 89/130 EWG, Euratom z dnia 13 lutego 1989 r. w sprawie harmonizacji obliczania produktu narodowego brutto w cenach rynkowych (OJ 21.02.1989 L 49/89).

⁵² Traktat z Maastricht (Traktat o Unii Europejskiej) został podpisany w dniu 7 lutego 1992 r., wszedł w życie w dniu 11 stycznia 1993 r. (OJ 29.07.1992 C 191).

⁵³ Fundusz Spójności nie jest funduszem strukturalnym, ale stanowi pokaźne źródło finansowania polityki regionalnej UE. Szerzej Fundusz Spójności został omówiony na str. 36.

⁵⁴ Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TWE), OJ 29.12.2006 C 321E, wersja skonsolidowana. Obecnie art.305-307 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Na potrzeby niniejszej pracy będę odwoływała się do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, gdyż obowiązywał on w okresie wdrażania ZPORR. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej wszedł w życie 1 grudnia 2009, a więc po zakończeniu okresu kwalifikowalności dla ZPORR.

u podstaw utworzenia Komitetu Regionów leżała potrzeba włączenia regionów w proces decyzyjny Unii Europejskiej, a tym samym utworzenia organu składającego się z reprezentantów regionów, mającego rolę doradczą. Rolą Komitetu jest reprezentowanie lokalnych i regionalnych interesów, a także analiza skutków regulacji UE na poziomie lokalnym i regionalnym. Funkcja doradcza Komitetu polega na wydawaniu opinii w sprawie (opinie Komitetu nie mają mocy wiążącej), które są przesyłane Radzie Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej. Traktat z Maastricht przewidział obowiązkowe konsultowanie Komitetu Regionów w takich dziedzinach, jak: edukacja, zdrowie i kultura; w zakresie sieci transeuropejskich; w szczególnych działaniach z zakresu spójności społecznej i ekonomicznej; w zakresie definicji celu, priorytetów i organizacji funduszy strukturalnych; w zakresie utworzenia Funduszu Spójności i dla decyzji dotyczących Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Ponadto Traktat z Amsterdamu⁵⁷ poszerzył zakres kompetencji Komitetu Regionów w takich dziedzinach, jak: zatrudnienie, legislacja w zakresie zgody społecznej, stosowanie zasady równości szans i zdrowia publicznego, środowiska, kształcenia profesjonalnego, kooperacji transgranicznej oraz transportu.

Co więcej, Komitet Regionów, tak jak Komitet Ekonomiczno-Społeczny, może być konsultowany przez Parlament Europejski w innych zakresach i problemach.

Komitet Regionów może także wydawać opinie z własnej inicjatywy w każdym przypadku, w którym uzna za użyteczne lub w tych dziedzinach, w których konsultowany jest Komitet Ekonomiczno-Społeczny, czyli: rolnictwo, ochrona zdrowia, jeśli dotyczy to interesu regionów.

Komitet Regionów składa się z reprezentantów wspólnot regionalnych i lokalnych. Traktat z Nicei⁵⁸ doprecyzował, iż jego członkowie muszą pochodzić z wyborów regionalnych bądź lokalnych lub być politycznie odpowiedzialni przed wybieralnym zgromadzeniem. Liczba członków i ich podział, dokonany przez państwo członkowskie kształtuje się tak jak w Komitecie Ekonomiczno-Społecznym.

Komitet Regionów składa się obecnie z 329 członków. Podział mandatów pomiędzy państwa członkowskie jest pochodną liczby ludności w poszczególnych państwach.

⁵⁵Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), OJ 30.03.2010 C 83/47.

⁵⁶Regulamin wewnętrzny Komitetu Regionów, OJ 09.01.2010 L 6/14.

⁵⁷Traktat Amsterdamski zmieniający Traktat o Unii Europejskiej, OJ 10.11. 1997 C 340/1.

⁵⁸Traktat z Nicei zmieniający Traktat o Unii Europejskiej, OJ 10.03.2001 C 80/1.

Członkowie Komitetu są mianowani przez Radę na wniosek państw macierzystych na okres 5 lat. Mandat członków jest odnawialny.

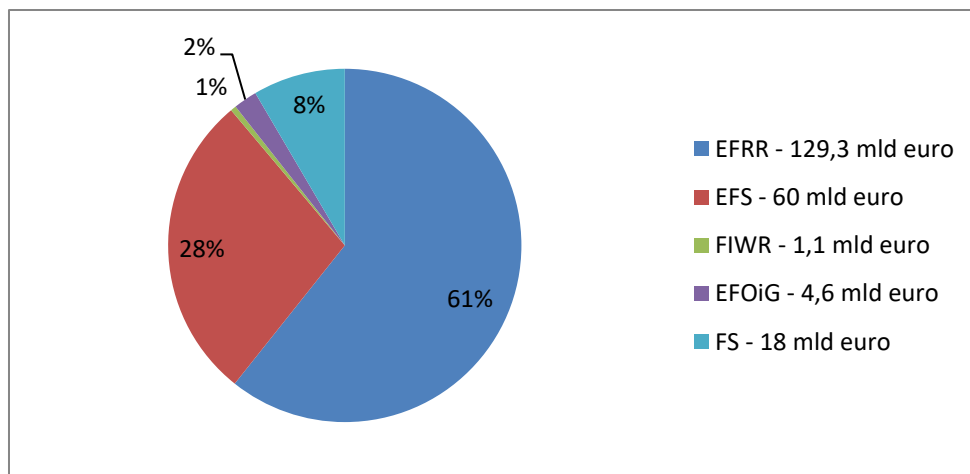
Zasady polityki regionalnej dla okresu 2000-2006, a więc okresu, którego dotyczy niniejsza praca ustalone zostały podczas szczytu Unii Europejskiej w Berlinie, kiedy to przyjęto dokument „Agenda 2000. Unia Europejska rozszerzona i silniejsza”. Przesłanką dla ponownego zreformowania polityki regionalnej była konieczność dążenia do większej spójności społeczno-gospodarczej oraz zwiększenia konkurencyjności gospodarki, a także podjęcia niezbędnych działań celem zapewnienia dyscypliny budżetowej w związku z realizacją unii gospodarczej i walutowej. Reforma była także konieczna ze względu na planowane rozszerzenie UE o dziesięciu nowych członków.

Fundamentalnym aktem prawnym, w zakresie polityki regionalnej, dla perspektywy finansowej 2000-2006 było rozporządzenie Rady (WE) nr 1260/1999 ustanawiające przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych⁵⁹.

W perspektywie finansowej 2000-2006 głównymi instrumentami regionalnej polityki wspólnotowej były fundusze strukturalne (w tym inicjatywy wspólnotowe): Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR), Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa (FIWR). Ze środków funduszy strukturalnych wyodrębnione zostały środki (10,4 mld euro ogółem) na finansowanie inicjatyw wspólnotowych. W perspektywie finansowej 2000-2006 wdrażane były cztery inicjatywy wspólnotowe: INTERREG III, URBAN II, LEADER +, EQUAL. Bardzo ważnym instrumentem regionalnej polityki wspólnotowej był także Fundusz Spójności.

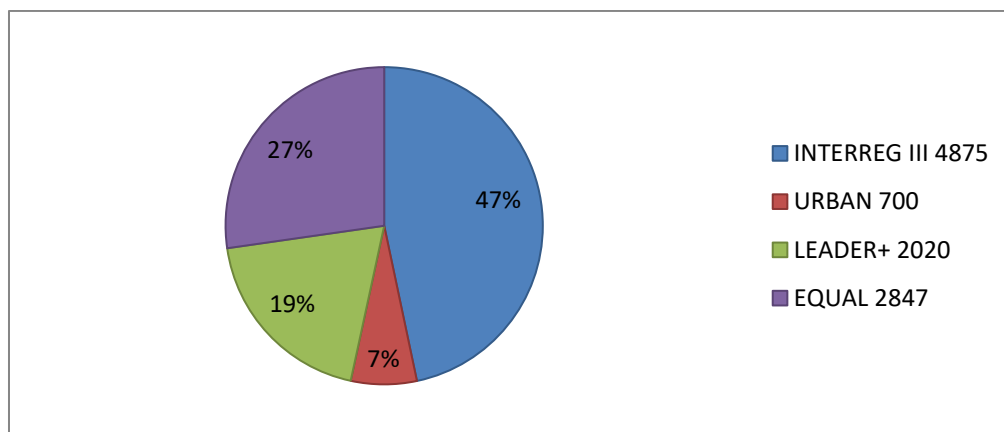
Szczegółowe informacje dotyczące instrumentów europejskiej polityki regionalnej w latach 2000-2006 znajdują się w aneksie nr 4.

⁵⁹Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych (OJ 26.06.1999 L161/1).

Ryc. 6. Udział poszczególnych funduszy w finansowaniu polityki spójności w latach 2000-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006

Ryc. 7. Alokacja na poszczególne inicjatywy - udział procentowy i kwotowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006

W latach 2000-2006 europejska polityka strukturalna realizowała trzy główne cele. Zgodnie bowiem z zasadą koncentracji, osiągnięcie spójności społeczno-gospodarczej jest możliwe dzięki koncentracji wydatkowania funduszy strukturalnych w ramach określonych celów. W stosunku do perspektywy finansowej 1993-1999, w latach 2000-2006 nastąpiła redukcja celów z siedmiu do trzech⁶⁰:

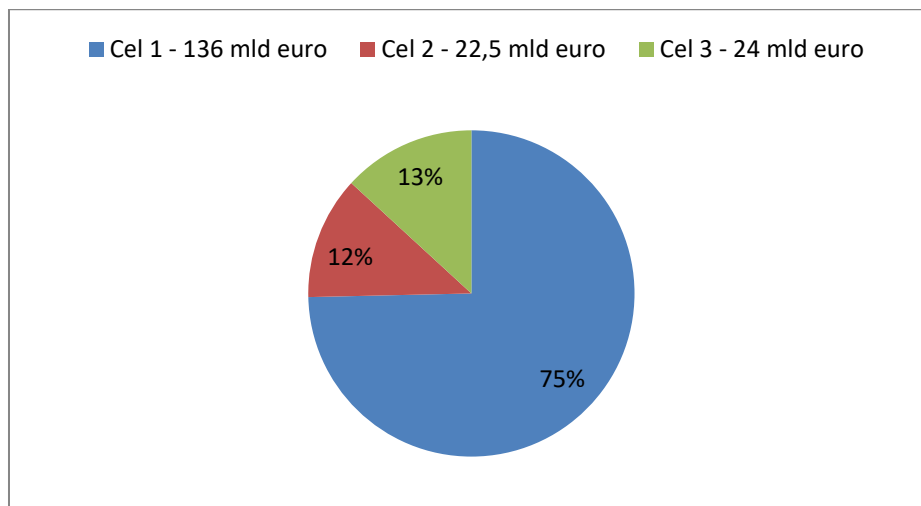
- Cel 1 – promowanie rozwoju i dostosowań strukturalnych w regionach słabiej rozwiniętych. Działania w ramach tego celu skierowane były do tych regionów, określonych

⁶⁰ Pietrzyk I., Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich, 2000, Wydawnictwo Naukowe PWN S.A, Warszawa, str. 142-143.

na poziomie NUTS II, w których poziom PKB na mieszkańca był niższy od 75% średniej unijnej. Działania w ramach Celu 1 finansowane były z EFRR, EFS, Sekcji Orientacji EFOiGR oraz z FIWR. Celem 1 objęte były regiony w następujących krajach: Hiszpanii, Włoszech, Grecji, Niemczech, Portugalii, Francji, Irlandii, Austrii, Finlandii, Szwecji, Republice Czeskiej, Estonii, Łotwie, Litwie, Węgrzech, Malcie, Polsce, Słowenii, Wielkiej Brytanii, Słowacji.

- Cel 2 – wspieranie gospodarczej i społecznej konwersji obszarów, w których występują problemy strukturalne tzn. dotyczące zmian społeczno-gospodarczych w sektorze przemysłowym i usługowym, słabym rozwojem obszarów wiejskich, problemami na obszarach miejskich oraz w objętych kryzysem obszarach zależnych od rybołówstwa oraz regionów, których zaludnienie lub obszar jest wystarczająco duże. Działania w ramach Celu 2 finansowane były z EFRR i EFS. Celem 2 objęte były regiony w następujących krajach: Belgii, Austrii, Danii, Hiszpanii, Francji, Włoszech, Luksemburgu, Holandii, Austrii, Finlandii, Szwecji, Wielkiej Brytanii, Cyprze, Republice Czeskiej, Słowacji.

- Cel 3 – wspieranie adaptacji i modernizacji polityk i systemów kształcenia zawodowego, szkolenia i zatrudnienia. Obszary kwalifikujące się do wsparcia w ramach Celu 3, to te obszary, które nie są objęte Celem 1. Działania w ramach Celu 3 finansowane były z EFS. Celem 3 objęte były regiony w następujących krajach: Niemczech, Austrii, Belgii, Danii, Hiszpanii, Finlandii, Francji, Włoszech, Luksemburgu, Holandii, Wielkiej Brytanii, Szwecji, Republice Czeskiej, Cyprze, Słowacji.

Ryc. 8. Udział funduszy strukturalnych w poszczególnych celach

Źródło: opracowanie własne na podstawie Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006

2. Polityka regionalna w Polsce po przystąpieniu do Unii Europejskiej

Akcesja Polski do Unii Europejskiej umożliwiła przeznaczenie większości środków unijnych na rozwój regionów. Efektem tego było podporządkowanie wielu dokumentów, zarówno na szczeblu centralnym jak i regionalnym, zasadom przyznawania środków europejskich.

Niniejszy podrozdział jest więc poświęcony głównym dokumentom strategicznym pozwalającym prowadzić politykę regionalną w latach 2004-2006, a także najważniejszym instrumentom jej realizacji.

2.1. Planowanie strategiczne

Pod koniec lat dziewięćdziesiątych planowanie strategiczne zyskało w Polsce na znaczeniu w związku z planowaną akcesją do Unii Europejskiej.

Współcześnie, planowanie strategiczne w rozwoju regionalnym rozwija się w ramach nauk o zarządzaniu i jest głównym narzędziem w zarządzaniu regionem.

Planowanie strategiczne (lub też planowanie rozwoju regionalnego – pojęć tych używa się wymiennie) w polityce regionalnej, służy osiągnięciu pożądaných rezultatów z punktu widzenia rozwoju regionalnego. Planowanie strategiczne w sposób kompleksowy postrzega procesy zachodzące na danym terytorium w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Dzięki planowaniu strategicznemu powstaje obraz rozwoju terytorium, do jakiego należy dążyć poprzez konkretne działania w przyszłości, biorąc pod uwagę szereg czynników wewnętrznych i zewnętrznych. Planowanie strategiczne jest procesem dynamicznym i ciągłym, wymagającym stałej kontroli i monitorowania (w efekcie strategia powinna podlegać ciągłej rewizji i ewentualnym zmianom w zależności od potrzeb). Istotą planowania strategicznego jest jego oddziaływanie w długiej perspektywie czasowej (dłuższej niż 10 letniej, w praktyce 20-30 letniej).

W planowaniu strategicznym wyróżnia się dwa uzupełniające się typy podejść do rozwoju regionalnego⁶¹:

- eksploracyjne - wtedy, gdy strategia rozwoju regionalnego zorientowana jest na diagnozowanie stanów z przeszłości i teraźniejszości oraz formułowanie celów, jako skutków przewidywanych zmian tych stanów przyszłych;

⁶¹Heffner K., 2008, Strategie rozwoju regionalnego i lokalnego [w:] Strzelecki Z. (red.), Gospodarka regionalna i lokalna, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, str. 164.

- antycypacyjne – wtedy, gdy poszukiwanie alternatywnych strategii rozwoju wynika z przesunięcia uwagi na wyprzedzające rozpoznanie uwarunkowań, identyfikację problemów, skutków zmian i wskazywanie zagrożeń.

Strategia jako składnik planowania rozwoju regionalnego, jest narzędziem realizacji priorytetów i celów wynikających z planowania strategicznego. W zależności od tego, jakiego szczebla strategia dotyczy, stanowi ona instrument oddziaływania na dany fragment rzeczywistości. Strategia rozwoju regionu jest formą jego planowania, określającą zasady działania struktury regionalnej. Opracowywana jest w celu osiągnięcia przez jej podmiot strategii korzyści, oddziałujących także na jej przedmiot. Poprzez strategię rozwoju regionu określa się zasady prowadzenia polityki rozwoju regionalnego i działania struktury regionalnej wraz z jej głównymi składnikami, a także procedury i techniki planowania strategicznego. W różnych układach strukturalnych strategii rozwoju regionalnego są elementem polityki państwa lub samorządów regionów; mają wiele odniesień w systemie planowania gospodarki przestrzennej. Wpisując się w politykę rozwoju regionów, strategii regionalne stają się istotnym uwarunkowaniem i wyznacznikiem polityki zagospodarowania przestrzennego⁶².

Strategie rozwoju regionalnego pełnią różnorodne funkcje⁶³, m.in.:

- formułowanie wewnątrzregionalnych celów rozwoju;
- optymalizowanie lokalnych celów rozwoju;
- osiągnięcie zgodności z ponadregionalnymi celami rozwoju;
- identyfikowanie regionalnych uwarunkowań polityki przestrzennej państwa;
- oddziaływanie na kierunki polityki przestrzennej państwa;
- wskazywanie podstaw planistycznych dla przedsięwzięć centralnych.

Planowanie strategiczne ma sens jedynie wtedy, gdy w ślad za nim idzie planowanie operacyjne. Strategia bowiem wyznacza ogólne wizje i cele rozwoju, program operacyjny natomiast je realizuje za pomocą przypisanych mu środków finansowych.

2.1.1. Planowanie strategiczne na poziomie kraju

W związku z członkostwem Polski w Unii Europejskiej, część dokumentów strategicznych dotyczących planowania rozwoju regionalnego, zarówno na poziomie centralnym jak i regionalnym zaczęła powstawać pod koniec lat 90. W 1999 r. reforma

⁶²Ibidem, str. 159.

⁶³Ibidem, str. 164-165.

administracyjna kraju wprowadziła trójstopniowy podział władzy i tym samym miała istotny wpływ na kształtowanie polityki regionalnej⁶⁴.

Dlatego nie można pominąć dokumentów, powstałych przed przystąpieniem Polski do UE.

Ponieważ niniejsza dysertacja dotyczy ZPORR, analizie poddano jedynie te dokumenty, które miały wpływ na realizację polityki regionalnej w latach 2004-2006, a więc w okresie, w którym wdrażany był ZPORR. Konsekwentnie, nie egzaminowano dokumentów, zarówno krajowych, jak i unijnych, odnoszących się do polityki regionalnej realizowanej w latach wcześniejszych (analizie nie zostały tu poddane np. fundusze przedakcesyjne) oraz późniejszych (pokrywających się z perspektywami finansowymi 2007-2013, 2014-2020 oraz 2021-2027).

2.1.2. Planowanie strategiczne na poziomie województw

Reforma administracyjna z 1999 r. wyposażyła 16 nowoutworzonych województw w szereg kompetencji i obowiązków z zakresu rozwoju regionalnego. Samorząd województwa odpowiedzialny od tej pory za kształtowanie polityki regionalnej na szczeblu wojewódzkim został zobowiązany do opracowania strategii rozwoju województwa. Na poziomie województwa powstaje także plan zagospodarowania przestrzennego województwa, który stanowi element polityki regionalnej województwa.

Opis dokumentów strategicznych znajduje się w aneksie nr 5.

2.2. Planowanie operacyjne w rozwoju regionalnym - wybrane instrumenty finansowe

Ważnym instrumentem, za pomocą którego realizowana była polityka regionalna, był **Kontrakt wojewódzki** (zwany dalej „Kontraktem”).

Kontrakt w latach 2001-2004 realizował cel Programu Wsparcia, który to z kolei określał zakres, tryb i warunki wspierania przez państwo programów wojewódzkich⁶⁵. Był on umową cywilno-prawną zawieraną z jednej strony przez stronę rządową a z drugiej przez stronę samorządową, dotyczącą inwestycji finansowanych przez budżet centralny.

⁶⁴Reforma administracyjna wprowadziła trójstopniowy podział terytorialny państwa. Efektem tej reformy był podział państwa na 16 województw, 308 powiatów (obecnie jest 380 powiatów) i 2489 gmin (obecnie jest 2479 gmin).

⁶⁵Program wsparcia realizujący priorytety NSRR został przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2000 r. w sprawie przyjęcia Programu wsparcia na lata 2001-2002 (Dz. U. Nr 122, poz. 1326).

Pojawienie się narzędzia, jakim był Kontrakt było efektem reformy administracyjnej kraju i przyznaniu prerogatyw z zakresu polityki regionalnej samorządom województw. Ideą kontraktu było wspieranie przedsięwzięć o zasięgu regionalnym, które jednocześnie były ważne z punktu widzenia polityki państwa – realizowały priorytety strategiczne polityki regionalnej szczebla rządowego i samorządowego.

Podstawę prawną dla zawierania Kontraktu stanowiła początkowo Ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego z dnia 12 maja 2000 r⁶⁶. Zgodnie z art. 1 ustawa ta określała zasady zawierania i wykonywania kontraktu wojewódzkiego. Aktem wykonawczym do ww. ustawy były rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przyjęcia programów wsparcia⁶⁷.

W 2004 r. po ustaniu obowiązywania ustawy o zasadach wspierania rozwoju regionalnego podstawę prawną do zawierania Kontraktu stanowiła ustawa o Narodowym Planie Rozwoju⁶⁸. Na marginesie warto zaznaczyć, że każda z tych ustaw wprowadzała inny sposób uprawiania polityki regionalnej państwa. W ustawie o zasadach wspierania rozwoju regionalnego centralnym pojęciem był rozwój regionalny, natomiast w ustawie o Narodowym Planie Rozwoju nacisk położono na „plan” rozumiany jako wynik działań programowych i procedur ich wdrażania. W ustawie o zasadach wspierania rozwoju regionalnego podstawą Kontraktu były programy wojewódzkie, natomiast w ustawie o Narodowym Planie Rozwoju regionalne programy operacyjne tworzone były przez rząd. Rząd Polski, pod naciskiem Komisji Europejskiej, odstąpił od stanowiska zawartego w strategii negocjacyjnej Polski i w miejsce planowanych 16 odrębnych regionalnych programów operacyjnych powstał Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego⁶⁹.

Podkreślić należy, że w latach 2001-2004, a więc pod rządami ustawy o zasadach wspierania rozwoju regionalnego Kontrakt był narzędziem realizacji projektów finansowanych li tylko z krajowych środków publicznych, podczas, gdy w latach 2005-2008

⁶⁶Ustawa z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz. U. nr 48, poz. 550).

⁶⁷Kolejno: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2000 r. w sprawie przyjęcia Programu Wsparcia na lata 2001-2002 (Dz. U. Nr 122, poz. 1326); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 2001 r., zmieniające rozporządzenie w sprawie przyjęcia Programu wsparcia na lata 2001-2002 (Dz. U. Nr 39, poz. 460); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przyjęcia Programu Wsparcia na lata 2001-2002 (Dz. U. Nr 73, poz. 666); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 maja 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przyjęcia Programu wsparcia na lata 2001-2003 (Dz. U. Nr 104, poz. 963); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 marca 2004 r. w sprawie przyjęcia Programu wsparcia na rok 2004 (Dz. U. Nr 56, poz. 542).

⁶⁸Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. Nr 116, poz. 1206, rozdział 5).

⁶⁹Gęsicka G., listopad 2004, Kontrakty wojewódzkie – instrumenty rządowej polityki regionalnej w systemie wdrażania nowej polityki spójności, opracowanie wykonane na zlecenie Ministerstwa Gospodarki i Pracy, str. 5.

środki w ramach Kontraktu stanowiły także współfinansowanie dla projektów realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG.

Jakkolwiek idea Kontraktów niewątpliwie była słuszna, jednakże najczęstsze zarzuty, jakie pojawiają się pod adresem tego instrumentu to przede wszystkim:

- brak wystarczającej ilości środków finansowych ze strony samorządów województw;
- imiennie wskazanie inwestycji do dofinansowania, a tym samym zbyt małe pole manewru pozostawione samorządom w decydowaniu o finansowaniu inwestycji;
- w zasadzie brak negocjacji między stronami;
- nierówność sił rząd – samorząd;
- finansowanie w głównej mierze inwestycji wieloletnich samorządu, co powodowało, że Kontrakt nie stanowił instrumentu polityki regionalnej samorządu województwa, a jedynie finansował wieloletnie inwestycje rządowe;
- zbyt duże rozproszenie środków – finansowanie dużej liczby zadań o małej wartości;
- brak spójności z projektami realizowanymi ze środków unijnych (np. z projektami realizowanymi w ramach ZPORR);
- zbyt krótki okres obowiązywania każdej edycji Kontraktu;
- częste nowelizacje aktów wykonawczych dotyczących Kontraktów (rozporządzeń w sprawie przyjęcia Programu wsparcia);
- zmiana alokacji, okresu obowiązywania Kontraktu, częste, praktycznie coroczne przerzucanie środków przeznaczonych na Kontrakt na dany rok na tzw. „środki niewygasające”⁷⁰.

Należy podkreślić, że Kontrakty stanowiły cenne doświadczenie w realizacji projektów przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Stanowiły także wstęp do tego, jak należy programować, realizować, rozliczać i monitorować projekty o złożonym montażu finansowania. Ponadto, Kontrakty rozpoczęły okres współpracy (niejednokrotnie bardzo trudnej) pomiędzy rządem i samorządem w zakresie wspólnego finansowania inwestycji.

Bardzo istotnymi instrumentami realizacji polityki regionalnej w latach 2004-2006 były **programy operacyjne oraz inicjatywy wspólnotowe** finansowane z funduszy unijnych, a przede wszystkim Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (i jego wpływ

⁷⁰Zgodnie z ustawą o finansach publicznych były to środki niewykorzystane w ramach zaciągniętego zobowiązania wieloletniego, które nie podlegały zwrotowi do dnia 31 grudnia danego roku budżetowego i traktowane były jako tzw. środki niewygasające, podlegające zwrotowi w określonym okresie czasu.

na rozwój regionów)⁷¹. W perspektywie finansowej 2004-2006 w Polsce, oprócz ZPORR, wdrażanych było sześć programów operacyjnych finansowanych oraz trzy inicjatywy wspólnotowe⁷². Były to programy krajowe, ale projekty realizowane w ramach tych programów (poza projektami Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna) miały niewątpliwie wpływ na rozwój regionów⁷³. Dedykowanym regionom programem był wspomniany już wcześniej ZPORR. Kolejne rozdziały niniejszej pracy poświęcone są pogłębionej analizie ZPORR, dlatego też w tym miejscu program ten, jako instrument polityki regionalnej, nie będzie omawiany.

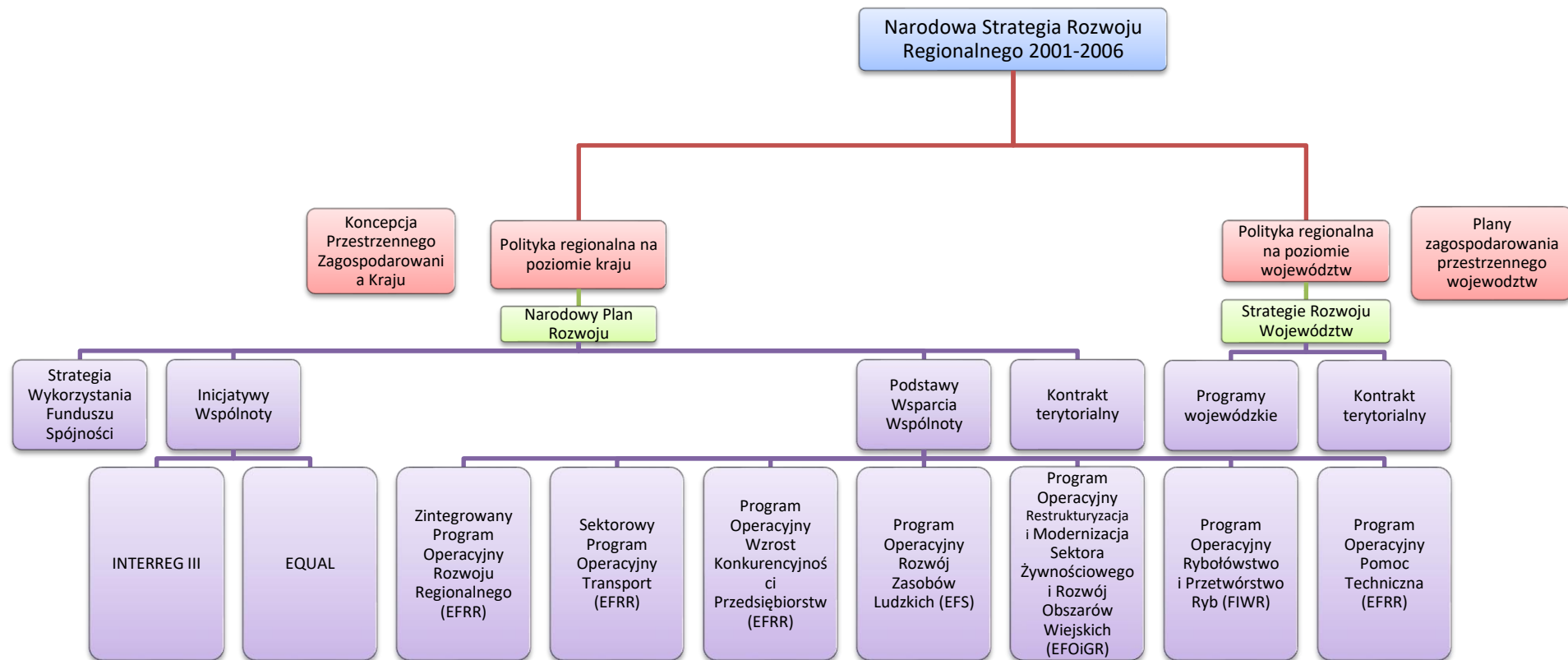
Polska korzystała także z Funduszu Spójności w ramach strategii wykorzystania Funduszu Spójności w latach 2004-2006⁷⁴. Tu sytuacja przedstawiała się podobnie jak w przypadku sektorowych programów operacyjnych – nie był to fundusz stricte dedykowany regionom, niemniej jednak regiony były jego beneficjentami.

⁷¹Wnikliwej analizie tego programu poświęcony jest odrębny rozdział pracy.

⁷²Sektorowy Program Operacyjny Transport (EFRR), Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (EFRR), Program Operacyjny Pomoc Techniczna (EFRR), Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich (EFS), Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich (EFOiGR), Sektorowy Program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb (FIWR), Inicjatywa INTERREG III (EFRR), inicjatywa EQUAL (EFS) oraz Inicjatywa LEADER+ (EFOiGR).

⁷³Projekty te realizowane były przecież w konkretnych województwach.

⁷⁴Pisząc o perspektywie finansowej autorka posługuje się dwoma okresami: 2000-2006 definiując perspektywę finansową dla UE ogólnie oraz 2004-2006 mając na myśli perspektywę finansową dla Polski. Dla Polski ta perspektywa był krótsza ze względu na przystąpienie do UE w dniu 1 maja 2004 r.

Ryc. 9. Polityka regionalna i jej instrumenty w latach 2004-2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006

Rozdział 3

ZPORR - główny instrument polskiej polityki regionalnej w latach 2004-2006

Programowanie jest jedną z podstawowych zasad polityki regionalnej Unii Europejskiej⁷⁵. Programowanie oznacza proces organizowania, podejmowania decyzji i finansowania, prowadzony w kilku etapach w celu wdrażania na bazie wieloletniej wspólnych działań Wspólnoty i krajów członkowskich dla osiągnięcia określonych przez Wspólnotę celów. Programowanie w ramach Wspólnoty stanowiło jeden z głównych elementów reform funduszy strukturalnych w 1988 r. i 1993 r. i również pozostało jako kluczowe dla reformy w 1999 r. Programowanie opierało się na opracowaniu wieloletnich programów rozwoju.

Okres programowania w Unii Europejskiej wynosi 7 lat⁷⁶, a w latach 2000-2006 obejmował kilka etapów:

- przygotowanie przez kraj członkowski planów rozwoju (dla celu 1 i 2) lub ram odniesienia (dla celu 3);
- przygotowanie Wspólnotowych Ram Wsparcia (Podstaw Wsparcia Wspólnoty) albo Jednolitego Dokumentu Programowania⁷⁷;
- przygotowanie programów operacyjnych;
- przygotowanie uzupełnień programów.

Polska przystępując 1 maja 2004 r. do Unii Europejskiej uzyskała najwięcej środków unijnych spośród dziesięciu nowych państw członkowskich. Alokacja z funduszy strukturalnych przyznana nowym krajom członkowskim wynosiła bowiem około 15,5 mld euro⁷⁸, podczas gdy Polska otrzymała około 8,3 mld euro, co stanowiło ponad 54,4%

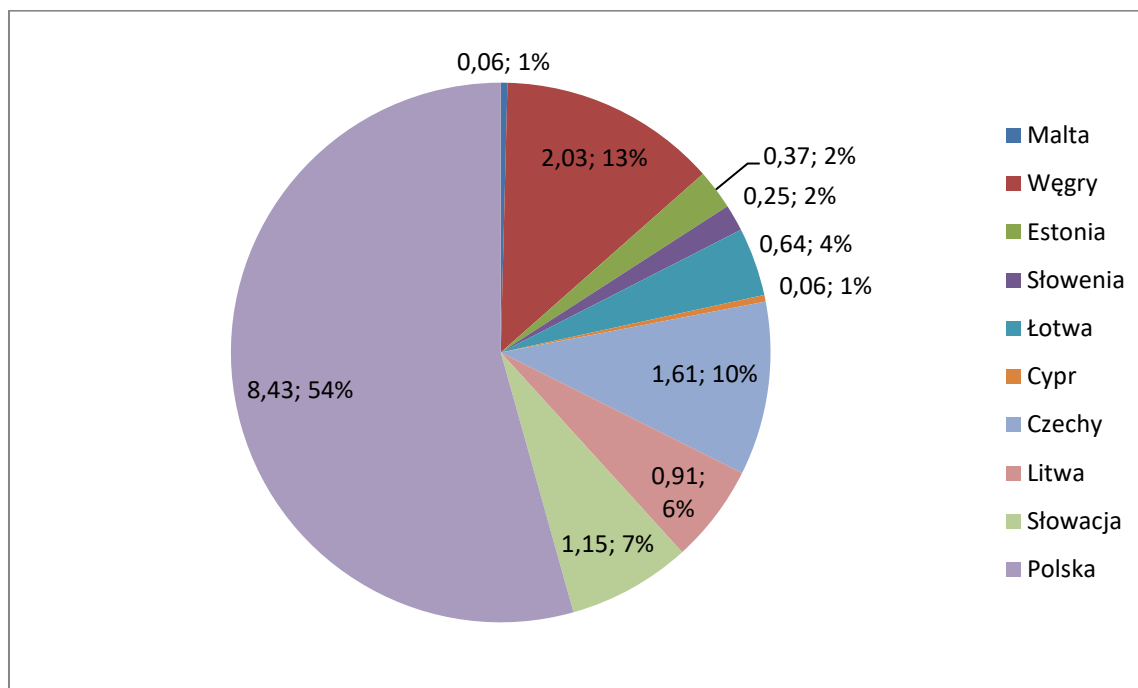
⁷⁵Polityką regionalną UE w latach 2000-2006, zgodnie z Rozporządzeniem Rady nr 1260/1999 rządziły następujące zasady: zasada koncentracji (art. 7), zasada komplementarności i partnerstwa (art. 8), zasada subsydiarności (art. 8), zasada właściwego zarządzania finansowego (art. 8), zasada programowania (art. 9), zasada koordynacji (art. 10), zasada dodatkowości (art. 11).

⁷⁶Ponieważ Polska przystąpiła do UE w 2004 r. w trakcie okresu programowania, programy operacyjne dla perspektywy finansowej 2000-2006 były opracowywane na lata 2004-2006.

⁷⁷Jednolity Dokument Programowania przygotowywany był dla celu 1 jeżeli środki unijne nie przekraczały 1 mld euro oraz dla celu 2 i 3.

⁷⁸Wartości środków alokowanych nie obejmują środków przeznaczonych na realizację Inicjatywy Wspólnotowej Interreg III oraz Inicjatywy Wspólnotowej Equal.

wszystkich środków funduszy strukturalnych przeznaczonych dla nowych krajów członkowskich⁷⁹.

Ryc. 10. Udział państw członkowskich, które dołączyły do UE w 2004 r., w alokacji środków z funduszy strukturalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Podstaw Wsparcia Wspólnoty dla poszczególnych państw członkowskich.

Środki z funduszy strukturalnych przyznane Polsce w latach 2004-2006 były alokowane w ramach siedmiu programów operacyjnych⁸⁰, które zawierały opis priorytetów, działań, plan finansowy, a także opisywały system wdrażania następujących programów:

1. Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) – środki unijne alokowane na ten program wynosiły 2 530,4 mln euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz 438,4 mln euro z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS); program ten miał na celu rozwój regionów, a jego beneficjentami były w większości jednostki samorządu terytorialnego;
2. Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw – środki unijne alokowane na ten program wynosiły 1 251,1 mln euro (EFRR); program

⁷⁹Ministerstwo Rozwoju Regionalnego [online] [dostęp 22 stycznia 2009], dostępny w Internecie: www.fundusze-strukturalne.gov.pl/NR/rdonlyres/508CE9FO-7FD9-484A-B093-1559BDF0E4D3/.../pl_a_inne_kraje_0802091.pdf

⁸⁰Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej [online] [dostęp 19 lipca 2023], dostępny w Internecie: www.fundusze-europejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/popzednie-perspektywy-fe/fundusze-europejskie-2004-2006/

ten miał na celu rozwój przedsiębiorstw, a przede wszystkim małych i średnich przedsiębiorstw (będącymi zarazem jego głównymi beneficjentami)

3. Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich – środki unijne alokowane na ten program wynosiły 1 470 mln euro (EFS); program ten skierowany był przede wszystkim do osób bezrobotnych i miał na celu aktywizowanie ich na rynku pracy. Celem tego programu było także rozszerzenie dostępu do edukacji i poprawa jej poziomu;
4. Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i Modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich – środki unijne przeznaczone na ten program wynosiły 1 192,7 mln euro (EFOiGR Sekcja Orientacji). Program ten ukierunkowany był na rozwój działań w zakresie rolnictwa i obszarów wiejskich. Jego głównymi beneficjentami były osoby prowadzące działalność rolniczą, jak również osoby pracujące w rolnictwie;
5. Sektorowego Programu Operacyjnego Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb – środki unijne alokowane na ten program wynosiły 201,8 mln euro (FIWR). Jego celem była poprawa efektywności sektora rybackiego oraz podniesienie konkurencyjności polskiego rybactwa i przetwórstwa rybnego. Program skierowany był m.in. do osób będących właścicielami statków rybackich osób prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa rybnego oraz rybołówstwa śródlądowego i przybrzeżnego;
6. Sektorowego Programu Operacyjnego Transport i Gospodarka Morska – środki unijne alokowane na ten program wynosiły 1 163,4 mln euro (EFRR). Środki w ramach programu przeznaczone były na rozwój transportu, a jego beneficjentami byli m.in.: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Polskie Koleje Państwowe, Polskie Linie Kolejowe S.A., Urzędy Morskie;
7. Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna – środki unijne przeznaczone na ten program wynosiły 28,3 mln euro (EFRR) i skierowane były na wsparcie administracyjne jednostek realizujących Podstawy Wsparcia Wspólnoty. Program ten miał także na celu utworzenie i utrzymanie Systemu Informatycznego Monitoringu i Kontroli (SIMIK).

Oprócz programów operacyjnych, w Polsce wdrażano także trzy inicjatywy wspólnotowe o różnym poziomie współfinansowania. I tak na:

1. INTERREG III – przeznaczono 221,36 mln euro z EFRR. INTERREG III wspierał zarówno projekty infrastrukturalne, jak i miękkie z zakresu: badań i rozwoju, przedsiębiorczości, turystyki, kultury, środowiska, dostępu do informacji;

2. EQUAL - 133,9 mln euro z EFS. Inicjatywa miała na celu wspieranie projektów przeciwdziałających dyskryminacji na rynku pracy.
3. LEADER + - 23,5 mln euro (EFOiGR). W Polsce LEADER + nie był wdrażany jako osobna inicjatywa, a jako działanie 2.7 Pilotażowy program LEADER+ w ramach PO Restrukturyzacja i Modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich. Celem inicjatywy było stymulowanie lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

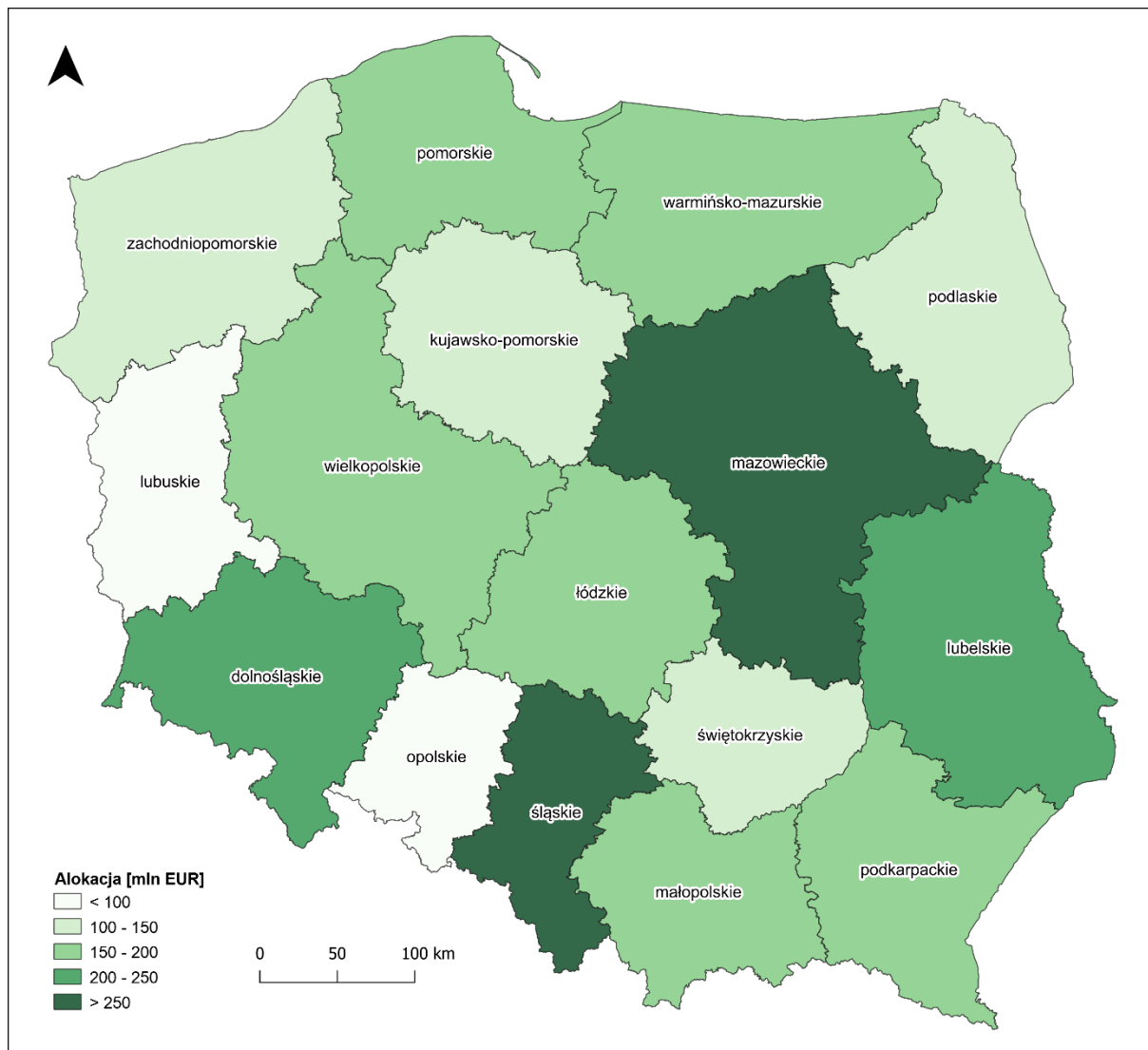
Polska korzystała także ze środków Funduszu Spójności w ramach Strategii wykorzystania Funduszu Spójności 2004-2006, na który przeznaczono 3 733,3 mln euro ze środków UE. Fundusz ten wspierał działania z zakresu infrastruktury ochrony środowiska oraz infrastruktury transportowej.

1. Charakterystyka ZPORR

Zarówno zawartość programów, jak również podział środków pokazuje ich wagę dla realizacji celów zawartych w Narodowym Planie Rozwoju (por. str. 42 - 43). Programem, finansowanym z funduszy strukturalnych, na który przeznaczono najwięcej środków unijnych w latach 2004 – 2006 był Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Jak zaznaczono powyżej, w realizację ZPORR zaangażowano około 2,5 mld euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz 438 mln euro z Europejskiego Funduszu Społecznego, stanowiło to ponad 39% wszystkich funduszy strukturalnych przyznanych Polsce przez Komisję Europejską w perspektywie finansowej 2004-2006. W ramach środków własnych zaangażowano 346 mln euro z budżetu państwa i 769 mln euro z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, czyli łącznie ponad 1 mld euro.

Środki w ramach ZPORR podzielono w dwojaki sposób: 1) według priorytetów i zamierzonych działań oraz następujących podstawowych kryteriów: kryterium ludnościowego, PKB na mieszkańca oraz stopy bezrobocia. Zastosowany został algorytm, zgodnie z którym: 80% środków zostało podzielonych proporcjonalnie do liczby mieszkańców w poszczególnych województwach; 10% środków zostało podzielonych proporcjonalnie do liczby mieszkańców w województwach, w których średni poziom PKB na mieszkańca w latach 1997-1999 był niższy od 80% średniego poziomu na mieszkańca w kraju (woj. lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie); 10% środków trafiło do tych powiatów, w których średnia stopa bezrobocia w latach 1999-2001 przekraczała 150%

średniej krajowej (dotyczyło to 72 powiatów zamieszkałych przez 5 327 400 osób)⁸¹. Zgodnie z tym algorytmem najwięcej środków ogółem przypadło województwom: mazowieckiemu, śląskiemu, dolnośląskiemu, lubelskiemu, wielkopolskiemu, najmniej zaś województwom: opolskiemu i lubuskiemu.

Ryc. 11. Kwotowy (w mln euro) rozkład alokacji w ZPORR w podziale na województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie planu finansowego ZPORR (alokacja w mln euro)

Biorąc jednak pod uwagę wartość środków w przeliczeniu na jednego mieszkańca, największa kwota przypadła województwom: warmińsko-mazurskiemu, świętokrzyskiemu, podlaskiemu, lubelskiemu i podkarpackiemu, a więc wszystkim województwom tzw. ściany

⁸¹ Na podstawie Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 1 lipca 2004 r. w sprawie przyjęcia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz.U. Nr 166, poz. 1745).

wschodniej. Województwa najłabiej rozwinięte otrzymały więc relatywnie więcej środków niż województwa bardziej rozwinięte gospodarczo.

1.1. Cel oraz priorytety ZPORR

Celem strategicznym ZPORR było tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności polskich regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską (UE)⁸².

Realizacja celu strategicznego sprzyjać miała wzrostowi gospodarczemu, przekształceniom strukturalnym regionów, wzrostowi urbanizacji, zwiększeniu mobilności przestrzennej ludności oraz zwiększeniu poziomu wiedzy i dostępu do najnowocześniejszych technologii społeczeństwa i podmiotów gospodarczych. Cel strategiczny miał być osiągnięty poprzez realizację przyjętych priorytetów i działań programu. Wymieniono je poniżej.

W *Priorytecie 1 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów* finansowanym z EFRR realizowane były projekty o zasięgu regionalnym, dotyczące: budowy lub modernizacji dróg w miastach powyżej 20 tysięcy mieszkańców, infrastruktury transportu publicznego w miastach powyżej 50 tys. mieszkańców (za wyjątkiem Działania 1.6 Rozwój transportu publicznego w aglomeracjach, które było realizowane na terenie aglomeracji powyżej 500 tys. mieszkańców), infrastruktury ochrony środowiska (o minimalnej wartości projektu 1 mln euro, jednak nie większej niż 10 mln euro), infrastruktury społecznej, infrastruktury turystycznej i kulturalnej oraz infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. W *Priorytecie 3 Rozwój lokalny*, również finansowanym z EFRR, realizowane były inwestycje o podobnym charakterze jak w *Priorytecie 1*, jednak miały zasięg lokalny i adresowane były przede wszystkim do centrów na obszarach wiejskich, obszarów podlegających restrukturyzacji oraz zdegradowanych miast i dzielnic miast; terenów przemysłowych i powojkowych. W *Priorytecie 3* dofinansowanie mogły otrzymać projekty realizowane w ośrodkach zamieszkałych przez maksymalnie 20 tys. osób i których koszt nie przekracza 1 mln euro oraz projekty realizowane na obszarach podlegających restrukturyzacji, obszarach rewitalizacyjnych czy dotyczące lokalnej infrastruktury społecznej. W *Priorytecie 2* finansowanym z EFS, realizowane były tzw. projekty miękkie, czyli m.in. szkolenia i doradztwo dla osób chcących podnieść swoje kwalifikacje lub się przekwalifikować, stypendia dla uczniów lub studentów. Ze wsparcia mogły korzystać

⁸² Uzupelnienie Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006, tekst jednolity uwzględniający zmiany przyjęte przez Komitet Monitorujący w dniu 17 stycznia 2007, str.21.

przede wszystkim osoby z terenów wiejskich lub zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi.

Analizując podział alokacji na priorytety *Priorytet 1* miał najwyższy udział w alokacji ZPORR - niemal 60% całości środków, *Priorytet 2* - niemal 15% całości środków, natomiast - niemal 25% całości środków. Taki podział alokacji pozwala na stwierdzenie, że środki ZPORR w większym stopniu miały zaspokoić potrzeby dużych ośrodków miejskich, potencjalnych ośrodków rozwoju. Stąd więcej środków trafiło do gmin miejskich niż miejsko-wiejskich i wiejskich.

W ramach *Priorytetu 4 Pomoc techniczna* realizowane były projekty których celem było wsparcie procesu realizacji ZPORR. Projektodawcami były tu tylko i wyłącznie instytucje zaangażowane we wdrażanie ZPORR. Priorytet ten był pomocniczy dla realizacji programu i nie będzie brany pod uwagę w analizach w niniejszej pracy.

Wykaz priorytetów i działań ZPORR znajduje się w aneksie nr 6 niniejszej pracy.

1.2. Krajowe podstawy prawne

Warunkiem uruchomienia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego było przygotowanie odpowiednich ram prawnych. W wielu przypadkach to regulacje unijne nakładały na władze polskie obowiązek przygotowania i stosowania krajowych podstaw prawnych. Jednakże część regulacji krajowych powstała wyłącznie z inicjatywy polskiego rządu i w niektórych przypadkach była nadmiarowa (np. rozporządzenie w sprawie wzorów umów o dofinansowanie czy rozporządzenie w sprawie wzorów sprawozdań).

Uwarunkowania formalno-prawne realizacji ZPORR, to też regulacje krajowe, które nie dotyczą tylko i wyłącznie funduszy strukturalnych (np. ustawa Prawo zamówień publicznych czy ustawa Prawo ochrony środowiska), bez których korzystanie z funduszy europejskich w Polsce byłoby niemożliwe. Ustawy te w związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej zostały dostosowane do prawa unijnego (Polska wstępując do UE zobowiązała się przejść tzw. *acquis communautaire*).

Szczegółowy opis dokumentów niezbędnych do wdrażania ZPORR znajduje się w aneksie nr 7.

1.3. Instytucje zaangażowane w zarządzanie i realizację ZPORR

Punktem odniesienia dla zasad związanych z zarządzaniem i wdrażaniem programów operacyjnych finansowanych z funduszy strukturalnych w perspektywie finansowej 2004-2006 jest **Rozporządzenie Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999** ustanawiające ogólne przepisy w sprawie funduszy strukturalnych (zwane dalej Rozporządzeniem nr 1260). Na bazie tego rozporządzenia unijnego, Minister Gospodarki i Pracy wydał m.in. rozporządzenie w sprawie przyjęcia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, które określa między innymi kompetencje poszczególnych instytucji zaangażowanych we wdrażanie ZPORR (rozd. VIII System wdrażania).

W ramach ZPORR instytucjami zaangażowanymi bezpośrednio w proces zarządzania i wdrażania ZPORR były: Instytucja Zarządzająca ZPORR, Instytucje Pośredniczące ZPORR, Instytucje uczestniczące w zarządzaniu komponentem regionalnym ZPORR, Regionalny Komitet Sterujący, Panel Ekspertów, Komisja Oceny Projektów. Instytucją zaangażowaną we wdrażanie ZPORR była także Instytucją Płatnicza umiejscowiona w Ministerstwie Finansów.

Rolę Instytucji Zarządzającej ZPORR pełnił minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Zgodnie z art. 34 Rozporządzenia nr 1260, IZ odpowiada za skuteczność i prawidłowość zarządzania i wdrażania programu operacyjnego.

Rolę Instytucji Pośredniczących w ZPORR pełniły Urzędy Wojewódzkie. Były one odpowiedzialne m.in. za podpisywanie umów o dofinansowanie z beneficjentami, za kontrole projektów, raportowanie o nieprawidłowościach, sporządzanie wniosków o płatność do IZ. Wojewoda przewodniczył także Podkomitetowi Monitorującemu wdrażanie ZPORR.

Instytucjami odpowiedzialnymi za organizowanie procedury naboru i oceny projektów były Instytucje uczestniczące w zarządzaniu komponentem regionalnym ZPORR oraz Instytucje Wdrażające dla działań Priorytetu 2 i działania 3.4 (Urzędy Marszałkowskie, Wojewódzkie Urzędy Pracy, regionalne instytucje finansujące). Instytucje te realizowały także m.in. zadania z zakresu monitoringu, sprawozdawczości, płatności i kontroli. W przypadku projektów finansowanych z EFS oraz w działaniu 3.4, to Instytucje Wdrażające podpisywały umowy z beneficjentami. Marszałek Województwa przewodniczył także Regionalnemu Komitetowi Sterującemu (RKS). RKS powoływany był przez Zarząd Województwa. RKS pełnił rolę opiniodawczo-doradczą, a jego głównym zadaniem było rekomendowanie Zarządowi Województwa listy rankingowej projektów kwalifikujących się do wsparcia z funduszy strukturalnych (w zakresie Priorytetu 1 i 3, z wyłączeniem działania 3.4⁸³).

⁸³ Działanie 3.4 *Mikroprzedsiębiorstwa* polegające na doradztwie i wsparciu inwestycyjnym mikroprzedsiębiorstw we wczesnej fazie działalności.

Panel Ekspertów (dla Priorytetu I i III, bez działania 3.4) oraz Komisja Oceny Projektów były podmiotami odpowiedzialnymi za merytoryczną ocenę wniosków o dofinansowanie oraz przygotowanie listy rankingowej projektów.

Dodatkowo, pomiędzy Ministrem Rozwoju Regionalnego, Samorządami poszczególnych województw oraz Wojewodami zostały zawarte porozumienia w sprawie podziału kompetencji w procesie realizacji ZPORR. Określały one zobowiązania stron w zakresie: obsługi ZPORR, dokonywania oceny i wyboru projektów, monitorowania i sprawozdawczości, czynności kontrolnych, audytu wewnętrznego, informacji i promocji, archiwizacji dokumentów, obsługi Systemu Informatycznego Monitoringu i Kontroli Finansowej Funduszy Strukturalnych i Funduszy Spójności (SMIK) oraz realokacji środków pomiędzy województwami, działaniami i latami.

W zakresie zarządzania finansowego zawarte zostało porozumienie trójstronne pomiędzy Ministrem Finansów a Ministrem Rozwoju Regionalnego oraz Wojewodami. Porozumienie regulowało kwestie z zakresu przepływu środków, księgowości i sprawozdawczości, zarządzania finansowego, odzyskiwania kwot nienależnie wypłaconych, obsługi SMIK oraz zamówień publicznych.

Zakres zadań instytucji zaangażowanych w realizację ZPORR został także opisany w Podręczniku procedur wdrażania ZPORR (wersja z lutego 2010, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego).

Wykaz poszczególnych instytucji zaangażowanych we wdrażanie ZPORR na poziomie regionalnym stanowi aneks nr 8 natomiast szczegółowe kompetencje instytucji w systemie ZPORR określa aneks nr 9.

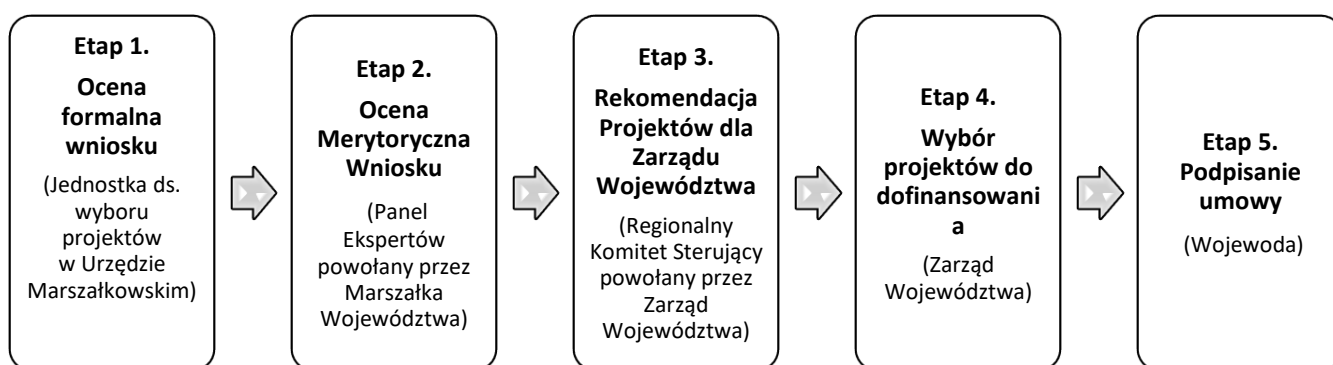
1.4. System oceny i wyboru projektów⁸⁴

ZPORR był **jedynym programem realizowanym w perspektywie 2004-2006, który był zarządzany centralnie, a wdrażany regionalnie**. Cała odpowiedzialność za prawidłową realizację programu spoczywała na Ministrze właściwym do spraw rozwoju, jednakże część zadań została delegowana przez niego na poziom regionalny. Było to związane między innymi z przygotowaniem samorządów województw w latach 2007-2013 do pełnienia roli gospodarzy programów operacyjnych.

Cały proces oceny (z wyjątkiem działania 1.6 i projektów pomocy technicznej) odbywał się na poziomie regionalnym. W Priorytecie 1 i 3 (z wyjątkiem działania 1.6

⁸⁴ System oceny i wyboru projektów opisano na podstawie Podręcznika procedur wdrażania ZPORR oraz Poradnika dla ostatecznych odbiorców (beneficjentów).

i działania 3.4) wybór i ocena projektów odbywały się w Urzędach Marszałkowskich. Oceny formalnej dokonywali pracownicy Urzędu Marszałkowskiego, natomiast oceny merytoryczno-technicznej dokonywał Panel Ekspertów składający się z 3 ekspertów (po jednym ekspercie z tzw. listy Marszałka, Wojewody i innych instytucji o charakterze regionalnym). Następnie tzw. Regionalny Komitet Sterujący (ciało doradczo-opiniotawcze zarządu województwa) rekomendował projekty zarządowi województwa bazując na listach rankingowych projektów przekazanych przez Panel Ekspertów. Uchwała Regionalnego Komitetu Sterującego trafiała pod obrady Zarządu Województwa. Ostateczną decyzję o wyborze projektów podejmował Zarząd Województwa na podstawie listy rankingowej ustalonej przez Regionalny Komitet Sterujący.

Ryc. 12. Procedura oceny i wyboru projektów dla Priorytetu 1 i 3 ZPORR

Źródło: opracowanie własne na podstawie Podręcznika Procedur wdrażania ZPORR

Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej ZPORR mogli uczestniczyć w Panelu Ekspertów w roli obserwatorów. Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej ZPORR byli także członkami Regionalnych Komitetów Sterujących. Instytucja Zarządzająca miała prawo do unieważnienia każdego etapu wyboru projektów, jeżeli miała uzasadnione zastrzeżenia. W takim przypadku, etap podlegający unieważnieniu musiał zostać powtórzony.

Umowę o dofinansowanie projektu podpisywał Wojewoda na podstawie uchwały Zarządu Województwa w sprawie wyboru projektów. Wojewoda miał prawo odmówić podpisania umowy w przypadku stwierdzenia określonych przesłanek uniemożliwiających jej podpisanie.

Wnioskodawca miał możliwość odwołania się, jednakże odwołanie mogło dotyczyć tylko wyniku oceny formalnej oraz kwestii proceduralnych na każdym etapie oceny i wyboru.

Dla działania 1.6 Proces oceny i wyboru projektów przebiegał w całości w Instytucji Zarządzającej ZPORR. Ocena formalna, merytoryczno-techniczna (Panel Ekspertów), Krajowy Komitet Sterujący i ostateczny wybór projektów leżały w gestii Ministra Rozwoju Regionalnego.

Całość oceny dla projektów finansowanych z EFRR (z wyjątkiem działania 3.4) realizowana była z wykorzystaniem Podręcznika procedur wdrażania ZPORR oraz regulaminów Paneli Ekspertów i regulaminów Regionalnych Komitetów Sterujących.

W Priorytecie 2 i w Działaniu 3.4 wybór i ocena projektu odbywały się: w Urzędzie Marszałkowskim (co do zasady działanie 2.2 i 2.6), w Wojewódzkim Urzędzie Pracy (działanie 2.1, 2.3 i 2.4) oraz w regionalnych instytucjach finansujących (działanie 2.5 i 3.4). Ocena formalna dokonywana była w instytucji wdrażającej, natomiast oceny merytorycznej dokonywała Komisja Oceny Projektów. Ostateczną decyzję o wyborze projektów podejmował zarząd województwa lub dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy albo osoba upoważniona przez zarząd województwa (np. Prezes Agencji Rozwoju Regionalnego) na podstawie listy rankingowej projektów rekomendowanej przez Komisję Oceny Projektów. Umowa o dofinansowanie podpisywana była przez osoby, które podjęły ostateczną decyzję o wyborze projektów.

Od decyzji dotyczących odrzucenia wniosku w wyniku weryfikacji formalnej lub nie przyznania dofinansowania w wyniku oceny merytorycznej nie przysługiwało odwołanie.

Całość oceny dla projektów finansowanych z EFS oraz działania 3.4 przebiegała także w oparciu o „Poradnik dla ostatecznych odbiorców” oraz regulaminy Komisji Oceny Projektów.

W systemie oceny wniosków bardzo ważną rolę pełnił Komitet Monitorujący, którego rolą było m.in. zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów⁸⁵.

⁸⁵ Rozporządzenie Rady WE nr 1260/199, art. 25 ust. 3.

Rozdział 4

Analiza skuteczności polityki regionalnej na przykładzie ZPORR

Mimo, że Polska wstąpiła do UE w dniu 1 maja 2004 r., Komisja Europejska wydała zgodę na realizację programów operacyjnych od 1 stycznia 2004 r. Faktycznie jednak uruchamianie programów mogło się rozpocząć po wejściu w życie ustawy Prawo zamówień publicznych dostosowanej do prawodawstwa unijnego tj. po 2 marca 2004 r.

Pierwsze nabory w ramach ZPORR (poza priorytetem 4 Pomoc techniczna, do którego nabór rozpoczął się w kwietniu 2004 r.) ogłoszone zostały w maju 2004 r. Mimo braku wielu końcowych wersji dokumentów, wszystkie województwa ogłosiły konkursy w ramach pełnego programu ZPORR.

Rok 2004 r. był okresem intensywnego przygotowywania dokumentów programowych, umożliwiających wdrażanie ZPORR. W drugiej połowie 2004 r. weszły w życie następujące regulacje:

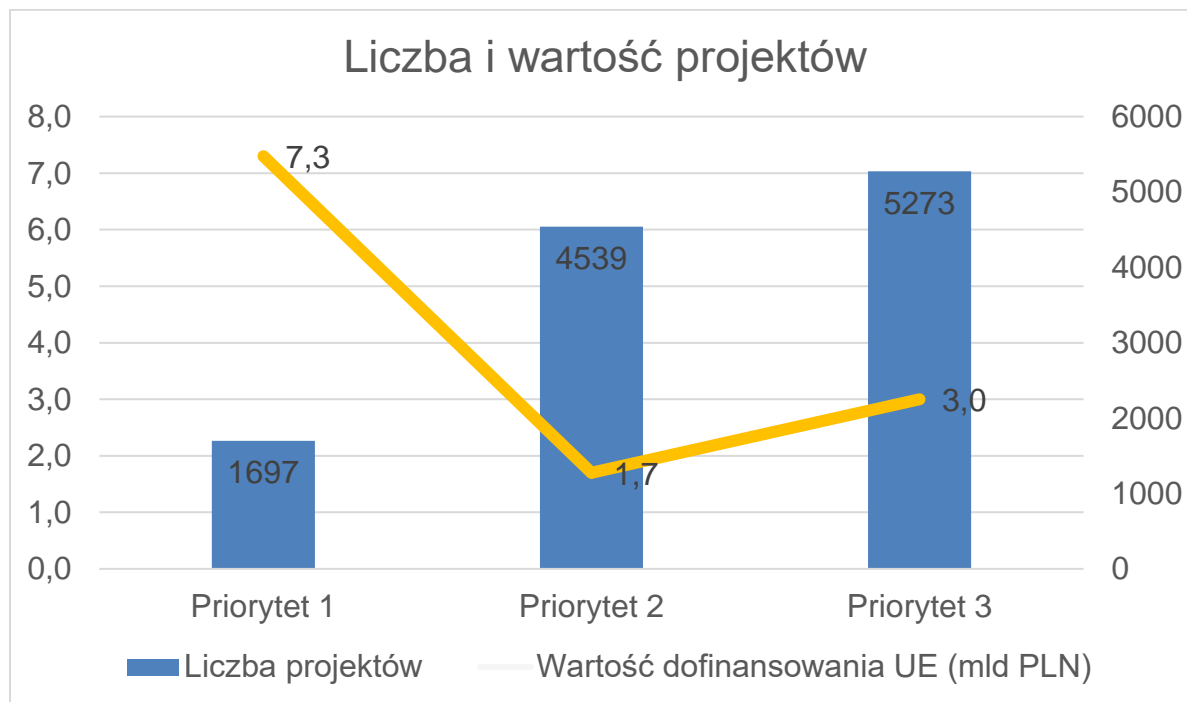
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie przyjęcia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz.U. nr 166, poz. 1745);
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie przyjęcia Uzupełnienia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz.U. nr 200, poz. 2051);
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie trybu składania i wzorów wniosków o dofinansowanie realizacji projektu w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz.U. nr 257, poz. 2575);
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie wzorów umów o dofinansowanie projektu realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz.U. nr 257, poz. 2575);
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju.

1. Realizacja ZPORR w poszczególnych województwach

Ogółem w ZPORR zrealizowano 11,5 tys. projektów o łącznej wartości dofinansowania UE 12,2 mld zł - 10,5 mld zł pochodziło z EFRR, a 1,7 mld zł z EFS, a łącznie ze współfinansowaniem krajowym na ZPORR przeznaczonych zostało 21,5 mld zł. Najwięcej projektów zrealizowanych zostało w Priorytecie 3 *Rozwój lokalny* (5273 projekty o łącznej wartości 3 mld zł), ale projekty o największej wartości realizowane były w Priorytecie 1

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów (1697 projektów o całkowitej wartości 13,2 mld zł). W Priorytecie 2 Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach zrealizowanych zostało 4539 projektów o wartości 1,7 mld zł⁸⁶.

Całkowitą liczbę i wartość projektów zrealizowanych w ZPORR w latach 2004-2010 przedstawia ryc. 13⁸⁷, natomiast liczbę projektów w ujęciu przestrzennym przedstawia ryc. 14.

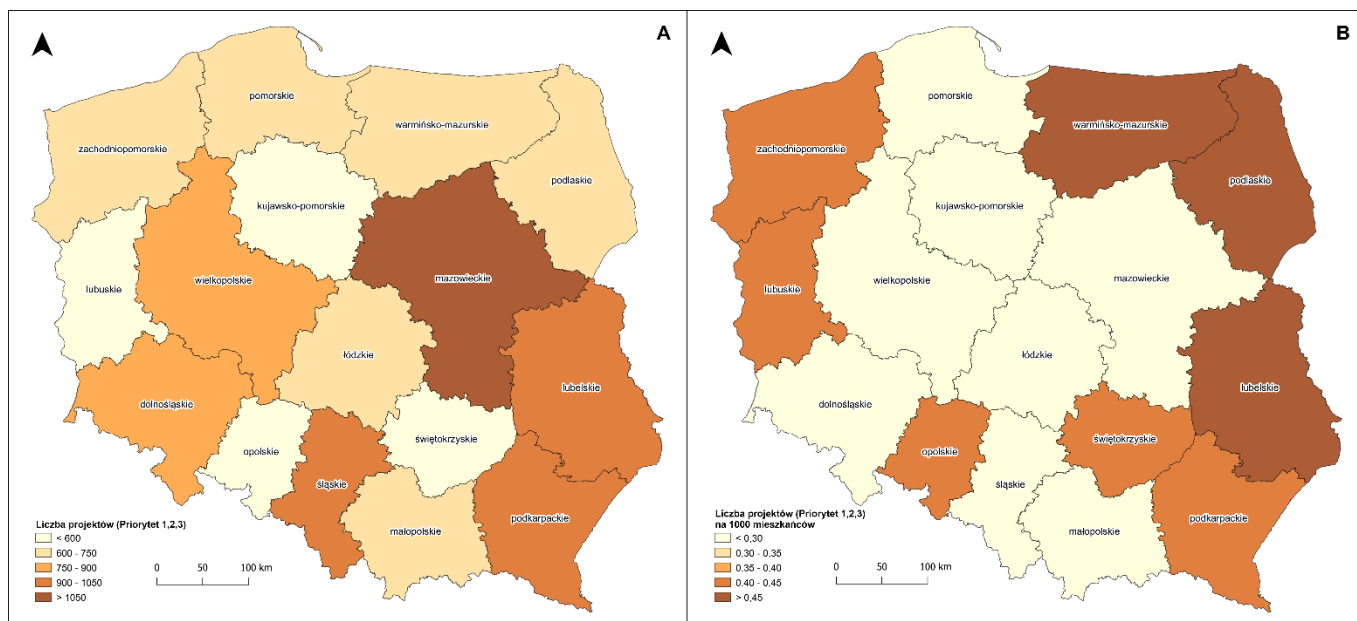

Ryc. 13. Liczba i wartość projektów zrealizowanych w ramach ZPORR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Końcowego raportu z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

⁸⁶ Nazwy poszczególnych priorytetów, działań i poddziałań znajdują się w aneksie nr 6 niniejszej pracy.

⁸⁷ w związku z kryzysem gospodarczym, KE wydłużyła okres kwalifikowalności wydatków do 30 czerwca 2009 r.

Ryc. 14. Liczba projektów ZPORR w ujęciu przestrzennym

Źródło: opracowanie własne, na podstawie Końcowego raportu z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

W Priorytecie 1 największą popularnością cieszyło się działanie 1.3 *Regionalna infrastruktura społeczna*, dzięki któremu wartość złożonych w konkursach wniosków wielokrotnie przekraczała wielkość dostępnej alokacji. W ramach tego działania podpisano 569 umów o dofinansowanie. Najmniej projektów realizowanych było w działaniu 1.2 *Infrastruktura ochrony środowiska* - w sumie w tym działaniu podpisano 233 umowy o dofinansowanie projektów.

Biorąc pod uwagę poszczególne województwa, najwięcej projektów zrealizowanych zostało w województwie lubelskim (198), najmniej w województwie kujawsko-pomorskim (50). Projekty o największej łącznej wartości realizowane były w województwie mazowieckim (832 mln zł), natomiast o najmniejszej w województwie lubuskim (202 mln zł) i opolskim (191 mln zł). Taka wartość projektów wynika z alokacji na poszczególne województwa – największa ilość środków została przekazana województwu mazowieckiemu, a najmniejsza lubuskiemu i opolskiemu⁸⁸.

W Priorytecie 1, na koniec wdrażania ZPORR, alokacja została zakontraktowana na poziomie 109%. Minister Finansów wyraził zgodę na taką nadkontraktację, po to by

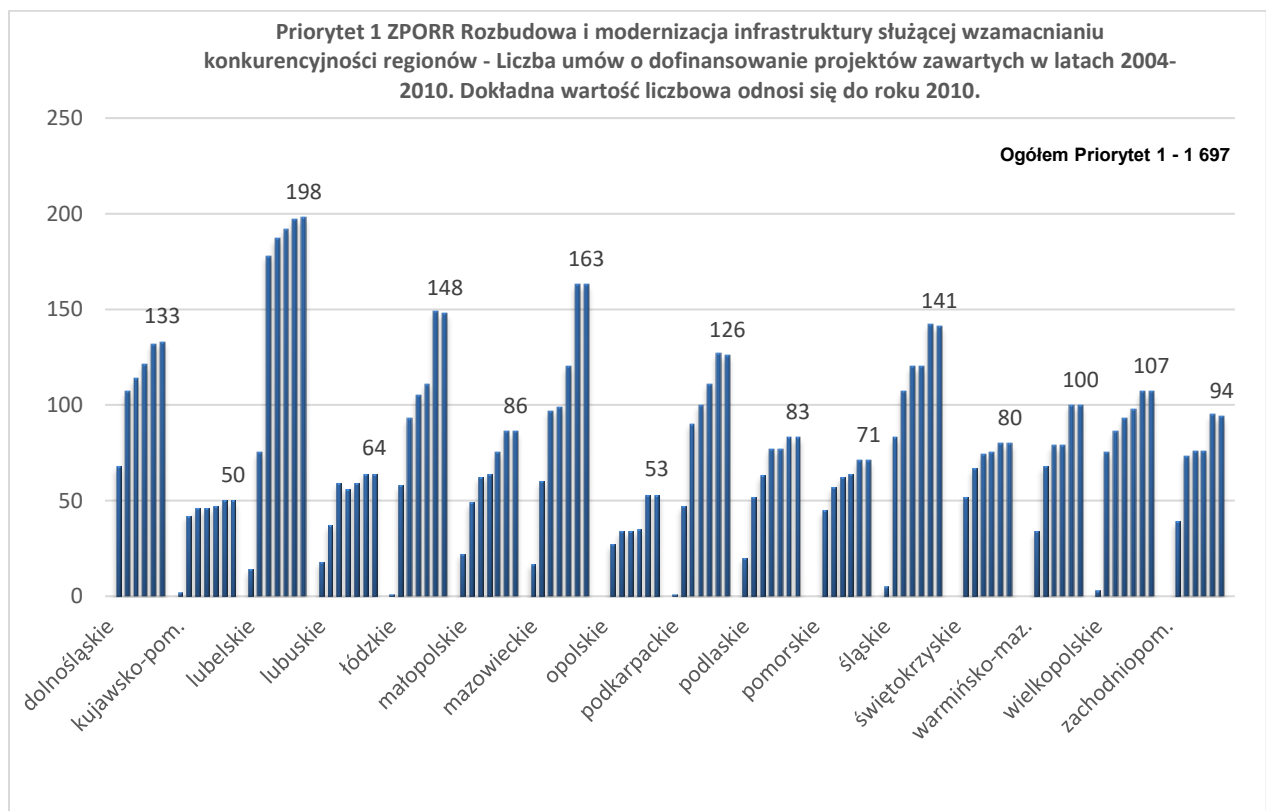
⁸⁸ Na podstawie Końcowego raportu z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010.

zminimalizować ryzyko utraty środków unijnych w razie uznania przez Komisję Europejską części wydatków za niekwalifikowalne.

Średnia wartość projektu wyniosła 4.3 mln zł. W zakresie przedmiotowym, projekty dotyczyły przede wszystkim budowy i modernizacji dróg, budowy, rozbudowy i modernizacji obiektów kulturalnych, turystycznych, placówek ochrony zdrowia, szkół i uczelni wyższych.

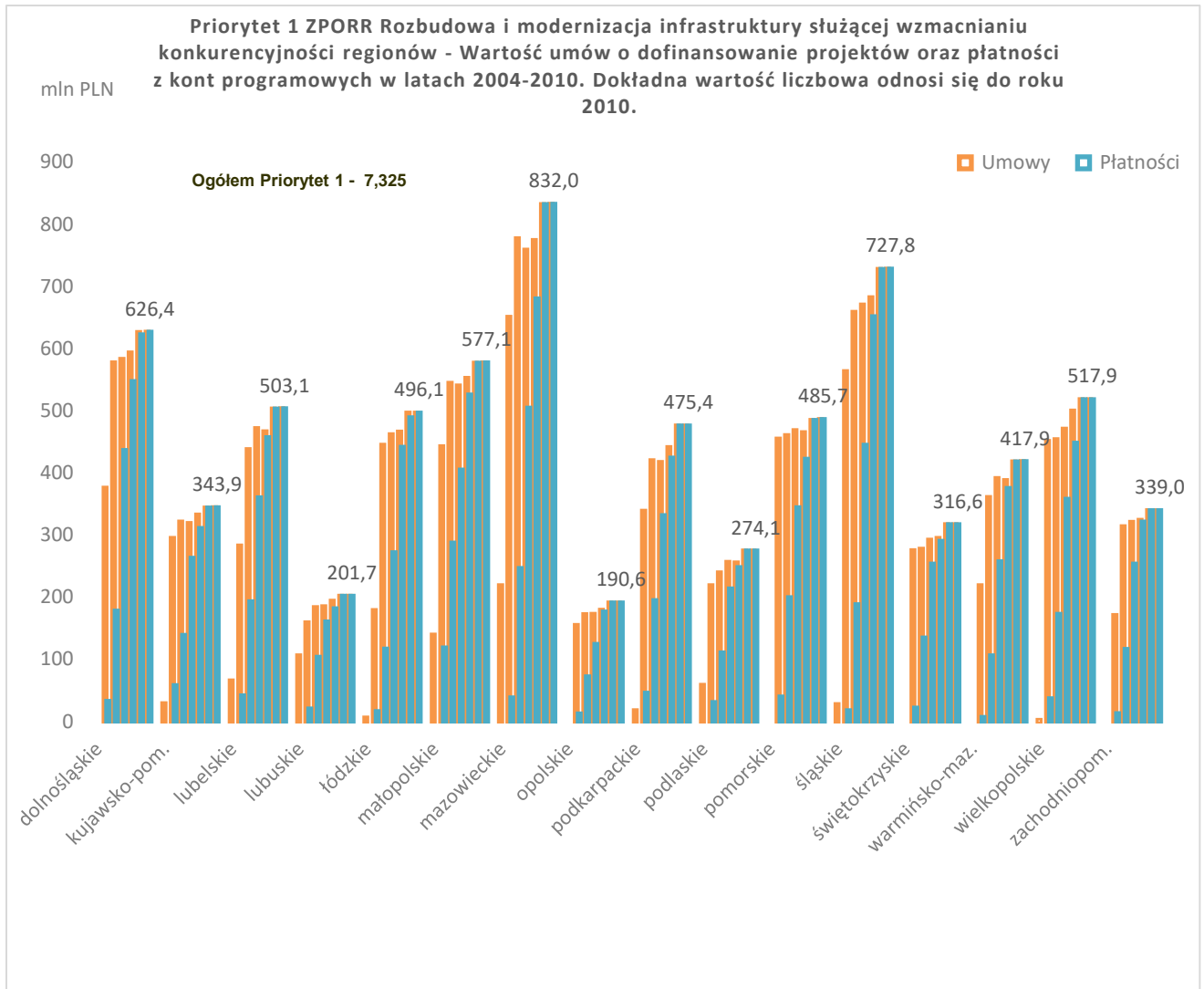
Projekty zrealizowane w ramach Priorytetu 1 najczęściej korzyści przyniosły jednostkom samorządu terytorialnego (przed wszystkim gminom), ale i jednostkom służby zdrowia, uczelniom wyższym, instytucjom kultury.

Ryciny 15-18 obrazują postęp rzeczowy (liczbę i wartość podpisanych umów na realizację projektów) we wdrażaniu w 1 Priorytecie w podziale na poszczególne województwa i lata.

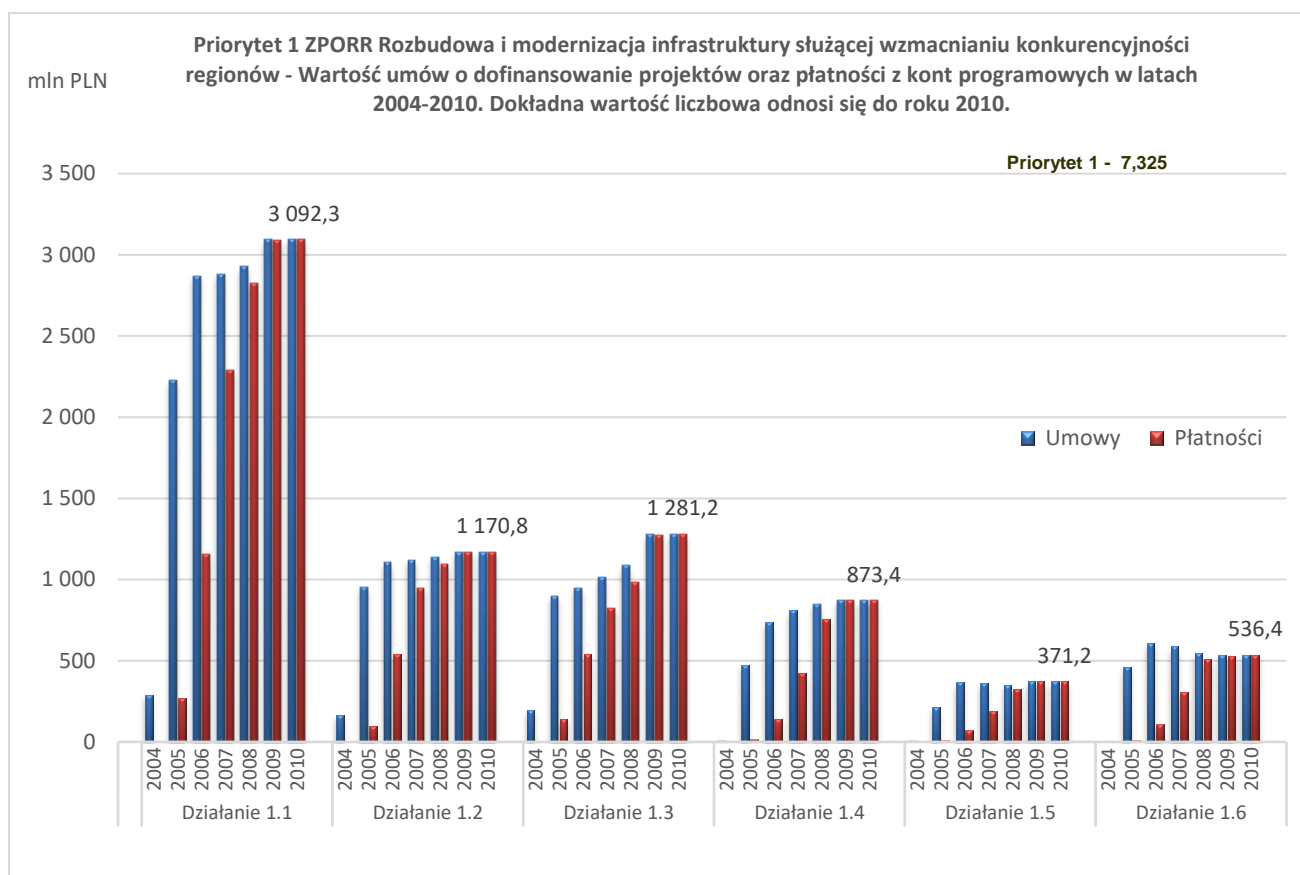
Ryc. 15. Liczba umów o dofinansowanie projektów zawartych w latach 2004-2010 (narastająco, podano liczbę dla roku 2010) w Priorytecie 1 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności regionów

Źródło: Końcowy raport z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

Ryc. 16. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 (narastająco w mln PLN, podano wartości dla roku 2010) w Priorytecie 1 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów

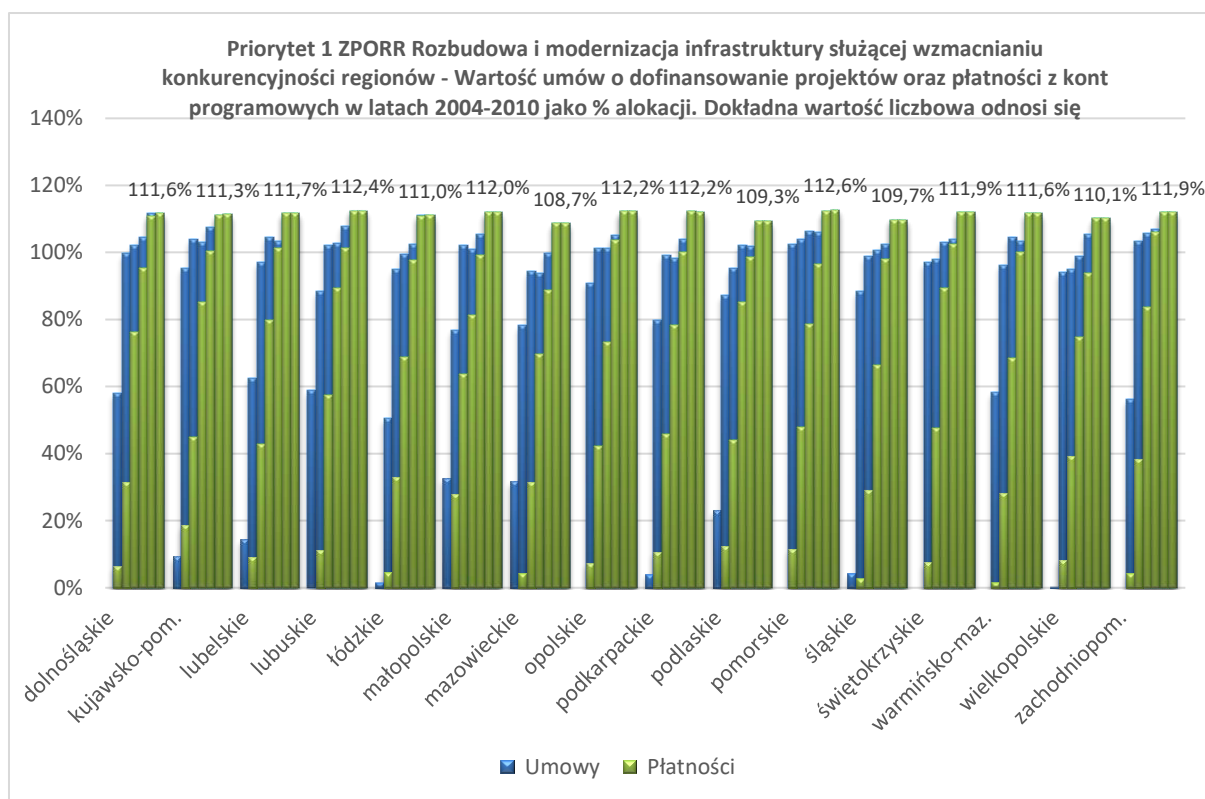
Źródło: Końcowy raport z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

Ryc. 17. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 w poszczególnych działaniach W Priorytecie 1 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów

Wartości podano narastająco w mln PLN dla roku 2010. Działania dotyczą infrastruktury: drogowej, transportowej, środowiskowej, społecznej, turystycznej, kultury, społeczeństwa informacyjnego).

Źródło: Końcowy raport z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

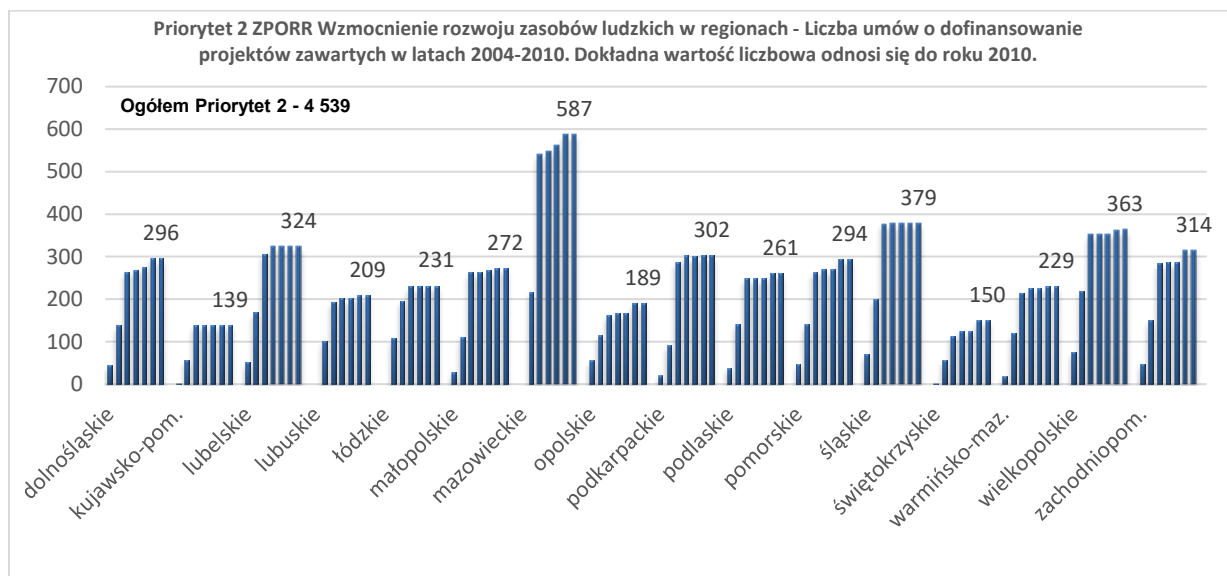
Ryc. 18. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 jako % alokacji (narastająco, podano wartości dla roku 2010) w Priorytecie 1 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów

Źródło: Końcowy raport z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

W Priorytecie 2 *Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach* najwięcej umów podpisanych zostało w działaniu 2.1 *Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie* (1119), najmniej w działaniu 2.4 *Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi* (312). Biorąc pod uwagę poszczególne województwa, najwięcej projektów zrealizowanych zostało w województwie mazowieckim (587), najmniej w województwie kujawsko-pomorskim (139) i świętokrzyskim (150). Projekty o największej wartości ogółem realizowane były w województwie mazowieckim (190 mln zł), natomiast o najmniejszej w województwie lubuskim (53 mln zł) i opolskim (50 mln zł). Podobnie jak w 1 Priorytecie, kontraktacja przekroczyła 100% i wyniosła 105%.

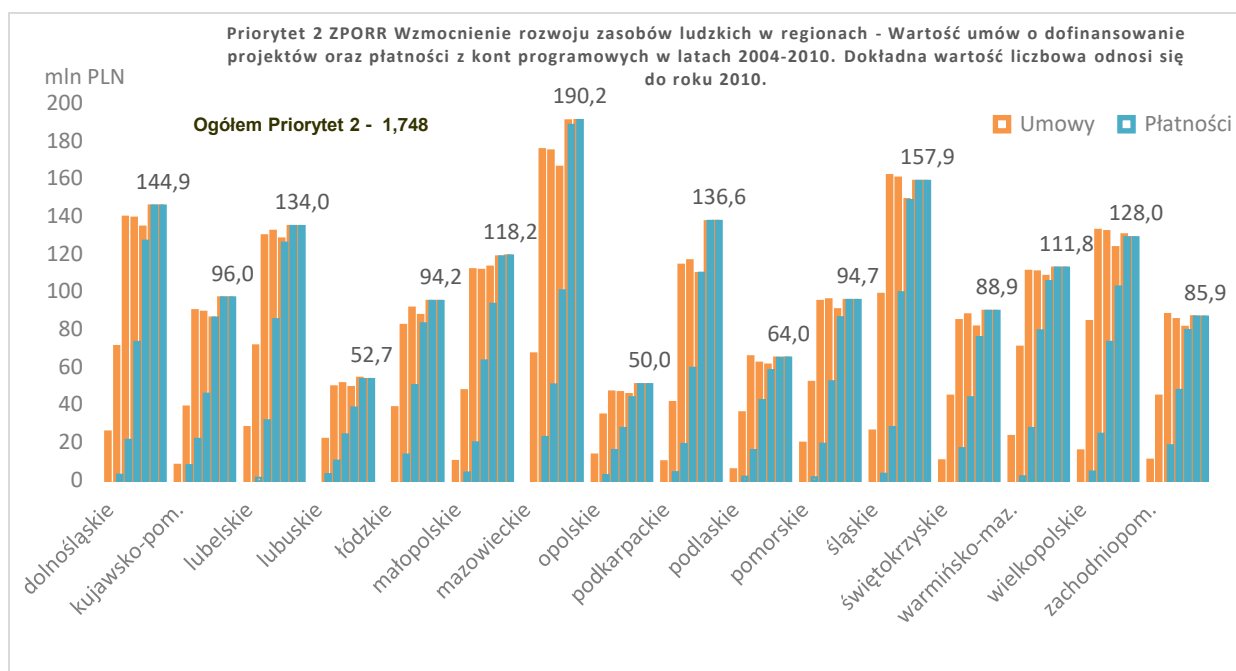
Średnia wartość projektu wyniosła 385 tys. zł. Projekty dotyczyły przede wszystkim szkoleń dla osób zamierzających podnieść swoje kwalifikacje zawodowe oraz stypendiów dla uczniów i studentów. Najliczniejszą grupę beneficjentów stanowiły instytucje szkoleniowe, szkoły wyższe i jednostki naukowe.

Poniższe wykresy obrazują postęp we wdrażaniu w Priorytecie 2 według województw oraz lat.

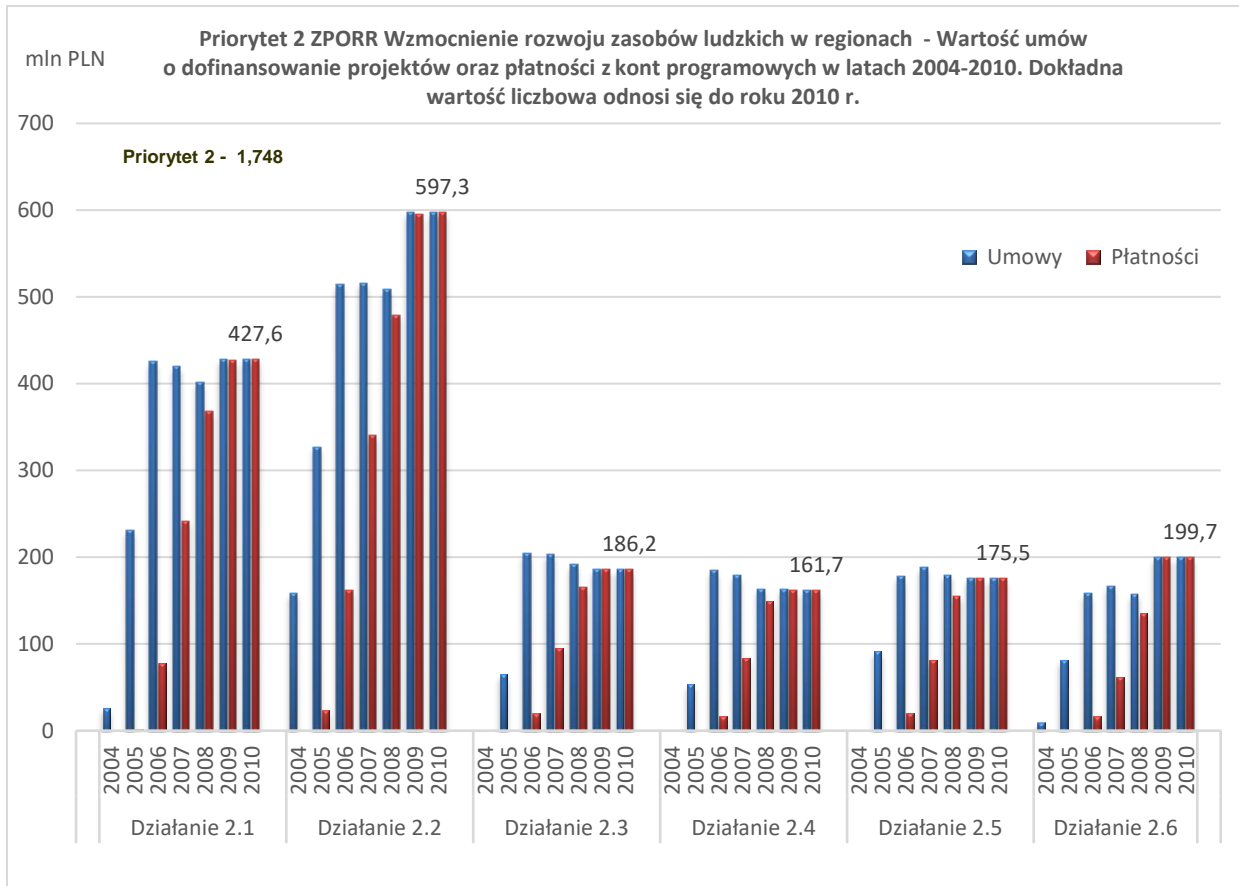
Ryc. 19. Liczba umów o dofinansowanie projektów zawartych w latach 2004-2010 (narastająco, podano liczbę dla roku 2010) w Priorytecie 2 Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach

Źródło: Końcowy raport z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

Ryc. 20. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 (narastająco w mln PLN, podano wartości dla roku 2010) w Priorytecie 2 Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach

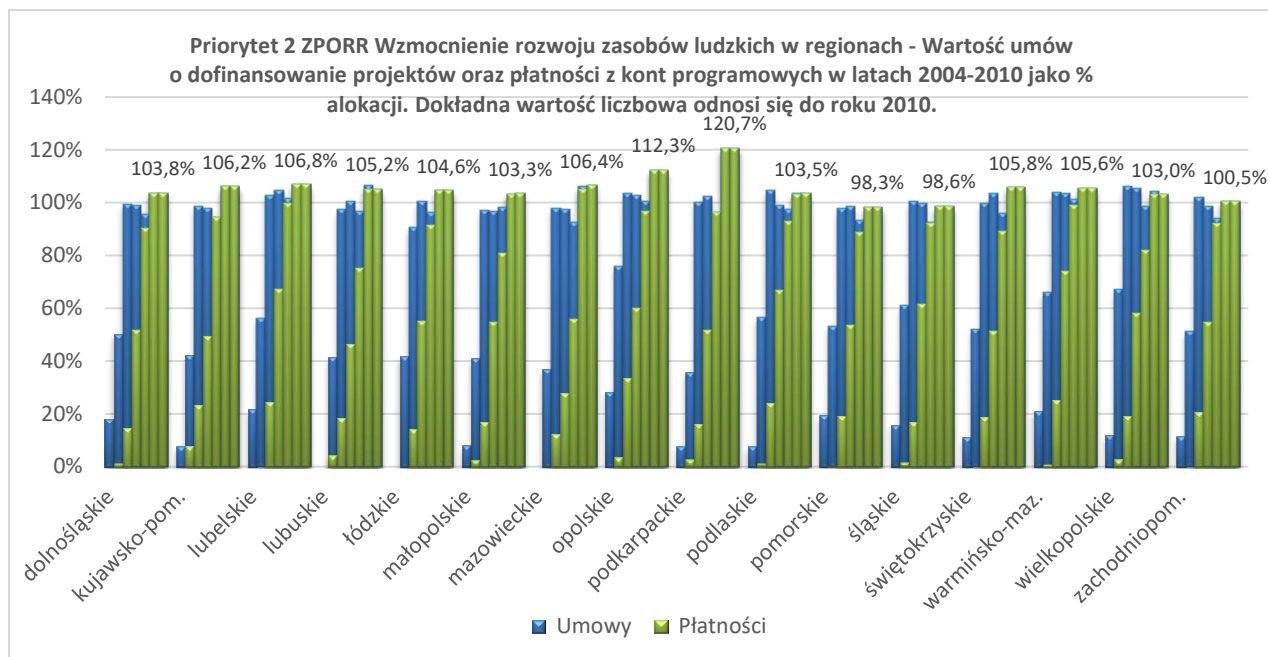
Źródło: Końcowy raport z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo i Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

Ryc. 21. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 (narastająco w mln PLN, podano wartości dla roku 2010) w poszczególnych działaniach w Priorytecie 2 Wzmacnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach

Wartości podano narastająco w mln PLN dla roku 2010. Działania dotyczą szkoleń, programów stypendialnych, przedsiębiorczości)

Źródło: Końcowy raport z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

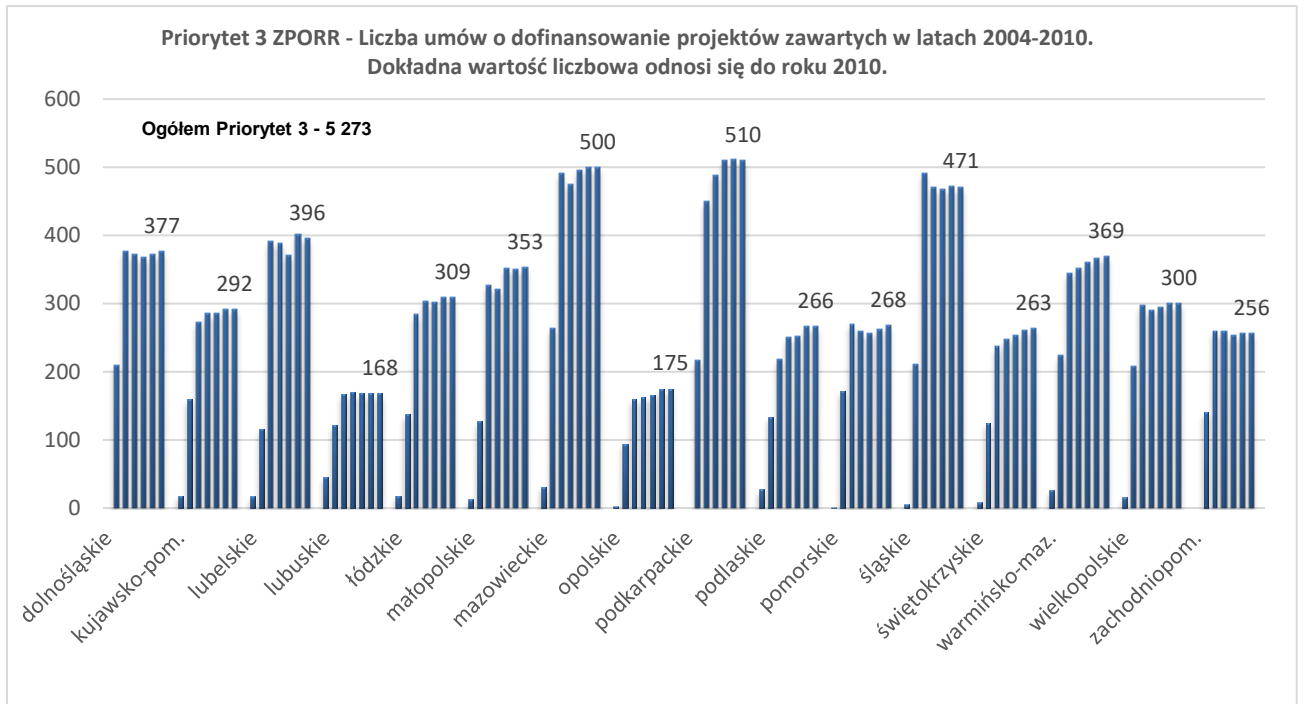
Ryc. 22. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 jako % alokacji (narastająco, podano wartości dla roku 2010) w Priorytecie 2 Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach

Źródło: Końcowy raport z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

W Priorytecie 3 najwięcej umów podpisanych zostało w ramach działania 3.4 *Mikroprzedsiębiorstwa* (2609), najmniej w działaniu 3.3 *Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne* (222). Natomiast przestrzenny rozkład zrealizowanych projektów potwierdza największą liczbę takich w województwie podkarpackim (587) i mazowieckim (500), najmniej w województwie lubuskim (168) i opolskim (175). Projekty o największej wartości ogółem realizowane były w województwie mazowieckim (319,6 mln zł), natomiast o najmniejszej w województwie lubuskim (93,7 mln zł) i opolskim (86,5 mln zł).

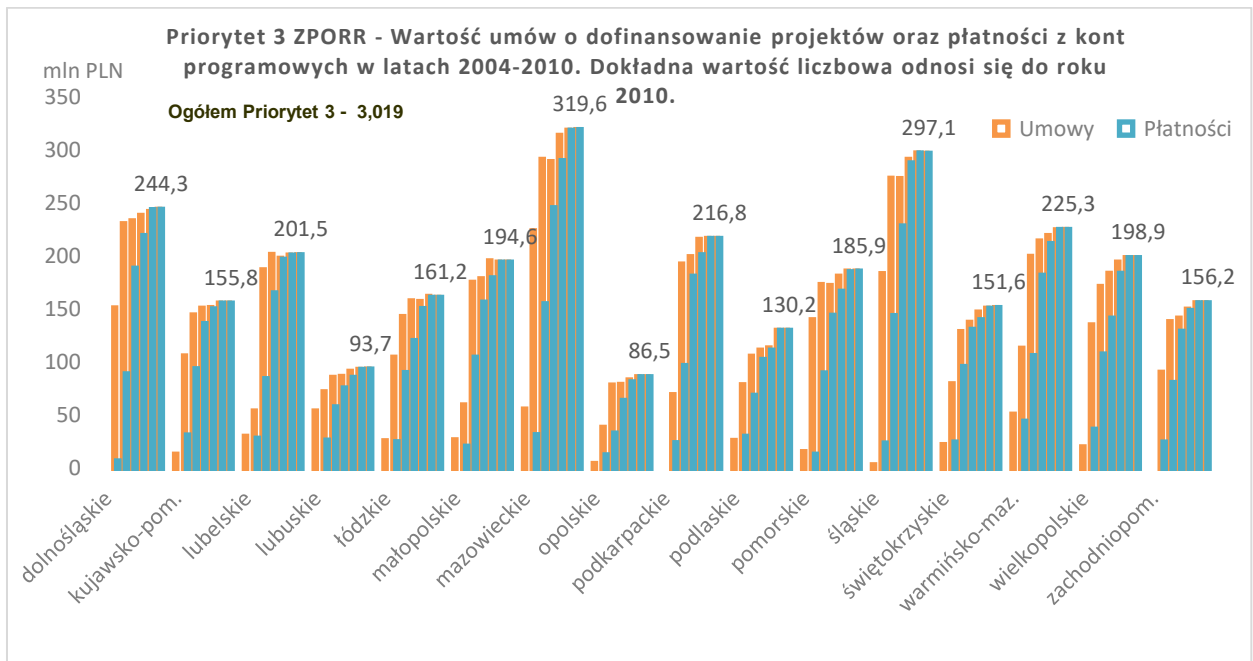
Średnia wartość projektu w Priorytecie 3 wyniosła 573 tys. zł. W sensie przedmiotowym projekty przede wszystkim dotyczyły infrastruktury drogowej, infrastruktury ochrony środowiska i infrastruktury społecznej. Dwie grupy beneficjentów najbardziej skorzystały z realizacji tych projektów tj.: jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki służby zdrowia.

Wykresy obrazują dynamikę wdrażania w Priorytecie 3 według województw i lat.

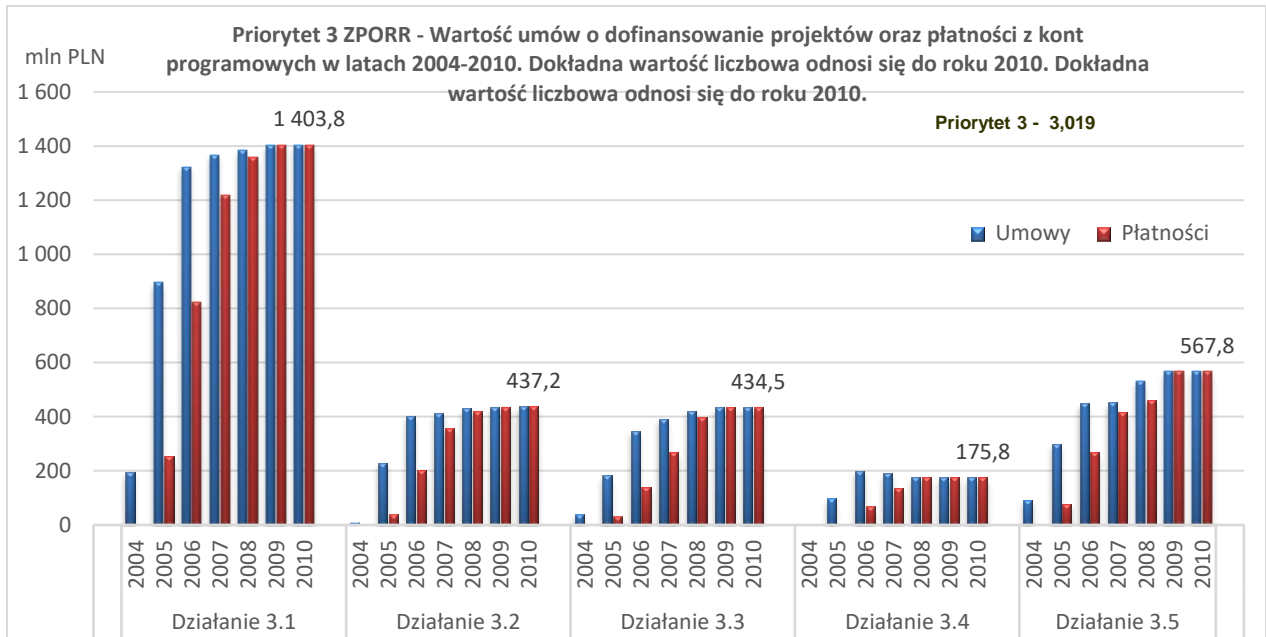
Ryc. 23. Liczba umów o dofinansowanie projektów zawartych w latach 2004-2010 (narastająco, podano liczbę dla roku 2010) w Priorytecie 3 Rozwój lokalny

Źródło: Końcowy raport z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

Ryc. 24. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 (narastająco w mln PLN, podano wartości dla roku 2010) w Priorytecie 3 Rozwój lokalny

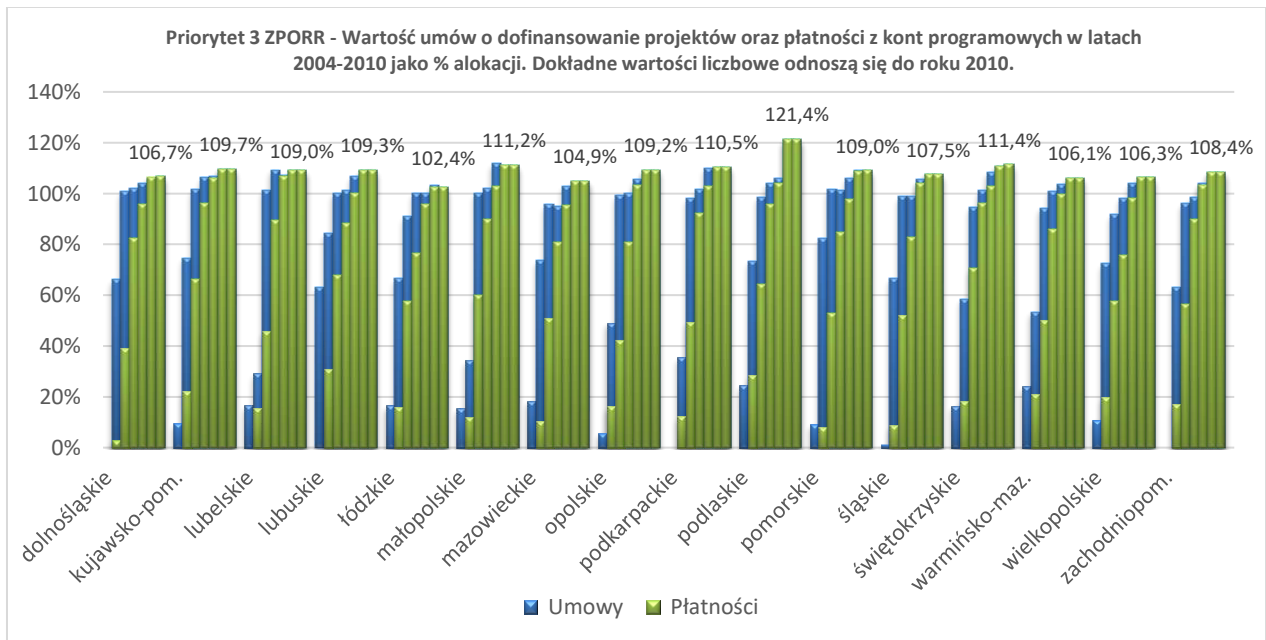
Źródło: Końcowy raport z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

Ryc. 25. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 w poszczególnych działaniach (dotyczących w Priorytecie 3 Rozwój lokalny)

Wartości podano narastająco w mln PLN dla roku 2010. Działania dotyczą projektów infrastrukturalnych na obszarach wiejskich, restrukturyzowanych, zdegradowanych, lokalnej infrastruktury społecznej, mikroprzedsiębiorczości

Źródło: Końcowy raport z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

Ryc. 26. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 jako % alokacji (narastająco, podano wartości dla roku 2010) w Priorytecie 3 Rozwój lokalny

Źródło: Końcowy raport z postępu wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010

Przedstawiając postęp realizacji ZPORR, należy także zwrócić uwagę na średnioroczny przyrost umów i płatności dla działań ZPORR. Dla równomiernego tempa realizacji, przyrost umów powinien być skorelowany z przyrostem płatności (z oczywistym przesunięciem w czasie), jednak, jak widać poniżej, zarówno podpisywanie umów jak i płatności nie były ze sobą powiązane.

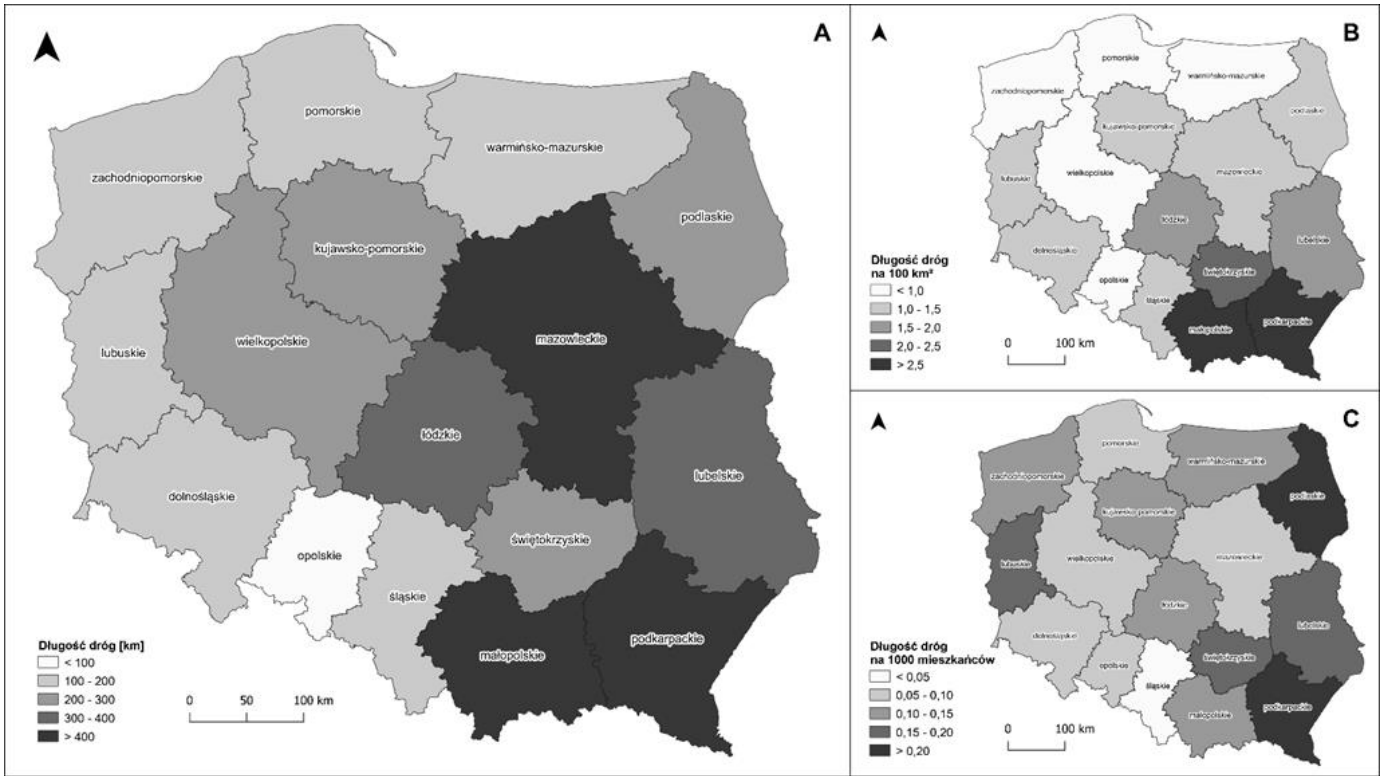
Tabela A. Średnioroczny przyrost umów oraz płatności w ZPORR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań ZPORR

Działanie	.1	.2	.3	.4	.5	.6	.1	.2	.3	.4	.5	.6	.1	.2	.3	.4	.5
Średnioroczny przyrost UMOWY [%]	1%	8%	5%	57%	23%	%	2%	2%	84%	5%	4%	10%	8%	45%	2%	4%	4%
Średnioroczny przyrost PŁATNOSCI [%]	5%	5%	3%	91%	47%	71%	73%	25%	9%	16%	06%	27%	3%	1%	2%	8%	4%

Wybrane efekty rzeczowe realizacji ZPORR obrazują poniższe kartogramy.

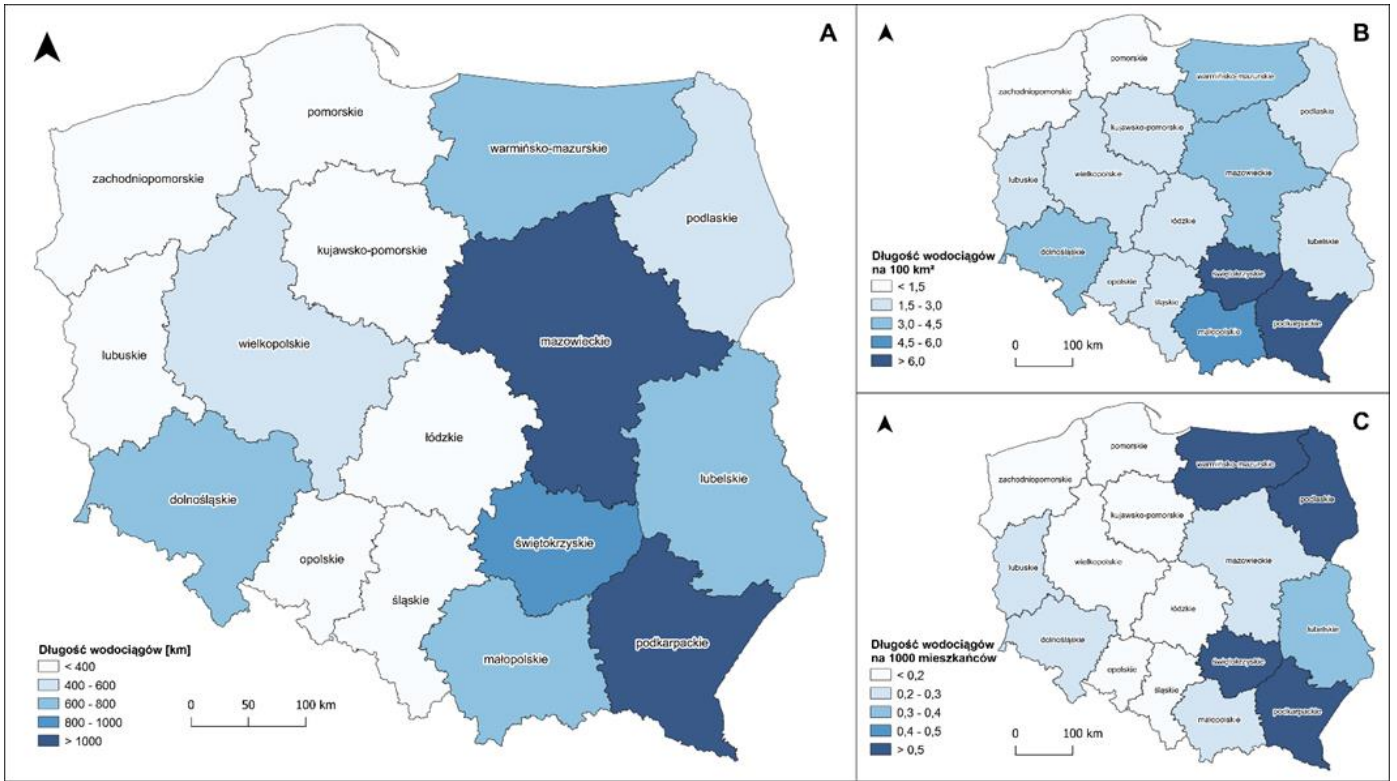
Łącznie w ZPORR wybudowano lub zmodernizowano 4226 km dróg.

Ryc. 27. Długość wybudowanych lub zmodernizowanych dróg w km; długość wybudowanych lub zmodernizowanych dróg na 100 km², długość dróg na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów na KM ZPORR z 15 czerwca 2010 oraz danych GUS

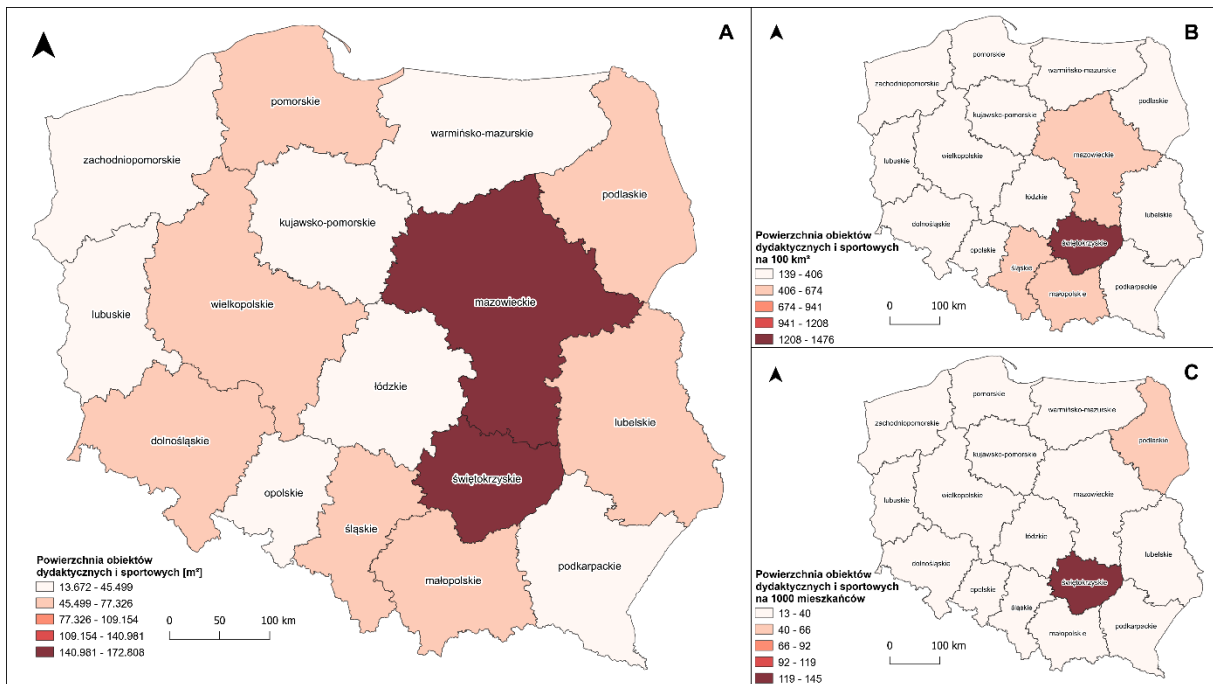
Długość zmodernizowanych lub wybudowanych sieci wodociągów wyniosła 4141 km, a długość sieci kanalizacyjnych 5416 km.

Ryc. 28. Długość wybudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągów w km, długość wybudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągów na 100 km², długość wybudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągów na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów na KM ZPORR z 15 czerwca 2010 oraz danych GUS

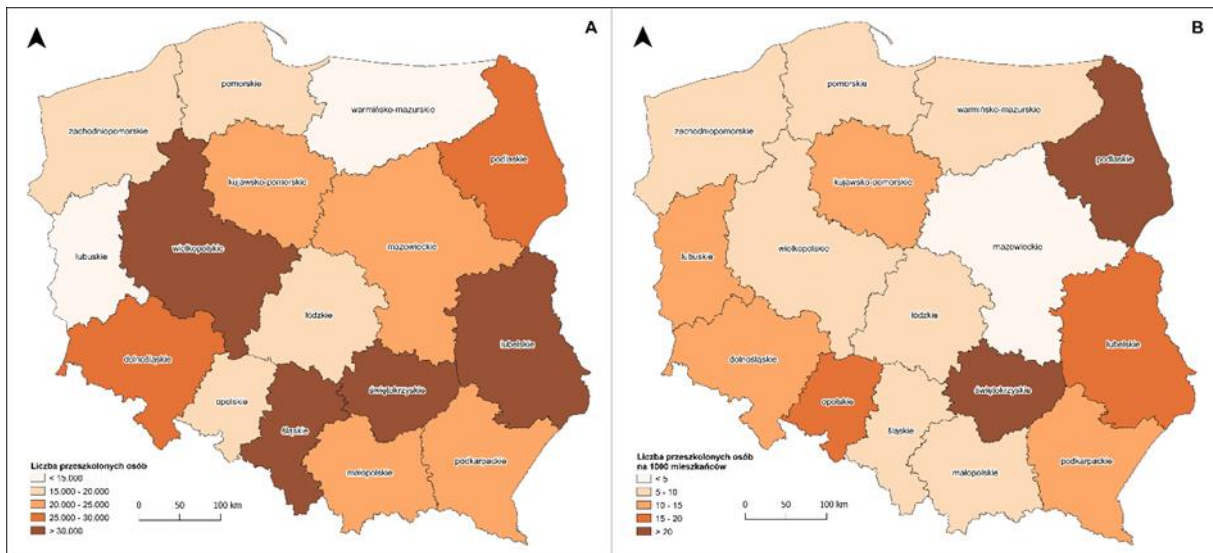
Wybudowano lub zmodernizowano 970 390 m² obiektów dydaktycznych i sportowych i sportowych.

Ryc. 29. Powierzchnia wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów dydaktycznych i sportowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów na KM ZPORA z 15 czerwca 2010 oraz danych GUS

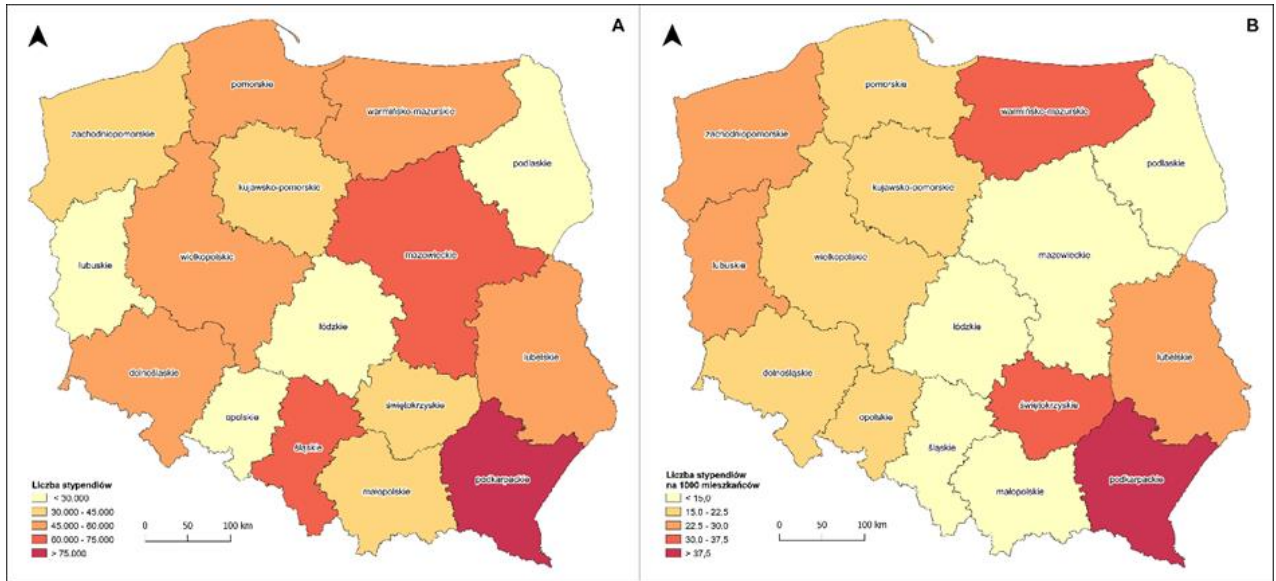
Dzięki funduszom ZPORA przeszkolono 371 tys. osób.

Ryc. 30. Liczba przeszkolonych osób, liczba przeszkolonych osób na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów na KM ZPORA z 15 czerwca 2010 oraz danych GUS

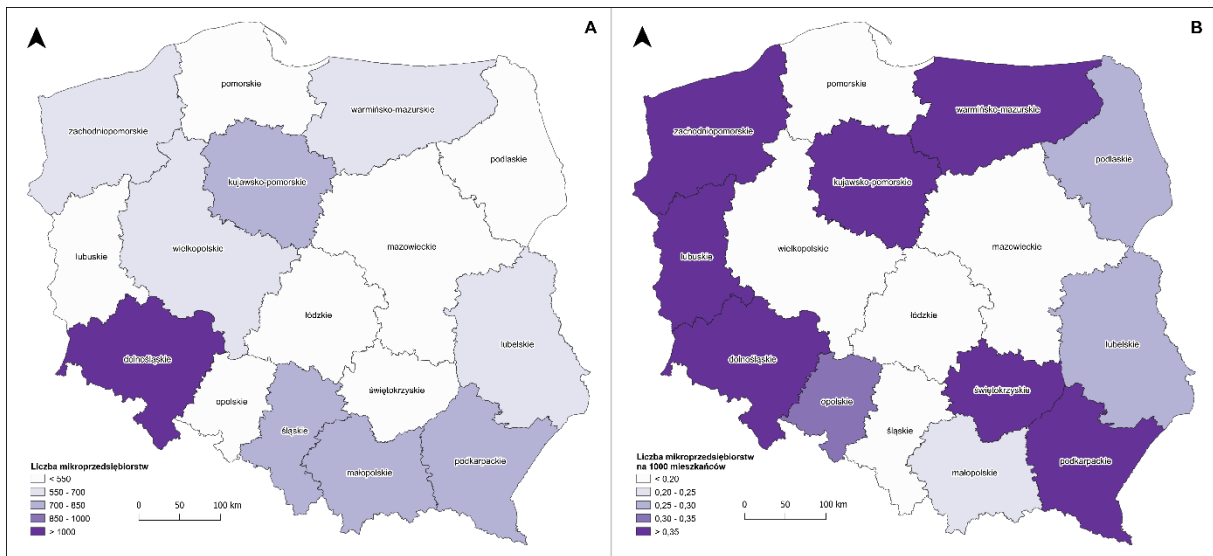
Stypendia otrzymało 703 tys. uczniów lub studentów.

Ryc. 31. Liczba stypendiów, liczba stypendiów na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów na KM ZPORR z 15 czerwca 2010 oraz danych GUS

Założonych zostało 9,3 tys. mikroprzedsiębiorstw.

Ryc. 32. Liczba mikroprzedsiębiorstw, liczba mikroprzedsiębiorstw na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów na KM ZPORR z 15 czerwca 2010 oraz danych GUS

1.1. Aktywność gmin w pozyskiwaniu środków ZPORR

Analizując postęp wdrażania ZPORR i aktywność gmin w pozyskiwaniu środków ZPORR, jak również efektywność ich wykorzystania, można postawić tezę, że ma tu zastosowanie koncepcja zależności od ścieżki w kontekście uwarunkowań historycznych.

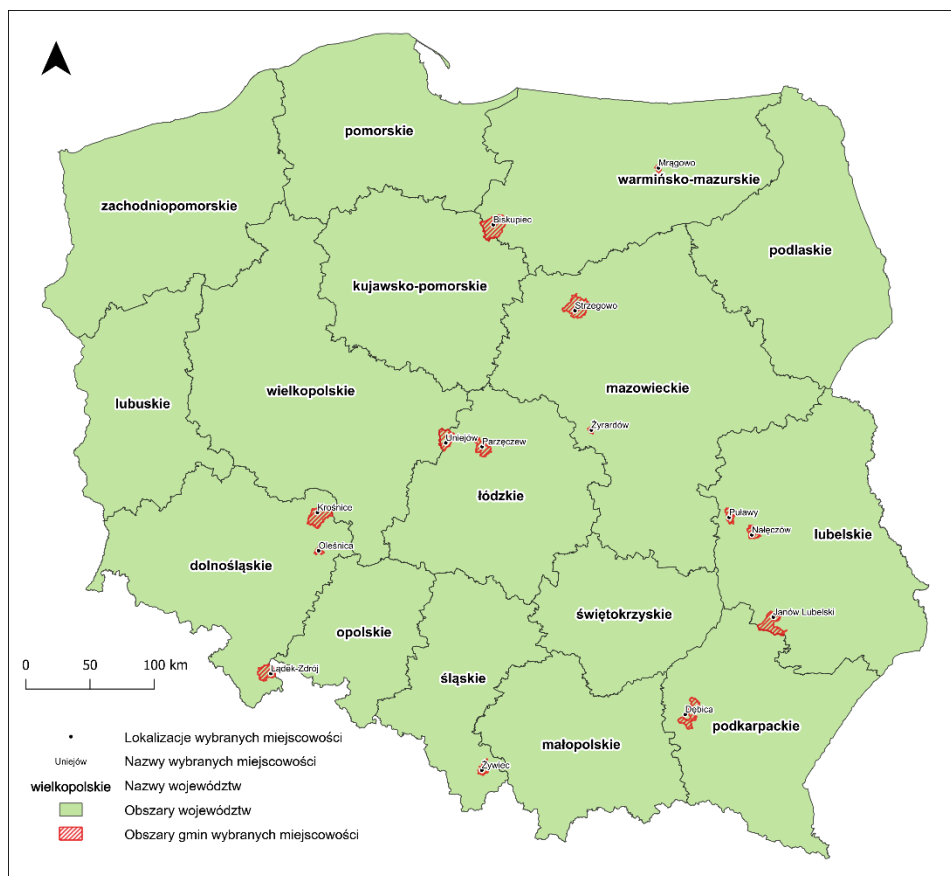
Dziemianowicz, Swianiewicz (2007) badają przyczyny słabego korzystania przez samorządy gminne ze środków zewnętrznych. Autorzy wykazują, że brak jest związku między wielkością jednostki samorządu terytorialnego i jej zamożnością, a aktywnością w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych, takich jak pomoc przedakcesyjna UE, pomoc z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz pomoc finansowana przez inne instytucje, w tym przede wszystkim Bank Światowy oraz rządy innych państw. Wcześniejsze korzystanie ze środków przedakcesyjnych i wielkość alokowanych środków (zwłaszcza we wcześniejszej fazie realizacji programu) także nie jest powiązane z aktywnością gminy. Autorzy jako jeden z czynników decydujących o wykorzystaniu np. funduszy ZPORR podają postawę lokalnych liderów, odpowiedzialnych za politykę rozwoju⁸⁹. W odniesieniu do takich przypadków posługują się pojęciem pasywnej gminy, czyli gminy, która nie realizuje projektów finansowanych przez fundusze unijne. Pasywność może wynikać bądź z zaniechania pozyskania funduszy, bądź z małej skuteczności ich pozyskiwania. Zwykle z absorpcją środków unijnych lepiej radzą sobie większe gminy, zatrudniające odpowiednio wykwalifikowaną kadrę. Gminy zamożniejsze mają też większą zdolność kredytową, która jest niezbędna do zaciągania kredytów na wkład własny do projektów. Przy czym nie miały wpływ ma także wcześniejsze korzystanie ze środków przedakcesyjnych. Ważna jest także pozycja lidera – wójta, burmistrza, prezydenta miasta w lokalnej społeczności, a także stabilność polityczna. Spostrzeżenie to potwierdza analiza projektów złożonych w ramach ZPORR przez gminy do 100 tys. mieszkańców. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, w ramach konkursu dla wyłonienia najaktywniejszej gminy, przeprowadziło analizę gmin, które korzystały z funduszy ZPORR (badaniem objęto gminy do 100 tys. mieszkańców z wyłączeniem miast na prawach powiatu). Wzięto pod uwagę w sumie 1396 gmin. Jako kryteria przyjęto: 1) wysokość uzyskanego wsparcia ze ZPORR przypadającego na jednego mieszkańca, 2) liczbę zrealizowanych projektów, 3) różnorodność zrealizowanych projektów. W ten sposób wydzielono następujący zbiór gmin: Uniejów (województwo łódzkie), Janów Lubelski (województwo lubelskie), Strzegowo (województwo mazowieckie), Puławy gmina miejska (województwo lubelskie), Łądek Zdrój (województwo dolnośląskie), Biskupiec powiat

⁸⁹ Dziemianowicz W., Swianiewicz P.(red.), 2007, *Gmina Pasywna*, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Warszawa.

nowomiejski (województwo warmińsko-mazurskie), Nałęczów (województwo lubelskie), Żyrardów (województwo mazowieckie), Dębica gmina wiejska (województwo podkarpackie), Oleśnica gmina miejska (województwo dolnośląskie), Krośnice (województwo dolnośląskie), Mrągowo gmina miejska (województwo warmińsko-mazurskie), Parzęczew (województwo łódzkie), Żywiec (województwo śląskie).

Wspólne cechy tych gmin to: mają poniżej 50 tys. mieszkańców, we wszystkich gminach realizowane były projekty z funduszy przedakcesyjnych. Ponadto wszyscy liderzy gmin (wójt/burmistrz/prezydent) mają wykształcenie wyższe. W większości gmin, lider sprawował władzę od co najmniej trzech kadencji.

Wykaz projektów realizowanych przez najaktywniejsze gminy w ZPORR znajduje się w aneksie nr 10

Ryc. 33. Lokalizacje najaktywniejszych gmin w ZPORR

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy gmin korzystających ze ZPORR

Rozdział 5

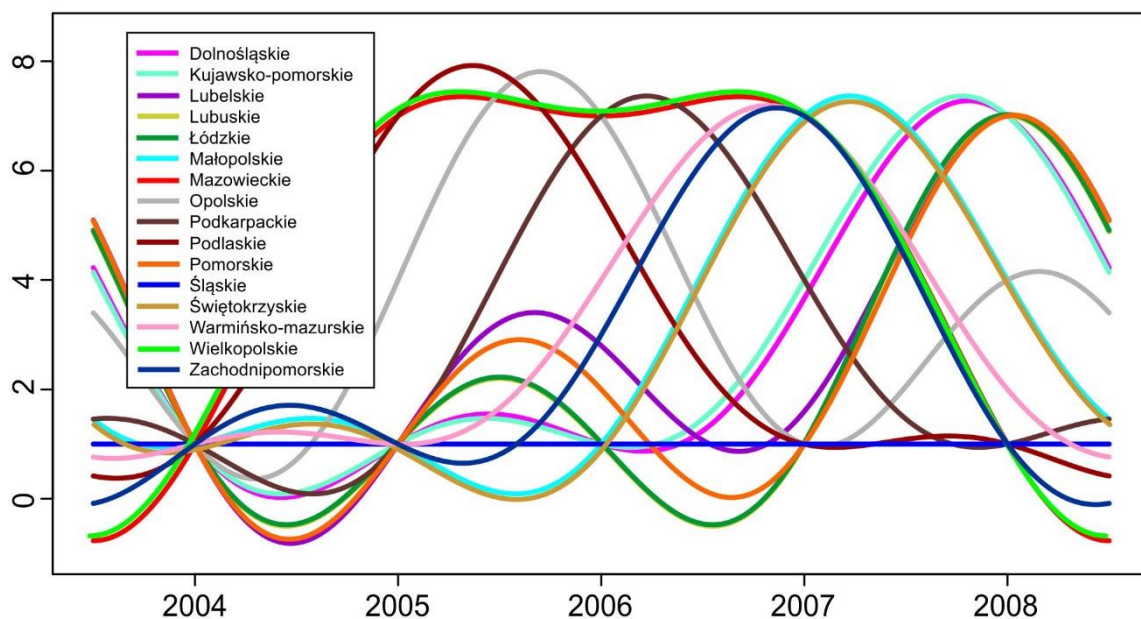
Czaso-przestrzenne efekty oddziaływania funduszy ZPORR na rozwój polskich regionów

Tak znaczne środki finansowe (2,9 mld euro), które w okresie 2004-2008 poprzez ZPORR zostały przekazane polskim regionom – musiały zmienić ich sytuację społeczno-gospodarczą.

Dla ustalenia zaistniałych efektów, wykorzystano opracowaną na Wydziale Geografii Społeczno-Ekonomicznej UAM oraz Wydziale Matematyki i Informatyki UAM - metodę Przestrzenno-Czasowych Składowych Głównych (STPCA). Jej podstawy koncepcyjne są przedstawione szczegółowo w pracach: Krzyśko i inni (2023a.) oraz Krzyśko i inni (2023b.). Aneks 12 zawiera uproszczony opis tej metody. Poniżej natomiast przedstawiono jej zarys teoretyczny.

1. Charakterystyka STPCA

Przestrzenno-czasowe składowe główne są rozwinięciem klasycznej metody składowych głównych (PCA). STPCA jest metodą dwuetapową (Kierczyńska 2023). W pierwszym kroku punktowe dane przekrojowe odpowiadające poszczególnym regionom, zastępuje się danymi funkcjonalnymi reprezentowanymi przez funkcje lub krzywe – jak przedstawione na ryc. 34

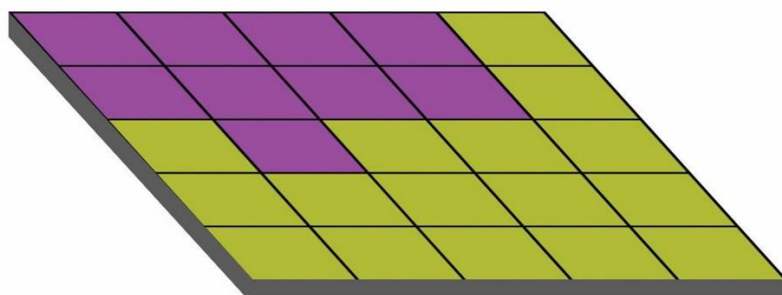

Ryc. 34. Dane punktowe (linie proste) oraz ciągłe (funkcjonalne - linie krzywe)

W drugim kroku na bazie danych funkcjonalnych wyprowadza się funkcjonalne składowe główne, które uwzględniają zmienność badanych regionów tak w czasie, jak i przestrzeni. Zmienność (lub stałość) przestrzenna jest w niniejszej pracy charakteryzowana współczynnikami autokorelacji przestrzennej C - Gearego oraz i – Morana (patrz aneks nr 13).

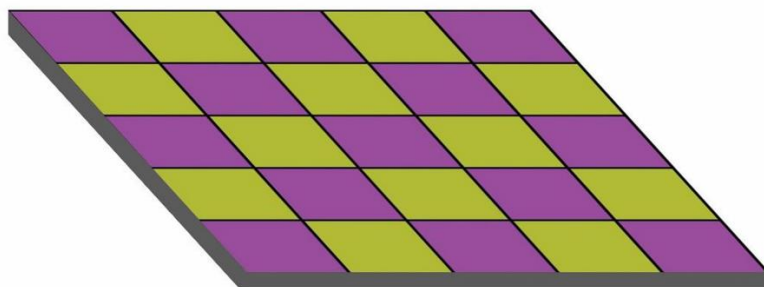
Autokorelacja przestrzenna - jak to definiuje Griffith (2003) – oznacza korelację tej samej zmiennej w różnych punktach przestrzeni geograficznej.

Dodatnia autokorelacja przestrzenna potwierdza, że im bliżej względem siebie położone są regiony o podobnym zakresie wartości zmiennej (zmiennych), tym statystycznie mogą być do siebie bardziej podobne. Przykład dodatniej autokorelacji przestrzennej prezentuje ryc. 35.

Ryc. 35. Dychotomiczny podział obszaru ze względu na występującą autokorelację dodatnią

Natomiast ujemna autokorelacja przestrzenna potwierdza, że im bliżej względem siebie położone są regiony o różnych wartościach zmiennej (zmiennych), tym statystycznie są mniej podobne. Przykład ujemnej autokorelacji przestrzennej prezentuje ryc. 36

Ryc. 36. Mozaikowe zróżnicowanie obrazu jako wynik występującej ujemnej autokorelacji przestrzennej

W konstrukcji oraz empirycznej interpretacji współczynników autokorelacji przestrzennej (także innych niż C oraz I) – istotną rolę odgrywają macierze W. Wagi bowiem opisują stopień „bliskości” (proximity) położenia badanych regionów i w konsekwencji ich podatność na wzajemne oddziaływanie – zgodnie z pierwszym prawem geografii Toblera (1970).

W literaturze przedmiotu istnieje wiele propozycji konstruowania macierzy W. Wybór konkretnej macierzy w zależy na ogół od proporcji ogólnej wariancji zmiennych wyjaśnionej przez dwie, w kolejności pierwsze przestrzenno-czasowe składowe główne. W tym punkcie wielowymiarowej analizy przestrzenno-czasowej istnieje jednak znaczny stopień dowolności co do wyboru konkretnej macierzy.

W kolejnym kroku powiązanie współczynników autokorelacji przestrzennej z przestrzenno-czasowymi składowymi głównymi pozwala na wyznaczenie układu współrzędnych (U_1 , U_2). Jest to nowy układ odniesienia dla analizowanych regionów – umożliwiając ustalanie homogenicznych układów regionalnych (klastrów). Finalnie, po zastosowaniu analizy skupień, oznacza to identyfikację układów charakteryzujących się tak dodatnią, jak i ujemną autokorelacją przestrzenną.

2. Identyfikacja autokorelacji przestrzennej w społeczno-ekonomicznych efektach ZPORR

Można oczekiwać, że ZPORR jako program ogólnopolski doprowadził z jednej strony do przestrzenno-społeczno-ekonomicznej integracji polskich regionów, a z drugiej do przestrzennych kontrastów w tym względzie. I w konsekwencji do swoistej czasowo-przestrzennej konkurencji pomiędzy regionami.

Jak powyżej stwierdzono, do ustalenia takich efektów zastosowano współczynniki: C-Gearego oraz I-Morana. Zmienne w liczbie 27 wykorzystane do analizy czasoprzestrzennej znajdują się w aneksie nr 11.

2.1. Wykorzystanie współczynnika C-Gearego

Podobnie jak w pracach Krzyśko i inni (2023a. i 2023b.), w analizie uwzględniono 9 macierzy w (por. Tabela B.) Ze względu na: 1) wielkość procentową objaśnionej wariancji całkowitej, 2) zastosowaną metodę analizy skupień (Warda), 3) skonstruowane kartogramy – do dalszej eksplikacji wybrano wyniki otrzymane poprzez użycie macierzy: W3 oraz W4 dla

potwierdzenia przestrzennej autokorelacji dodatniej oraz W5 i W9 dla udokumentowania autokorelacji ujemnej.

Tabela B. Procentowa wielkość wariacji wyjaśniona łącznie przez pierwszą i drugą przestrzenno-czasową składową główną, skonstruowana z wykorzystaniem 9 różnych macierzy wag.

NUMER MACIERZY	NAZWA MACIERZY	PROCENTOWA WIELKOŚĆ WARIANCJI OBJAŚNIONEJ PRZEZ V1 ORAZ V2
1	Macierz wag do K- najbliższych sąsiadów (postać standardowa)	31,2
2	Macierz wag do K- najbliższych sąsiadów (postać symetryczna)	32
3	Macierz odległości radialnych	27,7
4	Macierz odległości potęgowych	36
5	Macierz odległości wykładniczych	30,3
6	Macierz odległości podwójnie potęgowych	31,5
7	Macierz odległości sąsiedztwa według ruchu wieży	31,6
8	Macierz odległości według granic współdzielonych	36,5
9	Macierz odległości według długości granic	37,3

autokorelacja dodatnia

autokorelacja ujemna

Zarówno ryciny: 37, 38, 39, 40, 41, 42 oraz Tabele C i D w sposób sugestywny potwierdzają występowanie przestrzennej autokorelacji dodatniej.

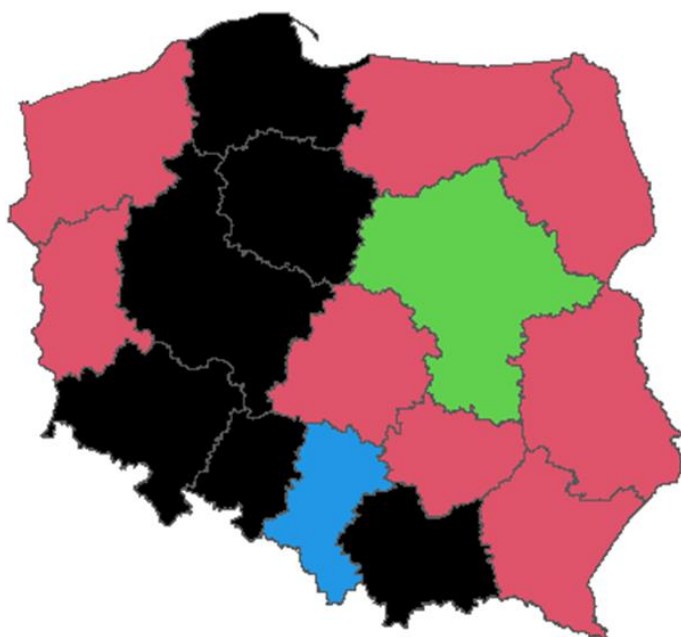
Poprawność uzyskanych tą drogą wyników została potwierdzona empirycznie, bowiem układ przestrzenny klastrów przedstawiony na rycinie 37 odpowiada faktycznemu oddziaływaniu ZPORR na regiony. Można zauważyć, że regiony zgrupowane w klastry miały zbliżone wartości zmiennych, jak np.: pomorskie i wielkopolskie (podobne wartości wszystkich przedstawionych na rycinie 37 zmiennych). Regiony te w okresie realizacji ZPORR miały podobną dynamikę pod względem realizacji płatności na rzecz beneficjentów co, w przypadku ZPORR, było głównym miernikiem postępu wdrażania. Regiony te w podobnym stopniu zainwestowały w regionalną infrastrukturę dydaktyczną i sportową oraz lokalne drogi. Kadry wdrażające ZPORR w obu typach regionów były bardzo dobrze przygotowane do realizacji ZPORR. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że regiony te otrzymały zbliżoną wartość środków na program.

W kolejnym klastrze znajdowały się np. województwa: lubelskie i podkarpackie. Regiony te były niemal identyczne pod względem uzyskanych środków na realizację ZPORR. Ponadto, zrealizowały one podobną liczbę projektów ogółem (odpowiednio 922 i 938⁹⁰), a także podobną liczbę projektów na rzecz gmin do 100 tys. mieszkańców (odpowiednio 250 i 238).

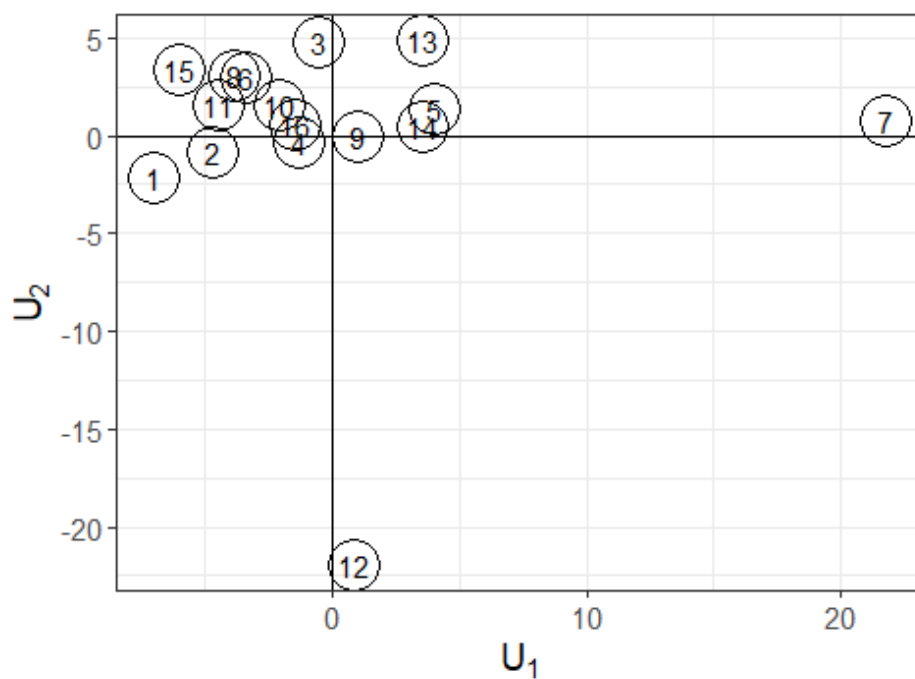
Warto zwrócić uwagę na województwo opolskie, które znajduje się w tym samym klastrze, co np.: dolnośląskie, wielkopolskie czy pomorskie. Zjawisko to można tłumaczyć tym, że ze względu na najniższą alokację spośród wszystkich regionów, tempo realizacji programu w tym regionie (kontraktacja, płatności względem alokacji) było relatywnie szybkie i dawało przewagę nad innymi regionami. W połączeniu ze sprawną kadrą realizującą ZPORR, region ten mógł znaleźć się w grupie regionów bardziej zaludnionych, o wyższym PKB.

⁹⁰ Na podstawie Raportu końcowego z wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010.

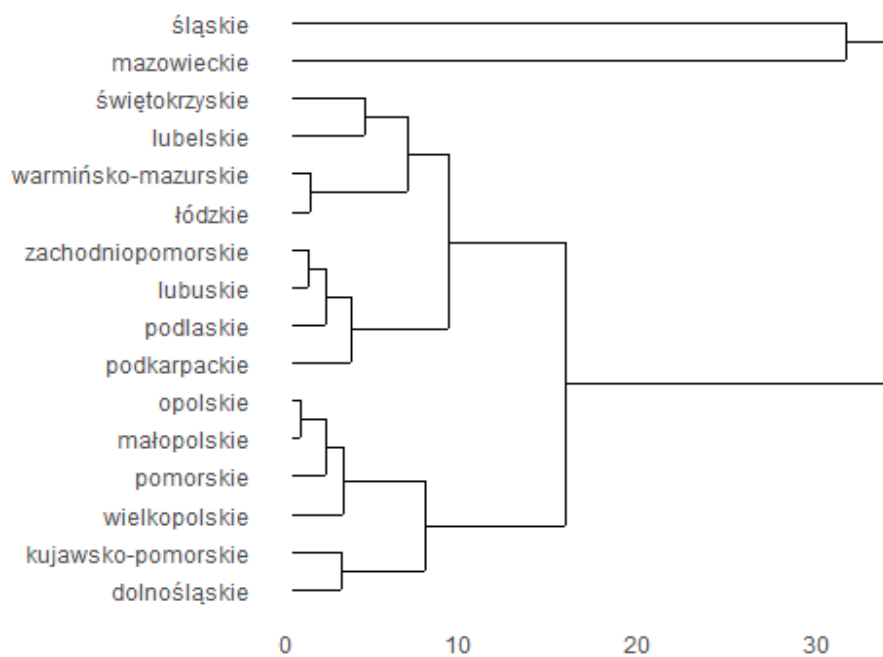
W3

Ryc. 37. Macierz odległości radialnych - autokorelacja dodatnia

Ryc. 38. Rzut 16 regionów w przestrzeni pierwszej i drugiej składowej głównej

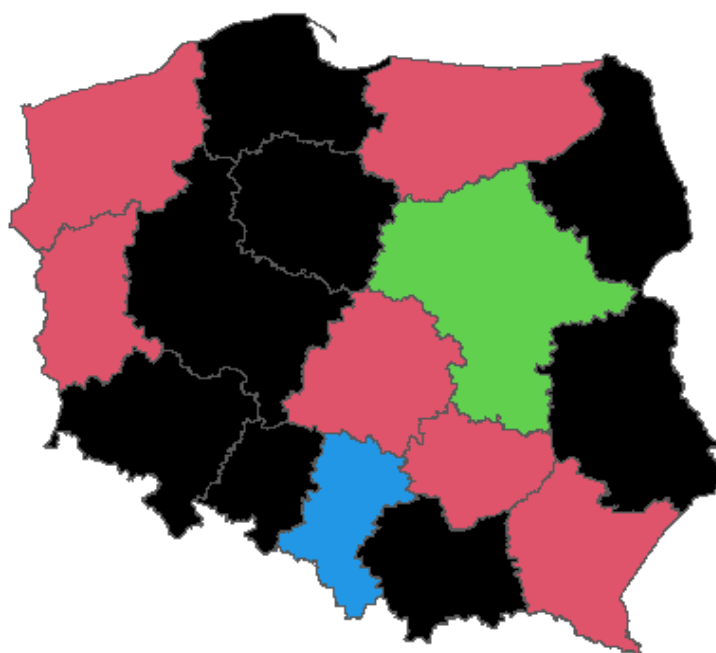
Ryc. 39. Dendrogram - grupowanie metodą Warda regionów korzystających z funduszy ZPORR

Tabela C. Macierz W3.Właściwości liczbowe zmiennych bazowych (oryginalnych), które mają >5% udział w konstrukcji pierwszej (U1) STPCA

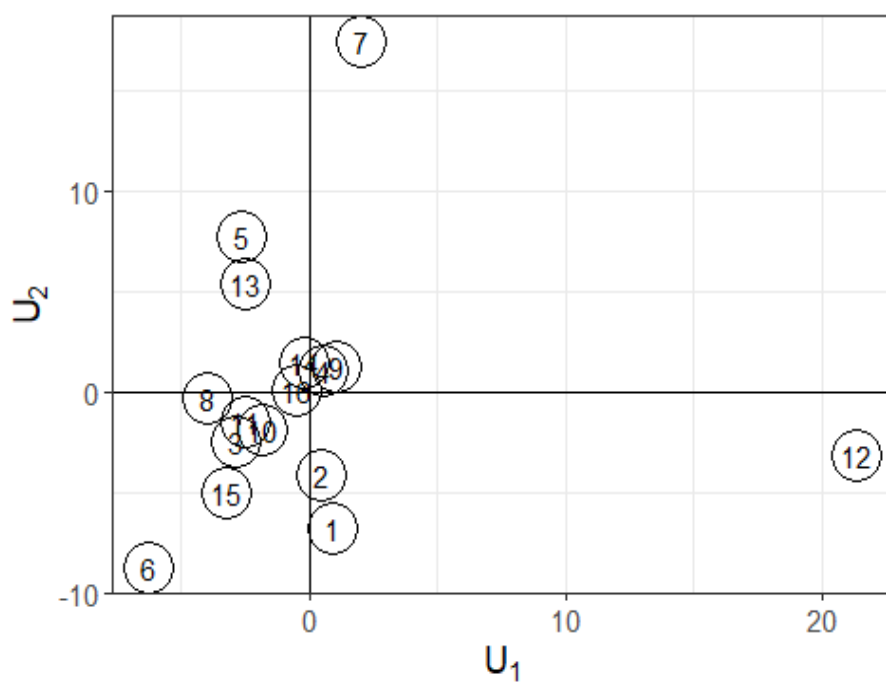
	Nr zmiennych					
	3	8	15	17	23	27
	Wartości zmiennych					
dolnośląskie	42,9	23	82,7	162,9	1,2	5
kujawsko-pomorskie	18,5	11	148,7	46,6	6,8	16
małopolskie	0	10	142,7	202,1	14,1	18
opolskie	0	9	12,5	24,7	0,6	5
pomorskie	0	8	86,3	59	0	10
wielkopolskie	0	8	98,8	47,8	0	10
mazowieckie	103	30	291,5	412,6	252,7	22
śląskie	79,1	24	89,7	39	3,4	28
lubelskie	35,2	13	98,3	138	95,1	11
lubuskie	0	7	32,1	29,7	9,4	10
łódzkie	87,1	16	169,3	42,8	11,7	6
podkarpackie	34,1	11	172,6	113,2	60,8	17
podlaskie	114,9	8	136,2	162,4	76,5	9
świętokrzyskie	63	18	49,7	273,6	36,9	20
warmińsko-mazurskie	80,8	9	64,5	294	0,5	12
zachodniopomorskie	23,7	5	46,9	105,1	0	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie regionalnych sprawozdań ZPORR dla lat 2004, 2005, 2006, 2007, 2008

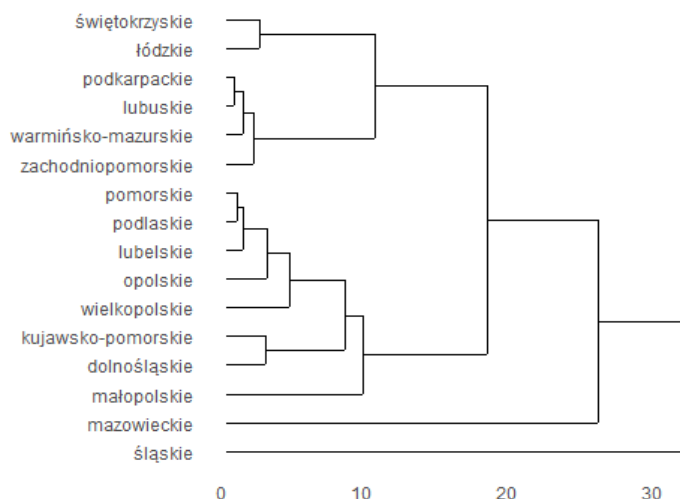
W4

Ryc. 40. Macierz odległości potęgowych - autokorelacja dodatnia

Ryc. 41. Rzut 16 regionów w przestrzeni pierwszej i drugiej składowej głównej

Ryc. 42. Dendrogram - grupowanie metodą Warda regionów korzystających z funduszy ZPORR

Tabela D. Macierz W4. Właściwości liczbowe zmiennych bazowych (oryginalnych), które mają >5% udział w konstrukcji pierwszej (U1) STPCA

	Nr zmiennych					
	20	21	23	25	26	27
	Wartości zmiennych					
dolnośląskie	4	1,1	1,2	26,2	7	5
kujawsko-pomorskie	4	27,3	6,8	29,8	4	16
lubelskie	1	26,2	95,1	40,7	4	11
małopolskie	0	51,1	14,1	40,9	1	18
opolskie	1	10,7	0,6	10	3	5
podlaskie	1	12,7	76,5	47,9	0	9
pomorskie	3	21,2	0	0	5	10
wielkopolskie	0	16	0	4,6	5	10
mazowieckie	9	32,3	252,2	48,5	0	22
śląskie	15	15,2	3,4	3,9	5	28
lubuskie	7	7,2	9,4	39,4	2	10
łódzkie	3	67,1	11,7	3,2	3	6
podkarpackie	11	32,5	60,8	181,3	2	17
warmińsko-mazurskie	5	7,9	0,5	4,2	1	12
świętokrzyskie	3	17,8	36,9	46,5	0	20
zachodniopomorskie	4	3	0	4,4	4	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie regionalnych sprawozdań ZPORR dla lat 2004, 2005, 2006, 2007, 2008

Z kolei ryciny: 43, 44, 45, 46, 47, 48 a także tabele E i F dokumentują występowanie autokorelacji ujemnej.

W przypadku autokorelacji ujemnej, również występują zależności, które odpowiadają faktycznemu oddziaływaniu ZPORR na regiony (por. ryc. 43). Autokorelację ujemną potwierdzają np. województwa: dolnośląskie i lubuskie. Różne wartości zmiennych powodują, że regiony te przynależą do różnych klastrów, co w oczywisty sposób można tłumaczyć znaczną różnicą przyznanych środków na realizację ZPORR, a w konsekwencji, liczbą projektów. Taki układ potwierdza więc przestrzenny podział środków ZPORR.

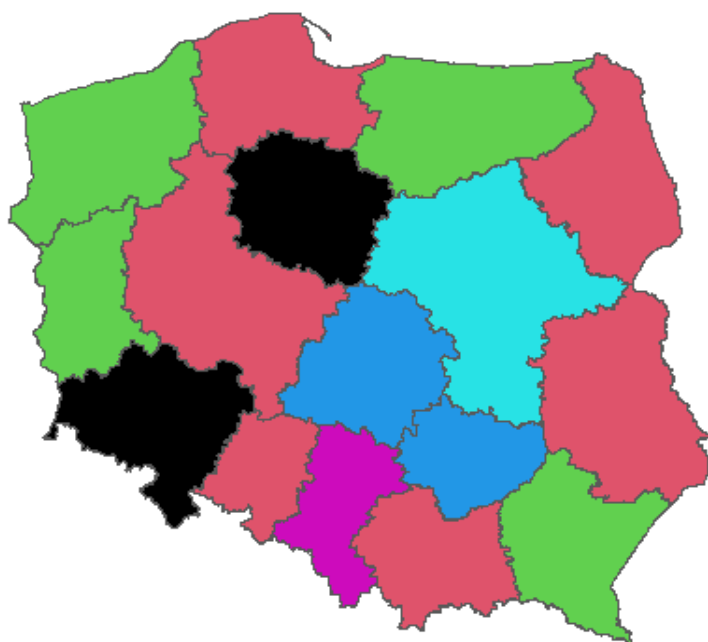
Autokorelacja ujemna została także potwierdzona w przypadku województw: małopolskiego i śląskiego. To regiony o różnych funduszach ZPORR, różnej liczbie projektów (odpowiednio 711 i 911), a także różnej dynamice realizacji ZPORR. Śląskie realizowało znacznie więcej projektów w gminach do 100 tys. mieszkańców (286) niż małopolskie (158).

Mniej natomiast oczywista jest autokorelacja województw: dolnośląskiego i śląskiego - oba regiony posiadały duże środki na realizację ZPORR, jednak widoczne były różnice w tempie wydatkowania środków ZPORR. Mimo zbliżonej alokacji, można było zaobserwować różnice w liczbie zrealizowanych projektów (odpowiednio 806 i 991⁹¹). Widoczne były też różnice we wsparciu projektów w gminach do 100 tys. mieszkańców (odpowiednio 207 i 286).

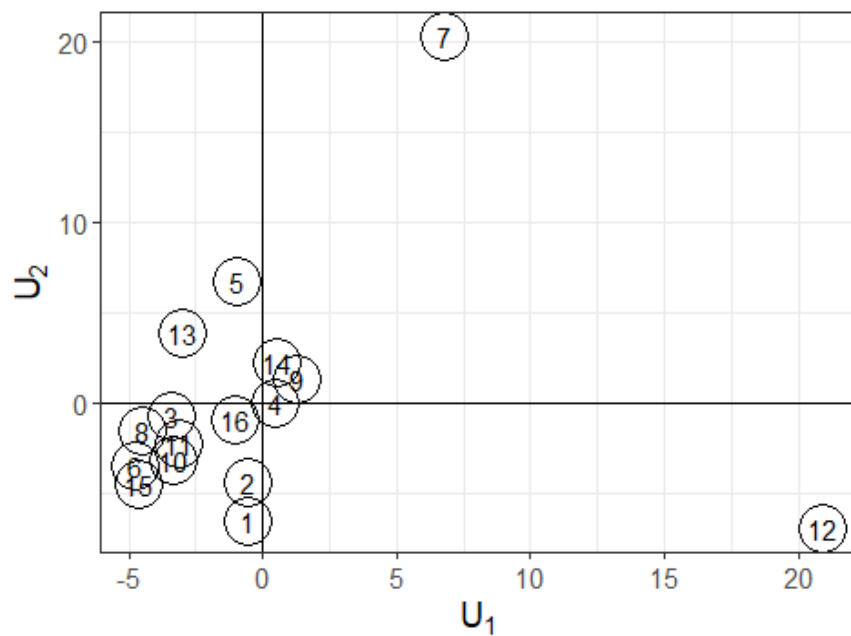
Nie powinna dziwić autokorelacja ujemna w przypadku mazowieckiego oraz regionów z nim sąsiadujących. Region ten otrzymał najwięcej środków ZPORR, a w konsekwencji sfinansował największą liczbę projektów o najwyższej wartości. Tempo realizacji natomiast, w porównaniu do regionów o niższej alokacji, było znacznie wolniejsze. Tak duże środki wymagały bowiem znacznego zaangażowania dobrze przygotowanej kadry, co w początkowych latach członkostwa Polski w UE było wyzywaniem dla wszystkich regionów.

⁹¹ Na podstawie Raportu końcowego z wdrażania ZPORR 2004-2006, część I, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, lipiec 2010.

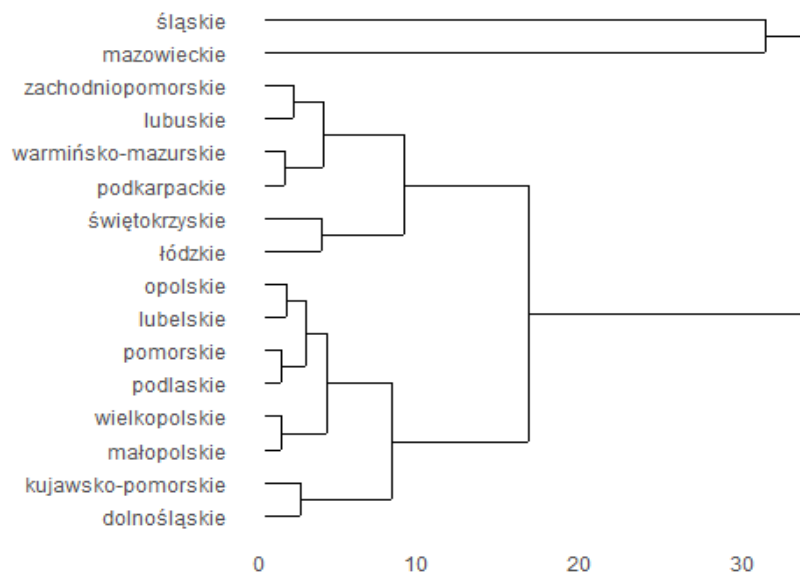
W5

Ryc. 43. Macierz odległości wykładniczych – autokorelacja ujemna

Ryc. 44. Rzut 16 regionów w przestrzeni pierwszej i drugiej składowej głównej

Ryc. 45. Dendrogram - grupowanie metodą Warda regionów korzystających z funduszy ZPORR

Tabela E. Macierz W5. Właściwości liczbowe zmiennych bazowych (oryginalnych), które mają >5% udział w konstrukcji pierwszej (U1) STPCA

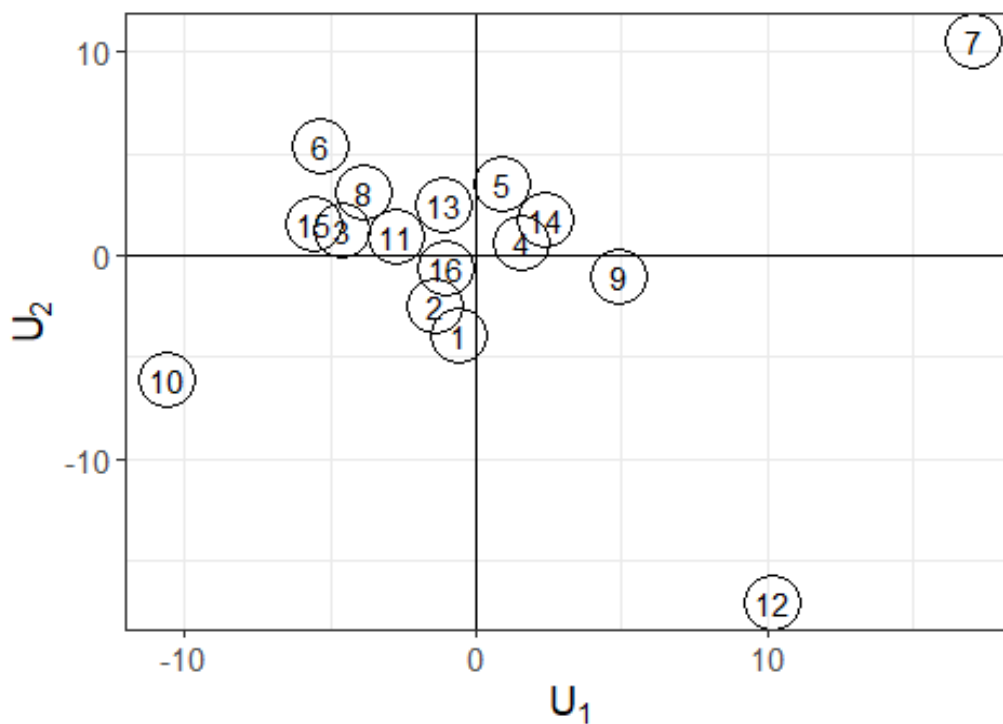
	Nr zmiennych					
	3	20	21	23	26	27
	Wartości zmiennych					
dolnośląskie	42,9	4	1,1	1,2	7	5
kujawsko-pomorskie	18,5	4	27,3	6,8	4	16
lubuskie	0	7	7,2	9,4	2	10
podkarpackie	34,1	11	32,5	60,8	2	17
warmińsko-mazurskie	80,8	5	7,9	0,5	1	12
zachodniopomorskie	23,7	4	3	0	4	15
łódzkie	87,1	3	67,1	11,7	3	6
świętokrzyskie	63	3	17,8	36,9	0	20
mazowieckie	103	9	32,3	252,2	0	22
śląskie	79,1	15	15,2	3,4	5	28
lubelskie	35,2	1	26,2	95,1	4	11
małopolskie	0	0	51,1	14,1	1	18
opolskie	0	1	10,7	0,6	3	5
podlaskie	114,9	1	12,7	76,5	0	9
pomorskie	0	3	21,2	0	5	10
wielkopolskie	0	0	16	0	5	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie regionalnych sprawozdań ZPORR dla lat 2004, 2005, 2006, 2007, 2008

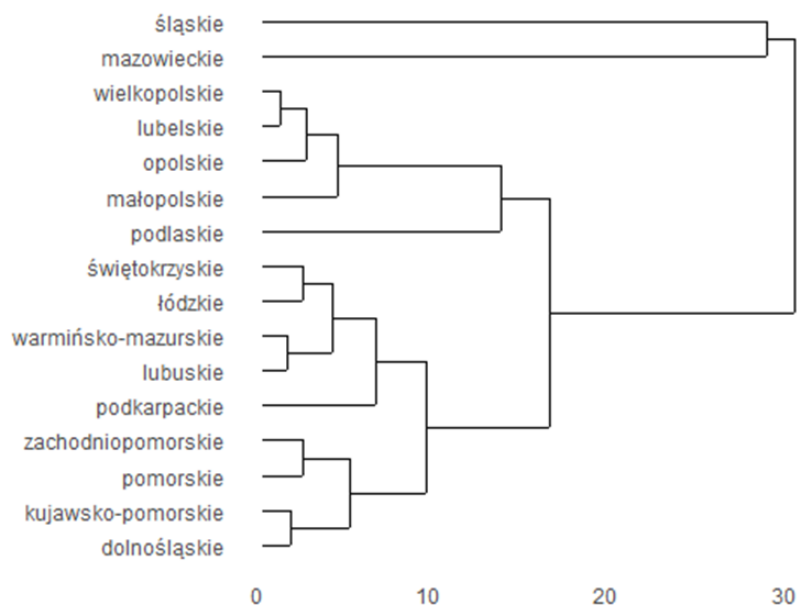
W9

Ryc. 46. Macierz odległości według długości granic – autokorelacja ujemna

Ryc. 47. Rzut 16 regionów w przestrzeni pierwszej i drugiej składowej głównej

Ryc. 48. Dendrogram - grupowanie metodą Warda regionów korzystających z funduszy ZPORR

Tabela F. Macierz W9. Właściwości liczbowe zmiennych bazowych (oryginalnych), które mają >5% udział w konstrukcji pierwszej (U1) STPCA

	Nr zmiennych						
	2	3	15	17	20	23	27
	Wartości zmiennych						
dolnośląskie	525	42,9	82,7	162,9	4	1,2	5
kujawsko-pomorskie	364	18,5	148,7	46,6	4	6,8	16
lubuskie	0	0	32,1	29,7	7	9,4	10
łódzkie	0	87,1	169,3	42,8	3	11,7	6
podkarpackie	0	34,1	172,6	113,2	11	60,8	17
pomorskie	0	0	86,3	59	3	0	10
świętokrzyskie	0	63	49,7	273,6	3	36,9	20
warmińsko-mazurskie	1459	80,8	64,5	240	5	0,5	12
zachodniopomorskie	600	23,7	46,9	105,1	4	0	15
mazowieckie	424	103	291,5	412,6	9	252,2	22
śląskie	0	79,1	89,7	39	15	3,4	28
podlaskie	5361	114,9	136,2	162,4	1	76,5	9
lubelskie	955	35,2	98,3	138	1	95,1	11
małopolskie	0	0	142,7	202,1	0	14,1	18
opolskie	0	0	12,5	24,7	1	0,6	5
wielkopolskie	0	0	98,8	47,8	0	0	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie regionalnych sprawozdań ZPORR dla lat 2004, 2005, 2006, 2007, 2008

2.2. Wykorzystanie złożonego współczynnika I-Morana

W przeciwieństwie do współczynnika C–Gearego, współczynnik I-Morana przyjmuje także wartości ujemne. Stąd ustalenie charakteru autokorelacji przestrzennej jest w tym przypadku łatwiejsze.

Tabela G. zawiera zestawienie wszystkich wyników osiągniętych przy zastosowaniu 9 różnych macierzy wag.

Tabela G. Procentowa wielkość wariancji wyjaśniona przez dodatnie wartości własne (M+) oraz ujemne wartości własne (M-) w zależności od charakterze macierzy wag (W).

NR	%	NAZWA PRZESTRZENNEJ MACIERZY WAG	NR	%	NAZWA PRZESTRZENNEJ MACIERZY WAG
3	96,0	Macierz odległości radialnej	4	55,9	Macierz odległości potęgowych
5	94,3	Macierz odległości wykładniczych	9	52,6	Macierz odległości według długości granic
6	94,0	Macierz odległości podwójnie potęgowych	8	51,3	Macierz odległości według granic współdzielonych
4	84,6	Macierz odległości potęgowych	7	41,3	Macierz odległości według ruchu wieży
2	82,5	Macierz wag do K-najbliższych sąsiadów (postać symetryczna)	3	39,0	Macierz odległości radialnej
1	79,6	Macierz wag do K-najbliższych sąsiadów (postać standardowa)	5	38,0	Macierz odległości wykładniczych
7	73,2	Macierz odległości wg ruchu wieży	2	37,9	Macierz wag do K-najbliższych sąsiadów (postać symetryczna)
8	68,3	Macierz odległości według granic współdzielonych	1	36,7	Macierz wag do K-najbliższych sąsiadów (postać standardowa)
9	67,5	Macierz odległości wg długości granic	6	34,1	Macierz odległości podwójnie potęgowych

W dalszej analizie uwzględniono te dodatnie i ujemne składowe przestrzenno-czasowe, które wyznaczono przy zastosowaniu macierzy W6 – zawierającej podwójnie potęgowane odległości między regionami.

Czynnikiem decydującym o wyborze był z jednej strony udział składowej w wyjaśnianiu wariancji całkowitej macierzy obserwacji, z drugiej natomiast przestrzenny rozkład skupień wskazujący na rodzaj przestrzennej autokorelacji.

w wyniku zastosowania współczynnika I-Morana, autokorelacja dodatnia oraz ujemna także zostały potwierdzone empirycznie.

Empirycznym potwierdzeniem istnienia autokorelacji dodatniej jest rozkład przestrzenny skupień przedstawiony na rycinie 49. Rozkład ten odpowiada rzeczywistym procesom realizacji ZPORR. Tu, podobnie jak w opisywanej wyżej autokorelacji dodatniej z wykorzystaniem współczynnika C-Gearego, regiony znajdujące w tym samej klastrze, jak np.:

pomorskie i wielkopolskie miały podobne wartości zmiennych (zależności zostały opisane w rozdziale 2.1).

Analiza potwierdziła także, że regiony: lubuski i opolski, przynależące do tego samego klastra, były niemal identyczne pod względem alokacji ZPORR i liczby zrealizowanych projektów (odpowiednio 441 i 417). Wsparty również podobną liczbę gmin do 100 tys. mieszkańców (odpowiednio 111 i 87). Regiony te były także podobne pod względem jakości kadry zaangażowanej w realizację ZPORR.

Wyraźnie wyodrębniony klaster tworzą regiony: lubelski, podkarpacki i świętokrzyski (dwa regiony tj.: lubelski i podkarpacki zostały scharakteryzowane powyżej, por. rozdział 2.1). Na szczególną uwagę zasługuje więc świętokrzyskie. Region ten znacznie różnił się wielkością funduszy przeznaczonych na ZPORR, jednakże jako województwo tzw. ściany wschodniej otrzymał, podobnie jak lubelskie i podkarpackie, dodatkowe środki ze względu na niski poziom PKB. Analiza realizacji ZPORR potwierdziła także, że region ten w podobnym tempie realizował płatności ZPORR, co oznacza, że sprawnością realizacji programu dorównywał tym dwóm regionom. Warto zwrócić uwagę na klaster: mazowieckie, podlaskie, warmińsko-mazurskie. O ile jednak nie jest zaskoczeniem wspólne sąsiedztwo podlaskiego i warmińsko-mazurskiego, to jednak obecność mazowieckiego nie jest oczywista. Zjawisko to można tłumaczyć tym, że ze względu na najwyższą alokację spośród wszystkich regionów, tempo realizacji programu w tym regionie (kontraktacja, płatności względem alokacji) było relatywnie wolne. Wysoka wartość środków do wydatkowania, połączona z dużym wysiłkiem organizacyjnym i kadrowym, może tłumaczyć taki układ.

W przypadku autokorelacji ujemnej również obserwuje się zależności, które odpowiadają faktycznemu oddziaływaniu ZPORR na regiony (por. ryc. 52). Autokorelację ujemną potwierdzają np.: opolskie i śląskie. W zakresie realizacji ZPORR i jego efektów, regiony te prezentowały zróżnicowany poziom realizacji – zarówno pod względem liczby projektów (odpowiednio 417 i 991), tempa realizacji czy liczebności kadry zaangażowanej w ZPORR.

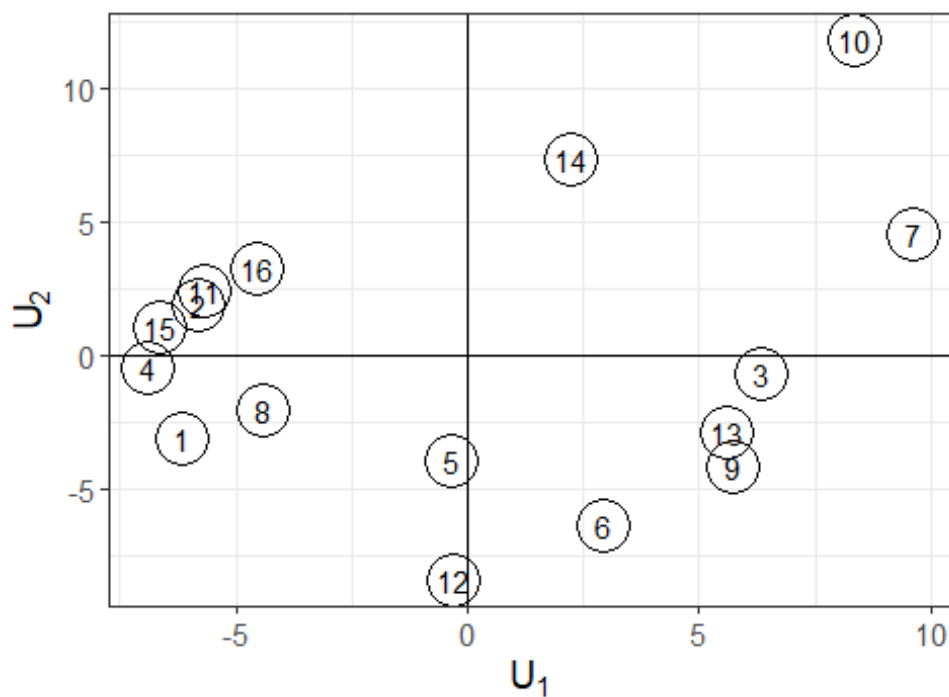
Inna zależność dotyczy klastra: lubuskie, wielkopolskie. Regiony te różnią się wartością funduszy ZPORR, liczbą projektów, tempem realizacji – nie dziwi więc obserwacja autokorelacji ujemnej. Podobnie jest w przypadku: mazowieckiego i regionów z nim sąsiadujących.

Autokorelacja dodatnia, macierz W6

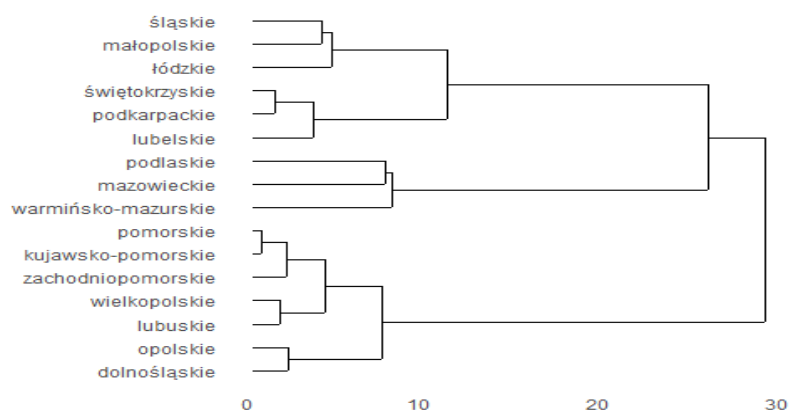
W6

Ryc. 49. Macierz odległości podwójnie potęgowych. Dodatnie czaso-przestrzenne składowe główne

Ryc. 50. Rzut 16 regionów w przestrzeni pierwszej i drugiej składowej głównej

Ryc. 51. Dendrogram - grupowanie metodą Warda regionów korzystających z funduszy ZPORR

Tabela H. Macierz W6. Właściwości liczbowe zmiennych bazowych (oryginalnych), które mają >5% udział w konstrukcji pierwszej (U1) STPCA

	Nr zmiennych					
	17	19	21	25	26	27
	Wartości zmiennych					
dolnośląskie	163	107,6	1,1	26,2	7	5
kujawsko-pomorskie	46,6	91	27,3	29,8	4	16
lubuskie	29,7	94	7,2	39,4	2	10
opolskie	24,7	84,8	10,7	10	3	5
pomorskie	59	102	21,2	0	5	10
wielkopolskie	47,8	231,6	16	4,6	5	10
zachodniopomorskie	105,1	62,1	3	4,4	4	15
łódzkie	42,8	24,7	67	3,2	3	6
małopolskie	202,1	222,4	51	40,9	1	18
śląskie	39	109,5	15,2	3,9	5	28
mazowieckie	412,6	139,2	32,3	48,5	0	22
podlaskie	162,4	38,4	12,7	48	0	9
warmińsko-mazurskie	294	192,2	7,9	4,2	1	12
lubelskie	138	52,8	26,2	48,5	4	11
podkarpackie	113,2	194,1	32,5	181,3	2	17
świętokrzyskie	273,6	64,5	17,8	46,5	0	20

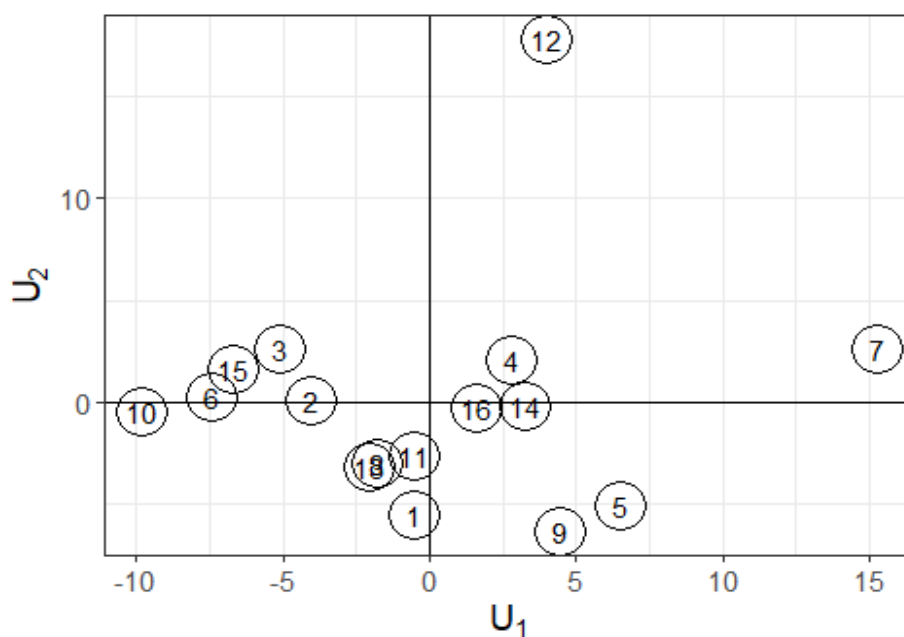
Źródło: opracowanie własne na podstawie regionalnych sprawozdań ZPORR dla lat 2004, 2005, 2006, 2007, 2008

Autokorelacja ujemna, macierz W6

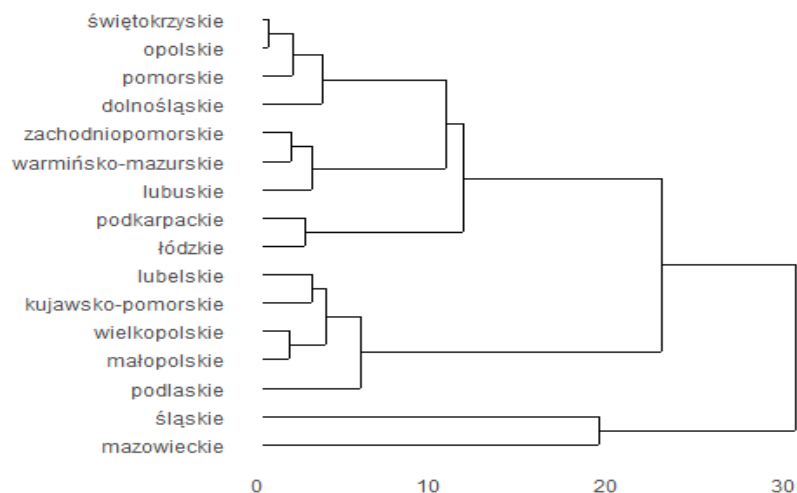
W6

Ryc. 52. Macierz odległości podwójnie potęgowych. Dodanie czaso-przestrzenne składowe główne

Ryc. 53. Rzut 16 regionów w przestrzeni pierwszej i drugiej składowej głównej

Ryc. 54. Dendrogram - grupowanie metodą Warda regionów korzystających z funduszy ZPORR

Tabela I. Właściwości liczbowe zmiennych bazowych (oryginalnych), które mają >5% udział w konstrukcji pierwszej (U1) STPCA

	Nr zmiennych					
	1	3	15	17	20	21
	Wartości zmiennych					
dolnośląskie	97	43	82,7	163	4	7
opolskie	10,4	0	12,5	24,7	1	3
pomorskie	36,4	0	86,2	59	3	5
świętokrzyskie	146,7	63	49,7	273,6	3	0
lubuskie	126,2	0	32,1	29,7	7	2
warmińsko-mazurskie	32,6	80,8	64,5	294	5	1
zachodniopomorskie	128,1	23,7	46,9	105,1	4	4
mazowieckie	152	103	291,5	412,6	9	0
łódzkie	113,1	87,1	169,3	42,8	3	3
podkarpackie	203,1	34,1	172,6	113,2	11	2
śląskie	53,2	79,1	89,7	39	15	5
kujawsko-pomorskie	37,6	18,5	148,7	46,6	4	4
lubelskie	195,4	35,2	98,3	138	1	4
małopolskie	190,2	0	142,7	202,1	0	1
podlaskie	88,5	114,9	136,2	162,4	1	0
wielkopolskie	102,2	0	98,8	47,8	0	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie regionalnych sprawozdań ZPORR dla lat 2004, 2005, 2006, 2007, 2008

Rozdział 6

Oddziaływanie funduszy ZPORR na zmiany w administracji publicznej

Uruchomienie funduszy unijnych w istotny sposób wpłynęło na zmiany w polskiej administracji. Obsługa środków unijnych wiązała się bowiem z zupełnie inną niż do tej pory organizacją pracy czy kompetencjami. Urzędnicy musieli postępować zgodnie z procedurami ściśle określonymi przez Komisję Europejską – jak dotąd procedury te nie były stosowane w urzędach lub były stosowane częściowo w jednostkach obsługujących fundusze przedakcesyjne. Niezbędna stała się też znajomość i umiejętność stosowania przepisów unijnych dotyczących funduszy strukturalnych, a także znajomość języków obcych. Co ważne - dla zapewnienia odpowiedniej jakości kadry ze środków unijnych (z tzw. pomocy technicznej) można było finansować pensje i szkolenia.

1. Wyniki badania ankietowego

Fundusze ZPORR poprawiły jakość funkcjonowania polskiej administracji – zarówno rządowej, jak i samorządowej. Taką hipotezę postawiono w niniejszej pracy. Dla jej confirmacji przeprowadzono badanie ankietowe. Jego istotą było uzyskanie odpowiedzi na trzy pytania: 1) czy wdrażanie poprzez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na zmiany w działalności administracji publicznej, 2) czy wpłynęło negatywnie na zmiany w działalności administracji publicznej, 3) czy też nie miało wpływu na zmiany w działalności administracji publicznej? Przy czym zmiany należy rozumieć jako takie, które zaszły w ściśle określonych obszarach dotyczących: wizerunku urzędu, kadry, partnerstwa oraz procedur (monitoringu, ewaluacji, rozliczeń, kontroli, oceny projektów). Pozytywne zmiany oznaczały, że w jednostkach urzędu, które nie były związane ze ZPORR, stosowane były procedury zarządzania projektami (podobnie jak w ZPORR), więcej pracowników kształciło się oraz było mniej negatywnych informacji prasowych na temat urzędu. Negatywny wpływ oznaczał, że w urzędzie nie zaszły zmiany – ZPORR rządził się swoimi procedurami, a w pozostałych jednostkach urzędu nie korzystano z jego doświadczeń. Neutralny wpływ oznaczał, że trudne było do zidentyfikowania, czy ZPORR w jakikolwiek zmienił funkcjonowanie urzędu.

Ankietę skierowano do kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych wszystkich instytucji zaangażowanych we wdrażanie ZPORR tj. do pracowników Urzędów Wojewódzkich, Urzędów Marszałkowskich, Wojewódzkich Urzędów Pracy oraz Regionalnych Instytucji Finansujących. Na ankietę odpowiedziało 450 osób. Dla ustalenia zgodności uzyskanych ocen wykorzystano współczynnik konkordacji Kendalla i Smitha (opis w dalszej części pracy).

Badanie ankietowe ujawniło, że ZPORR korzystnie wpłynął na zmiany (w określonych obszarach) w administracji publicznej – tak odpowiedziało 71% badanych. Według nich pozytywnie zmienił się wizerunek urzędu, procedury w urzędzie, a także kwalifikacje pracowników. Dalszy efekt jest taki, że zmiany, jakie zaszły w urzędach dzięki ZPORRowi, mogą mieć charakter trwały. Ankieta była wysyłana do respondentów w październiku 2012 r., a więc w okresie, gdy osoby zajmujące się niegdyś ZPORR, wykonywały już w większości zadania związane z perspektywą finansową 2007-2013. Okres kwalifikowalności, a więc okres, do którego można było podpisać umowy o dofinansowanie zakończył się w czerwcu 2009 r., niemniej jednak procedury związane z kontrolą trwałości nie zakończyły się ostatecznie na moment wysyłania ankiety. W każdym z urzędów, do których wysyłana była ankieta pracowały jeszcze osoby, zajmujące się wdrażaniem ZPORR (choć zadania związane ze ZPORR mogły stanowić znikomą część ogółu ich zadań). Niemniej jednak, „zporrowcy”, swoje doświadczenie wykorzystywali również w zadaniach związanych z funduszami unijnymi w perspektywie finansowej 2007-2013 (i kolejnych).

Warto zwrócić uwagę, że respondenci dość chętnie udzielali odpowiedzi na zadane pytania. Z częścią badanych przeprowadzone zostały krótkie rozmowy telefoniczne przed wysłaniem ankiety. Badani sprawiali wrażenie zadowolonych, że ich praca spotyka się z zainteresowaniem oraz, że ich zaangażowanie w realizację ZPORR jest doceniane.

Analizując odpowiedzi ogółem (suma odpowiedzi z wszystkich pytań, por. ryciny 55, 56 i 57) oraz w podziale na kadre zarządzającą i pracowników merytorycznych widać wyraźnie, że odpowiedzi praktycznie nie różnią się od siebie, z wyjątkiem odpowiedzi nie mam zdania. Kadra zarządzająca udzieliła zdecydowanie mniej takich odpowiedzi, co jest całkowicie zrozumiałe, gdyż pracownicy merytoryczni będący specjalistami w danej dziedzinie, mogli nie wiedzieć, jaki wpływ ZPORR miał na dziedziny, za które nie byli bezpośrednio odpowiedzialni. Kadra zarządzająca miała zdecydowanie szerszy ogląd spraw, stąd mogła udzielić konkretnych odpowiedzi na każde pytanie.

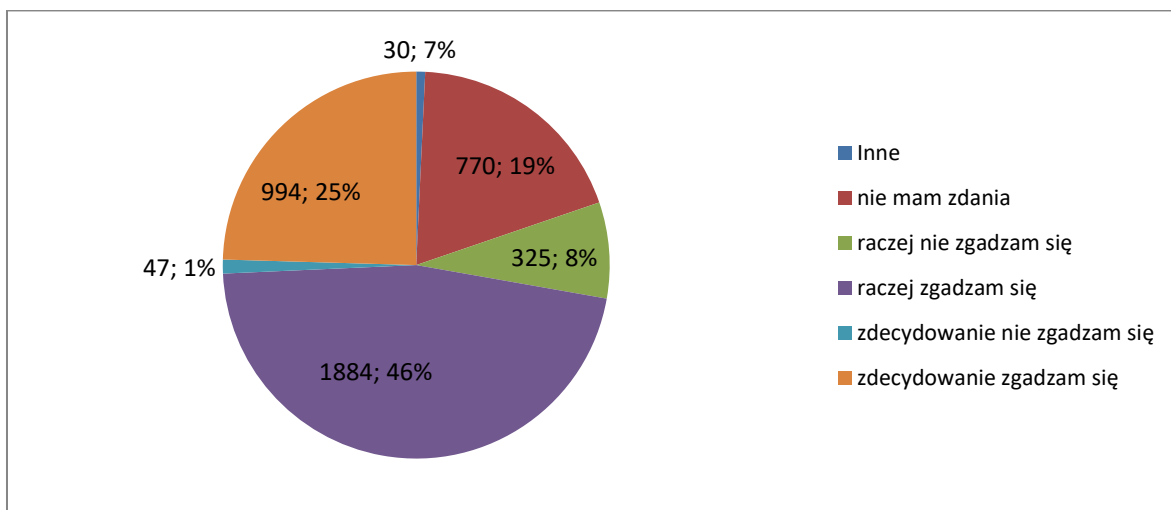
Dziwić może też tak duża liczba odpowiedzi kadry zarządzającej w stosunku do odpowiedzi pracowników merytorycznych. Mogło to oznaczać, że np. kadra zarządzająca chętniej wypełniała ankietę, albo, że ZPORR był tzw. kuźnią kadr. Bardziej prawdopodobna wydaje się ta druga ewentualność. W momencie akcesji z Unią Europejską, w Polsce nie było zbyt wielu specjalistów z dziedziny funduszy unijnych. Kadra, która zajmowała się ówczesnie funduszami, to przede wszystkim ludzie młodzi, nierzadko zaraz po studiach, którzy szybko awansowali. Wiele z tych osób w kolejnej perspektywie finansowej zajmowała kierownicze stanowiska z racji nabytego już doświadczenia.

Na uwagę zasługuje też, że ankietowani udzielili stosunkowo mało komentarzy. Komentarze głównie odnosiły się do tego, iż społeczeństwo nie miało świadomości, jaki urząd

jest odpowiedzialny za wdrażanie ZPORR, więc trudno tu mówić o pozytywnym bądź negatywnym wpływie ZPORR na postrzeganie urzędu. Jeden z ankietowanych wskazał także, że wykorzystanie funduszy unijnych nie jest kojarzone ze sprawnością pracy urzędników. Dość zaskakujący był komentarz mówiący wręcz o trudnościach w zdobyciu i utrzymaniu pozytywnego wizerunku urzędu z powodu konfliktu czy też rywalizacji między Urzędem Marszałkowskim a Urzędem Wojewódzkim, albo szerzej – między administracją samorządową i administracją rządową.

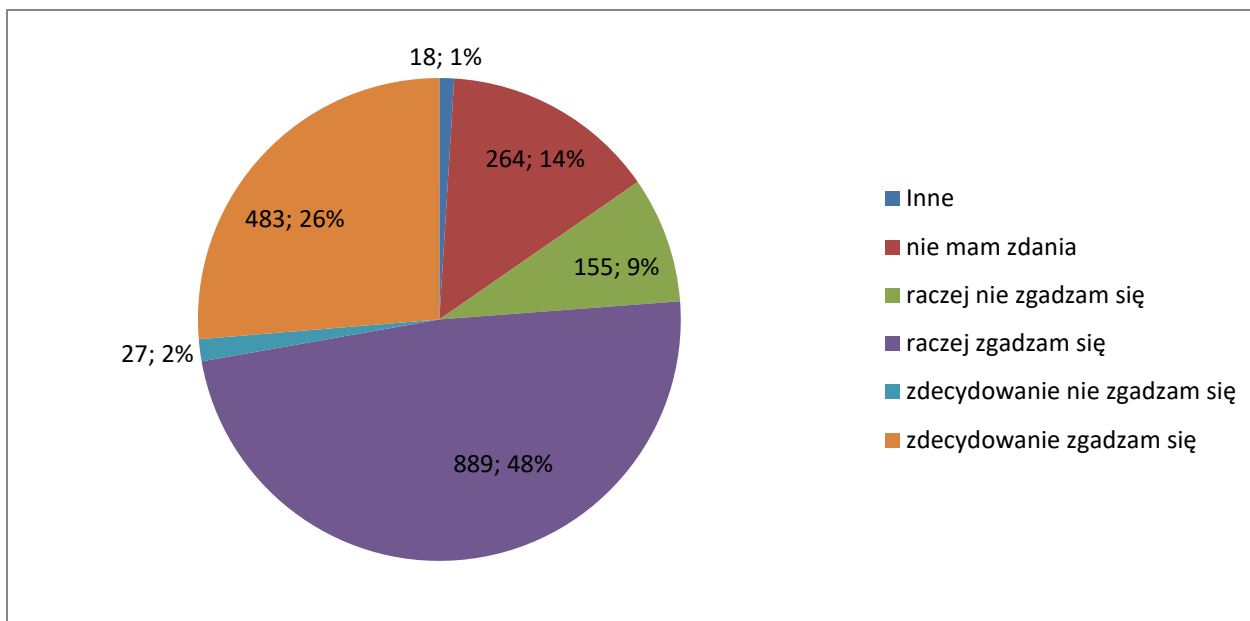
Reasumując – większość ankietowanych (71%) zgadzała się, że ZPORR wpłynął pozytywnie na funkcjonowanie urzędu. ZPORR wymusił stosowanie określonych procedur, które mogły być wykorzystywane przy realizacji programów krajowych. Z rozmów przeprowadzonych z urzędnikami niejednokrotnie wynikało, że z uwagi na ich wiedzę i doświadczenie byli „oddelegowani” do wdrożenia procedur w innych komórkach np.: odpowiedzialnych za krajowe programy edukacyjne. Jednakże część ankietowanych (29%) uznała, że ma wątpliwości, czy ZPORR zmienił urząd, w którym byli zatrudnieni. Ankietowani, w większości nie potrafili ocenić, czy ZPORR w jakikolwiek sposób przyczynił się do zmian – mogło to wynikać z faktu, że odpowiadali za ściśle określony, wąski obszar i nie mieli szerszego spojrzenia na ogół procesów zachodzących w urzędzie. Istotne jest, że zdecydowana mniejszość ankietowanych uznała, że ZPORR negatywnie wpłynął na funkcjonowanie urzędu. Jak wybrzmiało to z komentarzy, mogło to się wiązać z tym, że uważali, że społeczeństwo postrzegało urzędy jako instytucje, które nie są przyjazne obywatelom. Dodatkowo, realizacja ZPORR mogła wiązać się z rywalizacją (a czasem nawet konfliktem) między urzędami obsługującymi ZPORR.

Szczegółowy opis badania stanowi aneks nr 14 niniejszej pracy.

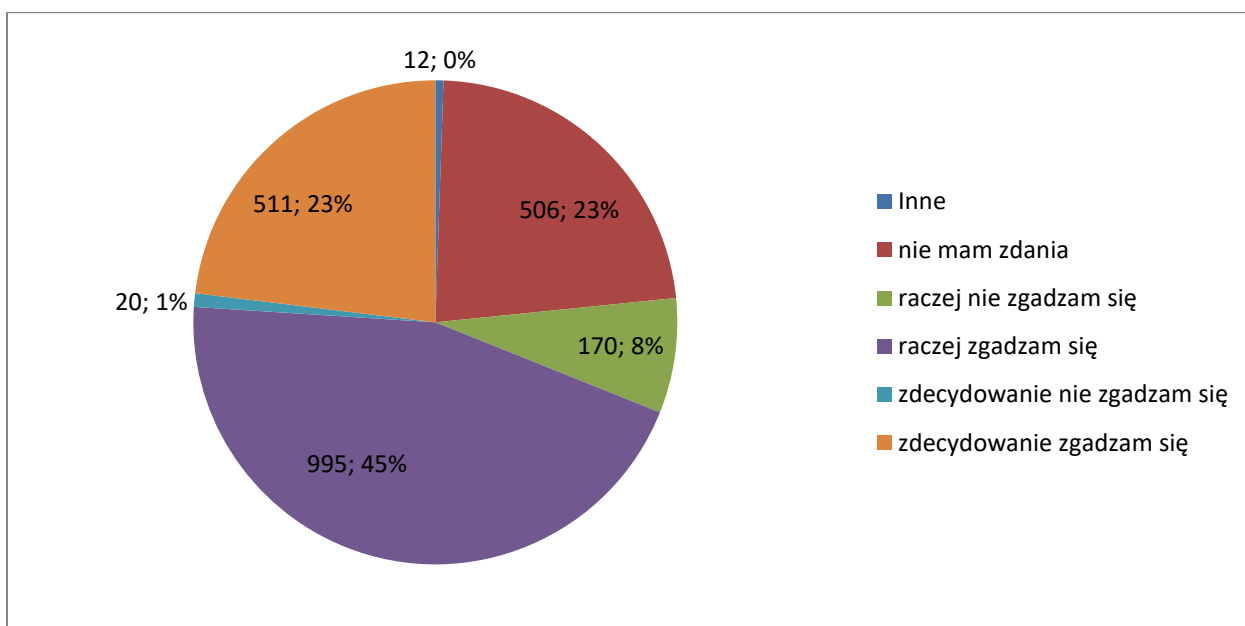
Ryc. 55. Odpowiedzi na wszystkie pytania ankiety Kadry Zarządzającej i Pracowników Merytorycznych

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 56. Odpowiedzi Kadry Zarządzającej

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 57. Odpowiedzi Pracowników Merytorycznych

Źródło: opracowanie własne

1.1. Weryfikacja wyników badania ankietowego

Wyniki badania ankietowego zostały zweryfikowane za pomocą współczynnika konkordacji Kendalla i Smitha oznaczonym jako W (nazywanym również „współczynnikiem

W Kendalla”). Jest on miarą zgodności opinii wypowiedzianych przez respondentów. Proces oceny zgodności wg Cabały (2010) sprowadza się do realizacji trzech faz badawczych. W fazie pierwszej ustalany jest stopień współzależności między ocenami respondentów na temat względnej pozycji udzielonych odpowiedzi. W fazie drugiej stosuje się statystyczne testy niezależności. Faza trzecia polega na sporządzeniu ostatecznego porządku rangowego udzielanych odpowiedzi.

Dwa czynniki mają rozstrzygające znaczenie w pomiarze zgodności ocen ekspertów. Są to: liczba szeregów preferencyjnych oraz rodzaj skali porządkowej. Szereg preferencyjny odzwierciedla uporządkowanie zbioru obiektów (elementów) dokonane przez danego respondenta (obserwatora, sędziego, jurora). Każdemu obiektowi nadawana jest ranga określająca jego pozycję względem pozostałych obiektów na skali porządkowej. Rodzaj skali porządkowej (mocna lub słaba) ma natomiast wpływ zarówno na sposób obliczeń, jak i na dobór odpowiedniego testu istotności.

Pomiar stopnia zgodności uporządkowań sprowadza się do zastosowania współczynnika, w którym licznik wyraża wartość odzwierciedlającą stopień rzeczywistych powiązań między szeregami preferencyjnymi (S), a mianownik analogiczną wartość, jednak dla sytuacji pełnej zgodności uporządkowań rangowych, czyli maksymalnie możliwą do uzyskania (Smax).

Rangę j-tej odpowiedzi (gdzie $j = 1, 2, \dots, n$) nadaną przez i-tego eksperta ($i = 1, 2, \dots, m$) oznaczamy a_{ij} . W wyniku oceny n obiektów dokonanej przez m respondentów otrzymuje się macierz uporządkowań, której wiersze przedstawiają szeregi preferencyjne, a kolumny rangi nadane obiektom przez kolejnych ekspertów⁹².

Wykorzystany w badaniu Współczynnik W Kendalla przybiera wartości z przedziału (0,1]. Im wyższa jego wartość, tym zgodność opinii ekspertów jest większa. Współczynnik ma postać:

$$W = \frac{12 \cdot S^2}{n^2(K^3 - K)},$$

gdzie:

n – jest liczbą respondentów, k – liczbą wariantów, a S wyraża się wzorem:

⁹² Cabała P., 2010, Zastosowanie współczynnika konkordacji w pomiarze zgodności ekspertów [w] Przegląd statystyczny, R. LVII – Zeszyt 2-3, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, str. 37-38.

$$S = \sum_{j=1}^k \left(\sum_{i=1}^n x_{ij} - \bar{x} \right)^2,$$

gdzie:

$$\bar{x} = \frac{1}{k} \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^k x_{ji}.$$

Do oceny statystycznej istotności współczynnika konkordacji wykorzystuje się statystykę chi-kwadrat, której wartość wyznacza się wg wzoru⁹³:

$$\chi^2 = \frac{12S}{nk(k+1)}.$$

Ważnym zagadnieniem jest uszeregowanie rang powiązanych, które mimo, że komplikuje obliczenia ma niebagatelne znaczenie praktyczne. Rangi powiązane oznaczają sytuacje, w której respondenci oceniający obiekty uznają, że nie ma różnicy między niektórymi z tych obiektów, czyli nadają im tę samą rangę. Brak różnicy w ocenie oznacza, że jedna (lub więcej) ranga wiąże co najmniej dwa obiekty. Jeżeli wyniki ocen ekspertów dają szeregi z rangami wiązanymi, wówczas konieczne jest zastosowanie metody rang uśrednionych (mid-rank metod). Metoda ta polega na uśrednieniu rang powiązanych w taki sposób, by dały szereg analogiczny do szeregu, w którym wszystkie obiekty są rozróżnialne⁹⁴.

Kod C++, napisany specjalnie dla niniejszej pracy, pozwalający wyznaczyć rangi związane oraz współczynnik W został umieszczony w aneksie 15.

Dla weryfikacji zgodności ocen respondentów badania ankietowego - utworzonych zostało 36 macierzy uporządkowań - po 4 dla każdego pytania. Macierze stanowią aneks nr 16.

Dla każdej macierzy wykonany został test chi-kwadrat. Wynik testu chi-kwadrat każdej z 36 macierzy potwierdził zgodność ocen wypowiedzianych przez respondentów. Tym samym wyniki badania ankietowego wykonanego dla potrzeb niniejszej pracy - mogą być uznane za wiarygodne.

Przykładowe macierze niezbędne dla wyznaczenia współczynnika W przedstawiono poniżej.

⁹³ Krupowicz J., 2005, Metody heurystyczne [w] (red.) M. Cieślak. Prognozowanie gospodarcze. Metody i Zastosowania, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, str. 211-214.

⁹⁴ Cabała P, 2010, Zastosowanie współczynnika konkordacji w pomiarze zgodności ekspertów [w] Przegląd statystyczny, R. LVII – Zeszyt 2-3, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, str. 37.

	KZ+PM	Odpowiedzi na pytania							
		1	2	3	4	5	6		
RIF	I	3 6	1 19	4 4	6 0	2 6	5 1	36	21
UM	II	3 24	1 74	4 18	5 5	2 45	6 4	170	21
UW	III	3 20	1 57	4 14	6 2	2 26	5 5	124	21
WUP	IV	3 21	1 49	4 10	6 0	2 39	5 1	120	21
		71	199	46	7	116	11	450	
Rangi		3	1	4	6	2	5		
Σ rang		12	4	16	23	8	21		84
		3	1	4	6	2	5		
		3	1	4	5	2	6		
		3	1	4	6	2	5		
		3	1	4	6	2	5		

Ryc. 58. Macierz wyznaczania współczynnika W – podział na instytucje

$$n = 4; K = 6;$$

Przeciętna ranga: $\bar{x} = \frac{84}{6} = 14.$

Parametr $S^2 = (12 - 14)^2 + (4 - 14)^2 + (16 - 14)^2 + (23 - 14)^2 + (8 - 14)^2 + (21 - 14)^2 = 4 + 100 + 4 + 81 + 36 + 49 = 274.$

Współczynnik konkordacji: $W = \frac{12 \cdot S^2}{n^2(K^3 - K)} = \frac{12 \cdot 274}{16(6^3 - 6)} = \frac{3288}{16(216 - 6)}$

$$= \frac{3288}{3360} = 0,9785.$$

$$\chi^2_{obl} = \frac{12 \cdot S^2}{[n \cdot K(K + 1)]} = \frac{12 \cdot 274}{4 \cdot 6(6 + 1)} = \frac{3288}{168} = 19,57.$$

Dla $\alpha = 0,05$ i $K - 1 = 6 - 1 = 5$ $\chi^2_{0,05} = 11,070.$

	Odpowiedzi na pytania							
	1	2	3	4	5	6		
KZ	3 31	1 98	4 20	6 5	2 43	5 7	204	21
PM	3 40	1 101	4 26	6 2	2 73	5 4	246	21
	71	199	46	7	116	11	450	
Rangi	3	1	4	6	2	5		
Σ rang	6	2	8	12	4	10		42

3 1 4 6 2 5

3 1 4 5 2 5

Ryc. 59. Macierz wyznaczania współczynnika W – Kadra Zarządzająca i Pracownicy Merytoryczni

$$n = 2; K = 6;$$

$$\text{Przeciętna ranga: } \bar{x} = \frac{42}{6} = 7.$$

$$\begin{aligned} \text{Parametr } S^2 &= (6 - 7)^2 + (2 - 7)^2 + (8 - 7)^2 + (12 - 7)^2 + (4 - 7)^2 + (10 - 7)^2 \\ &= 1 + 25 + 1 + 25 + 9 + 9 = 70. \end{aligned}$$

$$\text{Współczynnik konkordacji: } W = \frac{12 \cdot S^2}{n^2(K^3 - K)} = \frac{12 \cdot 70}{4(216 - 6)} = \frac{840}{840} = 1.$$

$$\chi^2_{obl} = \frac{12 \cdot S^2}{[n \cdot K(K+1)]} = \frac{12 \cdot 70}{2 \cdot 6 \cdot 7} = \frac{840}{84} = 10.$$

$$\text{Dla } \alpha = 0,10 \text{ i } K - 1 = 6 - 1 = 5 \quad \chi^2_{0,10} = 9,236.$$

$$\chi^2_{obl} > \chi^2_{0,10} - \text{eksperti byli zgodni}$$

Podsumowanie

Niniejsza rozprawa obejmuje zagadnienia związane z ogólnie rozumianym rozwojem regionalnym. Główny jej akcent położony był na ustalenie roli ZPORR w tym procesie. Dla pełnego zobrazowania oddziaływania ZPORR na regiony, szczegółowo przedstawiono kontekst jego realizacji. Przeanalizowano więc założenia europejskiej polityki regionalnej – jej cele i priorytety. Następnie przedstawiono kierunki polskiej polityki regionalnej po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej oraz, jak w jej założenia wpisuje się ZPORR. Dlatego w rozprawie szczegółowo scharakteryzowano ZPORR. Przedstawiono wszystkie jego aspekty – cel, priorytety, uwarunkowania formalno-prawne, system wdrażania.

Jednak zasadnicze znaczenie miała analiza społeczno-gospodarczych i przestrzennych efektów ZPORR. W tym celu poddano wnikliwej analizie 80 sprawozdań z realizacji ZPORR w poszczególnych regionach. Analiza ta pozwoliła na ustalenie, jak przebiegała implementacja ZPORR w regionach, w szczególności na jakie projekty przeznaczane były fundusze, w jakim tempie wdrażany był program, jakie czynniki sprawiły, że dany region był sprawniejszy w wykorzystywaniu funduszy ZPORR. W efekcie wyprowadzono następujące wnioski:

1. na realizację programu miała wpływ wielkość funduszy przyznawana danemu województwu. Z jednej strony, im większe środki finansowe, tym większa liczba projektów, a w konsekwencji – większe oddziaływanie na rozwój regionu. Z drugiej natomiast strony – dużymi funduszami trudniej było zarządzać i sprawnie wydatkować. Wymagały bowiem znacznego zaangażowania dobrze przygotowanej kadry, co w początkowych latach członkostwa Polski w UE było wyzywaniem dla wszystkich regionów. Często więc regiony o wyższej alokacji, miały niższe tempo realizacji programu. Przykładem takiego regionu było województwo mazowieckie;
2. regiony o zbliżonej alokacji, miały podobną dynamikę pod względem realizacji płatności na rzecz projektodawców. W przypadku ZPORR było to głównym miernikiem postępu wdrażania. Regiony te inwestowały w zbliżone typy projektów (np. infrastrukturę edukacyjną i drogową) i cechowały się podobną liczbą projektów realizowanych przez gminy do 100 tys. mieszkańców. Kadry wdrażające ZPORR w tych regionach były w podobnym stopniu przygotowane do realizacji ZPORR (np. lubelskie i podkarpackie oraz dolnośląskie i wielkopolskie).

Dla ustalenia bardziej wnikliwych wniosków, w pracy wykorzystano opracowaną na Wydziale Geografii Społeczno-Ekonomicznej UAM oraz Wydziale Matematyki i Informatyki UAM - metodę Przestrzenno-Czasowych Składowych Głównych (STPCA). Ta nowatorska

metoda, w sposób sugestywny wskazała istnienie przestrzennej autokorelacji zarówno dodatniej jak i ujemnej. W ten sposób wykryto skupienia regionów o podobnych efektach wynikających z wykorzystania funduszy ZPORR – jak i te, które wykazują znaczny stopień zróżnicowania pod tym względem. Czyli ZPORR, jako program ogólnopolski, doprowadził z jednej strony do przestrzenno-społeczno-ekonomicznej integracji polskich regionów, a z drugiej do przestrzennych kontrastów w tym względzie. W efekcie potwierdzono, że fundusze ZPORR oddziaływały na regiony zgodnie z modelem autokorelacji czasoprzestrzennej.

Kolejny cel (szczegółowy) dotyczył identyfikacji oddziaływania ZPORR na zmiany w administracji publicznej i został w pełni osiągnięty. Przeprowadzono badanie ankietowe, skierowane do pracowników wszystkich instytucji zaangażowanych w realizację ZPORR. Badanie miało wykazać, w jaki sposób, w konkretnych procesach, wdrażanie poprzez urząd ZPORR przyczyniło się do zmian w administracji publicznej (np. w zakresie procedur, kwalifikacji pracowników etc.). Ankieta wysłana do respondentów składała się z 9 pytań dotyczących zmiany wizerunku urzędu czy procedur w nim stosowanych. Próbkę badawczą dobrano na podstawie wiedzy i intuicji autora - dla osiągnięcia celu badania ankieta została skierowana do jak największej liczby pracowników związanych z wdrażaniem ZPORR. Na ankietę odpowiedziało 450 badanych.

Badanie ankietowe ujawniło, że ZPORR korzystnie wpłynął na wizerunek urzędów, procedury stosowane w urzędach, a także kwalifikacje pracowników. Ponad 70% respondentów udzieliło odpowiedzi jednoznacznie potwierdzających pozytywne oddziaływanie ZPORR na administrację publiczną. Wartością dodaną niniejszej pracy była weryfikacja wyników badania ankietowego za pomocą współczynnika konkordacji Kendalla i Smitha. Dla weryfikacji zgodności i wiarygodności ocen wypowiedzianych przez respondentów utworzono 36 macierzy uporządkowań. Dla każdej macierzy wykonany został test chi-kwadrat, który jednoznacznie potwierdził zgodność ocen wypowiedzianych przez respondentów. Tym samym wyniki badania ankietowego wykonanego dla potrzeb niniejszej pracy mogły być uznane za wiarygodne.

Na potrzeby rozprawy został także opracowany kod C++ pozwalający ponadto wyznaczyć rangi wiązane oraz współczynnik W.

Ustalono odpowiedzi na postawione pytania badawcze. W wyniku analizy empirycznej jak i statystycznej potwierdzono, że ZPORR nie oddziaływał równomiernie na polskie regiony. Stwierdzono, że ZPORR jako program ogólnopolski doprowadził z jednej strony do przestrzenno-społeczno-ekonomicznej integracji polskich regionów, a z drugiej do przestrzennych kontrastów w tym względzie. I w konsekwencji do swoistej czasowo-przestrzennej konkurencji pomiędzy regionami. Należy też zwrócić uwagę, że opisana

w rozprawie teoria zależności od ścieżki znajduje odniesienie do efektów ZPORR. Teoria ta pozwala bowiem zrozumieć, czym są przestrzenne zróżnicowania, a także z czego wynikają dysproporcje rozwoju regionalnego.

Pozytywnie zweryfikowano wszystkie sformułowane w pracy hipotezy badawcze. W szczególności, że fundusze ZPORR poprawiły jakość funkcjonowania polskiej administracji – zarówno rządowej, jak i samorządowej oraz, że fundusze ZPORR przede wszystkim przyczyniły się do rozwoju regionów silniejszych (o wyższym PKB per capita).

Należy podkreślić, że mimo tak dużej roli jaką odegrał ZPORR w rozwoju polskich regionów, brakowało naukowych opracowań, które w kompleksowy sposób pokazywałyby różne efekty oddziaływania ZPORR. Jak dotąd, ZPORR podlegał analizie na poziomie poszczególnych jego działań (typów projektów). Brakowało także opracowań dotyczących oddziaływania ZPORR na administrację rządową. Niniejsza rozprawa wypełniła lukę w tym zakresie. Przedstawia bowiem wszystkie aspekty realizacji ZPORR - uwarunkowania formalno-prawne (w tym unikalny system realizacji), a także jego rolę w społeczno-ekonomicznym przekształceniu polskich regionów.

W pracy usystematyzowano ponadto informacje dotyczące ZPORR oraz przedstawiono szczegółowe informacje dotyczące otoczenia formalno-prawnego związanego z realizacją ZPORR oraz analizę postępu rzeczowego i finansowego w układzie czasowym i przestrzennym.

Jako dalsze kierunki badań proponuje się przede wszystkim szersze zastosowanie Funkcjonalnych Przestrzenno-Czasowych Składowych Głównych w badaniach dotyczących oddziaływania funduszy unijnych na rozwój regionów lub określonych sektorów w różnych perspektywach unijnych. Analiza ta, przeprowadzona na potrzeby ZPORR, potwierdziła jej wielką użyteczność w tym względzie.

Proponuje się także wykorzystanie bazy gmin korzystających ze ZPORR do dalszych badań i analiz statystycznych lub tworzenie podobnych baz w innych programach finansowanych ze środków publicznych.

Bibliografia

Abreu M., De Groot H., Florax R., 2005, Space and Growth: a survey of empirical evidence and methods [w:] *Region et Developpement* nr 21/2005, Universite du Sud, Toulon, 13-35;

Bartkowiak R., 2008, *Historia myśli ekonomicznej*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa;

Bellet M., L'Harmet Corine, 1999, *Industry, space and competition. The contribution of economists of the past*, Edward Elgar, UK and Northampton, MA, USA;

Boschma R.A., 2006, *Competitiveness of Regions from an Evolutionary Perspective*, Regional Competitiveness, Regional Studies Association, 14;

Budnikowski A., 2001, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa;

Budnikowski A., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, 2006, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 27-28;

Button Ken J., Lakshmanan T.R., 2009, *Institutions and regional development* [w:] Capello R., Nijkamp P. (red.), *Handbook of Regional Growth and Development Theories*, Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 443-461;

Cabała P., 2010, *Zastosowanie współczynnika konkordacji w pomiarze zgodności ekspertów* [w:] *Przegląd statystyczny*, R. LVII – Zeszyt 2-3, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 37-38;

Chądzyński J., Nowakowska A., Przygodzki Z., 2007, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, CeDeWu.pl, Warszawa;

Chojnicki Z., 1996, *Region w ujęciu geograficzno-systemowym* [w:] *Podstawy regionalizacji geograficznej*, T. Czyż (red.), Poznań;

Chojnicki Z., Czyż T., 1992, *Region-Regionalizacja-Regionalizm* [w:] *Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny*, rok LIV, zeszyt 2, 2-3;

Churski P., 2008, *Czynniki rozwoju regionalnego i polityka regionalna w Polsce w okresie integracji z Unią Europejską*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań;

Churski P., Ratajczak W., (red.), 2010, *Regional Development and Regional Policy in Poland: First Experiences and New Challenges of the European Union Membership*, *Studia Regionalia KPZK PAN*, Vol. 27. Part I. Warszawa, 292;

- Churski P., 2012, Rozwój regionalny i polityka regionalna, [w]: (red.) M. Marciniak i inni, Dzieje Nauk Geograficznych i Geologicznych na Uniwersytecie w Poznaniu. Tom I. Historia. Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Poznań, 434;
- Churski P., Herodowicz T., Konecka-Szydłowska B. Perdał R., 2018, Does History Matter? Development Differentiation in Poland and its Factors, [w]: (red.) A. Bernaciak, T. Brańka. Current Challenges of Local and Regional Development. Book of Abstract, Poznań, 37;
- Churski P., Żuber P., 2022, EU Regional Policy and Its Implications for the Development of Polish Regions, [w] (red.) P. Churski, T. Kaczmarek. Three Decades of Polish Socio-Economic Transformations. Geographical Perspectives. Economic Geography Series. Springer, 487-521;
- Czykier-Wierzba D., 2003, Finansowanie polityki regionalnej w Unii Europejskiej, Twigger, Warszawa;
- David P. A., 2000, Path dependence, its critics and the quest for 'historical economics', All Souls College, Oxford & Stanford University;
- Domański R., 2012, Ewolucyjna Gospodarka Przestrzenna, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań;
- Domański R., 2018, Gospodarka przestrzenna. Koncepcje teoretyczne, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań;
- Dutkowski M., 2008, Mówiąc „region”, [w] Parysek J.J i Stryjakiewicz T. (red.), Region społeczno-ekonomiczny i rozwój regionalny, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 376;
- Dziemianowicz W., Swianiewicz P.(red.), 2007, Gmina Pasywna, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Warszawa;
- Dziewoński K., 1967, Teoria regionu ekonomicznego, Przegląd Geograficzny, 39, 1; 33-50;
- Essletzbichler J., Rugby D.L., czerwiec 2007, Exploring evolutionary economic geographies, Journal of Economic Geography, 1;
- Fischer M., Nijkamp P., 2014, Handbook of Regional Science, Springer, Berlin, Heidelberg;
- Gajda A., 2005, Regiony w prawie wspólnotowym. Prawne problemy udziału regionów polskich w procesach integracyjnych, Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa;
- Gawlikowska-Hueckel K., Szlachta J. (red.), 2014, Wrażliwość polskich regionów na wyzwania współczesnej gospodarki. Implikacje dla polityki rozwoju regionalnego, Wolters Kluwer S.A., Warszawa;

Gęsicka G., listopad 2004, Kontrakty wojewódzkie – instrumenty rządowej polityki regionalnej w systemie wdrażania nowej polityki spójności, opracowanie wykonane na zlecenie Ministerstwa Gospodarki i Pracy;

Glasson J., Marshall T., 2007, Regional planning, Routledge, Oxford;

Głębocki K. (red.), 2005, Wpływ funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na planowanie rozwoju województw, Sekcja Wydawnictwa Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa;

Grosse T. G., 2002, Przegląd koncepcji teoretycznych rozwoju regionalnego, Studia regionalne i lokalne nr 1 (8)/2002, ISSN 1509-4995

Grosse T. G., Cele i zasady polityki regionalnej państwa. Ekspertyza dla Ministerstwa Rozwoju Regionalnego na temat Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, 2009, Instytut Spraw Publicznych, 14;

Gwosdz K., 2003, Pozytywne i negatywne ścieżki – próba zastosowania teorii zależności od ścieżki do wybranych miast konurbacji górnośląskiej [w:] I. Sagan M. Rzepczyński (red.), Wymiar i współczesne interpretacje regionu, Gdańsk-Poznań, 227-238;

Gwosdz K., 2004, Koncepcja zależności od ścieżki (path dependence) w geografii społeczno-ekonomicznej, Przegląd Geograficzny, 76,4;

Haydu J., 1998, Making use of the past: time periods as cases to compare and as sequences of problems solving, American Journal of Sociology, 104, 2; 339-371.

Industrial Structure Statistics 1994, OECD, Paris 1996,17-19;

Izdebski H., 2001, Samorząd terytorialny. Podstawy ustroju i działalności, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa;

Janikas M., Rey S., 2005, Spatial clustering, inequality and income convergence [w:] Region et Developpement nr 21/2005, Universite du Sud, Toulon, 45-64;

Jankowska A., Kierzkowski T. (red.), Knopik R., Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej, 2005, C.H. Beck, Warszawa, 39-40;

Jankowska B., 2012, Koopetycja w klastrach kreatywnych. Przyczynek do teorii regulacji w gospodarce rynkowej, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań;

Johansson B., Karlsson C., Stough R. (red.), 2006, The Emerging Digital Economy. Entrepreneurship, Clusters and Policy, Springer, Berlin, Heidelberg;

- Jovanovic M., 2001, *Geography of production and economic integration*, Routledge, London;
- Kaczmarek T., 2016, *Koncepcja kierunków rozwoju przestrzennego metropolii Poznań, Centrum Badań Metropolitalnych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań*;
- Karlsson C., Andersson A.E., Cheshire P.C., Stough R.R (red.), 2009, *New Directions in Regional Economic Development*, Springer, Berlin, Heidelberg;
- Karlsson Ch., 2008, *Handbooks of research on innovation and clusters. Cases and policies*, Edward Elgar, UK Northampton, MA, USA;
- Kierczyńska A., 2023, *Typologia powiatów Polski ze względu na zmienność rozwoju ekonomicznego i społecznego w latach 2002-2016*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań;
- Kierzkowski T. (red.), Jankowska A., Knopik R., 2009, *Fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa;
- Klamut M. (red.), 1999, *Konkurencyjność regionów*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, 7;
- Krupowicz J., 2005, *Metody heurystyczne [w] (red.) M. Cieślak. Prognozowanie gospodarcze. Metody i Zastosowania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 211-214;
- Kryńska E., 2000, *Polskie specjalne strefy ekonomiczne: zamierzenia i efekty: praca zbiorowa*, Scholar, Warszawa, 13;
- Krzyśko M., Nijkamp P., Ratajczak W., Wołyński W., Wojtyła A., Wenerska B., 2023, *a novel Spatio-temporal principal component analysis based on Geary's contiguity ratio, 2023 [w:] Computers, Environment and Urban Systems 103 (2023) 101980, a.*;
- Krzyśko M., Nijkamp P., Ratajczak W., Wołyński W., Wenerska B., 2023, *Spatio-temporal principal component analysis, 2023 [w:] Spatial Economic Analysis*, Taylor and Francis Group; UK, b.;
- Kudłacz T., 2008, *Programowanie rozwoju regionalnego i lokalnego [w] Gospodarka regionalna i lokalna*, Strzelecki Z. (red.), PWN, Warszawa, 129, 139;
- Le Galès P., Lequesne Ch (red.), 1997, *Les paradoxes des régions en Europe*, La Découverte, Paris;
- Łażniewska E., 2022, *Gospodarka cyfrowa – rozwój regionalny – odporność*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań;

Łepkowski T., Naród bez państwa [w:] Samsonowicz H., Tazbir J., Łepkowski T., Nałęcz T., 1992, Polska losy państwa i narodu, Iskry, Warszawa, 390 i 394.

Mahoney J., 2001, Path - dependent explanations of regime change: Central America in comparative perspective, *Studies in Comparative International Development*, 36,1; 111-141;

Markowska M., Sobczak E., Mierniki rozwoju regionalnego [w:] Strahl D. (red.), 2006, *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, 269;

Martin R., Kitson M., Tyler P., 2006, *Regional Competitiveness: An Elusive yet Key Concept?*, Regional Competitiveness, Regional Studies Association, 2;

McCann P., 2013, *Modern urban and regional economics*, Oxford University Press, Oxford;

Mendes D.A., Mendes V.M., 2015, *Parametric Models in Spatial Econometrics: a Survey* [w:] Commendatore P., Kayam S., Kubin I. (red.), *Complexity and Geographical Economics. Topic and Tools*, Springer, Switzerland, 51-71;

Mierzejewska L., Wdowicka M. (red.), 2011, *Współczesne problemy rozwoju miast i regionów*, Bogucki wydawnictwo naukowe, Poznań;

Nazarczuk J.M., 2013, *Potencjał rozwojowy a aktywność inwestycyjna województw i podregionów Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn;

Nowosad A., Wiśła R., 2016, *Zróżnicowanie rozwoju współczesnej Europy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków;

Obrębalski M., Mierniki rozwoju regionalnego [w:] Strahl D. (red.), 2006, *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, 31;

Parteka T., *Plany zagospodarowania przestrzennego województw jako instrument spójności terytorialnej Polski Wschodniej*, 2012, ekspertyza, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 394;

Parysek J.J., Stryjakiewicz T. (red.), 2008, *Region społeczno-ekonomiczny i rozwój regionalny*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań;

Pietrzyk I., 2002, *Polityka regionalna Unii Europejskiej i region w państwach członkowskich*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 19;

Porter Michael E., 2001, *Porter o konkurencji*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 191-192, 202;

- Pyszkowski A., kwiecień 2003, Planowanie strategiczne jako instrument zarządzania rozwojem regionalnym, Warszawa;
- Ratajczak W., Weltrowska J., 2017, Prawo a układy przestrzenne, [w:] Ratajczak W., Szewczyk M., Weltrowska J.(red.), Teoretyczne i praktyczne aspekty prawa gospodarki przestrzennej, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 57-58;
- Schumpeter J.,1960, Teoria wzrostu gospodarczego, PWN, Warszawa, 886;
- Sonis M., Hewings G.J.D. (red.), 2009, Tool kits in Regional Science. Theory, models and estimation, Springer, Heidelberg, Berlin;
- Stachowiak K., 2017, Gospodarka kreatywna i mechanizmy jej funkcjonowania, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań;
- Strahl D., Wykorzystanie podejścia M. Portera do oceny konkurencyjności regionów [w:] Strahl D. (red.), Metody oceny rozwoju regionalnego, 2006, Metody oceny rozwoju regionalnego, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, 99;
- Strahl D., 2010, Innowacyjność a dynamika rozwoju gospodarczego w regionach europejskich – próba oceny, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 110, Wrocław;
- Strzelecki Z. (red.), 2008, Gospodarka regionalna i lokalna, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa;
- Szlachta J., 1997, Programowanie rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej. Studia KPZK PAN tom CV, Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN;
- Szlachta J., 1996, Regionalny wymiar konkurencyjności gospodarki, [w:] Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, Rok LVIII, zeszyt 3, Poznań, 87-99;
- Szlachta J., 2000, Uwarunkowania wyboru modelu polityki rozwoju regionalnego związane z Unią Europejską. Gdańsk-Warszawa, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową;
- Szlachta J., 2000, Polityka regionalna Unii Europejskiej, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa, Warszawa;
- Szlachta J., 2017, Ewolucja wsparcia regionów słabiej rozwiniętych przez Unię Europejską, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk, Zeszyt 268, Warszawa, 9-25;
- Szymczak M. (red.), 1981, Słownik języka polskiego, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa;

Tkocz M., 2001, Restrukturyzacja przemysłu regionu tradycyjnego, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice;

Topolski I., Dumąła H., Dumąła A. (red.), 2009, Regiony w stosunkach międzynarodowych, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin;

Trojak M. (red.), 2013, Regionalne zróżnicowanie rozwoju ekonomicznego Polski, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków;

Wilson A. G., 1974, Urban and Regional Models in Geography and Planning, Wiley, London;

Winiarski B., Czynniki konkurencyjności regionów [w:] Klamut M. (red.), 1999, Konkurencyjność regionów, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, 52;

Winiarski B., Konkurencyjność: kryterium wyboru czy kierunek strategii i cel pośredni polityki regionalnej [w:] Klamut M. (red.), 1999, Konkurencyjność regionów, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław, 10;

Zaucha J., Brodnicki T., Ciołek D., Komornicki T., Mogiła Z., Szlachta J. Zaleski J., Terytorialny wymiar wzrostu i rozwoju, 2015, Difin S.A., Warszawa;

Żebrowska-Cielek J., 2001, Nomenklatura jednostek terytorialnych do celów statystycznych, Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 12;

Żuber P., 2000, Teoria i praktyka opracowania strategii rozwoju województwa – prace nad strategiami rozwoju województw w świetle ankiety Ministerstwa Gospodarki, Studia regionalne i lokalne nr 3(3)/2000, ISSN 1509-4995.

Dokumenty, materiały planistyczne akty prawne:

Community Support Framework, Promoting economic growth and environment for job creation, December 2003, CCI: 2003 PL 16 1 CC 001, Brussels-Warsaw;

Decyzja Komisji Europejskiej zatwierdzająca Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, nr decyzji KE 2003/PL/16/1/PO/001

Decyzja Rady 88/376 EWG, Euratom z dnia 24 czerwca 1988 r. w sprawie systemu środków własnych Wspólnot, OJ 15.07. 1988 L 185/24;

Decyzja Rady z dnia 21 kwietnia 1970 r. w sprawie środków własnych, OJ 28.10. 1970 L 94;

Dyrektywa Rady 89/130 EWG, Euratom z dnia 13 lutego 1989 r. w sprawie harmonizacji i obliczania produktu narodowego brutto w cenach rynkowych, OJ 21.02.1989 L 49/89;

Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu, KOM (2010), Bruksela 03.03.2010;

Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, stan na 31 grudnia 2011, Warszawa, maj 2012, Ministerstwo Gospodarki;

Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na 31 grudnia 2011 r, Warszawa, maj 2012, Ministerstwo Gospodarki;

Jednolity Akt Europejski z dnia 17 lutego 1986 r., OJ 29.06.1986 L 169;

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Monitor Polski Nr 26, poz. 432, obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2001 r. o ogłoszeniu Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju;

Koncepcja rozwoju specjalnych stref ekonomicznych, Warszawa, styczeń 2009, Ministerstwo Gospodarki;

Końcowy raport z postępu wdrażania Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006, Warszawa, lipiec 2010, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego;

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 2010 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 7;

Labour and social issues relating to export processing zones. Report for discussion at the Tripartite Meeting of Export Processing Zones - Operating Countries, Geneva, 1998, International Labour Office, 36-37;

Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001-2006 przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 28 grudnia 2000 r.;

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003 r., 91;

Podręcznik procedur wdrażania Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, wersja z lutego 2010, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego;

Poradnik dla Beneficjentów Priorytetu 2 ZPORR „Europejski Fundusz Społeczny w ZPORR – poradnik dla Ostatecznych Odbiorców (Beneficjentów)”, wersja z 14 czerwca 2006 r., Ministerstwo Rozwoju Regionalnego;

Raport o rozwoju i polityce regionalnej, listopad 2007, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, Warszawa;

Regulamin wewnętrzny Komitetu Regionów, OJ 09.01.2010 L 6/14;

Rozporządzenie Komisji (UE) 2016/2066 z dn. 21 listopada 2016 r. zmieniające załączniki do rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) (Dz. Urz. UE L 322 z 29.11.2016);

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 1 lipca 2004 r. w sprawie przyjęcia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz.U. Nr 166, poz. 1745);

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 10 grudnia 2004 r. w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz. U. Nr 284, poz. 2843);

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie trybu składania i wzorów wniosków o dofinansowanie realizacji projektów w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz. U. Nr 257, poz. 2575);

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie wzorów umów o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz.U. Nr 137 poz. 1153);

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2004 r. w sprawie wzorów umów o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (Dz.U. Nr 225, poz. 2285);

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 17 listopada 2004 r. w sprawie udzielania pomocy na wspieranie inwestycji w zakresie zatrudnienia (Dz. U. Nr 267, poz. 2653 z późn. zm.);

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 17 listopada 2004 r. w sprawie udzielania pomocy na wspieranie inwestycji i doradztwa w przedsiębiorstwach (Dz. U. Nr 267, poz. 2652 z późn. zm.);

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 17 listopada 2004 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis na wspieranie projektów promocyjnych w dziedzinie turystyki i kultury (Dz.U. Nr 267, poz. 2654 z późn. zm.);

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 21 października 2005 r.) w sprawie udzielania pomocy na wspieranie inwestycji związanych z odnawialnymi źródłami energii (Dz. U. Nr 219, poz. 1857);

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 21 października 2005 r. w sprawie udzielania pomocy na wspieranie inwestycji służących redukcji emisji ze spalania paliw (Dz.U. Nr 219, poz. 1855);

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 21 października 2005 r. w sprawie udzielania pomocy na wspieranie inwestycji w dziedzinie turystyki (Dz. U. Nr 219, poz. 1856);

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 3 grudnia 2004 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis na promocję przedsiębiorczości (Dz. U. Nr 267, poz. 2655 z późn. zm.);

Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 10 listopada 2006 r. uchylające rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie wzorów umów o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz. U. Nr 213, poz. 1565);

Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 10 listopada 2006 r. uchylające rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie trybu składania i wzorów wniosków o dofinansowanie realizacji projektów w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz. U. Nr 213, poz. 1563);

Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 10 listopada 2006 r. uchylające rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 23 marca 2006 r. w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz. U. Nr 213, poz. 1564);

Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 23 marca 2006 r. w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz. U. Nr 57, poz. 398);

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006;

Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999;

Rozporządzenie Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych;

Rozporządzenie Rady i Parlamentu Europejskiego 1783/1999 z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, OJ 13.08.1999 L 213/1;

Rozporządzenie Rady i Parlamentu Europejskiego nr 1784/1999 z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego, OJ 13.08.1999 L 213/5;

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 2001 r., zmieniające rozporządzenie w sprawie przyjęcia Programu wsparcia na lata 2001-2002 (Dz.U. Nr 39, poz. 460);

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 marca 2004 r. w sprawie przyjęcia Programu wsparcia na rok 2004 (Dz.U. Nr 56, poz. 542);

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 maja 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przyjęcia Programu wsparcia na lata 2001-2003 (Dz.U. Nr 104, poz. 963);

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2000 r. w sprawie przyjęcia Programu Wsparcia na lata 2001-2002 (Dz.U. Nr 122, poz. 1326);

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przyjęcia Programu Wsparcia na lata 2001-2002 (Dz.U. Nr 73, poz. 666);

Rozporządzenie Rady nr 1164/1994 z dnia 16 maja 1994 r. ustanawiające Fundusz Spójności, OJ 25.05.1994 L 130/1;

Rozporządzenie Rady nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 r. dotyczące wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, OJ 26.06 1999 L 160/80;

Rozporządzenie Rady nr 1263/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. w sprawie Instrumentu Finansowego Wspierania Rybołówstwa, OJ 26.06.1999 L 161/54;

Rozporządzenie Rady nr 1264/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r., zmieniające Rozporządzenie 1164/1994 ustanawiające Fundusz Spójności, OJ 26.06.1999 L 161/57;

Siódmy raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, Bruksela 2017;

Specjalne strefy ekonomiczne po 2020 r. Analiza dotychczasowej działalności oraz perspektywy funkcjonowania, Ernst@Young;

Sprawozdania roczne z postępu realizacji ZPORR; Ministerstwo Rozwoju Regionalnego;

Traktat Amsterdamski zmieniający Traktat o Unii Europejskiej, OJ 10.11. 1997 C 340/1;

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), OJ 30.03.2010 C 83/47;

Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą z dnia 25 marca 1957 r., OJ 24.12.2002 C 325, wersja skonsolidowana;

Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TWE), OJ 29.12.2006 C 321E, wersja skonsolidowana;

Traktat z Maastricht z dnia 7 lutego 1992 r., OJ 29.07.1992 C 191;

Traktat z Nicei zmieniający Traktat o Unii Europejskiej, OJ 10.03.2001 C 80/1;

Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz.U. nr 116, poz. 1206);

Ustawa z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego, Dz.U. nr 48, poz. 550;

Ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych. (Dz.U. z 2007 r. Nr 42, poz. 274 i z 2008 r. Nr 118, poz. 746);

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003 r. nr 80 poz. 717);

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, Dz.U. z 198 r. nr 91, poz. 576;

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz.U. z 1994 r. nr 15 poz. 139 z 1999 r. z późniejszymi zmianami);

Uzupełnienie Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006, tekst jednolity uwzględniający zmiany przyjęte przez Komitet Monitorujący w dniu 17 stycznia 2007, 21;

Vademecum, Prawo wspólnotowe w dziedzinie pomocy państwa, 30 września 2008 r., Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Konkurencji;

Wpływ członkostwa Polski w Unii Europejskiej i realizowanej polityki spójności na rozwój kraju, kwiecień 2014, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa;

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, Dz.U. 166, poz. 1745;

Strony www:

Główny Urząd Statystyczny [online] [dostęp 30.04.23], dostępny w Internecie: <http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/liczba-jednostek-nuts-w-panstwach-czlonkowskich-unii-europejskiej/>

Główny Urząd Statystyczny [online] [dostęp 30.04.23], dostępny w Internecie: <http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/klasyfikacja-nuts-w-polsce/>

Główny Urząd Statystyczny [online] [dostęp 30.04.23], dostępny w Internecie: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> (dostęp 30.04.23)

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej [online] [dostęp 19 lipca 2023], dostępny w Internecie: www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/popzednie-perspektywy-fe/fundusze-europejskie-2004-2006/

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego [online] [dostęp 22.01.2009], dostępny w Internecie: www.fundusze-strukturalne.gov.pl/NR/rdoInyres/508CE9FO-7FD9-484A-B093-1559BDF0E4D3/.../pl_a_inne_kraje_0802091.pdf

Oficjalna strona internetowa Unii Europejskiej [online] [dostęp 15.05.23], dostępny w Internecie: <http://europa.eu>

Portal Funduszy Europejskich [online] [dostęp 20.01.22], dostępny w Internecie: www.fundusze-strukturalne.gov.pl

Aneks

1. Definicje regionu

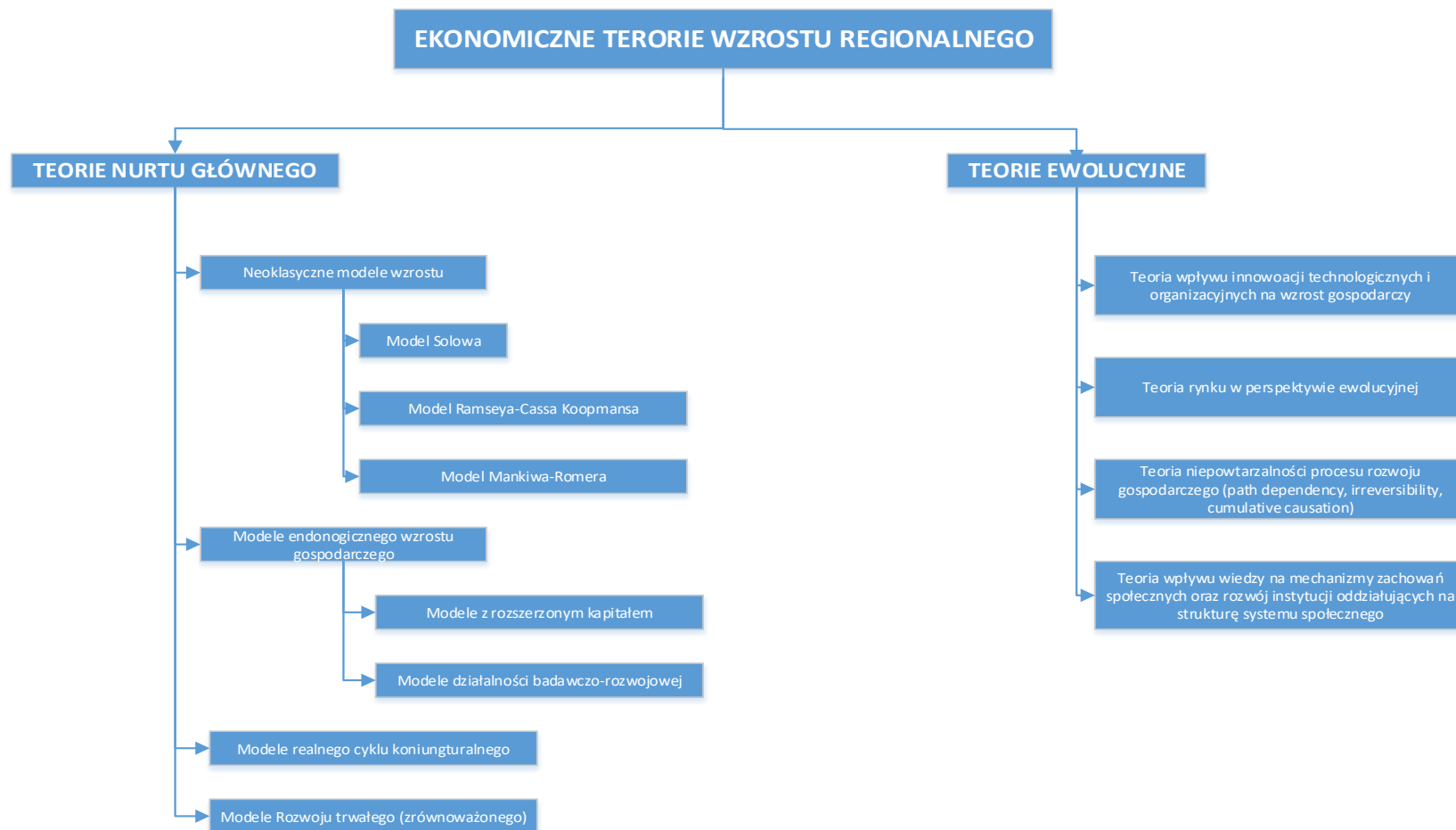
W naukach geograficznych definiując region, zakładano, że powierzchnię ziemi można podzielić na obszary o odrębnym charakterze. Rozumienie regionu jako wyróżnionego obszaru stało się podstawą dla dokonywania podziału powierzchni ziemi na regiony oraz ich geograficznej charakterystyki. Takie definiowanie regionu dało początek koncepcji regionu jako ściśle określonej kategorii obszaru. Koncepcja ta została wykorzystana do badania i modelowania zróżnicowania przestrzennego oraz przeprowadzania różnych podziałów terytorialnych (Z. Chojnicki, T. Czyż).

W literaturze wyróżnia się wiele kategorii regionów. Dziewoński (1967) systematyzując problematykę pojęcia regionu proponuje rozróżnienie trzech kategorii regionu, które odpowiadają trzem różnym kategoriom „części obszaru”: regionu – narzędzia badania; regionu – narzędzia działania; regionu – przedmiotu poznania .

Inną klasyfikację regionów (choć pokrywającą się w znacznej mierze z typologią K. Dziewońskiego) zaproponował Secomski (1987). Zgodnie z jego propozycją, regiony można rozróżniać w oparciu o przesłanki: geograficzne, ekonomiczne, społeczne, demograficzne i administracyjne. W związku z powyższym region można więc scharakteryzować za pomocą następujących kryteriów: fizyczno-geograficznego; ekonomiczno-przestrzennego oraz administracyjnego.

Dutkowski (2008) klasyfikuje regiony w zależności od skali przestrzennej analizy, dziedziny badań geograficznych oraz rodzaju regionu. Skala przestrzenna może być globalna, kontynentalna, prowincjonalna, regionalna, lokalna lub sublokalna, przy czym pojmowanie regionu zależy od tego, czy skala dotyczy społeczno-ekonomicznej części geografii czy przyrodniczej jej części .

2. Ekonomiczne teorie wzrostu regionalnego

Ryc. 60. Ekonomiczne teorie wzrostu regionalnego

Źródło: W. Ratajczak, 2008

3. Koncepcja zależności od ścieżki – model Polyi i Eggenbergera

Model Polyi i Eggenbergera (1923)

Z urny zawierającej dwie kule różnych kolorów, losowo dokonuje się wyboru jednej kuli, zwracając następnie do urny dwie kule w wylosowanym kolorze. W kolejnych turach postępowanie jest analogiczne. Prawdopodobieństwo wyboru danego koloru (P_a) będzie równe:

$$P_a = \frac{a}{a+b},$$

gdzie a i b odpowiadają kolorom kul.

Przebieg procesu pokazuje, że w dłuższym okresie prawdopodobieństwo wylosowania danego koloru ustali się w punkcie równowagi. Stan równowagi będzie jednakże odmienny w różnych losowaniach, ponieważ końcowy rezultat zależy od przebiegu losowania w pierwszych kilkunastu turach. Proces zależności od ścieżki jest więc procesem nieergodycznym, co oznacza, że tworząca się struktura jest wynikiem swojej własnej ewolucji, której kierunek jest nadawany specyficznym następstwem wydarzeń. Na bazie doświadczenia Polyi można wyciągnąć następujące wnioski:

1. ponieważ wydarzenia (wydarzenia te są niezdeterminowane) we wczesnych fazach procesu mają duży wpływ na jego przebieg, możliwych jest wiele stanów równowagi;
2. czas wystąpienia wydarzenia, warunkuje znaczenie tego wydarzenia. Ponieważ zjawiska we wczesnych fazach procesu mają większe znaczenie, wydarzenie, które zdarzy się „zbyt późno”, może nie mieć większego wpływu na przebieg procesu;
3. mała elastyczność w dalszych fazach procesu prowadzi do zamknięcia na danej ścieżce – im późniejszy czas procesu, tym trudniej o zmianę kierunku rozwoju (Gwosdz, 2004).

4. Główne instrumenty europejskiej polityki regionalnej w latach 2000-2006

1. Fundusze strukturalne (w tym inicjatywy wspólnotowe)

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)** - to fundusz, na który Wspólnota przeznacza najwięcej środków ze swojego budżetu na finansowanie polityki regionalnej (w perspektywie finansowej 2000-2006 środki w ramach EFRR stanowiły ponad 60% wszystkich środków przeznaczonych na finansowanie polityki spójności). EFRR utworzony został w 1975 r. na mocy art. 160 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską i miał na celu przyczynianie się do korygowania podstawowych dysproporcji regionalnych we Wspólnocie. W perspektywie finansowej 2000-2006 podstawą prawną regulującą cele i zasady funkcjonowania EFRR było Rozporządzenie nr 1783/1999 w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

EFRR wspiera takie obszary, jak: środowisko produkcyjne i konkurencyjność przedsiębiorstw (szczególnie małych i średnich), lokalny rozwój gospodarczy i zatrudnienie, badania naukowe i rozwój technologiczny, rozwój lokalnych, regionalnych i transeuropejskich sieci (włącznie z zapewnieniem właściwego dostępu do wspomnianych sieci w sektorze infrastruktury transportowej, telekomunikacji i energii), ochronę środowiska, rozwój turystyki i kultury, rozwój społeczeństwa informacyjnego, współpracę przygraniczną, równość kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia. W perspektywie finansowej 2000-2006 EFRR finansował także dwie inicjatywy wspólnotowe: INTERREG III i URBAN (w perspektywie finansowej 2000-2006 Polska nie przystąpiła do inicjatywy URBAN, uczestniczyła natomiast w sieci współpracy miast europejskich URBACT).

- **Europejski Fundusz Społeczny (EFS)** jest najstarszym instrumentem polityki regionalnej UE. Fundusz ten ustanowiony bowiem został w 1960 r. na mocy art. 146 Traktatu Rzymskiego. Zgodnie z Traktatem Rzymskim celem EFS jest poprawa możliwości zatrudnienia pracowników na wewnętrznym rynku, a także przyczynianie się do podniesienia standardu życia. Zasady przyznawania środków z tego funduszu w latach 2000-2006 regulowało rozporządzenie Rady i Parlamentu Europejskiego nr 1784/1999 w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego. Zgodnie z ww. rozporządzeniem EFS wspiera środki zmierzające do zapobiegania i zwalczania bezrobocia oraz rozwoju zasobów ludzkich i społecznej integracji rynku pracy w celu sprzyjania wysokiemu poziomowi zatrudnienia, równości mężczyzn i kobiet, trwałego rozwoju oraz spójności gospodarczej i społecznej. EFS w szczególności wspiera działania podejmowane zgodnie z Europejską Strategią na rzecz Zatrudnienia i corocznych wytycznych dla zatrudnienia. Zgodnie z art. 2 rozporządzenia 1784/1999 EFS realizuje zadania z zakresu: rozwijania i wspierania polityki aktywnego rynku pracy,

wspierania równych szans w dostępie do rynku pracy, wspierania i rozwijania kształcenia ustawicznego, wspierania zdolności do adaptacji pracowników i pracodawców, a także zadania z zakresu poprawy dostępu i uczestnictwa kobiet w rynku pracy.

- **Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR)** utworzony został w 1962 r. i stanowi główny instrument finansowania Wspólnej Polityki Rolnej. Jednakże tylko Sekcja Orientacji zaliczana była do grona funduszy strukturalnych. Podstawą prawną funkcjonowania EFOiGR było Rozporządzenie Rady (WE) nr 1257/1999 dotyczące wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej. Zgodnie z art. 2 ww. rozporządzenia podstawowym celem funduszu było wsparcie rozwoju obszarów wiejskich, związane z działalnością gospodarki rolnej i jej przekształceniem. Projekty wspierane w ramach Sekcji Orientacji dotyczyły m.in. przekształceń i modernizacji gospodarstw rolnych oraz zmiany struktury zawodowej ludności wiejskiej; przetwórstwa i marketingu produktów rolnych; rozpoczynania działalności przez młodych rolników, rozwoju lasów i zasobów leśnych na terenach wiejskich oraz promocji dostosowania i rozwoju terenów wiejskich. W perspektywie finansowej 2007-2013 EFOiGR został zintegrowany z instrumentami wspólnej polityki rolnej (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich).

- **Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa (FIWR)** – utworzony został w 1993 r., natomiast jako fundusz strukturalny funkcjonuje od 2000 r. W perspektywie finansowej 2000-2006 podstawą prawną dla wydatkowania środków z FIWR było Rozporządzenie Rady nr 1263/1999 w sprawie Instrumentu Finansowego Wspierania Rybołówstwa. Zgodnie z art. 1 ww. rozporządzenia celem FIWR było przyczynianie się do osiągnięcia trwałej równowagi między zasobami połowowymi a ich eksploatacją; wzmocnienie konkurencyjności struktur oraz rozwój ekonomicznie stabilnych przedsiębiorstw w sektorze; poprawa zaopatrzenia rynku oraz wzrost wartości produktów rybołówstwa i akwakultury oraz przyczynianie się do ożywienia gospodarczego obszarów uzależnionych od rybołówstwa i akwakultury. W perspektywie finansowej 2007-2013 FIWR został zintegrowany z instrumentami wspólnej polityki rybołówstwa (Europejski Fundusz Rybołówstwa).

Ze środków Funduszy strukturalnych wyodrębnione zostały środki (10,4 mld euro ogółem) na finansowanie tzw. **inicjatyw wspólnotowych**. W perspektywie finansowej 2000-2006 wdrażane były cztery inicjatywy wspólnotowe:

- **INTERREG III** – był kontynuacją inicjatywy INTERREG II, jej celem było wspieranie projektów z zakresu współpracy transgranicznej, (komponent A), transnarodowej (komponent B) i międzyregionalnej (komponent C). Źródłem finansowania dla INTERREG III był Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, w ramach którego przeznaczono 4,875 mld euro (co stanowiło 47% kwoty ogółem przeznaczonej na realizację inicjatyw wspólnotowych);

- **URBAN II** –był kontynuacją inicjatywy URBAN, jej celem było wspieranie innowacyjnych strategii na rzecz zrównoważonej rewitalizacji gospodarczej i społecznej w miastach liczących co najmniej 100 000 mieszkańców. Źródłem finansowania tej inicjatywy był Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, w ramach którego przeznaczono 700 mln euro (co stanowiło 7% kwoty ogółem przeznaczonej na realizację inicjatyw wspólnotowych);

- **LEADER +** - był kontynuacją inicjatywy LEADER II, jej celem było wspieranie działań innowacyjnych służących rozwojowi terenów wiejskich. W realizację projektów miały być zaangażowane społeczności lokalne (lokalne społeczności wiejskie opracowywały lokalne strategie działania). Źródłem finansowania inicjatywy był Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej sekcja Orientacji, w ramach którego przeznaczono 2,020 mld euro (co stanowiło 19% kwoty ogółem przeznaczonej na realizację inicjatyw wspólnotowych)

- **EQUAL** – celem inicjatywy było promowanie międzynarodowej współpracy mającej wyeliminować wszelkie formy dyskryminacji oraz bariery utrudniające dostęp do rynku pracy. Źródłem finansowania tej inicjatywy był Europejski Fundusz Społeczny, w ramach którego przeznaczono 2,847 mld euro (co stanowiło 27% kwoty ogółem przeznaczonej na realizację inicjatyw wspólnotowych).

2. Fundusz Spójności

Fundusz Spójności został utworzony w 1993 r. w następstwie podpisania Traktatu z Maastricht. Celem Funduszu Spójności jest wzmacnianie spójności gospodarczej i społecznej Wspólnoty zmierzające do promowania trwałego i zrównoważonego rozwoju. Podstawą prawną funkcjonowania Funduszu Spójności jest Rozporządzenie Rady nr 1164/1994 ustanawiające Fundusz Spójności oraz Rozporządzenie Rady nr 1264/1999 zmieniające rozporządzenie nr 1164/94 ustanawiające Fundusz Spójności. Fundusz Spójności nie jest jednakże funduszem strukturalnym, gdyż jego wydatkowanie podlega innym zasadom niż wydatkowanie funduszy strukturalnych. W odróżnieniu bowiem od funduszy strukturalnych, środki w ramach Funduszu Spójności nie są alokowane regionalnie, a interweniują w ramach całego kraju. Ponadto Fundusz Spójności finansuje jedynie dwie dziedziny: ochronę środowiska i transeuropejskie połączenia transportowe. Aby móc korzystać z Funduszu Spójności państwo członkowskie musi spełniać dwa warunki. Po pierwsze, ze względu na fakt, iż Fundusz Spójności wspiera obszary peryferyjne, kryterium wsparcia ustalane jest na podstawie dochodu narodowego brutto na mieszkańca, mierzonym parytetem siły nabywczej na mieszkańca, obliczonym na podstawie danych Wspólnoty za okres 2001-2003. W związku z powyższym z Funduszu Spójności mogą korzystać te kraje, których dochód narodowy brutto na mieszkańca nie przekracza 90% średniej wspólnotowej.

Po drugie, warunkiem otrzymania środków jest podjęcie przez kraj tzw. programu konwergencji.

W perspektywie finansowej 2000-2006 krajami, które mogły korzystać z Funduszu Spójności były: Hiszpania, Grecja, Portugalia, Irlandia (Irlandia z dniem 1 stycznia 2004 r. przestała kwalifikować się do wsparcia z Funduszu Spójności), Cypr, Republika Czeska, Estonia, Węgry, Łotwa, Litwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia.

5. Dokumenty strategiczne polityki regionalnej w latach 2000-2006

1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2000⁹⁵

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (zwana dalej Koncepcją) była podstawowym dokumentem określającym zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie kilkunastu lat. Prace nad Koncepcją rozpoczęły się przed 1995 r. Podstawą prawną przyjęcia Koncepcji była ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 Nr 15, poz. 139) . Art. 56 ww. ustawy stanowił, iż Prezes Rządowego Centrum Studiów Strategicznych w trybie prac nad strategią rozwoju kraju sporządza i aktualizuje koncepcję polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, określającą zwłaszcza przyrodnicze, kulturowe, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania i cele oraz kierunki tej polityki.

Koncepcja została przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 5 października 1999 r., natomiast Sejm po wprowadzeniu korekt przyjął ją w dniu 17 listopada 2000 r. (Monitor Polski Nr 26, poz. 432, obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2001 r. o ogłoszeniu Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju). Koncepcja formułowała podstawowe cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, określała kierunki jej realizacji oraz wyznaczała określone zadania organom administracji rządowej. Koncepcja ta była pierwszym polskim rządowym dokumentem, który w sposób całościowy obejmował kwestie związane z gospodarowaniem przestrzennym w Polsce.

W Koncepcji wskazano, że kluczowym dylematem dla kształtowania strategii rozwoju kraju, było jak pogodzić wymogi konkurencyjności i efektywności dyktowanej przez gospodarkę światową z zaspokajaniem społecznych aspiracji do sprawiedliwości i równości oraz z tworzeniem szans na poprawę jakości życia „tu i teraz. Dylemat ten określany często w literaturze jako spójność (equity) czy konkurencyjność (efficiency) jest aktualny również dzisiaj i przewija się permanentnie w rządowych dokumentach związanych z rozwojem regionalnym (np. w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 regiony, miasta, obszary wiejskie).

Koncepcja nie uwzględniała jednakże wielu polskich uwarunkowań, a zwłaszcza tych związanych z wejściem Polski do Unii Europejskiej. W związku z powyższym, w 2004 r. Rządowe Centrum Studiów Strategicznych podjęło prace związane z aktualizacją Koncepcji,

⁹⁵ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Monitor Polski Nr 26, poz. 432, obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2001 r. o ogłoszeniu Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju.

jednakże w 2006 r. zaprzestano tych prac i Rada Ministrów 9 października 2006 r. podjęła postanowienie o rozpoczęciu przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego prac nad nową koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju. KPZK 2030 została przyjęta uchwałą Rady Ministrów w dniu 13 grudnia 2011 r. Obecnie jest ona głównym dokumentem strategicznym odnoszącym się do planowania przestrzennego.

2. Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001-2006⁹⁶

Kluczowym aktem prawnym w latach 2000-2006 dla polityki regionalnej w Polsce była Ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego. Zgodnie z art. 11 ustawy o zasadach wspierania rozwoju regionalnego minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego został zobowiązany do opracowania projektu Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego (NSRR). Strategia została zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 28 grudnia 2000 r.

NSRR uwzględniała zapisy wielu dokumentów strategicznych:

- Polska 2025 - Długookresowej strategii trwałego i zrównoważonego rozwoju (lipiec 2000 r.);
- Strategii finansów publicznych i rozwoju gospodarczego, Polska 2000-2010 (kwiecień 1999 r.);
- Koncepcji średniookresowego rozwoju gospodarczego kraju do 2002 roku (czerwiec 1999 r.);
- Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju (październik 1999 r.);
- Narodowego programu przygotowań do członkostwa, Wstępnego narodowego planu rozwoju oraz stanowiska negocjacyjnego w obszarze Polityka regionalna i koordynacja instrumentów strukturalnych (z listopada 1999 r.);
- Strategii wzrostu zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich (kwiecień 2000 r.);
- Spójnej polityki rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa (lipiec 1999 r.);
- programów restrukturyzacji górnictwa, restrukturyzacji przemysłu hutnictwa żelaza i stali, restrukturyzacji przemysłu obronnego, kierunków działań wobec małych i średnich przedsiębiorstw, rozwoju handlu wewnętrznego i innych;
- programu Polityka prorodzinna państwa, przyjętego przez Radę Ministrów w listopadzie 1999 r.;
- strategii rozwoju województw.

⁹⁶ Uchwała nr 105 Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2000 r. w sprawie przyjęcia Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2001-2006.

Strategia ta, będąca średniookresowym dokumentem planistycznym (strategia uchwalana była przez Radę Ministrów na co najmniej sześć kolejnych lat budżetowych), określała w szczególności kierunki i priorytety polityki rozwoju regionalnego, ogólne zasady wyodrębniania obszarów wsparcia, przewidywane wydatki ze środków publicznych, a także zasady i kryteria wsparcia finansowego ze środków budżetu państwa i odpowiadającego im współfinansowania ze środków samorządowych.

Celem strategicznym NSRR było tworzenie wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów, tak, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej w procesie integracji z Unią Europejską. Cel ten został później niemal powielony w jednym z programów operacyjnych finansowanych ze środków unijnych, wdrażanych w Polsce w latach 2004-2006 – Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego.

Priorytetami NSRR były:

- rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów;
- restrukturyzacja bazy ekonomicznej regionów i tworzenie warunków jej dywersyfikacji;
- rozwój zasobów ludzkich;
- wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją;
- rozwój współpracy regionów.

NSRR stanowiła punkt odniesienia dla programów powstających na różnych szczeblach zarządzania państwem (programów wojewódzkich, programów współpracy przygranicznej, programu rozwoju instytucjonalnego w sferze rozwoju regionalnego oraz działań pilotażowych polityki regionalnej państwa), a także stanowiła odniesienie dla przygotowania programu wsparcia, który określał mechanizmy i procedury polityki regionalnej państwa oraz warunki finansowania programów rozwoju przygotowanych przez województwa oraz innych programów z zakresu rozwoju regionalnego. Strategia stanowiła jeden z głównych punktów odniesienia dla programów operacyjnych wdrażanych w perspektywie finansowej 2004-2006.

3. Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006⁹⁷

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 ustanawiającym przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych, władze Polskie musiały opracować plan rozwoju określający cele, potrzeby priorytetowe służące osiągnięciu tych celów wraz ze strategią, planowanymi działaniami priorytetowymi, ich szczegółowymi celami i odpowiadającymi im indykatywnymi zasobami finansowymi. Dokument ten, zwany Narodowym Planem Rozwoju 2004-2006 (NPR) został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003 r. NPR był dokumentem, który określał cele rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, w tym wspierane cele rozwoju regionalnego oraz sposoby ich osiągnięcia.

Narodowy Plan Rozwoju był pierwszym dokumentem, który scalał na poziomie krajowym horyzontalne, sektorowe i regionalne działania interwencyjne państwa. Do opracowania NPR brane pod uwagę były bowiem: narodowa strategia rozwoju regionalnego, strategie sektorowe, strategie rozwoju województw, programy wieloletnie, koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju, założenia polityki naukowej i naukowo-technicznej państwa oraz założenia polityki innowacyjnej państwa.

Podobnie jak Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego, NPR był strategicznym, średniookresowym dokumentem planistycznym.

Celem strategicznym Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 było rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia i poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym. Priorytetami Narodowego Planu Rozwoju były:

- wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw;
- rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia;
- tworzenie warunków dla zwiększenia poziomu inwestycji, trwałego rozwoju i promowania spójności przestrzennej;
- przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich;
- wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów.

Cel i priorytety Narodowego Planu Rozwoju były realizowane przez uzgodnione z Komisją Europejską Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla Polski (przygotowanie NPR umożliwiło wynegocjowanie przez Rząd Podstaw Wsparcia Wspólnoty), wdrażane przez pięć

⁹⁷ Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003 r.

jednofunduszowych sektorowych programów operacyjnych, dwufunduszowego Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz programu operacyjnego pomocy technicznej. Cele Narodowego Planu Rozwoju realizowane były także za pomocą programów finansowanych z Funduszu Spójności oraz Inicjatyw Wspólnotowych (INTERREG III i EQUAL).

W realizację NPR zaangażowane były środki publiczne – unijne oraz krajowe (zarówno z budżetu państwa jak i z budżetu jednostek samorządu terytorialnego), a także środki prywatne. Łącznie na realizację NPR przeznaczonych zostało około 16 miliardów euro.

4. Plany zagospodarowania przestrzennego województw

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa (pzipw) stanowi element planowania regionalnego i jednocześnie tworzy warunki przestrzenne do realizacji strategii rozwoju województwa, o której mowa w punkcie poniżej. Pzipw uwzględnia także założenia polityki przestrzennej kraju określonej w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Planu. Podstawą prawną dla Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa jest ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (art. 54 b) oraz ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która zastąpiła ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym (art. 42 i art. 85), a także ustawa o samorządzie województwa (art.14, art.18 oraz art.41). Uchwalanie pzipw należy do wyłącznej właściwości sejmiku województwa, natomiast za jego przygotowanie i wykonywanie odpowiedzialny jest zarząd województwa. W pzipw określa się zasady organizacji struktury przestrzennej, takie jak: podstawowe elementy sieci osadniczej, rozmieszczenie infrastruktury społecznej, technicznej i innej oraz wymagania w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dóbr kultury z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie.

Generalnie pzipw zawierają: uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, cele zagospodarowania przestrzennego, polityki zagospodarowania przestrzennego województw zawierające zasady oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego. Zawierają także bardzo różnie ujęty zakres zadań ponadlokalnych realizacji celów publicznych, w tym zadania rządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych znajdujących się w centralnym rejestrze programów rządowych.

5. Strategie rozwoju województw

Reforma administracyjna z 1999 r. sprawiła, iż Samorząd województwa odpowiedzialny od tej pory za kształtowanie polityki regionalnej na szczeblu wojewódzkim, został zobowiązany do opracowania strategii rozwoju województwa (zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa). Strategia rozwoju

województwa uwzględnia cele średniookresowej strategii rozwoju kraju, krajowej strategii rozwoju regionalnego, a także odpowiednich strategii ponadregionalnych oraz jest spójna z planem zagospodarowania przestrzennego województwa (art. 11 ust. 1d ustawy o samorządzie województwa).

Strategie rozwoju województw są więc przejawem zarządzania strategicznego na poziomie regionu. Za uchwalenie strategii rozwoju województwa odpowiada sejmik województwa, natomiast za przygotowanie jej projektu i wykonywanie - zarząd województwa. Pierwsze strategie rozwoju województw powstawały w latach 1999-2001 (w latach późniejszych były aktualizowane). Strategie zawierały priorytety, cele strategiczne i kierunki działań rozwoju województwa.

Planowanie strategiczne na poziomie województw nabrało dodatkowo znaczenia w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Samorządy województw tak formułowały zapisy w strategiach, aby istniała możliwość korzystania przez nie ze środków unijnych. Jakkolwiek strategie rozwoju województw były dokumentami strategicznymi, wymuszającymi wieloletnie planowanie, posiadały jednak słabe punkty. Przede wszystkim strategie te w wielu przypadkach zostały w dużej mierze podporządkowane celom i zasadom funduszy strukturalnych. Efektem takiego formułowania zapisów strategii, było planowanie niejako „pod” możliwość uzyskania funduszy unijnych. Same zapisy w strategiach oczywiście nie dawały gwarancji uzyskania pomocy z funduszy unijnych, dopiero odpowiednio przygotowane projekty mogły konkurować o takie wsparcie. Cele i zasady zapisane w strategiach niekoniecznie więc odzwierciedlały rzeczywiste potrzeby regionu, a służyły możliwości sięgnięcia po zewnętrzne źródło finansowania. Warto zaznaczyć, że nie tylko polskie regiony planowały rozwój województw po wpływem Unii Europejskiej. Był to także przypadek regionów Wielkiej Brytanii czy Włoch.

Ponadto strategie rozwoju województw miały zbliżone zapisy. Nie było to pożądane z punktu widzenia prowadzenia regionalnej polityki na szczeblu samorządowym, gdyż województwa o tak odmiennych uwarunkowaniach miały de facto zbliżone cele i priorytety rozwoju. Można pokusić się o tezę, iż potencjał endogeniczny regionów nie był wówczas brany pod uwagę. Wynikało to z faktu, że unijne finansowanie było postrzegane jako główne źródło finansowania polityki regionalnej prowadzonej na szczeblu województw.

Instrumentami realizacji strategii rozwoju województw były zarówno programy wojewódzkie, jak i programy operacyjne (sektorowe, regionalne, międzynarodowe), a także kontrakt wojewódzki. Strategie rozwoju województw są dokumentami, które aktualizuje się w zależności od potrzeb danego województwa.

6. Priorytety i działania ZPORR

Podział na priorytety i działania w ZPORR przedstawia się następująco:⁹⁸

Tabela J. Priorytety i działania ZPORR

Priorytet 1	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów
Działanie 1.1	Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego
Działanie 1.2	Infrastruktura ochrony środowiska
Działanie 1.3	Regionalna infrastruktura społeczna
Działanie 1.4	Rozwój turystyki i kultury
Działanie 1.5	Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego
Działanie 1.6	Infrastruktura transportu publicznego w aglomeracjach
Priorytet 2	Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach
Działanie 2.1	Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnych rynków pracy i możliwości kształcenia ustawicznego
Działanie 2.2	Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne
Działanie 2.3	Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa
Działanie 2.4	Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi
Działanie 2.5	Promocja przedsiębiorczości
Priorytet 3	Rozwój lokalny
Działanie 3.1	Obszary wiejskie
Działanie 3.2	Obszary podlegające restrukturyzacji
Działanie 3.3	Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojkowe
Działanie 3.4	Mikroprzedsiębiorstwa
Działanie 3.5	Lokalna infrastruktura społeczna
Priorytet 4	Pomoc techniczna
Działanie 4.1	Wsparcie procesu wdrażania ZPORR oraz programowania RPO na lata 2007-2013 – wydatki limitowane
Działanie 4.2	Wsparcie procesu wdrażania ZPORR oraz programowania RPO na lata 2007-2013 – wydatki nielimitowane
Działanie 4.3	Działanie informacyjne i promocyjne

⁹⁸ Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, Dz.U. 166, poz. 1745.

7. Formalno-prawne uwarunkowania wdrażania ZPORR

- Ustawa o Narodowym Planie Rozwoju

Aktem prawnym, który dawał na gruncie polskim możliwość korzystania z funduszy unijnych w zgodzie z regulacjami wspólnotowymi była ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (zwana dalej ustawą). Ustawa ta określała sposób przygotowania i realizacji Narodowego Planu Rozwoju. Ustawa definiowała m.in. system instytucjonalny, zasady programowania, monitorowania, sprawozdawczości, kontroli oraz oceny skuteczności i efektywności wdrażania funduszy strukturalnych. Ustawa wskazywała m.in. zawartość programów operacyjnych oraz uzupełnień programów. Ustawa określała ponadto organy i instytucje odpowiedzialne za przygotowanie i realizację NPR – dawała m.in. podstawę prawną dla funkcjonowania komitetów monitorujących czy sterujących w poszczególnych programach operacyjnych, stanowiła o obowiązkach instytucji odpowiedzialnych za realizację programów operacyjnych. Ustawa określała ponadto źródła finansowania NPR, zasady jego monitorowania, kontroli czy oceny skuteczności i efektywności jego realizacji.

Zarówno dla instytucji zaangażowanych w realizację programów operacyjnych, jak i dla beneficjentów tych programów ustawa ta, na gruncie krajowym, stanowiła punkt odniesienia dla wszelkich działań związanych z wdrażaniem programów operacyjnych. Warto zaznaczyć, że na mocy art. 70 ustawy, przestała obowiązywać ustawa z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego.

- Narodowy Plan Rozwoju

Zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 1260/1999 z 21 czerwca 1999 wprowadzającym ogólne postanowienia odnośnie Funduszy Strukturalnych w latach 2000-2006 (dalej jako Rozporządzenie Rady) kraj członkowski zobowiązany był do przygotowania tzw. planu rozwoju. Zgodnie z art. 16 rozporządzenia Rady, plan musiał zawierać opis bieżącej sytuacji w kraju z uwzględnieniem luk oraz potencjału rozwojowego w regionach, cele, jakie będą finansowane ze środków wspólnotowych, priorytety służące osiągnięciu tych celów wraz ze strategią, a także indykatorywny plan finansowy. W Polsce planem wynikającym z Rozporządzenia Rady oraz Ustawy o NPR był Narodowy Plan Rozwoju, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003r.

Szczegółowe informacje dotyczące Narodowego Planu Rozwoju zostały przedstawione w aneksie nr 5.

- Podstawy Wsparcia Wspólnoty

Cel, jak również priorytety Narodowego Planu Rozwoju były realizowane poprzez Podstawy Wsparcia Wspólnoty. Podstawy Wsparcia Wspólnoty zostały przygotowane po negocjacjach z Komisją Europejską Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006.

Zgodnie z art. 9 Rozporządzenia Rady, Podstawy Wsparcia Wspólnoty były dokumentem zatwierdzanym przez Komisję Europejską, w porozumieniu z zainteresowanym Państwem Członkowskim, po dokonaniu oceny planu (w przypadku Polski był to wspomniany już wcześniej Narodowy Plan Rozwoju) przedłożonego przez Państwo Członkowskie, zawierającym strategię i priorytety działań funduszy i Państwa Członkowskiego, ich cele szczegółowe, wielkość wkładu Funduszy i innych środków finansowych. Podstawy Wsparcia Wspólnoty umożliwiały koordynację całej strukturalnej pomocy Wspólnoty w danych regionach. Dokument ten był wymagany dla tych krajów Unii Europejskiej (bądź jednostek administracyjnych na poziomie NUTS II), które zostały objęte Celem 1.

Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla Polski zostały zatwierdzone przez Wysokich Komisarzy Komisji Europejskiej w dniu 10 grudnia 2003 r. Rada Ministrów przyjęła natomiast ww. dokument w dniu 23 grudnia 2003 r. Formalne zatwierdzenie Podstaw Wsparcia Wspólnoty przez Komisję Europejską nastąpiło już po wejściu Polski do Unii Europejskiej, w dniu 22 czerwca 2004 r.

Podstawy Wsparcia Wspólnoty określały diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej kraju, ocenę Narodowego Planu Rozwoju, strategię rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, spójność z politykami wspólnotowymi i krajowymi, zarys programów operacyjnych, główne kierunki interwencji Funduszu Spójności, zasady finansowania oraz system wdrażania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.

Celem strategicznym Podstaw Wsparcia Wspólnoty było rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej. Cel strategiczny realizowany był przez cele cząstkowe:

- wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie wysokiego wzrostu PKB;
- zwiększenie poziomu wykształcenia i zatrudnienia;
- włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury transportowej;
- intensyfikacja procesu zwiększania w strukturze gospodarki udziału sektorów o wysokiej wartości dodanej; wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce.

Cele te realizowane były ze środków funduszy strukturalnych (8, 3 mld euro), ze środków budżetu państwa oraz ze środków jednostek samorządu terytorialnego (3,1 mld euro), a także ze środków prywatnych (2,4 mld euro). Środki te były natomiast

rozdysponowane w ramach tzw. osi rozwoju. Jedną z osi rozwoju Podstaw Wsparcia Wspólnoty była poprawa warunków dla rozwoju regionalnego. Finansowanie tej osi miało zostać zapewnione przez Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego.

- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) został przyjęty rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy w dniu 1 lipca 2004 r. Podstawą prawną dla ww. rozporządzenia była ustawa o Narodowym Planie Rozwoju.

W myśl art. 9 lit. f Rozporządzenia Rady nr 1260/1999 program operacyjny był dokumentem zatwierdzanym przez Komisję Europejską. ZPORR został zatwierdzony przez Komisję Europejską w dniu 13 lipca 2004 r. Obowiązek zatwierdzania programu operacyjnego przez Komisję Europejską powodował, że zmiana Programu wymagała nie tylko nowelizacji rozporządzenia w sprawie przyjęcia ZPORR, ale i akceptacji Komisji Europejskiej.

Tak jak stanowiło Rozporządzenie Rady nr 1260/1999 i konsekwentnie ustawa o Narodowym Planie Rozwoju, ZPORR zawierał diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej Polski i jej województw, priorytety i działania programu, indykatywny plan finansowy oraz system wdrażania.

- Uzupełnienie Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego

Efektem zatwierdzenia ZPORR w formie decyzji przez Komisję Europejską było przygotowanie Uzupełnienia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (zwanego dalej Uzupełnieniem ZPORR). Uzupełnienie ZPORR zostało przyjęte rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy w dniu 5 sierpnia 2004 r.

W myśl art. 9 lit. m Rozporządzenia Rady nr 1260/1999 Uzupełnienie programu było przekazywane do Komisji Europejskiej jako informacja. Oznaczało to, że formalnie nie musiało być zatwierdzone przez Komisję Europejską, w praktyce jednak Komisja w sposób nieformalny wyrażała zgodę lub jej brak na zmiany wprowadzane do Uzupełnienia programu. Uzupełnienie ZPORR w toku wdrażania ZPORR było kilkakrotnie nowelizowane. Uzupełnienie Programu było dokumentem wykonawczym dla Programu. Uzupełnienie Programu, stosownie do art. 11 ust. 6 ustawy o NPR, stanowiło podstawę do wybierania projektów do dofinansowania, a także do podpisywania umów o dofinansowanie projektów z beneficjentami. Zgodnie z art. 11 ustawy o NPR, Uzupełnienie dla ZPORR było przygotowane przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego. Uzupełnienie zawierało szczegółowy opis priorytetów i działań, a co najważniejsze zawierało katalog projektów kwalifikujących się do wsparcia oraz możliwe koszty kwalifikowalne.

W Uzupelnieniu ZPORR zamieszczono takze zasady kwalifikowania wydatkow oraz kryteria wyboru projektow, a takze wielkosc dofinansowania i montaz finansowy.

W Uzupelnieniu ZPORR przedstawiono takze liste beneficjentow, ktorzy mogli ubiegac sie o wsparcie. Lista beneficjentow w toku wdrazania ZPORR byla kilkakrotnie modyfikowana, totez zmiany Uzupelnienia ZPORR czesto dotyczyly poszerzenia listy potencjalnych beneficjentow.

Uzupelnienie ZPORR zawieralo takze wskaźniki, na podstawie ktorych mozna bylo okreslic stopien realizacji poszczegolnych projektow, dzialan, priorytetow i programu. W Uzupelnieniu ZPORR zamieszczono takze indykatywny plan finansowy. Tabele finansowe byly rowniez wielokrotnie zmieniane w toku realizacji Programu.

Uzupelnienie ZPORR, a co za tym idzie kazde jego zmiany byly zatwierdzane przez Komitet Monitorujacy dla ZPORR.

- Akty prawne dotyczace pomocy publicznej

Głowne zasady dopuszczalnosci pomocy publicznej zostaly okreslone w art. 87-89 Traktatu ustanawiajacego Wspolnote Europejska (TWE) (obecnie art. 107-109 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)).

W UE pomoc publiczna jest, co do zasady, niedopuszczalna. Art.107 ust. 1 TFUE stanowi bowiem, iz wszelka pomoc przyznawana przez panstwo lub przy uzyciu zasobow panstwowych w jakiegokolwiek formie, ktora zakłoca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiebiorcom lub produkcji niektórych towarow jest niezgodna ze wspolnym rynkiem w zakresie, w jakim wplywa na wymiane handlowa miedzy Panstwami Czlonkowskimi.

Pod pewnymi warunkami, ściśle określonymi w TFUE, pomoc publiczna jest jednak dopuszczalna. Art. 87 ust. 2 i 3 TFUE precyzuje jaka pomoc moze zostac uznana za zgodna ze wspolnym rynkiem. Zgodnie z art. 89 TFUE Rada UE moze wydac wszelkie wlasciwe rozporzadzenia w celu zastosowania artykulow 87 i 88, a w szczegolnoscí moze okreslic warunki stosowania artykulu 88 ust. 3 i kategorie pomocy zwolnione z tej procedury.

Dla ZPORR, w kontekście występowania pomocy publicznej, obowiazowaly rozporzadzenia bazujace bądź na rozporzadzeniach unijnych bądź na indywidualnej decyzji KE dla programu pomocowego, przyjetej w tzw. procedurze notyfikacji.

Rozporzadzenia dotyczace pomocy publicznej okreslaly tryb i warunki udzielania tej pomocy. Rozporzadzenia dotyczace pomocy publicznej w ZPORR to:

- rozporzadzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 17 listopada 2004 r. w sprawie udzielania pomocy na wspieranie inwestycji i doradztwa w przedsiebiorstwach (Dz. U. Nr 267, poz. 2652 z późn. zm.). Podstawą przyjecia tego rozporzadzenia bylo

rozporządzenie Komisji (WE) 70/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw (Dz.Urz. WE nr L 10 z dnia 13 stycznia 2001);

- rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 17 listopada 2004 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis na wspieranie projektów promocyjnych w dziedzinie turystyki i kultury (Dz.U. Nr 267, poz. 2654 z późn. zm.). Podstawą przyjęcia tego rozporządzenia było rozporządzenie Komisji (WE) 69/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady de minimis (Dz. Urz. WE nr L 10 z 13 stycznia 2001 r.);

- rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 17 listopada 2004 r. w sprawie udzielania pomocy na wspieranie inwestycji w zakresie zatrudnienia (Dz. U Nr 267, poz. 2653 z późn. zm.). Podstawą przyjęcia tego rozporządzenia było rozporządzenie Komisji (WE) 2204/2002 z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia (Dz. Urz. WE nr L 337 z 13 grudnia 2002 r.);

- rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 3 grudnia 2004 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis na promocję przedsiębiorczości (Dz. U. Nr 267, poz. 2655 z późn. zm.). Podstawą przyjęcia tego rozporządzenia było rozporządzenie Komisji (WE) 69/2001 z dnia 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady de minimis (Dz. Urz. WE nr L 10 z 13 stycznia 2001 r.);

- rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 21 października 2005 r.) w sprawie udzielania pomocy na wspieranie inwestycji związanych z odnawialnymi źródłami energii (Dz. U. Nr 219, poz. 1857). Podstawą przyjęcia tego rozporządzenia była decyzja KE nr 14/2005 z dnia 28 czerwca 2005 r. „Pomoc regionalna przeznaczona na wspieranie inwestycji w odnawialne źródła energii”;

- rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 21 października 2005 r. w sprawie udzielania pomocy na wspieranie inwestycji służących redukcji emisji ze spalania paliw (Dz.U. Nr 219, poz. 1855). Podstawą przyjęcia tego rozporządzenia była decyzja KE nr 20/2005 z dnia 1 czerwca 2005 r. „Program pomocy regionalnej i horyzontalnej przeznaczonej na inwestycje służące redukcji emisji ze źródeł spalania paliw”;

- rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 21 października 2005 r. w sprawie udzielania pomocy na wspieranie inwestycji w dziedzinie turystyki (Dz. U. Nr 219, poz. 1856). Podstawą przyjęcia tego rozporządzenia była decyzja KE nr 16/2005 z dnia 14 czerwca 2005 r. „Program pomocy regionalnej na wspieranie inwestycji w sektorze turystycznym”.

Inne dokumenty dotyczące wdrażania ZPORR mające status aktu prawnego

Okres programowania 2004-2006 był, można śmiało powiedzieć, okresem pionierskim w dziedzinie korzystania z funduszy strukturalnych nie tylko dla beneficjentów, ale i dla polskiej administracji. Wraz z nabywaniem doświadczenia, pewne rozwiązania przyjęte przez Instytucje Zarządzające w początkowym okresie wdrażania funduszy unijnych, zostały zmienione, a czasem wręcz zlikwidowane. Przykładem takiego działania, było pierwotne uznanie przez Instytucje Zarządzające programami operacyjnymi, że najbardziej adekwatną formą dla niektórych dokumentów dotyczących programu będzie przyjęcie ich w formie rozporządzenia. Jednakże liczne zmiany, które należało do nich wprowadzać pociągały za sobą konieczność wielokrotnych nowelizacji. Zważywszy, że proces legislacyjny mający na celu nowelizację rozporządzenia trwał co najmniej kilka miesięcy, postanowiono w przypadku niektórych dokumentów odstąpić od formy rozporządzenia, co było rozwiązaniem o wiele bardziej elastycznym.

Przykładem takiej sytuacji było pierwotne zastosowanie trybu rozporządzeń dla:

- wzorów umów o dofinansowanie projektów (rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2004 r. w sprawie wzorów umów o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (Dz.U. Nr 225, poz. 2285) oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie wzorów umów o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz.U. Nr 137 poz. 1153) . Rozporządzenia wprowadzały wzory umów o dofinansowanie projektów odrębnie dla: Priorytetu 1 i 3 bez działania 3.4, Priorytetu 2 bez działania 2.5, Priorytetu 4, działania 3.4 oraz działania 2.5;

- wzorów wniosków o dofinansowanie (rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie trybu składania i wzorów wniosków o dofinansowanie realizacji projektów w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz. U. Nr 257, poz. 2575). Rozporządzenie wprowadzało wzory wniosków o dofinansowanie odrębnie dla: Priorytetu 1 i 3 bez działania 3.4, Priorytetu 2, Priorytetu 4 oraz działania 3.4;

- wzorów sprawozdań (rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 10 grudnia 2004 r. w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz. U. Nr 284, poz. 2843) oraz rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 23 marca 2006 r. w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz. U. Nr 57, poz. 398)). Rozporządzenia wprowadzały wzory

sprawozdań odrębnie dla: Priorytetu 1 i 3 bez działania 3.4, Priorytetu 2, Priorytetu 4 oraz działania 3.4;

a następnie uchylene ww. rozporządzeń:

- rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 10 listopada 2006 r. uchylające rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie wzorów umów o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz. U. Nr 213, poz. 1565);

- rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 10 listopada 2006 r. uchylające rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie trybu składania i wzorów wniosków o dofinansowanie realizacji projektów w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz. U. Nr 213, poz. 1563);

- rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 10 listopada 2006 r. uchylające rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 23 marca 2006 r. w sprawie wzorów sprawozdań sporządzanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz. U. Nr 213, poz. 1564).

Jednocześnie, w dniu wejścia w życie wszystkich trzech rozporządzeń uchylających, czyli 24 listopada 2006 r. ukazał się Komunikat Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 16 listopada 2006 r. podający adres strony internetowej, pod którym można było znaleźć obowiązujące wzory umów, wniosków i sprawozdań.

- Podręcznik Procedur Wdrażania ZPORR oraz Poradnik dla Beneficjentów Priorytetu 2 ZPORR „Europejski Fundusz Społeczny w ZPORR – poradnik dla Ostatecznych Odbiorców (Beneficjentów)”.

Ważnymi dokumentami dla ZPORR, nie mającymi jednak statusu aktu prawnego, były podręczniki, w których zapisano procedury obowiązujące przy wdrażaniu programu. Dla ZPORR opracowano dwa podręczniki:

- Podręcznik procedur wdrażania ZPORR;
- Poradnik dla Beneficjentów Priorytetu 2 ZPORR „Europejski Fundusz Społeczny w ZPORR – poradnik dla Ostatecznych Odbiorców (Beneficjentów)”.

Podręcznik procedur wdrażania ZPORR dotyczył priorytetów 1 i 3, a więc tych projektów, które były finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Podręcznik był swego rodzaju instrukcją zarówno dla instytucji uczestniczących we wdrażaniu ZPORR, jaki i dla beneficjentów programu. Podręcznik procedur zawierał bowiem niezbędne informacje dotyczące przygotowania: wniosku o dofinansowanie czy zintegrowanych planów rozwoju transportu publicznego, planów rozwoju lokalnego oraz lokalnych programów

rewitalizacji, które w określonych przypadkach były obowiązkowymi załącznikami do wniosku o dofinansowanie. Podręcznik opisywał szczegółowo system oceny i wyboru projektów, zasady dotyczące procedury odwoławczej. Ponadto podręcznik dostarczał szczegółowych instrukcji odnośnie źródeł finansowania projektu, przygotowywania wniosków o płatność i refundacji środków, procedury zamówień publicznych, monitorowania i sprawozdawczości z poziomu projektu i programu, kontroli, nieprawidłowości, archiwizowania dokumentów, postępowania w sytuacji zmian w zatwierdzonym projekcie, zasad realokacji środków w programie czy obowiązków informacyjnych i promocyjnych, a także obowiązków z zakresu ewaluacji.

Każda instytucja zaangażowana we wdrażanie ZPORR oraz beneficjent chcący ubiegać się o środki ze ZPORR powinien być zapoznać się z treścią podręcznika procedur. Mimo, iż podręcznik procedur był objętościowo dosyć okazałym dokumentem, zawierał „w pigułce” najważniejsze zasady dotyczące wdrażania ZPORR.

Dla zasad obowiązujących przy wdrażaniu Europejskiego Funduszu Społecznego obowiązywał Poradnik dla Beneficjentów Priorytetu 2 ZPORR „Europejski Fundusz Społeczny w ZPORR – poradnik dla ostatecznych odbiorców (beneficjentów)”. Podobnie jak podręcznik procedur wdrażania dla działań finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, poradnik był kompendium wiedzy dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie działań priorytetu 2 ZPORR i dla potencjalnych beneficjentów chcących aplikować o środki z EFS w ramach ZPORR.

Niewątpliwie rangę podręcznika osłabiał fakt, iż nie miał on formy aktu prawnego. Z drugiej jednak strony, częste zmiany w podręczniku nie byłyby możliwe, gdyby miał on formę rozporządzenia. Kolejne nowelizacje bowiem nie nadążałyby za częstymi zmianami podręcznika, które w toku wdrażania programu były nieuniknione. Niemniej jednak Instytucja Zarządzająca ZPORR powołując się w swoich licznych pismach na konieczność stosowania podręcznika niejednokrotnie spotykała się z podważaniem jej instrukcji zawartych w podręczniku, który przecież nie był aktem prawnym.

- Inne

Oprócz podręczników wdrażania, ważnymi dokumentami nie będącymi jednak regulacjami prawnymi były liczne wytyczne Instytucji Zarządzającej ZPORR. Część z tych wytycznych została zamieszczona na stronie internetowej (np.: wytyczne dotyczące przygotowania studiów wykonalności dla poszczególnych typów projektów, wytyczne dotyczące kwalifikowalności wydatków, wytyczne dotyczące promocji projektów, wytyczne dla poszczególnych działań, regulamin Komisji Oceny Projektów i wiele innych), część natomiast była dostarczana instytucjom uczestniczącym we wdrażaniu ZPORR w formie pism.

Wytyczne z pism niejednokrotnie nigdy nie zostały wprowadzone do żadnego innego dokumentu ze względu na konieczność szybkiej reakcji ze strony IZ ZPORR.

Podobnie przedstawiała się sytuacja w przypadku interpretacji wydawanych przez IZ ZPORR.

W okresie wdrażania ZPORR, zarówno instytucje wdrażające ZPORR, jak i beneficjenci uważali, że ZPORR z jednej strony jest przeregulowany, a z drugiej częste zmiany dokumentów powodują chaos i dezinformację wśród beneficjentów. Jakkolwiek nie sposób zaprzeczyć tym faktom, to należy też powiedzieć, że Polska do tej pory nie korzystała z funduszy strukturalnych, a co za tym idzie, administracja nie miała doświadczenia w zarządzaniu i wdrażaniu programów operacyjnych. Był to więc pionierski grunt, po którym wszyscy – władze, urzędnicy, beneficjenci musieli nauczyć się poruszać. Warto dodać, że w trakcie wdrażania programu instytucje były otwarte na zmiany, tak by uprościć wdrażanie ZPORR. Dowodem tego może być chociażby odstąpienie od konieczności publikowania wzorów wniosków o dofinansowanie, umów o dofinansowanie i sprawozdań w formie rozporządzeń.

Mało tego, w perspektywie finansowej 2007-2013, gdzie dokumentów regulujących wdrażanie funduszy strukturalnych wcale nie było mniej, można było spotkać się ze stwierdzeniem, że beneficjenci i instytucje uważają system wdrażania ZPORR za bardziej przyjazny.

8. Instytucje zaangażowane we wdrażanie ZPORR na poziomie regionalnym

Tabela K. Wykaz instytucji zaangażowanych w realizację ZPORR

województwo	Priorytet 1 i 3 z wyjątkiem działania 1.6 i 3.4	Priorytet 2 z wyjątkiem działania 2.2, 2.6 i 2.5	Działanie 3.4	Działanie 2.2	Działanie 2.6	Działanie 2.5
dolnośląskie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy
kujawsko-pomorskie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski	Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego
lubelskie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Lubelska Fundacja Rozwoju – Agencja Rozwoju Regionalnego	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski	Lubelska Fundacja Rozwoju – Agencja Rozwoju Regionalnego
lubuskie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Agencja Rozwoju Regionalnego	Urząd Marszałkowski	Agencja Rozwoju Regionalnego	Agencja Rozwoju Regionalnego
łódzkie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego	Regionalne Centrum Pomocy Społecznej	Urząd Marszałkowski	Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego
małopolskie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski
mazowieckie	Urząd Marszałkowski	Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych	Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych	Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych	Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych	Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych
opolskie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski	Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki
podlaskie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski
podkarpackie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski	Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego
pomorskie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Agencja Rozwoju Pomorza	Wojewódzki Urząd Pracy	Agencja Rozwoju Pomorza	Agencja Rozwoju Pomorza
śląskie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego
świętokrzyskie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski	Urząd Marszałkowski
warmińsko-mazurskie	Urząd marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego	Urząd Marszałkowski	Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego	Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego
wielkopolskie	Urząd Marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Agencja Rozwoju Regionalnego w Koninie	Urząd Marszałkowski	Poznański Park Naukowo-Technologiczny	Agencja Rozwoju Regionalnego w Koninie
zachodniopomorskie	Urząd marszałkowski	Wojewódzki Urząd Pracy	Zachodniopomorska Agencja Rozwoju Regionalnego	Wojewódzki Urząd Pracy	Zachodniopomorska Agencja Rozwoju Regionalnego	Zachodniopomorska Agencja Rozwoju Regionalnego

9. Szczegółowe kompetencje instytucji zaangażowanych we wdrażanie ZPORR⁹⁹

Instytucja Zarządzająca:

- nadzorowanie efektywności i poprawności wdrażania ZPORR;
- przewodniczenie Komitetowi Monitorującemu;
- przygotowanie Uzupełnienia ZPORR, przedłożenie go do zatwierdzenia Komitetowi Monitorującemu;
- wdrażanie systemów zarządzania i kontroli;
- zapobieganie i wykrywanie nieprawidłowości oraz sporządzanie raportów o nieprawidłowościach dla Instytucji Płatniczej;
- zagwarantowanie zgodności z politykami Wspólnoty;
- zapewnienie rzetelności uzasadniania wydatków finansowanych ze środków UE;
- przedkładanie wniosków o refundację z funduszy strukturalnych do Instytucji Płatniczej;
- zbieranie danych statystycznych i finansowych niezbędnych dla monitorowania i oceny postępów oraz przebiegu wdrażania ZPORR;
- przygotowanie rocznych i końcowych raportów nt. wdrażania ZPORR;
- inicjowanie, we współpracy z Krajową Jednostką Oceny, badań nt. efektywności stosowanych instrumentów i systemu wdrażania;
- organizowanie, we współpracy z Komisją Europejską i Instytucją Zarządzającą PWW, oceny po zakończeniu wdrażania ZPORR (oceny ex-post);
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji;
- obsługa konta pomocy technicznej ZPORR;
- zapewnienie, aby instytucje zaangażowane we wdrażanie ZPORR posiadały wystarczające zasoby techniczne i administracyjne do pełnienia przypisanych im zadań;
- zapewnienie istnienia pełnych i wystarczających ścieżek audytu dla wszystkich wydatków i współfinansowania we wszystkich właściwych podmiotach;
- dokonywanie zmian w Uzupełnieniu ZPORR.

⁹⁹ Na podstawie Podręcznika procedur wdrażania ZPORR, 2006.

Instytucja Pośrednicząca:

- podpisywanie umów o przyznanie dofinansowania z funduszy strukturalnych z beneficjentami końcowymi oraz Instytucjami Wdrażającymi;
- przewodniczenie Podkomitetowi Monitorującemu wdrażanie ZPORR w województwie i prowadzenie jego sekretariatu;
- wprowadzanie danych przekazywanych przez beneficjentów końcowych oraz przez Instytucje Wdrażające do Systemu Informatycznego Monitoringu i Kontroli;
- zagwarantowanie zgodności z politykami wspólnotowymi operacji podejmowanych na terenie województwa w kontekście stosowania wspólnotowych zasad zawierania kontraktów publicznych oraz przekazywania o nich informacji;
- przygotowywanie we współpracy z Urzędem Marszałkowskim rocznych raportów z wdrażania ZPORR w danym województwie;
- przygotowywanie we współpracy z Urzędem Marszałkowskim raportu z wdrażania ZPORR w danym województwie na zakończenie programu;
- obsługa kont ZPORR na poziomie wojewódzkim, na których gromadzone są środki EFRR i EFS dla ZPORR.

Instytucja uczestnicząca w zarządzaniu komponentem regionalnym ZPORR

- przyjmowanie wniosków o dofinansowanie realizacji projektów;
- prowadzenie sekretariatu Regionalnego Komitetu Sterującego;
- przekazywanie listy rankingowej kwalifikujących się projektów Instytucji Pośredniczącej;
- przekazywanie Planu Ramowego Instytucji Pośredniczącej;
- przekazywanie informacji o Instytucjach Wdrażających dla Priorytetu 2 i działania 3.4 Instytucji Pośredniczącej;
- przygotowywanie wniosków o wprowadzenie zmian do Programu Operacyjnego i Uzupelnienia Programu;
- informowanie społeczeństwa o współfinansowaniu przez UE projektów realizowanych w ramach programu;
- opracowywanie sprawozdania z informacji i promocji.

Instytucja Wdrażająca (priorytet 2 i działanie 3.4)

- przyjmowanie wniosków o dofinansowanie;
- ocena formalna wniosków o dofinansowanie;

- wybór projektów;
- podpisywanie umów z beneficjentami;
- monitorowanie stanu wdrażania projektów;
- coroczne przygotowywanie Planu Ramowego i przedkładanie go do zarekomendowania RKS (nie dotyczy działania 3.4);
- przygotowywanie rocznego raportu monitoringowego;
- realizowanie zdań informacyjnych i promocyjnych.

Regionalny Komitet Sterujący

- rekomendowanie Zarządowi Województwa listy rankingowej projektów kwalifikujących się do wsparcia z funduszy strukturalnych;
- ocena projektów ubiegających się o dofinansowanie jeżeli beneficjentem jest Instytucja Wdrażająca;
- przedstawianie propozycji Podkomitetowi Monitorującemu komponent regionalny ZPORR lub Komitetowi Monitorującemu ZPORR możliwych dostosowań kształtu ZPORR w danym województwie;
- rekomendowanie Zarządowi Województwa Planów Ramowych.

Panel Ekspertów

- przeprowadzanie oceny merytorycznej projektów z Priorytetu 1 i 3 (z wyłączeniem działania 3.4);
- przygotowywanie listy rankingowej projektów kwalifikujących się do wsparcia.

Komisja Oceny Projektów

- przeprowadzanie oceny merytorycznej projektów z Priorytetu 2 oraz działania 3.4;
- przygotowywanie listy rankingowej projektów kwalifikujących się do wsparcia.

10. Wykaz najaktywniejszych gmin ZPORR¹⁰⁰

Tabela L. Wykaz najaktywniejszych gmin ZPORR

Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Gmina Uniejów	łódzkie	ZPORR 3.1	Rozbudowa sieci wodociągowej z przyłączami oraz ujęć wody na terenie Gminy Uniejów	7222	347 738,69
Gmina Uniejów	łódzkie	ZPORR 3.3	Rewitalizacja historycznego układu komunikacyjnego miasta Uniejów / I etap	7222	559 037,87
Gmina Uniejów	łódzkie	ZPORR 3.1	Budowa kompleksu edukacyjno-turystyczno-rekreacyjnego "Wrota czasu" w Uniejowie /I etap/ Castrum Antiquum	7222	3 267 827,86
Gmina Uniejów	łódzkie	ZPORR 3.1	Budowa kompleksu termalno - basenowego w Uniejowie /II etap/	7222	1 511 480,97
Gmina Uniejów	łódzkie	ZPORR 1.4	Budowa kompleksu termalno - basenowego w Uniejowie /I etap/ pływalnia otwarta	7222	4 400 000,00
Gmina Uniejów	łódzkie	ZPORR 3.1	Rewaloryzacja Zespołu Zamkowo - Parkowego w Uniejowie /I etap/	7222	1 507 129,12
Gmina Uniejów	łódzkie	ZPORR 3.1	Budowa infrastruktury technicznej na terenie Zespołu Zamkowo - Parkowego w Uniejowie	7222	1 937 490,33
Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Gmina Janów Lubelski	lubelskie	ZPORR 3.2	Rewitalizacja historycznego centrum Janowa Lubelskiego - etap II	16110	2 077 455,71
Gmina Janów Lubelski	lubelskie	ZPORR 1.4	Rozwój produktu turystycznego Janów Lubelski i powiatu janowskiego poprzez budowę krytej pływalni w Janowie Lubelskim	16110	10 871 729,89
Gmina Janów Lubelski	lubelskie	ZPORR 3.1	Kontynuacja kompleksowej gospodarki wodno-ściekowej w Janowie Lubelskim – m. Zofianka Górna - etap II	16110	2 064 375,03
Gmina Janów Lubelski	lubelskie	ZPORR 3.1	Infrastruktura drogowa osiedla Wschód w Janowie Lubelskim	16110	1 934 673,94
Gmina Janów Lubelski	lubelskie	ZPORR 1.5	Rozbudowa i modernizacja Infrastruktury Informatycznej w Janowie Lubelskim	16110	195 784,58
Gmina Janów Lubelski	lubelskie	ZPORR 3.1	Kontynuacja kompleksowej gospodarki wodno-ściekowej w Janowie Lubelskim – osiedle Przyborowie, etap I nr Z/2.06/III/3.1/202/04	16110	1 514 224,06
Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Gmina Strzegowo	mazowieckie	ZPORR 2.1	Inwestuj w siebie - podnoszenie kwalifikacji odpowiedzią na wymogi współczesnego rynku pracy	7824	216 943,20
Gmina Strzegowo	mazowieckie	ZPORR 2.2	Program stypendialny dla uczniów Liceum Ogólnokształcącego w Strzegowie	7824	37 856,00
Gmina Strzegowo	mazowieckie	ZPORR 2.2	Program stypendialny dla uczniów liceum ogólnokształcącego w Strzegowie	7824	26 073,63
Gmina Strzegowo	mazowieckie	ZPORR 2.2	Program stypendialny dla uczniów liceum ogólnokształcącego w Strzegowie	7824	37 767,75
Gmina Strzegowo	mazowieckie	ZPORR 3.2	Przebudowa/Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody "UNIERZYŻ na terenie gminy Strzegowo	7824	805 838,79
Gmina Strzegowo	mazowieckie	ZPORR 3.1	Budowa kanalizacji sanitarnej dla miejscowości: Czamocin,	7824	2 363 682,62
Gmina Strzegowo	mazowieckie	ZPORR 3.1	Czamocinek, Łębki, Mdzewko, Syberia	7824	376 346,44
Gmina Strzegowo	mazowieckie	ZPORR 3.1	Przebudowa drogi gminnej Czamocin - Smetne-Grabienice Małe	7824	251 650,05
Gmina Strzegowo	mazowieckie	ZPORR 3.1	Przebudowa drogi gminnej Budy Sułkowskie - Drogiszka	7824	432 614,63
Gmina Strzegowo	mazowieckie	ZPORR 3.1	Przebudowa drogi gminnej Konotopa-Augustowo-Budy Strzegowskie-Strzegowo	7824	682 630,04
Gmina Strzegowo	mazowieckie	ZPORR 3.1	Przebudowa i modernizacja stacji wodociągowej w Pokrytkach	7824	714 154,77
Gmina Strzegowo	mazowieckie	ZPORR 3.1	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Sułkowo Borowe, Budy Sułkowskie, Unikowo Niedzbórz	7824	

¹⁰⁰ Na podstawie bazy gmin ZPORR, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Aneks nr 10. Wykaz najaktywniejszych gmin ZPORR

Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Miasto Puławy	lubelskie	ZPORR 1.5	Puławy w sieci - wdrażanie rozwiązań społeczeństwa informacyjnego w mieście Puławy	49386	1 332 062,26
Miasto Puławy	lubelskie	ZPORR 1.5	Komputeryzacja Biblioteki Miejskiej w Puławach	49386	433 841,63
Miasto Puławy	lubelskie	ZPORR 1.1	Przebudowa drogi w ulicy Sienkiewicza wraz z parkingiem w Puławach	49386	1 622 891,13
Miasto Puławy	lubelskie	ZPORR 1.1	Modernizacja drogi w ul. Norblina w Puławach wraz z budową odcinków kanalizacji deszczowej	49386	478 257,56
Miasto Puławy	lubelskie	ZPORR 1.1	Modernizacja ciągu dróg: Mickiewicza i Żeromskiego w Puławach	49386	738 325,89
Miasto Puławy	lubelskie	ZPORR 3.3	Przebudowa dojazdu do dworca PKP z parkingiem i oświetleniem w Puławach	49386	558 869,32
MIASTO PUŁAWY	lubelskie	ZPORR 2.2	Stypendia unijne dla młodzieży wiejskiej ze szkół ponadgimnazjalnych, kończących się maturą gminy Miasto Puławy	49386	47 336,25
MIASTO PUŁAWY	lubelskie	ZPORR 2.2	Stypendia unijne dla młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych kończących się maturą gminy Miasto Puławy	49386	70 023,45
Miasto Puławy	lubelskie	ZPORR 3.3	Zagospodarowanie terenu pobrzeża Wisły w Puławach - II etap	49386	663 859,55
Miasto Puławy	lubelskie	ZPORR 1.1	Przebudowa ulicy Kolejowej i dojazdu do wiaduktu w Puławach	49386	1 356 632,00
Miasto Puławy	lubelskie	ZPORR 3.3	Budowa infrastruktury technicznej w pasach drogowych na terenie po byłej jednostce wojskowej w Puławach	49386	1 986 079,18
Miasto Puławy	lubelskie	ZPORR 1.1	Przebudowa ulicy Składowej w Puławach	49386	989 895,46
Miasto Puławy	lubelskie	ZPORR 1.1	Przebudowa kompleksu ulic: 6 sierpnia, Wiślana, Kombatantów, Kollątaja w Puławach	49386	796 788,89

Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Gmina Łądek Zdrój	dolnośląskie	ZPORR 2.2	III program stypendialny dla uczniów Liceum Ogólnokształcącego w Łądku Zdroju	8672	8 637,59
Gmina Łądek Zdrój	dolnośląskie	ZPORR 2.2	Stypendia współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego dla uczniów szkoły ponadgimnazjalnej w Łądku Zdroju	8672	8 710,40
Gmina Łądek Zdrój	dolnośląskie	ZPORR 2.2	Stypendia dla uczniów szkoły ponadgimnazjalnej w Łądku Zdroju - Program ZPORR	8672	6 873,05
Gmina Łądek Zdrój	dolnośląskie	ZPORR 2.1	Szkolenie w zakresie podstawowej obsługi komputera	8672	23 400,00
Gmina Łądek Zdrój	dolnośląskie	ZPORR 3.3	Odnowa 24 zabytkowych kamienic na Łądeckim Rynku w ramach rewitalizacji - etap II	8672	812 210,92
Gmina Łądek Zdrój	dolnośląskie	ZPORR 3.1	Remont podziemnego kanału przeciwpowodziowego prowadzącego wody potoku Karpowskiego w Łądku Zdroju	8672	1 378 451,90
Gmina Łądek Zdrój	dolnośląskie	ZPORR 3.3	Remont i modernizacja budynku Centrum Kultury i Rekreacji w Łądku Zdroju w ramach rewitalizacji	8672	607 010,86
Gmina Łądek Zdrój	dolnośląskie	ZPORR 3.3	Odnowa 24 zabytkowych kamienic na łądeckim rynku z adaptacją jednego z budynków na Muzeum Klahra	8672	3 203 319,31
Gmina Łądek Zdrój	dolnośląskie	ZPORR 3.1	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w obrębie ulicy Kosciuszki w Łądku Zdroju	8672	216 478,35

Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Gmina Biskupiec (powiat nowomiejski)	warmińsko-mazurskie	ZPORR 1.2	Budowa sieci wodociągowej w rejonie PÓLNOC II ze stacją wodociągową, gm. Biskupiec	9554	5 722 248,38
Gmina Biskupiec (powiat nowomiejski)	warmińsko-mazurskie	ZPORR 3.2	Rozbudowa ujęcia wodociągowego w miejscowości Biskupiec	9554	798 422,57
Gmina Biskupiec (powiat nowomiejski)	warmińsko-mazurskie	ZPORR 3.5	Doposażenie SP ZOZ w Biskupcu w niezbędną aparaturę medyczną	9554	49 806,00
Gmina Biskupiec (powiat nowomiejski)	warmińsko-mazurskie	ZPORR 3.2	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Biskupcu	9554	2 256 292,47
Gmina Biskupiec (powiat nowomiejski)	warmińsko-mazurskie	ZPORR 3.1	Remont kapitalny Gminnego Ośrodka Kultury i amfiteatru w Biskupcu	9554	856 394,33
Gmina Biskupiec (powiat nowomiejski)	warmińsko-mazurskie	ZPORR 3.1	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Łąkosz - II etap Gaj i Łąkosz	9554	1 667 157,64

Aneks nr 10. Wykaz najaktywniejszych gmin ZPORR

Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
lubelskie	ZPORR 2.2	Pomoc stypendialna dla uczniów z terenów wiejskich z ZS w Nałęczowie	9448	57 162,00
lubelskie	ZPORR 2.2	Pomoc stypendialna dla uczniów z terenów wiejskich z Zespołu Szkół w Nałęczowie.	9448	38 612,17
lubelskie	ZPORR 2.2	Pomoc stypendialna dla uczniów z terenów wiejskich z ZS w Nałęczowie	9448	53 332,15
lubelskie	ZPORR 2.2	Pomoc stypendialna dla uczniów z terenów wiejskich z ZS w Nałęczowie	9448	57 162,00
lubelskie	ZPORR 1.4	Modernizacja infrastruktury noclegowej Zespołu Szkół w Nałęczowie na potrzeby funkcjonowania Ośrodka Turystyczno - Rekreatywnego w Nałęczowie	9448	3 254 814,21
lubelskie	ZPORR 1.5	Informatyzacja urzędu z wykorzystaniem publicznych punktów dostępu do internetu	9448	174 250,56
lubelskie	ZPORR 3.3	Rewitalizacja Parku Zdrojowego w Nałęczowie	9448	1 197 191,34
lubelskie	ZPORR 3.1	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej Nałęczów-Strzelce-Piotrowice-Kol.Drzewce	9448	879 183,71

Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Miasto Żyrardów	mazowieckie	ZPORR 3.3	Rewaloryzacja Parku Ditttricha w Żyrardowie - II i III etap	41053	1 093 746,73
Miasto Żyrardów	mazowieckie	ZPORR 3.2	Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej w północnej dzielnicy miasta w Żyrardowie - etap I	41053	525 398,74
Miasto Żyrardów	mazowieckie	ZPORR 3.3	Przebudowa ulicy Łukasieńskiego w Żyrardowie	41053	587 343,31
Miasto Żyrardów	mazowieckie	ZPORR 3.3	Remont ul POW w Żyrardowie	41053	349 699,23
Miasto Żyrardów	mazowieckie	ZPORR 3.3	Przebudowa i remont Szkoły Podstawowej Nr 4 w Żyrardowie	41053	1 925 081,99
Miasto Żyrardów	mazowieckie	ZPORR 3.3	Przebudowa i remont Szkoły Podstawowej nr 6 w Żyrardowie	41053	1 399 732,34
Miasto Żyrardów	mazowieckie	ZPORR 3.3	Przebudowa i remont Szkoły Podstawowej nr 7 w Żyrardowie	41053	1 231 843,08
Miasto Żyrardów	mazowieckie	ZPORR 3.2	Budowa kanalizacji sanitarnej w Osiedlu Leśna w Żyrardowie	41053	415 298,86
Miasto Żyrardów	mazowieckie	ZPORR 3.3	Rewaloryzacja Parku Ditttricha w Żyrardowie - I etap	41053	2 251 866,08
Miasto Żyrardów	mazowieckie	ZPORR 3.3	Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego w Żyrardowie - I etap	41053	124 764,45

Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Gmina wiejska Dębica	podkarpackie	ZPORR 3.1	Rozbudowa drogi gminnej - dojazd do zakładów produkcyjno - usługowych w Podgrodziu	24075	347 741,66
Gmina wiejska Dębica	podkarpackie	ZPORR 1.5	E-urząd wraz z miejscami Publicznego Dostępu do Internetu dla mieszkańców Gminy Dębica	24075	181 823,58
Gmina wiejska Dębica	podkarpackie	ZPORR 1.2	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w m. Pustków - etap II	24075	3 902 064,52
Gmina wiejska Dębica	podkarpackie	ZPORR 3.5	Rozbudowa i przebudowa Ośrodka Zdrowia w Zawadzie - podniesienie jakości usług medycznych	24075	1 023 683,68
Gmina wiejska Dębica	podkarpackie	ZPORR 3.5	Budowa sali gimnastycznej ze stołówką i zapleczem kuchennym przy Zespole Szkół w Stasiówce	24075	795 396,53
Gmina wiejska Dębica	podkarpackie	ZPORR 3.1	Budowa sieci wodociągowej w m. Paszczyzna-Dąbrówki oraz Brzeźnica-Wielonocza	24075	353 351,83

Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Gmina Miejska Oleśnica	dolnośląskie	ZPORR 2.1	Podnoszenie kwalifikacji osób pracujących w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii informatycznych	36840	100 508,99
Gmina Miejska Oleśnica	dolnośląskie	ZPORR 3.2	Przebudowa kotłowni w budynku Szkoły podstawowej nr 6 w Oleśnicy z paliwa stałego na gazowe	36840	97 500,00
Gmina Miejska Oleśnica	dolnośląskie	ZPORR 3.2	Budowa basenu krytego wraz z urządzeniami budowlanymi i infrastrukturą towarzyszącą oleśnicy	36840	4 313 238,46
Gmina Miejska Oleśnica	dolnośląskie	ZPORR 1.5	e-urząd - internetowa obsługa klienta w urzędzie miasta Oleśnicy I - etap I	36840	240 028,67
Gmina Miejska Oleśnica	dolnośląskie	ZPORR 3.2	Budowa wielofunkcyjnej sali widowiskowej z zapleczem socjalno-administracyjnym w Oleśnicy	36840	4 860 793,24
Gmina Miejska Oleśnica	dolnośląskie	ZPORR 3.2	Budowa kanalizacji w rejonie ul. Wielkopolskiej oraz przebudowa w rejonie ul. Młynarskiej w Oleśnicy	36840	383 314,71

Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Gmina Krośnice	dolnośląskie	ZPORR 3.2	Adaptacja budynku na Centrum Kultury w ramach Centrum Edukacyjno-Turystyczno-Sportowego w Krośnicach	8016	757 932,92
Gmina Krośnice	dolnośląskie	ZPORR 3.2	Uzbrojenie terenu dla potrzeb budowy Centrum-Edukacyjno-Turystyczno-Sportowego w Krośnicach	8016	5 513 174,20
Gmina Krośnice	dolnośląskie	ZPORR 1.2	Budowa systemu kanalizacji w gminie Krośnice- etap III	8016	6 995 525,55
Gmina Krośnice	dolnośląskie	ZPORR 1.2	Budowa systemu kanalizacji w gminie Krośnice- etap I	8016	5 360 999,18
Gmina Krośnice	dolnośląskie	ZPORR 1.2	Budowa systemu kanalizacji w gminie Krośnice- etap II	8016	5 836 023,60

Aneks nr 10. Wykaz najaktywniejszych gmin ZPORR

Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Gmina Miasto Mrągowo	warmińsko-mazurskie	ZPORR 3.3	Zagospodarowanie Placu PCK i terenów wokół Jeziorka Magistrackiego w Mrągowie	21699	2 824 929,55
Gmina Miasto Mrągowo	warmińsko-mazurskie	ZPORR 3.2	Rozbudowa promenady nad jeziorem Czos w Mrągowie - kontynuacja inwestycji	21699	488 990,58
Gmina Miejska Mrągowo	warmińsko-mazurskie	ZPORR 3.3	Modernizacja hali sportowej przy ul. Wojska Polskiego 6	21699	1 338 676,89
Gmina Miejska Mrągowo	warmińsko-mazurskie	ZPORR 1.4	Budowa Miasteczka Turystyczno-Rozrywkowego MRONGOVILLE - II etap	21699	4 500 000,00
Gmina Miejska Mrągowo	warmińsko-mazurskie	ZPORR 3.3	Remont i przebudowa na Gimnazjum budynku szkoleniowego Nr 8 w Mrągowie	21699	4 565 955,00
Gmina Miejska Mrągowo	warmińsko-mazurskie	ZPORR 3.2	Skanalizowanie terenów pod rozwój inwestycji produkcyjno usługowej na ul. Przemysłowej w Mrągowie	21699	1 463 202,29

Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Gmina Parzęczew	łódzkie	ZPORR 3.1	Budowa gminnej sieci przydomowych oczyszczalni ścieków w wiejskiej gminie Parzęczew - etap I	5025	609 723,04
Gmina Parzęczew	łódzkie	ZPORR 3.1	Budowa stacji uzdatniania wody w Chrzastowie Wielkim w wiejskiej gminie Parzęczew	5025	970 669,63
Gmina Parzęczew	łódzkie	ZPORR 3.1	Poprawa życia mieszkańców gminy Parzęczew poprzez dokończenie rekultywacji składowiska odpadów	5025	336 489,39
Gmina Parzęczew	łódzkie	ZPORR 1.5	Rozwój i upowszechnienie infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w wiejskiej Gminie Parzęczew	5025	456 097,47
Gmina Parzęczew	łódzkie	ZPORR 3.1	Budowa systemu dróg w wiejskiej gminie Parzęczew	5025	1 636 798,67

Beneficjent	Województwo	Działanie	Projekt	Ludność gminy	Dofinansowanie UE (wg umowy)
Miasto Żywiec	śląskie	ZPORR 1.5	e-Żywiec	32130	818 761,29
Miasto Żywiec	śląskie	ZPORR 3.2	Budowa rolkowiska jako działania na rzecz rozwoju aktywnych form turystyki w Żywcu	32130	272 531,91
Miasto Żywiec	śląskie	ZPORR 1.4	Rewitalizacja i zagospodarowanie kulturalne kompleksu Starego Zamku i parku Habsburgów w Żywcu	32130	2 811 532,11
Miasto Żywiec	śląskie	ZPORR 1.1	Przebudowa al. Piłsudskiego w Żywcu na odcinku gminnym – od ronda do skrzyżowania	32130	2 072 717,03
Miasto Żywiec	śląskie	ZPORR 3.2	Modernizacja dwóch lokalnych dróg Gminnych w Żywcu: Ks. Pralata Stanisława Słonki i Kazimierza Tetmajera	32130	2 627 473,92
Miasto Żywiec	śląskie	ZPORR 1.2	Budowa sieci sanitarno-wodociągowej Koczurów-Koleby w Żywcu	32130	5 122 384,29

11. Wykaz zmiennych na potrzeby analizy czaso-przestrzennej

Priorytet 1 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów – ODDZIAŁYWANIE REGIONALNE

Działanie 1.1

1. Długość zmodernizowanych dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych (km)
2. Pojemność nowego taboru komunikacji miejskiej (miejsca)

Działanie 1.2

3. Długość sieci rozdzielczej wodociągów (km)
4. Długość sieci kanalizacyjnych (km)
5. Liczba stacji uzdatniania wody (szt)

Działanie 1.3

6. Powierzchnia nowych lub zmodernizowanych obiektów przeznaczonych na cele dydaktyczne i sportowe (m²)
7. Liczba wspartych obiektów dydaktycznych i badawczych (szt)
8. Liczba wspartych obiektów opieki zdrowotnej (szt)

Działanie 1.4

9. Liczba finansowanych projektów każdego typu (kultura, turystyka) (szt)
10. Liczba odrestaurowanych i odremontowanych obiektów historycznych (szt)
11. Liczba zainstalowanych systemów zabezpieczeń przed pożarem i kradzieżą w obiektach zabytkowych (szt)
12. Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej, sportowej lub służącej aktywnym formom wypoczynku (szt)
13. Liczba obiektów zabytkowych zaadaptowanych na cele kulturalne i turystyczne (szt)
14. Powierzchnia terenów parków narodowych, parków krajobrazowych i innych form ochrony przyrody zagospodarowanych na cele turystyczne i kulturalne (ha)

Priorytet 3 Rozwój lokalny – ODDZIAŁYWANIE LOKALNE

Działanie 3.1

15. Długość dróg powiatowych i gminnych (km)
16. Liczba finansowanych projektów z zakresu lokalnej infrastruktury turystycznej (szt)
17. Długość sieci rozdzielczej wodociągów (km)

- 18. Liczba stacji uzdatniania wody (szt)
- 19. Długość sieci kanalizacyjnych (km)
- 20. Liczba finansowanych projektów z zakresu lokalnej kultury (w tym ochrony dziedzictwa kulturowego) (szt)

Działanie 3.2

- 21. Długość dróg powiatowych i gminnych (km)
- 22. Liczba finansowanych projektów z zakresu lokalnej infrastruktury turystycznej (szt)
- 23. Długość sieci rozdzielczej wodociągów (km)
- 24. Liczba stacji uzdatniania wody (szt)
- 25. Długość sieci kanalizacyjnych (km)
- 26. Liczba finansowanych projektów z zakresu lokalnej kultury (w tym ochrony dziedzictwa kulturowego) (szt)

Działanie 3.5

- 27. Liczba wspartych projektów dydaktycznych i sportowych (szt)

12. Podstawy teoretyczne Przestrzenno-Czasowych Składowych Głównych (STPCA)

STPCA stanowi rozszerzenie klasycznej metody składowych głównych (PCA) w tym sensie, że zamiast punktowych danych przekrojowych umożliwia z jednej strony wykorzystanie danych funkcjonalnych (zmiennych w czasie), reprezentowanych przez funkcje lub krzywe, z drugiej zaś - uwzględnia przestrzenne aspekty wzajemnego położenia obiektów do których odnoszą się dane funkcjonalne - czyli ich zmienność przestrzenną (Kierczyńska 2023, Krzyśko i inni 2023a., Krzyśko i inni 2023 b.).

Dlatego po zrealizowaniu pierwszego kroku algorytmu – czyli przekształceniu danych punktowych w dane funkcjonalne konstruuje się funkcjonalne składowe główne postaci:

$$U = \langle \mathbf{u}, \mathbf{X} \rangle = \int_a^b \mathbf{u}^\top(t) \mathbf{X}(t) dt,$$

gdzie: \mathbf{u} jest wektorem funkcji wagowych, \mathbf{X} jest wielowymiarowym procesem losowym.

Przy spełnieniu pewnych warunków (por. Krzyśko i inni 2023a.) funkcjonalne składowe główne przyjmują postać:

$$U = \boldsymbol{\gamma}^\top \boldsymbol{\alpha},$$

gdzie: $\boldsymbol{\gamma}$ jest wektorem maksymalizującym wariancję $Var(U)$ spełniającym warunek $\boldsymbol{\gamma}^\top \boldsymbol{\gamma} = 1$, $\boldsymbol{\alpha}$ jest wektorem współczynników reprezentacji procesu \mathbf{X} .

Po uwzględnieniu zmienności danych w czasie, ich przestrzenną współzależność można skonkretyzować poprzez wykorzystanie współczynników autokorelacji przestrzennej C Geary'ego lub i Morana. Współczynnik C Geary'ego jest zdefiniowany jako:

$$C(\mathbf{y}) = \frac{n-1}{2 \sum_{i,j=1}^n w_{ij}} \frac{\mathbf{y}^\top \mathbf{B} \mathbf{y}}{\mathbf{y}^\top \mathbf{y}},$$

gdzie: $\mathbf{y} = (y_1, y_2, \dots, y_n)^\top$, \mathbf{B} jest macierzą powiązaną z macierzą wag $\mathbf{W} = (w_{ij})$.

Nowy układ współrzędnych wyznaczają przestrzenno-czasowe składowe główne. Są one określone przez ortonormalne wektory własne macierzy:

$$\mathbf{E} = \frac{n-1}{2n \sum_{i,j=1}^n w_{ij}} \mathbf{A}^\top \mathbf{B}^* \mathbf{A},$$

gdzie: \mathbf{A} jest macierzą obserwacji w przestrzeni współczynników reprezentacji procesu \mathbf{X} , $\mathbf{B}^* = \frac{1}{2}(\mathbf{B} + \mathbf{B}^\top)$. Macierz \mathbf{E} jest nieujemnie określona, czyli jej wszystkie wartości własne są dodatnie lub zerowe. Stąd współczynnik C Geary'ego przyjmuje tylko wartości dodatnie. Miarą jakości nowych STPCA jest:

$$M = \frac{\lambda_1 + \lambda_2}{\lambda_1 + \dots + \lambda_r},$$

gdzie $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_r$ są dodatnimi wartościami własnymi macierzy E .

Z kolei współczynnik i Morana jest zdefiniowany jako:

$$I(\mathbf{y}) = \frac{n}{\sum_{i,j=1}^n w_{ij}} \frac{\mathbf{y}^T \mathbf{W} \mathbf{y}}{\mathbf{y}^T \mathbf{y}},$$

gdzie: $\mathbf{y} = (y_1 - \bar{y}, y_2 - \bar{y}, \dots, y_n - \bar{y})^T$, $\mathbf{W} = (w_{ij})$ jest macierzą wag.

W tym przypadku nowy układ współrzędnych tj. układ przestrzenno-czasowych składowych głównych jest zdefiniowany poprzez ortonormalne wektory własne macierzy C o następującej postaci:

$$C = \frac{1}{\sum_{i,j=1}^n w_{ij}} A^T W A.$$

Nie jest ona nieujemnie określona, stąd jej wartości własne mogą być ujemne, zerowe lub dodatnie. Dlatego może występować układ dodatnich i ujemnych przestrzenno-czasowych składowych głównych. Czyli

$$U_i^+ = (\boldsymbol{\gamma}_i^+)^T \mathbf{a}, i = 1, 2, \dots, r$$

i

$$U_i^- = (\boldsymbol{\gamma}_i^-)^T \mathbf{a}, i = 1, 2, \dots, s,$$

gdzie: $\boldsymbol{\gamma}_i^+$ jest i -tym wektorem własnym odpowiadającym i -tej dodatniej wartości własnej macierzy C , $\boldsymbol{\gamma}_i^-$ jest i -tym wektorem własnym odpowiadającym i -tej ujemnej wartości własnej macierzy C , \mathbf{a} jest estymatorem najmniejszych kwadratów wektora $\boldsymbol{\alpha}$.

W konsekwencji miary jakości przestrzenno-czasowych składowych głównych muszą uwzględniać ich znak. Miary te są zdefiniowane następująco:

$$M^+ = \frac{\lambda_1^+ + \lambda_2^+}{\lambda_1^+ + \dots + \lambda_r^+},$$

gdzie $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_r$ są dodatnimi wartościami własnymi macierzy C oraz

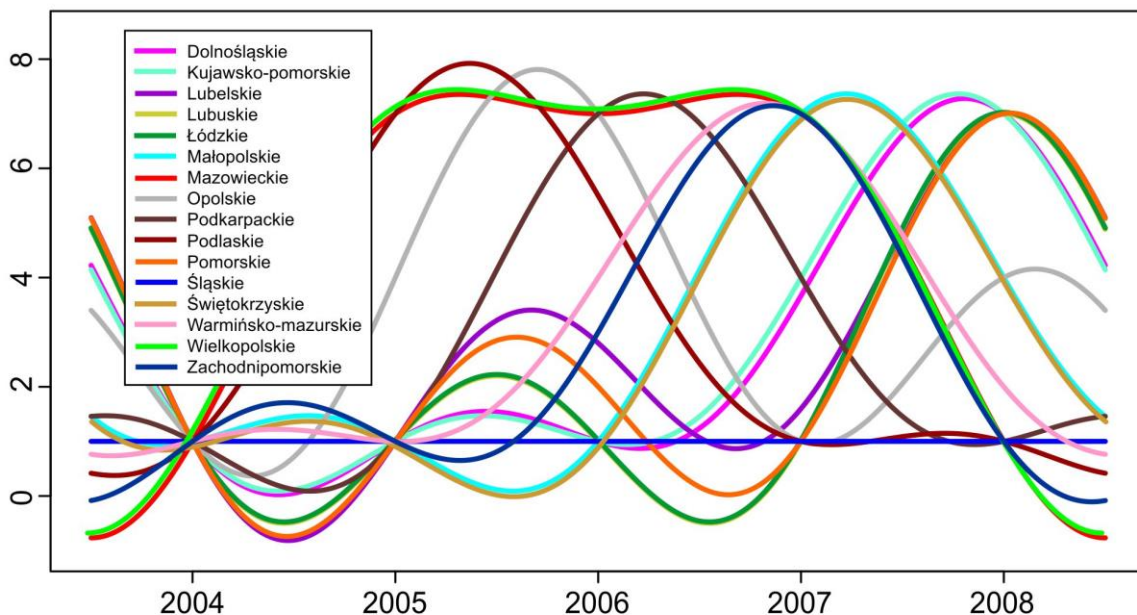
$$M^- = \frac{|\lambda_1^-| + |\lambda_2^-|}{|\lambda_1^-| + \dots + |\lambda_s^-|},$$

gdzie $|\lambda_1^-| \geq |\lambda_2^-| \geq \dots \geq |\lambda_s^-|$ są ujemnymi wartościami własnymi macierzy C .

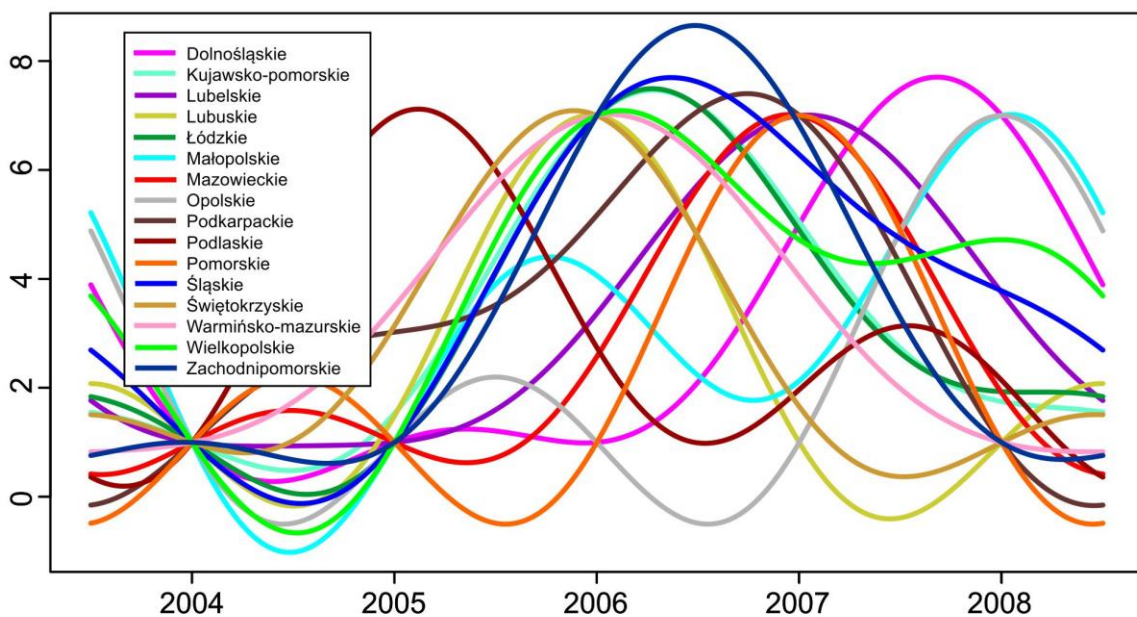
13. Algorytm wyznaczania czaso-przestrzennych składowych głównych

I etap

Przekształcenie obserwacji punktowych w dane funkcjonalne w postaci macierzy A .

Ryc. 61. Dane punktowe (linie proste) oraz ciągłe (funkcjonalne – linie krzywe) - liczba stacji uzdatniania wody

Ryc. 62. Dane punktowe (linie proste) oraz ciągłe (funkcjonalne – linie krzywe) - długość dróg powiatowych i gminnych

II etap

Wykorzystanie współczynnika **Gearego**.

1. Skonstruowanie funkcjonalnych składowych głównych U ,

$$U = \gamma^T \alpha,$$

przy czym $Var(U) = \gamma \Sigma \gamma$.

1. Niech

$$G(y_1, \dots, y_n) = \frac{n-1}{2a} \cdot \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n w_{ij} (y_i - y_j)^2}{\sum_{i=1}^n y_i^2},$$

będzie współczynnikiem autokorelacji przestrzennej Gearego.

Niech $y(y_1, \dots, y_n) = A\gamma$ będzie rzutem macierzy obserwacji A na funkcjonalną składową główną $U = \gamma^T \alpha$.

Oblicza się współczynniki Gearego w punkcie $y = A\gamma$, tj. $G(A\gamma)$.

Czaso-przestrzenne składowe główne konstruuje się poprzez maksymalizację iloczynu: $G(A\gamma) \cdot \hat{Var}(U)$.

III etap

Wykorzystanie współczynnika **Morana**.

Niech

$$I(y_1, \dots, y_n) = \frac{n \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n w_{ij} (y_i - \bar{y})(y_j - \bar{y})}{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n w_{ij} \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2},$$

będzie współczynnikiem autokorelacji przestrzennej Morana.

Oblicza się wartość

$$I(A\gamma),$$

gdzie $y = A\gamma$ jest rzutem macierzy obserwacji A na funkcjonalną składową główną $U = \gamma^T \alpha$.

Czaso-przestrzenne składowe główne konstruuje się poprzez maksymalizację iloczynu: $I(A\gamma) \cdot \hat{Var}(U)$.

14. Wyniki badania ankietowego

Wykaz skrótów:

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

KE – Komisja Europejska

KZ – kadra zarządzająca

MJWPU – Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych

MRR – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

PM – pracownicy merytoryczni

RIF – Regionalna Instytucja Finansująca

UM – Urząd Marszałkowski

UW – Urząd Wojewódzki

WUP – Wojewódzki Urząd Pracy

ZPORR – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

ANKIETA (wzór)

1. Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na postrzeganie urzędu przez społeczeństwo (np. jest mniej negatywnych artykułów w prasie na temat urzędu).
 - zdecydowanie zgadzam się
 - raczej zgadzam się
 - nie mam zdania
 - raczej nie zgadzam się
 - zdecydowanie nie zgadzam się
 - inne (komentarz)
2. Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło dodatnio na zmianę jakości kadry w nim zatrudnionej (np. więcej osób znających języki obce lub więcej osób doksztalających się).
 - zdecydowanie zgadzam się
 - raczej zgadzam się
 - nie mam zdania
 - raczej nie zgadzam się
 - zdecydowanie nie zgadzam się
 - inne (komentarz)
3. Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na rozpowszechnienie zasady partnerstwa wśród instytucji współpracujących z urzędem, ale nie związanych bezpośrednio z wdrażaniem ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich.
 - zdecydowanie zgadzam się
 - raczej zgadzam się
 - nie mam zdania
 - raczej nie zgadzam się
 - zdecydowanie nie zgadzam się
 - inne (komentarz)
4. Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na ulepszenie stosowania procedur monitoringu przy realizacji programów lub zadań w urzędzie, nie związanych ze ZPORR lub z innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich.
 - zdecydowanie zgadzam się
 - raczej zgadzam się
 - nie mam zdania
 - raczej nie zgadzam się
 - zdecydowanie nie zgadzam się

- inne (komentarz)
5. Wdrażanie przez urząd ZPORR skutkowało powstaniem procedur (lub ich ulepszeniem) ewaluacji przy realizacji programów lub zadań w urzędzie, nie związanych ze ZPORR lub z innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich.
- zdecydowanie zgadzam się
 - raczej zgadzam się
 - nie mam zdania
 - raczej nie zgadzam się
 - zdecydowanie nie zgadzam się
 - inne (komentarz)
6. Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur rozliczania programów lub zadań realizowanych w urzędzie, nie ze ZPORR lub z innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich.
- zdecydowanie zgadzam się
 - raczej zgadzam się
 - nie mam zdania
 - raczej nie zgadzam się
 - zdecydowanie nie zgadzam się
 - inne (komentarz)
7. Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur kontroli przy realizacji programów lub zadań w urzędzie, nie związanych ze ZPORR lub z innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich.
- zdecydowanie zgadzam się
 - raczej zgadzam się
 - nie mam zdania
 - raczej nie zgadzam się
 - zdecydowanie nie zgadzam się
 - inne (komentarz)
8. Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur przy ocenie projektów, nie związanych ze ZPORR lub z innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich.
- zdecydowanie zgadzam się
 - raczej zgadzam się
 - nie mam zdania
 - raczej nie zgadzam się

- zdecydowanie nie zgadzam się
- inne (komentarz)

9. Zmiany, które zaszły w urzędzie w efekcie wdrażania ZPORR mają szansę utrzymać się w urzędzie w dłuższej perspektywie czasowej tzn. dłużej niż 10 lat.

- zdecydowanie zgadzam się
- raczej zgadzam się
- nie mam zdania
- raczej nie zgadzam się
- zdecydowanie nie zgadzam się
- inne (komentarz)

CEL BADANIA

Celem badania było uzyskanie odpowiedzi, czy wdrażanie poprzez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie, neutralnie lub negatywnie na zmiany w działalności administracji publicznej. Pozytywne zmiany oznaczały, że w jednostkach urzędu, które nie były związane ze ZPORR, stosowane były procedury zarządzania projektami (podobnie jak w ZPORR), więcej pracowników kształciło się oraz było mniej negatywnych informacji prasowych na temat urzędu. Negatywny wpływ oznaczał, że w urzędzie nie zaszły zmiany – ZPORR rządził się swoimi procedurami, a w pozostałych jednostkach urzędu nie korzystano z jego doświadczeń. Neutralny wpływ oznaczał, że trudne było do zidentyfikowania, czy ZPORR w jakikolwiek zmienił funkcjonowanie urzędu. Ważne było uzyskanie opinii zarówno kadry zarządzającej, jak i pracowników merytorycznych, którzy byli zaangażowani we wdrażanie ZPORR i zbadanie, czy opinie te różnią się od siebie. Oprócz ogólnego wyniku badania, istotne było także pokazanie, w jaki sposób w konkretnych obszarach wdrażanie poprzez urząd ZPORR przyczyniło się do zmian w administracji publicznej (np. w zakresie procedur, kwalifikacji pracowników etc.)

PYTANIE BADAWCZE

Czy fundusze ZPORR poprawiły jakość funkcjonowania polskiej administracji- zarówno rządowej jak i samorządowej?

PYTANIA ANKIETOWE

1. Czy wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na postrzeganie urzędu przez społeczeństwo?
2. Czy wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło dodatnio na jakość kadry w nim zatrudnionej?
3. Czy wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na rozpowszechnienie zasady partnerstwa wśród instytucji współpracujących z urzędem, ale nie związanych bezpośrednio z wdrażaniem ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich?
4. Czy wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie procedur monitoringu przy realizacji innych programów w urzędzie, nie związanych ze ZPORR lub z innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich?
5. Czy wdrażanie przez urząd ZPORR skutkowało powstaniem procedur (lub ich ulepszeniem) ewaluacji przy realizacji programów lub zadań w urzędzie nie związanych ze ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich?

6. Czy wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur rozliczania programów lub zadań realizowanych w urzędzie, nie związanych ze ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich?
7. Czy wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur kontroli przy realizacji programów lub zadań w urzędzie, nie związanych ze ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich?
8. Czy wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur przy ocenie projektów, nie związanych ze ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich?
9. Czy zmiany, które zaszły w urzędzie w efekcie wdrażania ZPORR mają szansę utrzymać się w urzędzie w dłuższej perspektywie czasowej tzn. dłużej niż 10 lat?

ZAKRES BADANIA

Badanie zostało przeprowadzone w okresie wrzesień – październik 2012 r. Badane osoby pochodziły z terytorium całej Polski. Osoby do badania (tj. próbę badawczą) dobrano na podstawie wiedzy i intuicji autora. Najbardziej adekwatne dla badania i dla osiągnięcia celu badania było skierowanie ankiety do jak największej liczby pracowników związanych w jakiś sposób z wdrażaniem ZPORR. Tym samym dobór próby badanej był doбором nielosowym tzw. nieprobabilistycznym¹⁰¹.

W związku z powyższym, ankieta została skierowana do kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych instytucji, którzy byli (są) zaangażowani we wdrażanie ZPORR tj. do pracowników Urzędów Wojewódzkich, Urzędów Marszałkowskich, Wojewódzkich Urzędów Pracy, oraz Regionalnych Instytucji Finansujących. W województwach: małopolskim, podlaskim, świętokrzyskim rolę RIF pełniły UM i wówczas odpowiedzi na ankietę zostały potraktowane jako pochodzące z UM. W przypadku województwa mazowieckiego, ankieta została wysłana do pracowników powołanej w marcu 2007 r. Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych i odpowiedzi te zostały potraktowane jako pochodzące z UM. Oprócz tego, w województwie mazowieckim, ankieta została wysłana także do pracowników WUP, którzy przed powołaniem MJWPU wdrażali działania finansowane z EFS oraz do pracowników UM.

Należy tu wyjaśnić, iż Regionalne Instytucje Finansujące nie są instytucjami administracji publicznej, ale z uwagi na fakt, iż przy wdrażaniu ZPORR zostały niejako

¹⁰¹ Dobór nieprobabilistyczny stanowi taką procedurę doboru próby badanej, w której nie stosuje się żadnych technik losowania; sposób doboru jednostek do próby nie jest oparty na rachunku prawdopodobieństwa, lecz na wiedzy i intuicji badacza, charakterystyce jednostki itp.

„oddelegowane” do wypełniania zadań publicznych, na potrzeby badania zostały uznane za instytucje administracji publicznej.

Ankieta nie została wysłana do pracowników Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z uwagi na fakt, iż urząd ten został powołany do pełnienia roli Instytucji Zarządzającej dla wszystkich programów operacyjnych finansowanych z funduszy unijnych a zadania urzędu niezwiązane z funduszami stanowią marginalną część zadań całego Ministerstwa i w związku z tym trudno byłoby wskazać wpływ ZPORR na funkcjonowanie MRR w innych, „nie funduszowych” aspektach.

Ankieta została skierowana zarówno do kadry zarządzającej, jak również do pracowników merytorycznych. Pytania dla obu grup były identyczne.

Na potrzeby ankiety kadra zarządzająca została zoperacjonalizowana jako:

a) osoby, które przy wdrażaniu ZPORR pełniły funkcje kierownicze i w momencie wypełniania ankiety nadal pełniły te funkcje;

b) osoby, które przy wdrażaniu ZPORR pełniły funkcje kierownicze, ale w momencie wypełniania ankiety już nie pełniły tych funkcji;

c) osoby, które przez większość okresu wdrażania ZPORR nie pełniły funkcji kierowniczych, ale w momencie wypełniania ankiety pełniły te funkcje.

Natomiast pracowników merytorycznych na potrzeby ankiety definiowało się jako osoby, które w jakimkolwiek momencie swojej kariery zawodowej w urzędzie pracowały/pracują przy wdrażaniu ZPORR i nie pełniły/nie pełnią funkcji kierowniczych.

METODY BADAWCZE

W badaniu posłużono się techniką ilościową oraz wykorzystano elementy jakościowe (przy każdym pytaniu istniała możliwość dodania komentarza).

NARZĘDZIA BADAWCZE

Narzędziem służącym do badania wpływu ZPORR na zmiany w administracji publicznej było badanie ankietowe.

Ankieta składała się z 9 pytań i była anonimowa. Pytania w ankiecie miały charakter zamknięty, co oznaczało, że respondent mógł wybrać odpowiedź z przygotowanej wcześniej listy (kafeterii). W przypadku tego badania zastosowano możliwość odpowiedzi w ramach skali Lickerta¹⁰². Respondenci mogli wybrać następujące odpowiedzi: zdecydowanie zgadzam

¹⁰² Skala Lickerta to pięciostopniowa skala, wykorzystywana w kwestionariuszach ankiet i wywiadach kwestionariuszowych, dzięki której uzyskać można odpowiedź dotyczącą stopnia akceptacji zjawiska, poglądu itp. Nazwa skali pochodzi od nazwiska Rensisa Lickerta, który wynalazł ją w 1932. Skala ta składa z kafeterii liczącej pięć odpowiedzi ułożonych w porządku od stopnia całkowitej akceptacji, do całkowitego odrzucenia. Badany ma za zadanie określić w jakim stopniu zgadza się z danym twierdzeniem.

się, raczej zgadzam się, nie mam zdania, raczej nie zgadzam się, zdecydowanie nie zgadzam się. Dodatkowo, przy każdym pytaniu istniała możliwość wpisania komentarza, z tym, że umieszczenie komentarza przez respondenta sprawiało, że nie można było udzielić odpowiedzi na pytanie, przy którym był komentarz (komentarz był wówczas jedyną odpowiedzią na pytanie). W efekcie, na dane pytanie można było udzielić jednej z pięciu odpowiedzi albo wstawić komentarz.

Pytania w ankiecie zostały tak skonstruowane, że odpowiedzi na poszczególne pytania pozwalały stwierdzić, czy ZPORR wywarł pozytywny, neutralny, czy negatywny wpływ na zmiany w administracji publicznej. Odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się i raczej zgadzam się oznaczały wpływ pozytywny ZPORR; odpowiedź nie mam zdania oznaczała wpływ neutralny ZPORR; odpowiedzi raczej nie zgadzam się i zdecydowanie nie zgadzam się oznaczały wpływ negatywny ZPORR. Przewaga odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się i raczej zgadzam się we wszystkich pytaniach ogółem sugeruje wpływ pozytywny ZPORR, natomiast przewaga odpowiedzi raczej nie zgadzam się i zdecydowanie nie zgadzam się sugeruje negatywny wpływ ZPORR (choć oczywiście należy także przeanalizować odpowiedzi na poszczególne pytania, by stwierdzić w jakich obszarach wpływ ZPORR był pozytywny, neutralny albo negatywny).

WYNIKI BADANIA

Badani dość chętnie udzielali odpowiedzi na zadane pytania. Z częścią z nich przeprowadzone zostały krótkie rozmowy telefoniczne przed wysłaniem ankiety. Badani sprawiali wrażenie osób zadowolonych, że ich praca spotyka się z zainteresowaniem, że ktoś docenia ich zaangażowanie w realizację ZPORR. Jednocześnie nie kryli zadowolenia, że ankieta jest krótka, a jej wypełnienie zajmuje co najwyżej 5 minut.

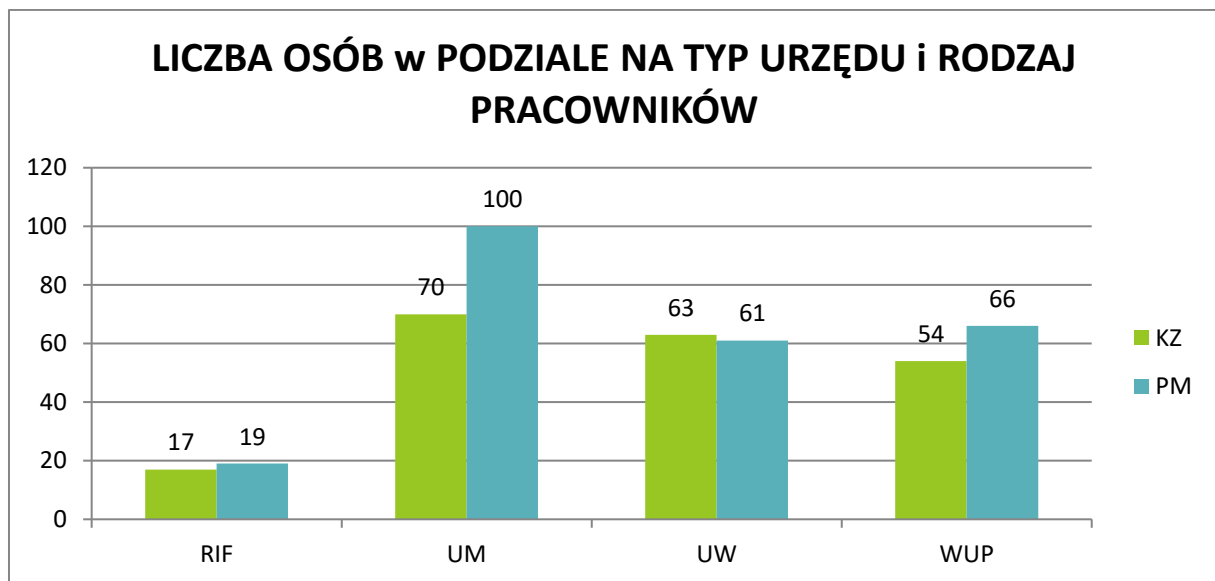
Trudno stwierdzić, czy wszystkie osoby, do których została skierowana ankieta wypełniły ją. Ponadto przed wysłaniem ankiety do konkretnych osób lub sekretariatów właściwych instytucji, w krótkiej rozmowie telefonicznej badani byli proszeni o przekazanie ankiety osobom, o których wiedzieli, że zajmują się/zajmowały ZPORR w danym urzędzie.

Trudno też stwierdzić, jaki jest odsetek osób, które wypełniły ankietę w stosunku do wszystkich osób, które pracowały przy realizacji ZPORR. Zgodnie z raportem końcowym z realizacji ZPORR, przy programie pracowały 1604 osoby. Niestety nie ma informacji, ile zostało stworzonych etatów na potrzeby wdrażania ZPORR. Ponadto trzeba także wziąć pod uwagę, iż na moment wysyłania ankiety wiele osób zajmujących się ZPORR nie pracowało już w danym urzędzie.

W efekcie zwrot z ankiet można uznać za zadowalający, niemniej jednak, ponieważ dobór próby był nieprobabilistyczny, w przypadku tego badania nie można mówić o reprezentatywności badanej próby.

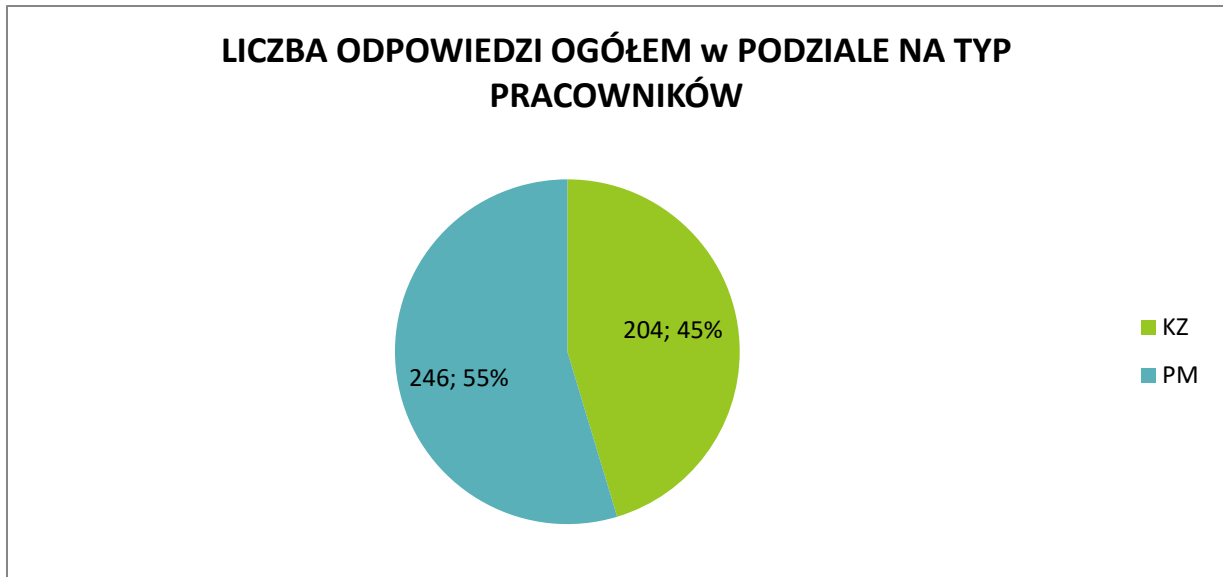
Ogółem, ankietę wypełniło 450 osób, w tym z:

- Urzędów Wojewódzkich - 124 osoby (kadra zarządzająca 63 osoby; pracownicy merytoryczni 61 osób);
- Urzędów Marszałkowskich - 170 osób (kadra zarządzająca 70 osób; pracownicy merytoryczni 100 osób);
- Wojewódzkich Urzędów Pracy - 120 osób (kadra zarządzająca 54 osoby; pracownicy merytoryczni 66 osób);
- Regionalnych Instytucji Finansujących – 36 osób (kadra zarządzająca 17 osób; pracownicy merytoryczni 19 osób).

Ryc. 63. Liczba osób, które odpowiedziały na ankietę – w podziale na typ urzędu i rodzaj pracowników

Kadra zarządzająca wypełniła w sumie 204 ankiety, natomiast pracownicy merytoryczni 246 ankiet.

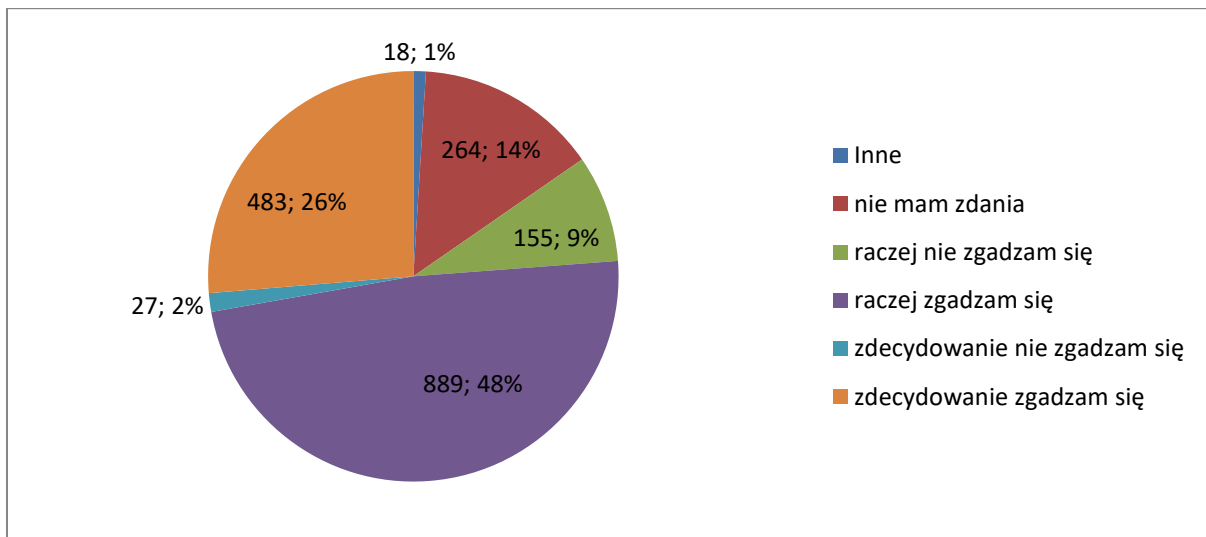

Ryc. 64. Liczba odpowiedzi w podziale na typ pracowników

Odpowiedzi w podziale na kadrę zarządzającą i pracowników merytorycznych

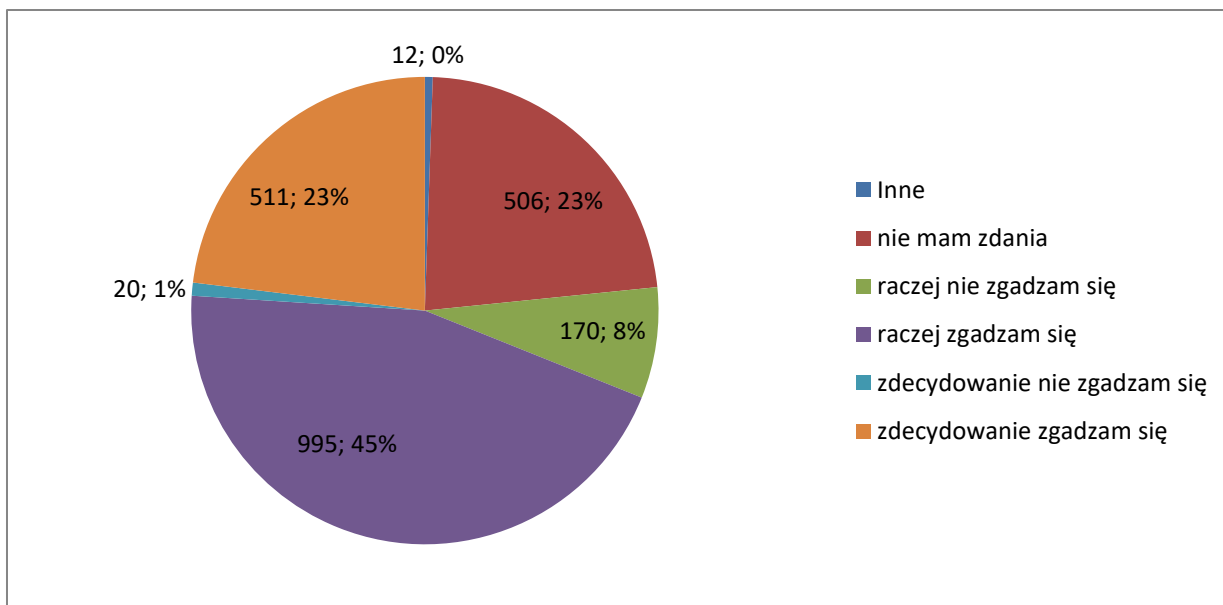
Odpowiedzi ogółem (suma odpowiedzi z wszystkich pytań) kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych kształtują się w następujący sposób:

- Kadra zarządzająca – 26% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 48% odpowiedzi raczej zgadzam się, 14% odpowiedzi nie mam zdania, 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się, 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne.

Ryc. 65. Odpowiedzi ogółem - Kadra Zarządzająca

Pracownicy merytoryczni - 23% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 45% odpowiedzi raczej zgadzam się, 23% odpowiedzi nie mam zdania, 8% odpowiedzi raczej nie zgadzam się, 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się.

Ryc. 66. Odpowiedzi ogółem – Pracownicy Merytoryczni

Odpowiedzi w podziale na typy urzędów

Struktura odpowiedzi na wszystkie pytania w podziale na poszczególne typy urzędów wygląda następująco:

- Urzędy Wojewódzkie – 29% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 39% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- Urzędy Marszałkowskie – 22% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 48% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- Wojewódzkie Urzędy Pracy - 24% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 49% odpowiedzi raczej zgadzam się; 21% odpowiedzi nie mam zdania; 4% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- Regionalne Instytucje Finansujące – 21% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 52% odpowiedzi raczej zgadzam się; 13% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne.

Jeśli przyjąć, że suma odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się i raczej zgadzam się oznacza wpływ pozytywny ZPORR na zmiany w działalności administracji publicznej; nie mam zdania – wpływ neutralny; raczej nie zgadzam się i zdecydowanie nie zgadzam się – wpływ negatywny, to struktura odpowiedzi w podziale na poszczególne typy urzędów wygląda następująco:

- 68% badanych z UW wskazało na pozytywny wpływ ZPORR, 19% na neutralny i 11% na negatywny;

- 70% badanych z UM wskazało na pozytywny wpływ ZPORR, 19% na neutralny i 10% na negatywny;
- 73% badanych z WUP wskazało na pozytywny wpływ ZPORR, 21% na neutralny i 5% na negatywny;
- 73% badanych z RIF wskazało na pozytywny wpływ ZPORR, 13% na neutralny i 13% na negatywny.

Odpowiedzi w podziale na typ pracowników i typ urzędów

Struktura odpowiedzi w podziale na typ pracowników i typ urzędów wygląda następująco:

- KZ UW –32% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 41% odpowiedzi raczej zgadzam się; 14% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;
- KZ UM –25% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 50% odpowiedzi raczej zgadzam się; 14% odpowiedzi nie mam zdania; 8% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;
- KZ WUP –24% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 53% odpowiedzi raczej zgadzam się; 16% odpowiedzi nie mam zdania; 5% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;
- KZ RIF –18% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 56% odpowiedzi raczej zgadzam się; 12% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 3% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;
- PM UW –26% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 38% odpowiedzi raczej zgadzam się; 24% odpowiedzi nie mam zdania; 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;
- PM UM – 29% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 39% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;
- PM WUP – 20% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 47% odpowiedzi raczej zgadzam się; 23% odpowiedzi nie mam zdania; 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;
- PM RIF - 24% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 50% odpowiedzi raczej zgadzam się; 15% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

Jeśli przyjąć, że suma odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się i raczej zgadzam się oznacza wpływ pozytywny ZPORR na zmiany w działalności administracji publicznej; nie mam zdania – wpływ neutralny; raczej nie zgadzam się i zdecydowanie nie zgadzam się – wpływ

negatywny, to struktura odpowiedzi w podziale na poszczególne typ pracowników i typ urzędu wygląda następująco (odpowiedzi nie zawsze sumują się do 100%, ze względu na to, że komentarze nie są uwzględniane w odpowiedzi) :

1. Kadra zarządzająca

Tabela M. Wpływ ZPORR na zmiany w działalności administracji publicznej – Kadra Zarządzająca

	Wpływ pozytywny	Wpływ neutralny	Wpływ negatywny
UW	73%	14%	12%
UM	75%	14%	10%
WUP	77%	16%	6%
RIF	74%	12%	13%

2. Pracownicy merytoryczni

Tabela N. Wpływ ZPORR na zmiany w działalności administracji publicznej – Pracownicy Merytoryczni

	Wpływ pozytywny	Wpływ neutralny	Wpływ negatywny
UW	64%	24%	11%
UM	67%	23%	10%
WUP	71%	24%	5%
RIF	74%	11%	11%

WYNIKI BADANIA w POSZCZEGÓLNYCH PYTANIACH

Pytanie 1 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na postrzeganie urzędu przez społeczeństwo

16% ankietowanych wskazało, że zdecydowanie zgadza się z twierdzeniem, że wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na zmiany w administracji publicznej, 44% badanych raczej zgadza się, 26% nie ma zdania, 10% raczej nie zgadza się i zaledwie 2% zdecydowanie się nie zgadza, natomiast 2% badanych pokusiło się o komentarz.

Odpowiedzi kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych kształtują się w następujący sposób:

- Kadra zarządzająca – 15% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 48% odpowiedzi raczej zgadzam się, 21% odpowiedzi nie mam zdania, 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się, 3% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 3% odpowiedzi inne;

- Pracownicy merytoryczni - 16% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 41% odpowiedzi raczej zgadzam się, 30% odpowiedzi nie mam zdania, 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się, 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 2% odpowiedzi inne.

Struktura odpowiedzi w podziale na poszczególne typy urzędów wygląda następująco:

- Urzędy Wojewódzkie –16% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 46% odpowiedzi raczej zgadzam się; 21% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 4% odpowiedzi inne;

- Urzędy Marszałkowskie –14% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 44% odpowiedzi raczej zgadzam się; 26% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 3% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 2% odpowiedzi inne;

- Wojewódzkie Urzędy Pracy - 18% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 41% odpowiedzi raczej zgadzam się; 32% odpowiedzi nie mam zdania; 8% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- Regionalne Instytucje Finansujące –17% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 53% odpowiedzi raczej zgadzam się; 16% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne.

Struktura odpowiedzi w podziale na typ pracowników i typ urzędów wygląda następująco:

- KZ UW – 16% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 46% odpowiedzi raczej zgadzam się; 14% odpowiedzi nie mam zdania; 16% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 6% odpowiedzi inne;

- KZ UM – 14% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 47% odpowiedzi raczej zgadzam się; 21% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 6% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 2% odpowiedzi inne;

- KZ WUP – 17% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 50% odpowiedzi raczej zgadzam się; 29% odpowiedzi nie mam zdania; 2% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi inne;

- KZ RIF – 12% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 53% odpowiedzi raczej zgadzam się; 17% odpowiedzi nie mam zdania; 12% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- PM UW – 16% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 46% odpowiedzi raczej zgadzam się; 28% odpowiedzi nie mam zdania; 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 2% odpowiedzi inne;

- PM UM – 14% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 41% odpowiedzi raczej zgadzam się; 30% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 3% odpowiedzi inne;

- PM WUP – 18% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 33% odpowiedzi raczej zgadzam się; 35% odpowiedzi nie mam zdania; 14% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- PM RIF - 21% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 53% odpowiedzi raczej zgadzam się; 16% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się.

Pytanie 2 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło dodatnio na zmianę jakości kadry w nim zatrudnionej

44% ankietowanych wskazało, że zdecydowanie zgadza się z twierdzeniem, że wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na zmiany w administracji publicznej, 45% badanych raczej zgadza się, 7% nie ma zdania, 4% raczej nie zgadza się; 1% zdecydowanie się nie zgadza.

Odpowiedzi kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych kształtują się w następujący sposób:

- Kadra zarządzająca – 48% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 45% odpowiedzi raczej zgadzam się, 3% odpowiedzi nie mam zdania, 3% odpowiedzi raczej nie zgadzam się, 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- Pracownicy merytoryczni - 40% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 45% odpowiedzi raczej zgadzam się, 10% odpowiedzi nie mam zdania, 5% odpowiedzi raczej nie zgadzam się.

Struktura odpowiedzi w podziale na poszczególne typy urzędów wygląda następująco:

- Urzędy Wojewódzkie –61% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 34% odpowiedzi raczej zgadzam się; 3% odpowiedzi nie mam zdania; 2% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- Urzędy Marszałkowskie –41% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 44% odpowiedzi raczej zgadzam się; 8% odpowiedzi nie mam zdania; 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Wojewódzkie Urzędy Pracy - 38% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 48% odpowiedzi raczej zgadzam się; 10% odpowiedzi nie mam zdania; 4% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- Regionalne Instytucje Finansujące –14% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 75% odpowiedzi raczej zgadzam się; 5% odpowiedzi nie mam zdania; 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się.

Struktura odpowiedzi w podziale na typ pracowników i typ urzędów wygląda następująco:

- KZ UW – 60% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 38% odpowiedzi raczej zgadzam się; 2% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- KZ UM – 52% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 39% odpowiedzi raczej zgadzam się; 3% odpowiedzi nie mam zdania; 4% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- KZ WUP – 39% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 52% odpowiedzi raczej zgadzam się; 4% odpowiedzi nie mam zdania; 5% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- KZ RIF – 12% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 76% odpowiedzi raczej zgadzam się; 12% odpowiedzi nie mam zdania;

- PM UW – 62% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 29% odpowiedzi raczej zgadzam się; 7% odpowiedzi nie mam zdania; 2% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- PM UM – 34% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 48% odpowiedzi raczej zgadzam się; 11% odpowiedzi nie mam zdania; 7% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- PM WUP – 36% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 46% odpowiedzi raczej zgadzam się; 15% odpowiedzi nie mam zdania; 3% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- PM RIF - 16% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 74% odpowiedzi raczej zgadzam się; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się.

Pytanie 3 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na rozpowszechnienie zasady partnerstwa wśród instytucji współpracujących z urzędem, ale nie związanych bezpośrednio z wdrażaniem ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich

16% ankietowanych wskazało, że zdecydowanie zgadza się z twierdzeniem, że wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na zmiany w administracji publicznej,

46% badanych raczej zgadza się, 27% nie ma zdania, 9% raczej nie zgadza się; 1% zdecydowanie się nie zgadza; 1% udzieliło komentarza.

Odpowiedzi kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych kształtują się w następujący sposób:

- Kadra zarządzająca – 15% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 51% odpowiedzi raczej zgadzam się, 24% odpowiedzi nie mam zdania, 8% odpowiedzi raczej nie zgadzam się, 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- Pracownicy merytoryczni - 17% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 42% odpowiedzi raczej zgadzam się, 30% odpowiedzi nie mam zdania, 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się.

Struktura odpowiedzi w podziale na poszczególne typy urzędów wygląda następująco:

- Urzędy Wojewódzkie –19% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 39% odpowiedzi raczej zgadzam się; 30% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Urzędy Marszałkowskie –14% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 49% odpowiedzi raczej zgadzam się; 25% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- Wojewódzkie Urzędy Pracy - 17% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 45% odpowiedzi raczej zgadzam się; 29% odpowiedzi nie mam zdania; 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi nie mam zdania;

- Regionalne Instytucje Finansujące –17% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 61% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 3% odpowiedzi raczej nie zgadzam się.

Struktura odpowiedzi w podziale na typ pracowników i typ urzędów wygląda następująco:

- KZ UW – 17% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 41% odpowiedzi raczej zgadzam się; 29% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- KZ UM – 14% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 57% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- KZ WUP – 15% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 50% odpowiedzi raczej zgadzam się; 26% odpowiedzi nie mam zdania; 5% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 2% odpowiedzi inne;

- KZ RIF – 12% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 70% odpowiedzi raczej zgadzam się; 18% odpowiedzi nie mam zdania;

- PM UW – 20% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 38% odpowiedzi raczej zgadzam się; 31% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- PM UM – 14% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 43% odpowiedzi raczej zgadzam się; 30% odpowiedzi nie mam zdania; 12% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM WUP – 20% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 41% odpowiedzi raczej zgadzam się; 32% odpowiedzi nie mam zdania; 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM RIF - 21% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 53% odpowiedzi raczej zgadzam się; 21% odpowiedzi nie mam zdania; 5% odpowiedzi raczej nie zgadzam się.

Pytanie 4 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur monitoringu przy realizacji programów lub zadań w urzędzie, nie związanych ze ZPORR lub z innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich

24% ankietowanych wskazało, że zdecydowanie zgadza się z twierdzeniem, że wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na zmiany w administracji publicznej, 49% badanych raczej zgadza się, 17% nie ma zdania, 9% raczej nie zgadza się; 1% zdecydowanie się nie zgadza;

Odpowiedzi kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych kształtują się w następujący sposób:

- Kadra zarządzająca – 28% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 51% odpowiedzi raczej zgadzam się, 11% odpowiedzi nie mam zdania, 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się, 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Pracownicy merytoryczni - 22% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 48% odpowiedzi raczej zgadzam się, 21% odpowiedzi nie mam zdania, 8% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się.

Struktura odpowiedzi w podziale na poszczególne typy urzędów wygląda następująco:

- Urzędy Wojewódzkie –31% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 39% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Urzędy Marszałkowskie –18% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 54% odpowiedzi raczej zgadzam się; 16% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Wojewódzkie Urzędy Pracy - 28% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 51% odpowiedzi raczej zgadzam się; 17% odpowiedzi nie mam zdania; 4% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- Regionalne Instytucje Finansujące – 22% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 56% odpowiedzi raczej zgadzam się; 5% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 6% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się.

Struktura odpowiedzi w podziale na typ pracowników i typ urzędów wygląda następująco:

- KZ UW – 35% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 43% odpowiedzi raczej zgadzam się; 13% odpowiedzi nie mam zdania; 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- KZ UM – 21% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 56% odpowiedzi raczej zgadzam się; 10% odpowiedzi nie mam zdania; 12% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- KZ WUP – 28% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 54% odpowiedzi raczej zgadzam się; 13% odpowiedzi nie mam zdania; 5% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- KZ RIF – 23% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 53% odpowiedzi raczej zgadzam się; 6% odpowiedzi nie mam zdania; 12% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 6% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM UW – 26% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 36% odpowiedzi raczej zgadzam się; 26% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM UM – 16% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 53% odpowiedzi raczej zgadzam się; 20% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM WUP – 27% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 49% odpowiedzi raczej zgadzam się; 21% odpowiedzi nie mam zdania; 3% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- PM RIF - 21% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 58% odpowiedzi raczej zgadzam się; 5% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 5% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się.

Pytanie 5 Wdrażanie przez urząd ZPORR skutkowało powstaniem procedur (lub ich ulepszeniem) ewaluacji przy realizacji programów lub zadań w urzędzie nie związanych ze ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich

23% ankietowanych wskazało, że zdecydowanie zgadza się z twierdzeniem, że wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na zmiany w administracji publicznej, 45% badanych raczej zgadza się, 20% nie ma zdania, 10% raczej nie zgadza się; 1% zdecydowanie się nie zgadza; 1% udzieliło komentarza.

Odpowiedzi kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych kształtują się w następujący sposób:

- Kadra zarządzająca – 25% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 45% odpowiedzi raczej zgadzam się, 17% odpowiedzi nie mam zdania, 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się, 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- Pracownicy merytoryczni - 21% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 45% odpowiedzi raczej zgadzam się, 24% odpowiedzi nie mam zdania, 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się.

Struktura odpowiedzi w podziale na poszczególne typy urzędów wygląda następująco:

- Urzędy Wojewódzkie –28% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 33% odpowiedzi raczej zgadzam się; 23% odpowiedzi nie mam zdania; 15% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Urzędy Marszałkowskie –19% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 49% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- Wojewódzkie Urzędy Pracy - 25% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 51% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi nie mam zdania;

- Regionalne Instytucje Finansujące –17% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 61% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 3% odpowiedzi raczej nie zgadzam się.

Struktura odpowiedzi w podziale na typ pracowników i typ urzędów wygląda następująco:

- KZ UW – 32% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 38% odpowiedzi raczej zgadzam się; 14% odpowiedzi nie mam zdania; 16% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- KZ UM – 21% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 46% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 13% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- KZ WUP – 24% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 48% odpowiedzi raczej zgadzam się; 20% odpowiedzi nie mam zdania; 4% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 2% odpowiedzi inne;

- KZ RIF – 23% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 53% odpowiedzi raczej zgadzam się; 6% odpowiedzi nie mam zdania; 12% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 6% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM UW – 23% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 28% odpowiedzi raczej zgadzam się; 33% odpowiedzi nie mam zdania; 15% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- PM UM – 18% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 51% odpowiedzi raczej zgadzam się; 20% odpowiedzi nie mam zdania; 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- PM WUP – 26% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 53% odpowiedzi raczej zgadzam się; 20% odpowiedzi nie mam zdania; 1% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- PM RIF - 16% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 42% odpowiedzi raczej zgadzam się; 26% odpowiedzi nie mam zdania; 16% odpowiedzi raczej nie zgadzam się.

Pytanie 6 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur rozliczania programów lub zadań realizowanych w urzędzie, nie związanych ze ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich

26% ankietowanych wskazało, że zdecydowanie zgadza się z twierdzeniem, że wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na zmiany w administracji publicznej, 49% badanych raczej zgadza się, 16% nie ma zdania, 8% raczej nie zgadza się; 1% zdecydowanie się nie zgadza.

Odpowiedzi kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych kształtują się w następujący sposób:

- Kadra zarządzająca – 29% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 50% odpowiedzi raczej zgadzam się, 11% odpowiedzi nie mam zdania, 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się, 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Pracownicy merytoryczni - 23% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 49% odpowiedzi raczej zgadzam się, 20% odpowiedzi nie mam zdania, 7% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne.

Struktura odpowiedzi w podziale na poszczególne typy urzędów wygląda następująco:

- Urzędy Wojewódzkie –33% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 37% odpowiedzi raczej zgadzam się; 18% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Urzędy Marszałkowskie –22% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 55% odpowiedzi raczej zgadzam się; 15% odpowiedzi nie mam zdania; 8% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- Wojewódzkie Urzędy Pracy - 23% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 56% odpowiedzi raczej zgadzam się; 17% odpowiedzi nie mam zdania; 3% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi nie mam zdania;

- Regionalne Instytucje Finansujące –28% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 44% odpowiedzi raczej zgadzam się; 11% odpowiedzi nie mam zdania; 14% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 3% odpowiedzi inne.

Struktura odpowiedzi w podziale na typ pracowników i typ urzędów wygląda następująco:

- KZ UW – 40% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 33% odpowiedzi raczej zgadzam się; 14% odpowiedzi nie mam zdania; 13% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- KZ UM – 29% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 54% odpowiedzi raczej zgadzam się; 8% odpowiedzi nie mam zdania; 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- KZ WUP – 22% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 61% odpowiedzi raczej zgadzam się; 13% odpowiedzi nie mam zdania; 4% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- KZ RIF – 18% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 53% odpowiedzi raczej zgadzam się; 6% odpowiedzi nie mam zdania; 17% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 6% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM UW – 26% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 41% odpowiedzi raczej zgadzam się; 21% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM UM – 18% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 55% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 7% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM WUP – 23% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 52% odpowiedzi raczej zgadzam się; 21% odpowiedzi nie mam zdania; 33% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne;

- PM RIF - 37% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 37% odpowiedzi raczej zgadzam się; 16% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się.

Pytanie 7 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur kontroli przy realizacji programów lub zadań w urzędzie, nie związanych ze ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich

26% ankietowanych wskazało, że zdecydowanie zgadza się z twierdzeniem, że wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na zmiany w administracji publicznej, 48% badanych raczej zgadza się, 17% nie ma zdania, 7% raczej nie zgadza się; 2% zdecydowanie się nie zgadza; 1% respondentów udzieliło komentarza.

Odpowiedzi kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych kształtują się w następujący sposób:

- Kadra zarządzająca – 27% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 50% odpowiedzi raczej zgadzam się, 13% odpowiedzi nie mam zdania, 7% odpowiedzi raczej nie zgadzam się, 3% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Pracownicy merytoryczni - 25% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 46% odpowiedzi raczej zgadzam się, 21% odpowiedzi nie mam zdania, 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1% odpowiedzi inne.

Struktura odpowiedzi w podziale na poszczególne typy urzędów wygląda następująco:

- Urzędy Wojewódzkie –32% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 42% odpowiedzi raczej zgadzam się; 16% odpowiedzi nie mam zdania; 8% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Urzędy Marszałkowskie –24% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 48% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 7% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Wojewódzkie Urzędy Pracy - 21% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 55% odpowiedzi raczej zgadzam się; 21% odpowiedzi nie mam zdania; 1% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi nie mam zdania; 1% odpowiedzi inne;

- Regionalne Instytucje Finansujące –31% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 44% odpowiedzi raczej zgadzam się; 5% odpowiedzi nie mam zdania; 17% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 3% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się.

Struktura odpowiedzi w podziale na typ pracowników i typ urzędów wygląda następująco:

- KZ UW – 36% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 41% odpowiedzi raczej zgadzam się; 11% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- KZ UM – 26% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 50% odpowiedzi raczej zgadzam się; 14% odpowiedzi nie mam zdania; 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 4% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- KZ WUP – 18% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 61% odpowiedzi raczej zgadzam się; 15% odpowiedzi nie mam zdania; 4% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- KZ RIF – 23% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 41% odpowiedzi raczej zgadzam się; 12% odpowiedzi nie mam zdania; 18% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 6% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM UW – 28% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 43% odpowiedzi raczej zgadzam się; 21% odpowiedzi nie mam zdania; 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM UM – 23% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 46% odpowiedzi raczej zgadzam się; 22% odpowiedzi nie mam zdania; 8% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM WUP – 23% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 50% odpowiedzi raczej zgadzam się; 26% odpowiedzi nie mam zdania; 1% odpowiedzi inne;

- PM RIF - 37% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 47% odpowiedzi raczej zgadzam się; 16% odpowiedzi raczej nie zgadzam się.

Pytanie 8 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur przy ocenie projektów, nie związanych ze ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich

26% ankietowanych wskazało, że zdecydowanie zgadza się z twierdzeniem, że wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na zmiany w administracji publicznej, 44% badanych raczej zgadza się, 22% nie ma zdania, 7% raczej nie zgadza się; 1% zdecydowanie się nie zgadza.

Odpowiedzi kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych kształtują się w następujący sposób:

- Kadra zarządzająca – 28% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 48% odpowiedzi raczej zgadzam się, 14% odpowiedzi nie mam zdania, 8% odpowiedzi raczej nie zgadzam się, 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Pracownicy merytoryczni - 24% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 41% odpowiedzi raczej zgadzam się, 28% odpowiedzi nie mam zdania, 7% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

Struktura odpowiedzi w podziale na poszczególne typy urzędów wygląda następująco:

- Urzędy Wojewódzkie –26% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 40% odpowiedzi raczej zgadzam się; 24% odpowiedzi nie mam zdania; 7% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 3% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Urzędy Marszałkowskie –21% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 47% odpowiedzi raczej zgadzam się; 22% odpowiedzi nie mam zdania; 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Wojewódzkie Urzędy Pracy - 31% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 43% odpowiedzi raczej zgadzam się; 22% odpowiedzi nie mam zdania; 4% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- Regionalne Instytucje Finansujące –28% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 44% odpowiedzi raczej zgadzam się; 11% odpowiedzi nie mam zdania; 14% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 3% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się.

Struktura odpowiedzi w podziale na typ pracowników i typ urzędu wygląda następująco:

- KZ UW – 32% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 41% odpowiedzi raczej zgadzam się; 16% odpowiedzi nie mam zdania; 8% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 3% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- KZ UM – 26% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 50% odpowiedzi raczej zgadzam się; 14% odpowiedzi nie mam zdania; 7% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 3% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- KZ WUP – 28% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 54% odpowiedzi raczej zgadzam się; 11% odpowiedzi nie mam zdania; 7% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- KZ RIF – 23% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 41% odpowiedzi raczej zgadzam się; 12% odpowiedzi nie mam zdania; 18% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 6% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM UW – 20% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 39% odpowiedzi raczej zgadzam się; 33% odpowiedzi nie mam zdania; 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM UM – 18% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 44% odpowiedzi raczej zgadzam się; 28% odpowiedzi nie mam zdania; 10% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- PM WUP – 33% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 35% odpowiedzi raczej zgadzam się; 30% odpowiedzi nie mam zdania; 2% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- PM RIF - 32% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 47% odpowiedzi raczej zgadzam się; 10% odpowiedzi nie mam zdania; 11% odpowiedzi raczej nie zgadzam się.

Pytanie 9 Zmiany, które zaszły w urzędzie w efekcie wdrażania ZPORR mają szansę utrzymać się w urzędzie w dłuższej perspektywie czasowej tzn. dłużej niż 10 lat

20% ankietowanych wskazało, że zdecydowanie zgadza się z twierdzeniem, że wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na zmiany w administracji publicznej, 48% badanych raczej zgadza się, 19% nie ma zdania, 8% raczej nie zgadza się; 2% zdecydowanie się nie zgadza; 3% badanych udzieliło komentarza.

Odpowiedzi kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych kształtują się w następujący sposób:

- Kadra zarządzająca – 22% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 49% odpowiedzi raczej zgadzam się, 16% odpowiedzi nie mam zdania, 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się, 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 3% odpowiedzi inne;

- Pracownicy merytoryczni - 19% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się, 48% odpowiedzi raczej zgadzam się, 22% odpowiedzi nie mam zdania, 7% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 2% odpowiedzi inne.

Struktura odpowiedzi w podziale na poszczególne typy urzędów wygląda następująco:

- Urzędy Wojewódzkie –16% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 43% odpowiedzi raczej zgadzam się; 18% odpowiedzi nie mam zdania; 12% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 5% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 6% odpowiedzi inne;

- Urzędy Marszałkowskie –26% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 47% odpowiedzi raczej zgadzam się; 19% odpowiedzi nie mam zdania; 7% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- Wojewódzkie Urzędy Pracy - 18% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 56% odpowiedzi raczej zgadzam się; 17% odpowiedzi nie mam zdania; 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 2% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 1 % odpowiedzi inne;

- Regionalne Instytucje Finansujące –14% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 47% odpowiedzi raczej zgadzam się; 28% odpowiedzi nie mam zdania; 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 5% odpowiedzi inne.

Struktura odpowiedzi w podziale na typ pracowników i typ urzędów wygląda następująco:

- KZ UW – 16% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 46% odpowiedzi raczej zgadzam się; 16% odpowiedzi nie mam zdania; 12% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 5% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 5% odpowiedzi inne;

- KZ UM – 27% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 50% odpowiedzi raczej zgadzam się; 14% odpowiedzi nie mam zdania; 9% odpowiedzi raczej nie zgadzam się;

- KZ WUP – 24% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 48% odpowiedzi raczej zgadzam się; 17% odpowiedzi nie mam zdania; 7% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 4% odpowiedzi inne;

- KZ RIF – 12% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 59% odpowiedzi raczej zgadzam się; 17% odpowiedzi nie mam zdania; 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 6% odpowiedzi inne;

- PM UW – 16% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 39% odpowiedzi raczej zgadzam się; 21% odpowiedzi nie mam zdania; 12% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 5% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się; 7% odpowiedzi inne;

- PM UM – 25% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 45% odpowiedzi raczej zgadzam się; 23% odpowiedzi nie mam zdania; 6% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 1% odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się;

- PM WUP – 14% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 62% odpowiedzi raczej zgadzam się; 17% odpowiedzi nie mam zdania; 4% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 3% odpowiedzi inne;

- PM RIF - 16% odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się; 37% odpowiedzi raczej zgadzam się; 37% odpowiedzi nie mam zdania; 5% odpowiedzi raczej nie zgadzam się; 5% odpowiedzi inne.

ANALIZA KOMENTARZY

Ankietowani udzielili stosunkowo mało komentarzy – w sumie – 30, co stanowi niemal 7% ogółu ankietowanych. W pytaniu 1 komentarzy udzieliło 11 osób, co stanowi 2% ogółu ankietowanych. Komentarze głównie odnosiły się do tego, iż społeczeństwo nie miało świadomości, jaki urząd jest odpowiedzialny za wdrażanie ZPORR, więc trudno tu mówić o pozytywnym bądź negatywnym wpływie ZPORR na postrzeganie urzędu. Jeden z ankietowanych wskazał także, że wykorzystanie funduszy unijnych nie jest kojarzone ze sprawnością pracy urzędników. Dość zaskakujący był komentarz mówiący wręcz o trudnościach w zdobyciu i utrzymaniu pozytywnego wizerunku urzędu z powodu konfliktu czy też rywalizacji między Urzędem Marszałkowskim a Urzędem Wojewódzkim, albo szerzej – między administracją samorządową i administracją rządową.

W pytaniu drugim został udzielony jeden komentarz wskazujący na dużą rotację kadry w urzędzie.

W pytaniu 3 pojawiły się dwa komentarze mówiące, o tym, że ZPORR jako program scentralizowany w sposób znikomy stosował zasadę partnerstwa oraz że dopiero w perspektywie finansowej 2007-2013 perspektywa partnerstwa był bardziej rozpowszechniona.

W tym pytaniu 5 pojawiły się 3 komentarze mówiące o tym, że ewaluacja dopiero raczkowała w czasach ZPORR, ale mimo wszystko nastąpiło zrozumienie potrzeby ewaluacji projektów i programów.

W pytaniu 6 i 7 był jeden komentarz, jednakże nie dotyczył bezpośrednio pytań, dlatego nie został poddany analizie.

W pytaniu 9, podobnie jak w pytaniu 1, było 11 komentarzy. Komentarze głównie wskazywały na to, że zmiany mają szansę się utrzymać, o ile doświadczona kadra nie odejdzie z urzędu, bądź o ile urząd w kolejnych perspektywach finansowych będzie zaangażowany we wdrażanie funduszy. Były też komentarze mówiące, iż dużo osób zajmujących się ZPORR odeszło z urzędu. To pytanie wywołało najwięcej komentarzy ze strony kadry w Urzędach Wojewódzkich. Jest to całkowicie zrozumiałe, ponieważ w perspektywie finansowej 2007-2013 rola tych instytucji we wdrażaniu funduszy została zmarginalizowana (Urzędy Wojewódzkie pełniły funkcję Instytucji Pośredniczących w Certyfikacji).

PODSUMOWANIE

Badanie ankietowe pokazało, że ZPORR w pozytywny sposób wpłynął na zmiany w administracji publicznej. Na plus zmienił się wizerunek urzędu, procedury w urzędzie, a także kwalifikacje pracowników. Mało tego, zmiany, jakie zaszły w urzędzie dzięki temu, że poprzez urząd był wdrażany ZPORR, mają szansę utrzymać się w urzędzie w dłuższej (tj. dziesięcioletniej) perspektywie czasowej.

Zgodnie z raportem końcowym z realizacji ZPORR, ogółem przy wdrażaniu ZPORR zatrudnionych było 1604 osoby (należy wrócić uwagę, że jest to liczba osób a nie etatów) - ponad 2,6 krotnie niż przewidywano.

Ankieta była wysyłana do badanych w październiku 2012 r., a więc w okresie, gdy osoby zajmujące się niegdyś ZPORR, wykonywały już w większości zadania związane z perspektywą finansową 2007-2013. Okres kwalifikowalności, a więc okres, do którego można było podpisać umowy o dofinansowanie zakończył się w czerwcu 2009 r. Dokumenty zamknięcia Polska przekazała Komisji Europejskiej w dniu 30 września 2010 r. KE przekazała płatność końcową dla EFS w dniu 21.12.2011, a dla EFRR w dniu 25.06.2012., niemniej jednak procedury związane z kontrolą trwałości nie zakończyły się ostatecznie na moment wysyłania ankiety i w każdym z urzędów, do których wysyłana była ankieta pracowały jeszcze osoby, które zajmowały się wdrażaniem ZPORR, chociaż zadania związane ze ZPORR mogły stanowić znikomą część ogółu ich zadań. Niemniej jednak, zporowcy”, którzy nie odeszli z urzędów, swoje doświadczenie wykorzystywali również w zdaniach związanych z funduszami unijnymi (w perspektywie finansowej 2007-2013 Urzędy Wojewódzkie pełniły rolę Instytucji Pośredniczących w Certyfikacji dla Regionalnych Programów Operacyjnych, Urzędy Marszałkowskie pełnią rolę Instytucji Zarządzających Regionalnymi Programami Operacyjnymi, Wojewódzkie Urzędy Pracy pełnią rolę Instytucji Wdrażających Program Operacyjny Kapitał Ludzki, natomiast części Regionalnym Instytucjom Finansującym powierzono rolę Instytucji Wdrażających dla działań dla przedsiębiorców w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych oraz Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka), dlatego też można było liczyć na dość duży odzew.

Dziwić może tak duża liczba odpowiedzi kadry zarządzającej w stosunku do odpowiedzi pracowników merytorycznych. Może to oznaczać, że np. kadra zarządzająca chętniej wypełniała ankietę, albo, że ZPORR był tzw. kuźnią kadr. Bardziej prawdopodobna wydaje się ta druga ewentualność. W momencie akcesji z Unią Europejską w Polsce nie było zbyt wielu specjalistów z dziedziny funduszy unijnych. Kadra, która zajmowała się ówczesnie funduszami, to przede wszystkim ludzie młodzi, nierzadko zaraz po studiach, którzy szybko

awansowali. Wiele z tych osób w kolejnej perspektywie finansowej zajmowała kierownicze stanowiska z racji nabytego już doświadczenia.

Odpowiedzi ogółem

Jeśli przyjąć, że na ogólny wynik badania składają się sumy odpowiedzi ze wszystkich pytań, z badania wynika, że ZPORR w pozytywny sposób wpłynął na zmiany w administracji publicznej. Aż 46% ankietowanych wskazało, że raczej zgadza się z twierdzeniem, że wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na zmiany w administracji publicznej, 25% badanych zdecydowanie zgadza się, 19% nie ma zdania, 8% raczej nie zgadza się i zaledwie 1% zdecydowanie się nie zgadza. 1% badanych pokusiło się o komentarz, przy czym najwięcej komentarzy pojawiło się przy pytaniu 1 i pytaniu 9 – 11 komentarzy. Reasumując, można przyjąć, że 71% badanych twierdzi, że ZPORR pozytywnie wpłynął na zmiany w administracji publicznej (suma odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się i raczej zgadzam się); 19% wskazuje na wpływ neutralny (nie mam zdania), a 9% na wpływ negatywny (suma odpowiedzi raczej nie zgadzam się i zdecydowanie nie zgadzam się).

Odpowiedzi na poszczególne pytania

Analizując odpowiedzi ogółem na poszczególne pytania można stwierdzić, że w większości przypadków wyniki nie odbiegają od siebie znacząco. Wyjątkiem jest tu pytanie 2. Na to pytanie, dotyczące zmiany jakości kadry w urzędzie, odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się udzieliło aż 44% czyli 196 badanych. W pytaniu 2, w porównaniu z innymi pytaniami, jest najmniej odpowiedzi raczej nie zgadzam się - 4% (19 ankietowanych) oraz nie mam zdania – 7% (31 ankietowanych). Najwięcej różnic występuje w odpowiedzi nie mam zdania – od 7 do 27% (31-122 ankietowanych), przy czym najwięcej odpowiedzi nie mam zdania zostało udzielonych na pytanie 1 dotyczące wpływu ZPORR na postrzeganie urzędu przez społeczeństwo oraz pytanie 3 dotyczące wpływu ZPORR na rozpowszechnienie zasady partnerstwa – odpowiednio 26% (116 osób) i 27% (122 osoby). W pozostałych przypadkach (z wyjątkiem pytania 1, 2 i 3) odpowiedzi nie mam zdania pozostają w przedziale od 17% (74) do 22% (98).

Odpowiedzi raczej zgadzam się w przypadku poszczególnych pytań pozostają na podobnym poziomie – od 44% (197) do 49% (222). Podobnie jest w przypadku odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się – od 1% (3) do 2% (9). Komentarze poddane zostały osobnej analizie. Ciekawym przypadkiem są też pytania 6 i 7. Na oba pytania, dotyczące stosowania procedur rozliczania projektów i kontroli, zostały udzielone niemalże identyczne odpowiedzi.

Odpowiedzi w podziale na kadre zarządzającą i pracowników merytorycznych

Analizując odpowiedzi ogółem (suma odpowiedzi z wszystkich pytań) kadry zarządzającej i pracowników merytorycznych widać wyraźnie, że odpowiedzi praktycznie nie różnią się od siebie, z wyjątkiem odpowiedzi nie mam zdania. Kadra zarządzająca udzieliła

zdecydowanie mniej takich odpowiedzi, co jest całkowicie zrozumiałe, gdyż pracownicy merytoryczni będący specjalistami w danej dziedzinie, mogą nie wiedzieć, jaki wpływ ZPORR miał na dziedzinę, za które nie byli bezpośrednio odpowiedzialni. Kadra zarządzająca ma zdecydowanie szerszy ogląd spraw, stąd mogła udzielić konkretnych odpowiedzi na każde pytanie. Największa rozbieżność jest w pytaniu 8 dotyczącym procedur oceny projektów. 14% (28) KZ udzieliło odpowiedzi nie mam zdania, podczas gdy aż 28% (70) PM udzieliło takiej odpowiedzi.

Odpowiedzi na poszczególne pytania w podziale na typy urzędów

Analizując odpowiedzi na poszczególne pytania w podziale na typy urzędów należy skonstatować, że tu także nie ma wielkich różnic (powyżej 10%) pomiędzy odpowiedziami w poszczególnych urzędach. Istnieją jednakże jednostkowe sytuacje, gdzie takie różnice występują. W pytaniu 1, dotyczącym wpływu ZPORR na postrzeganie urzędu przez społeczeństwo, odpowiedzi nie mam zdania udzieliło 32% (39) badanych z WUP ale 16% (6) badanych z RIF. W pytaniu 2, badającym wpływ ZPORR na zmianę jakości kadry w nim zatrudnionej, widać wyraźne różnice w odpowiedziach zdecydowanie zgadzam się i raczej zgadzam się, ale jeśli się zsumuje te dwie odpowiedzi w ramach poszczególnych urzędów, to różnice praktycznie nie występują (RIF – 89%, UM – 85%, UW - 95% i WUP – 86%). W pytaniu 3, stanowiącym o wpływie ZPORR na rozpowszechnienie zasady partnerstwa, istnieją rozbieżności w odpowiedziach nie mam zdania, co przekłada się na różnice w odpowiedziach zdecydowanie zgadzam się i raczej zgadzam się. Np. w UW jest największy odsetek odpowiedzi nie mam zdania, a co za tym idzie jest najmniejszy odsetek zsumowanych odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się i raczej zgadzam się. W pytaniu 4, dotyczącym stosowania procedur monitoringu, jedynie 2% (3) badanych z WUP udzieliło odpowiedzi raczej nie zgadzam się, podczas gdy w pozostałych urzędach odsetek takich odpowiedzi waha się między 10% a 11%. Podobna sytuacja jest w pytaniu 6, stanowiącym o procedurach rozliczania projektów – ankietowani z WUP udzielili najmniej odpowiedzi raczej nie zgadzam się. W pytaniu 7, dotyczącym procedur kontroli, sytuacja się powtarza – pracownicy WUP udzielili najmniej odpowiedzi raczej nie zgadzam się. Dodatkowo badani z RIF-ów udzielili najmniej odpowiedzi nie mam zdania, ale za to najwięcej odpowiedzi raczej nie zgadzam się. W pytaniu 8, badającym wpływ ZPORR na procedury oceny projektów, tak samo jak w poprzednich pytaniach, badani z WUP udzielili procentowo najmniej odpowiedzi raczej nie zgadzam się. Badani z RIF natomiast, podobnie, jak w pytaniu 7 udzielili najmniej odpowiedzi nie mam zdania, ale za to najwięcej odpowiedzi raczej nie zgadzam się. W pytaniu 9, dotyczącym utrzymania się zmian, jakie zaszły dzięki ZPORR w dłuższej perspektywie czasowej, badani z RIF udzielili procentowo najwięcej odpowiedzi nie mam zdania. Zaskakujące, że aż 5% badanych z UW zdecydowanie nie zgadza się, że zmiany zaistniałe

w efekcie wdrażania ZPORR mają szansę utrzymać się w urzędzie w dłuższej perspektywie czasowej.

Pracownicy RIF udzielili procentowo najwięcej odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się.

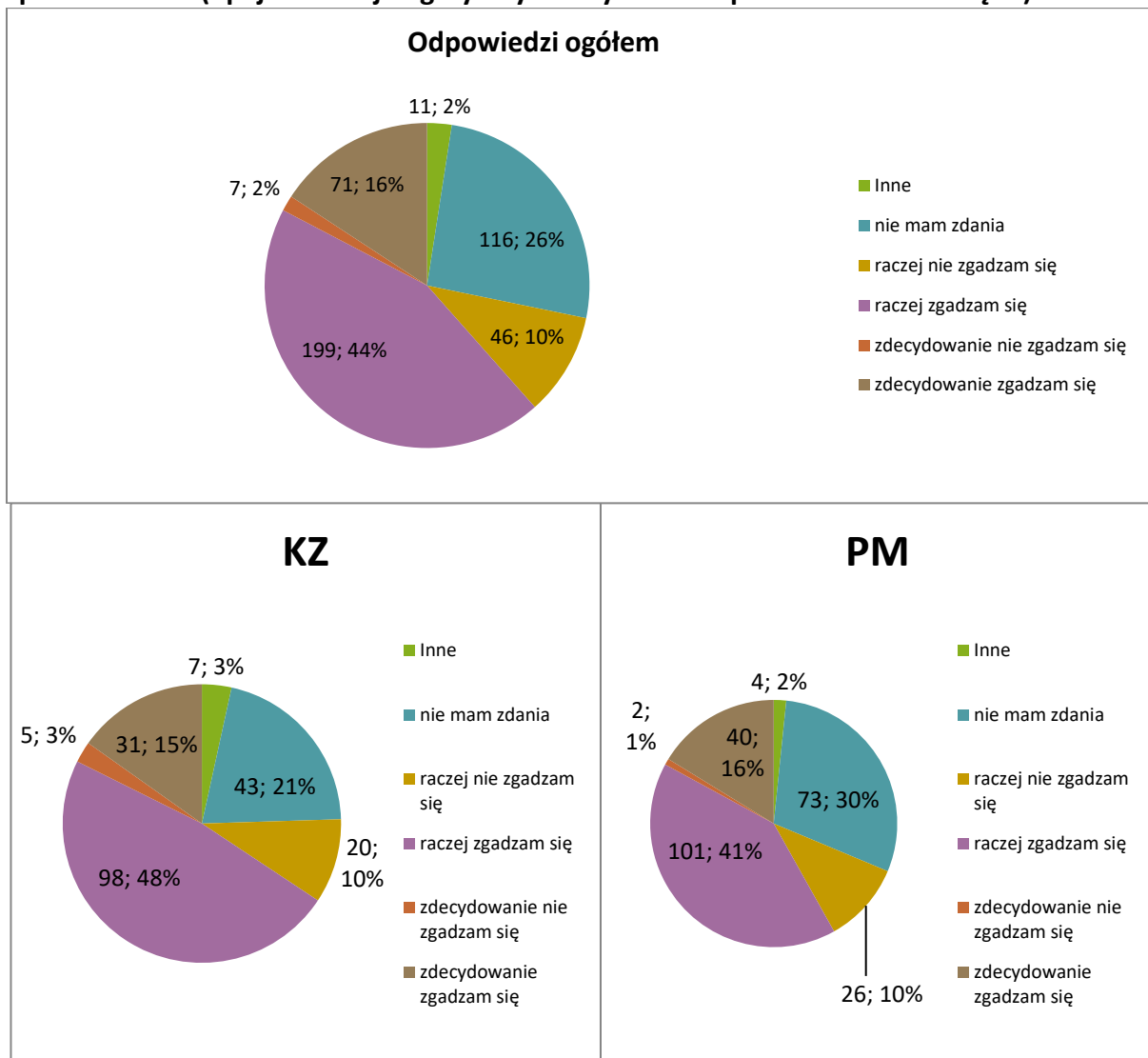
Uogólniając, nie ma znaczących różnic w odpowiedziach pracowników różnych urzędów na poszczególne pytania. Można stwierdzić jedynie, że badani z WUP udzielili procentowo najmniej odpowiedzi raczej nie zgadzam (pyt. 1,4, 5,6, 7, 8).

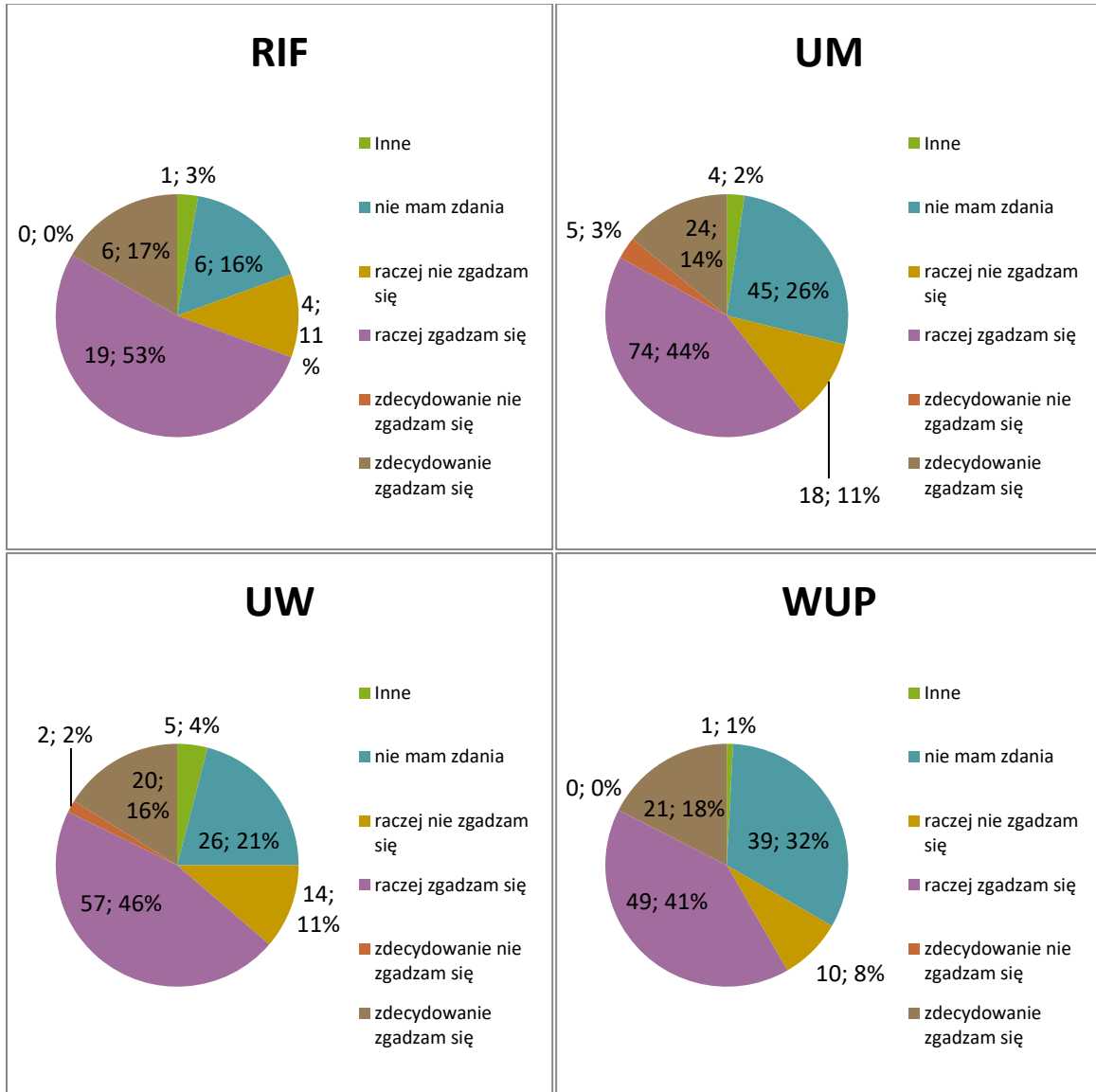
Reasumując, jeśli przyjąć, że suma odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się i raczej zgadzam się oznacza wpływ pozytywny ZPORR na zmiany w administracji publicznej; nie mam zdania – wpływ neutralny; raczej nie zgadzam się i zdecydowanie nie zgadzam się – wpływ negatywny, to odpowiedzi na poszczególne pytania przedstawiają się następująco (odpowiedzi nie zawsze sumują się do 100%, ze względu na to, że komentarze nie są uwzględniane w odpowiedzi):

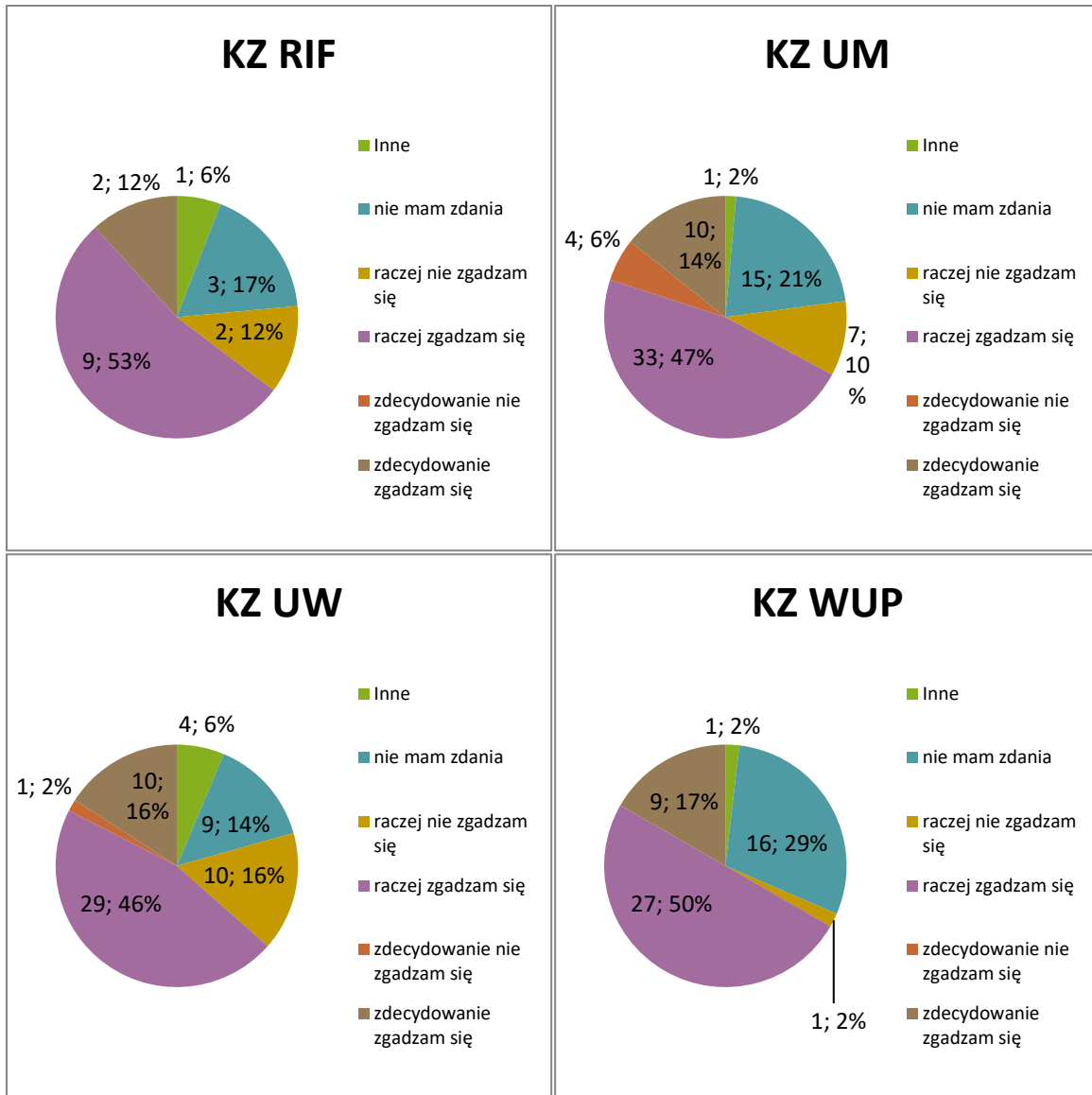
Tabela O. Wpływ ZPORR na zmiany w działalności administracji publicznej - odpowiedzi na poszczególne pytania

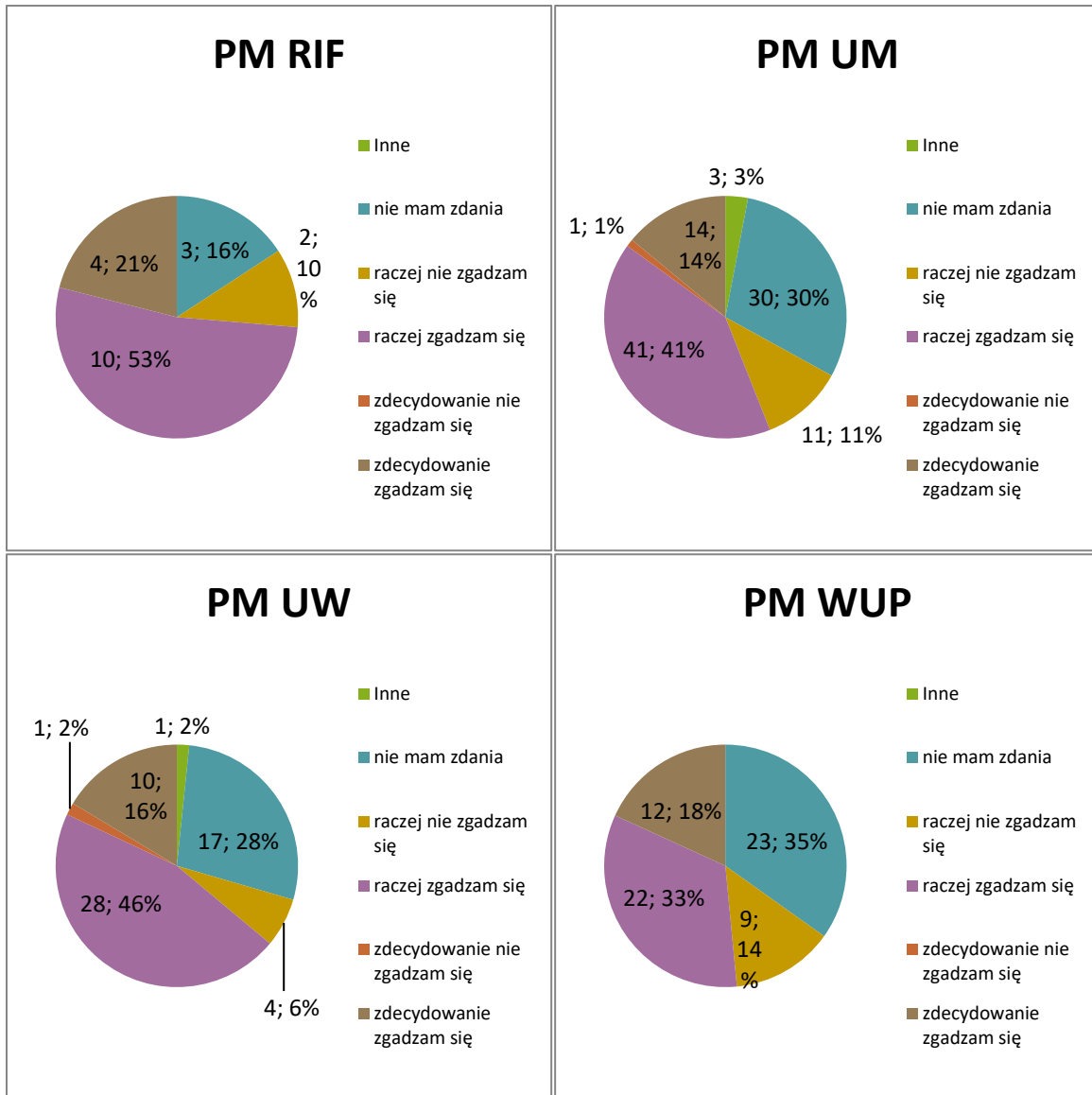
	Wpływ pozytywny	Wpływ neutralny	Wpływ negatywny
Pyt.1	71%	26%	12%
Pyt. 2	89%	7%	4%
Pyt. 3	62%	27%	10%
Pyt. 4	73%	17%	10%
Pyt. 5	68%	20%	11%
Pyt. 6	75%	16%	9%
Pyt. 7	74%	17%	9%
Pyt. 8	70%	22%	8%
Pyt. 9	68%	19%	10%

Pyt 1 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na postrzeganie urzędu przez społeczeństwo (np. jest mniej negatywnych artykułów w prasie na temat urzędu)

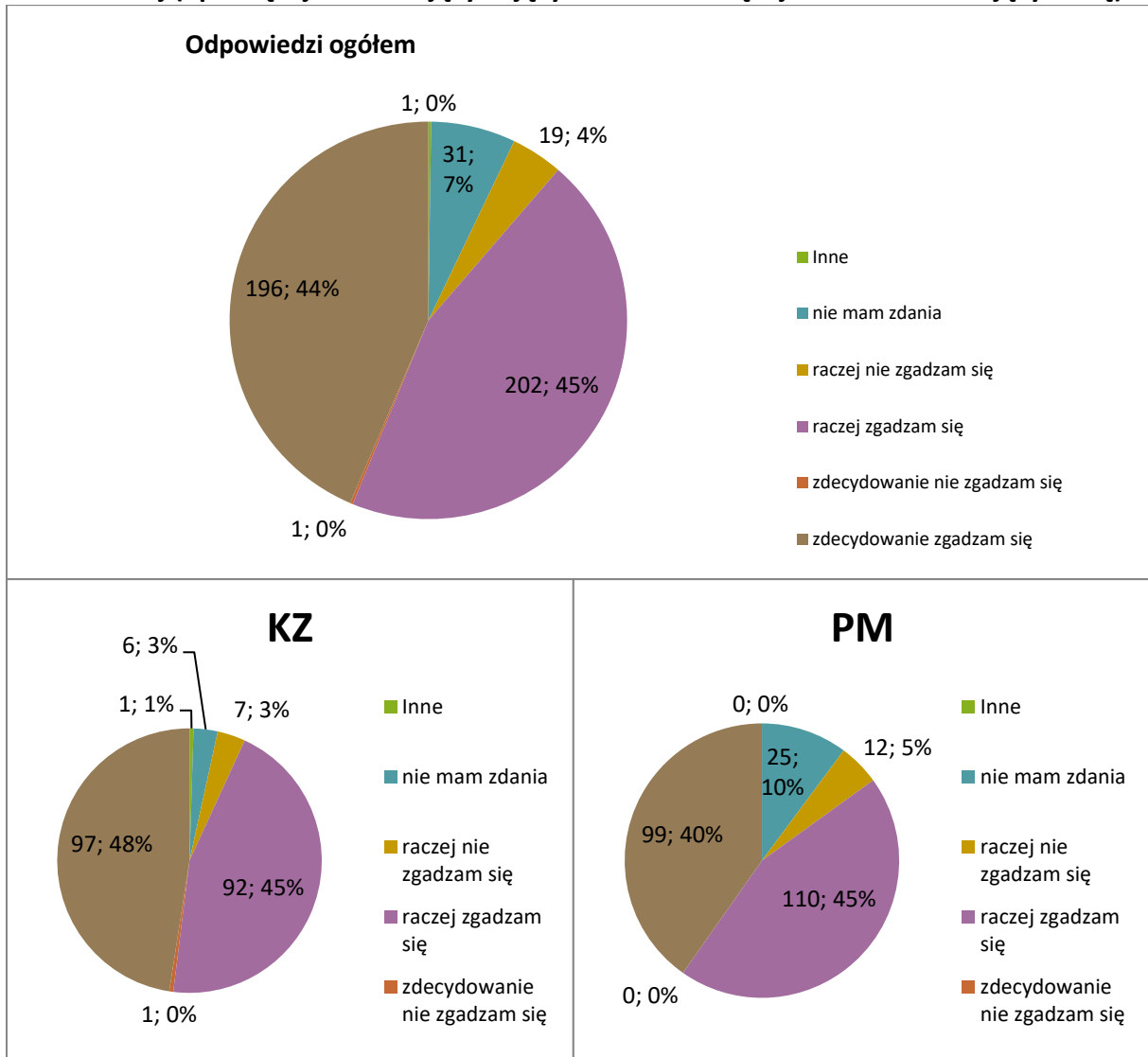

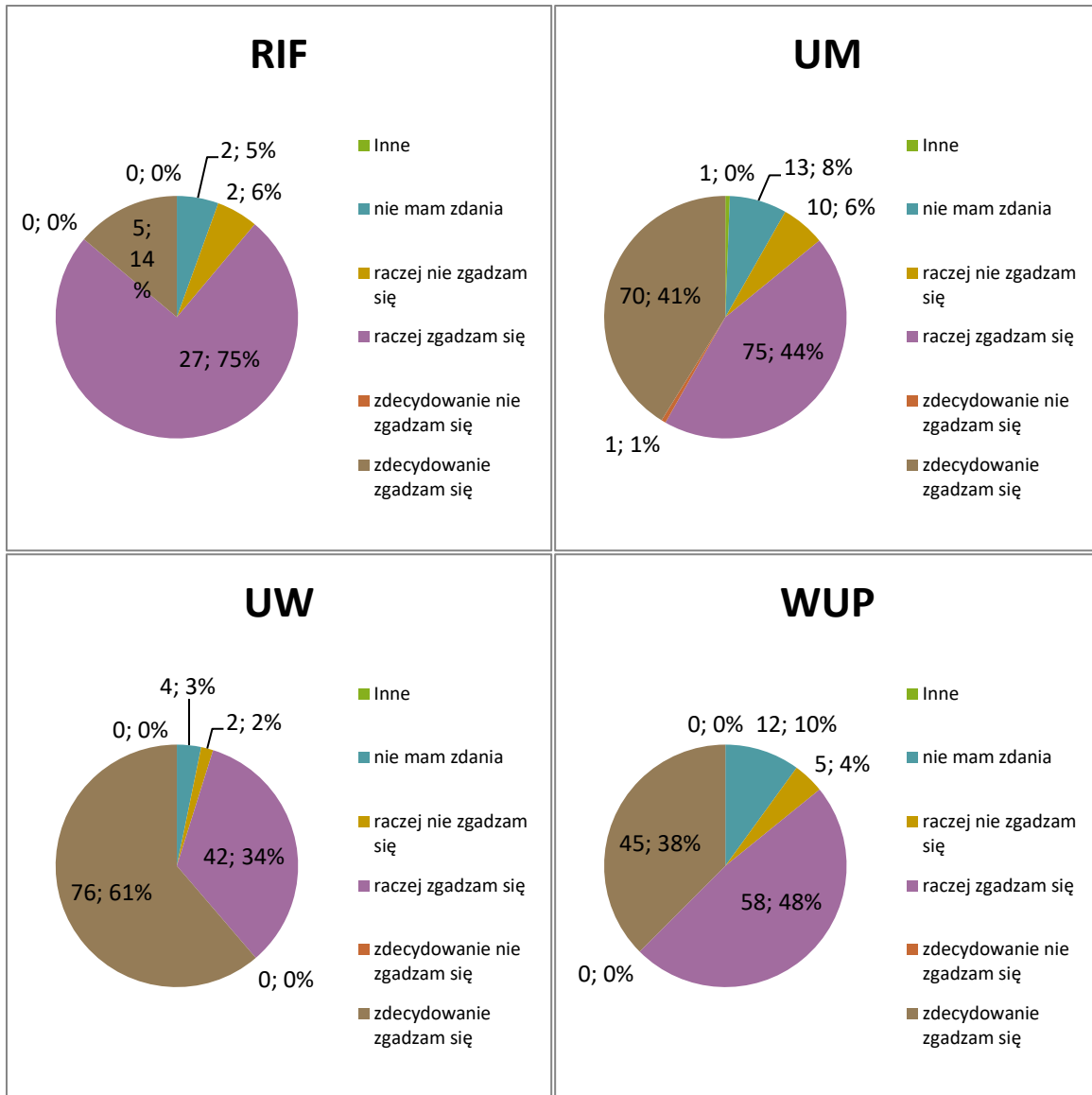

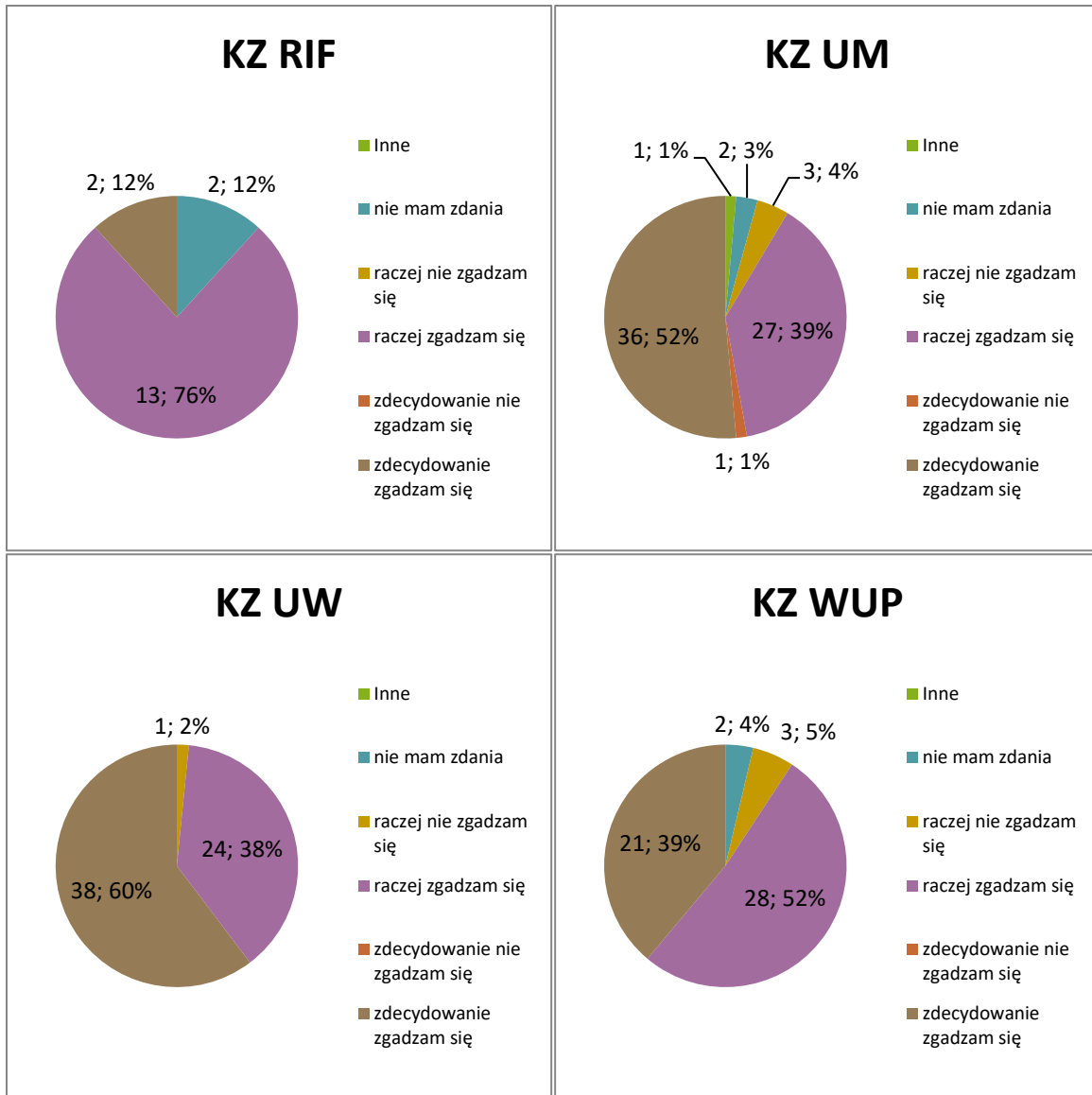

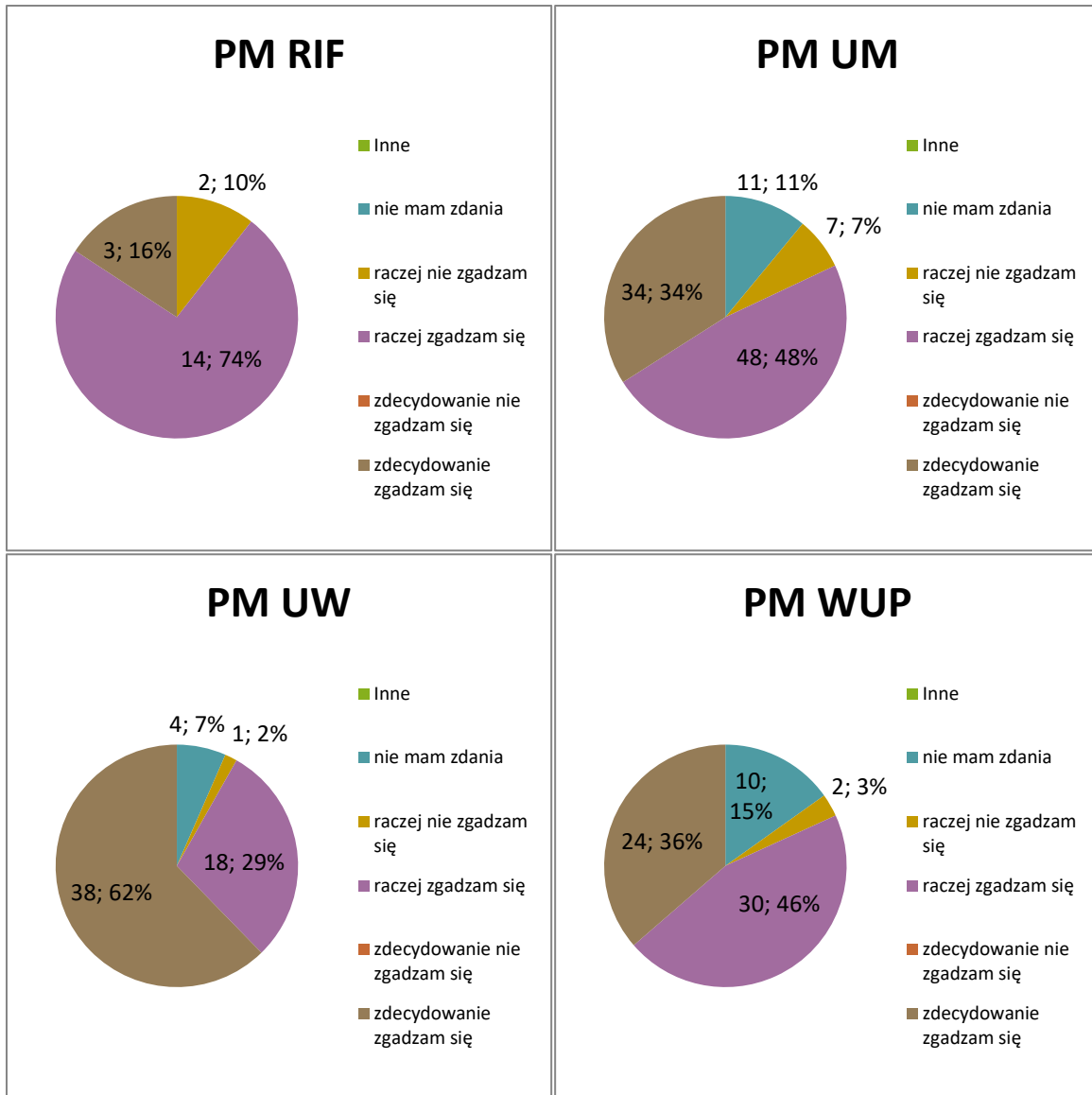
Ryc. 67. Odpowiedzi na pytanie 1 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach

Pyt 2 Wdrażanie przez urząd ZPORA wpłynęło dodatnio na zmianę jakości kadry w nim zatrudnionej (np. więcej osób znających języki obce lub więcej osób doksztalających się)

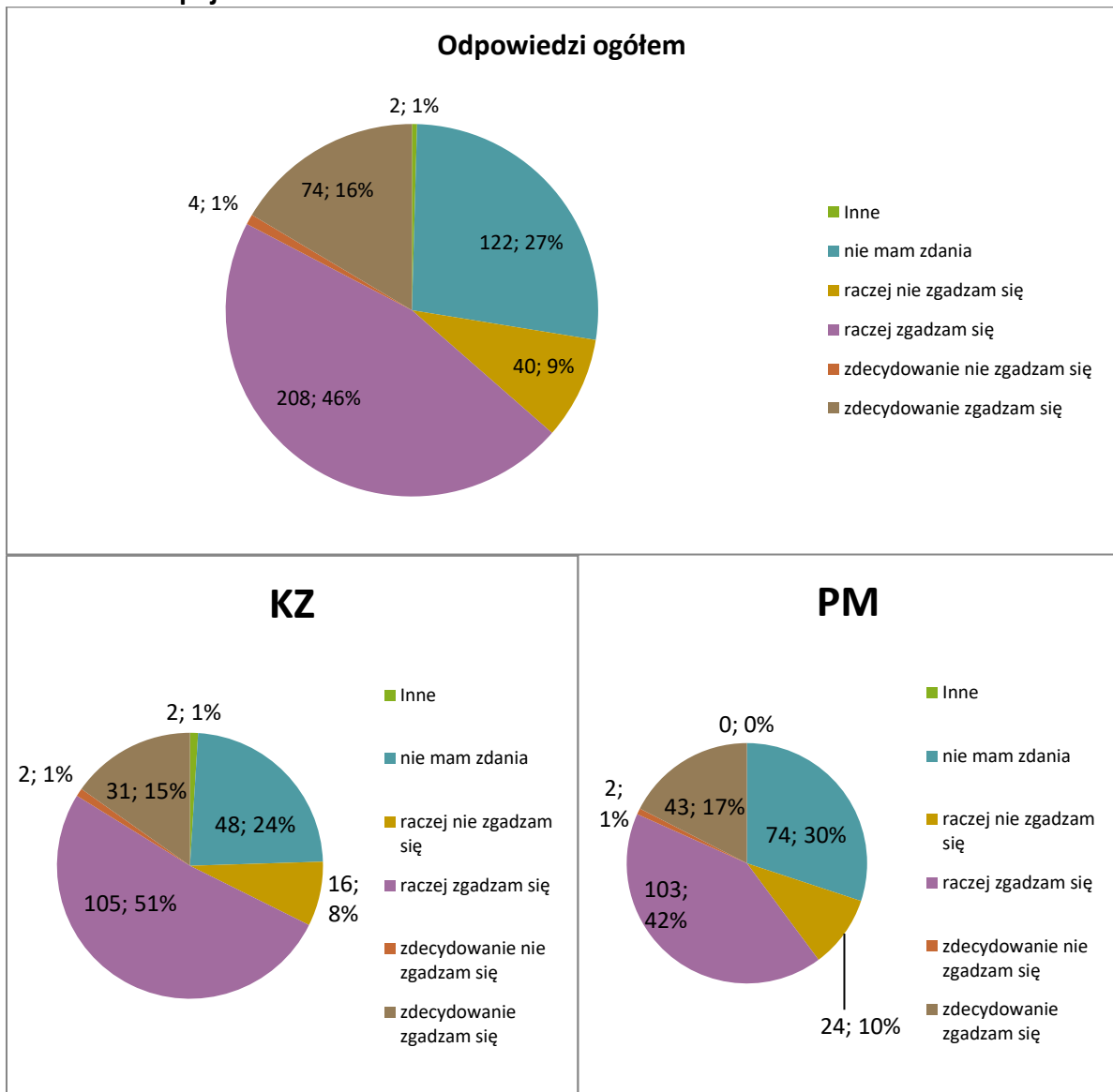

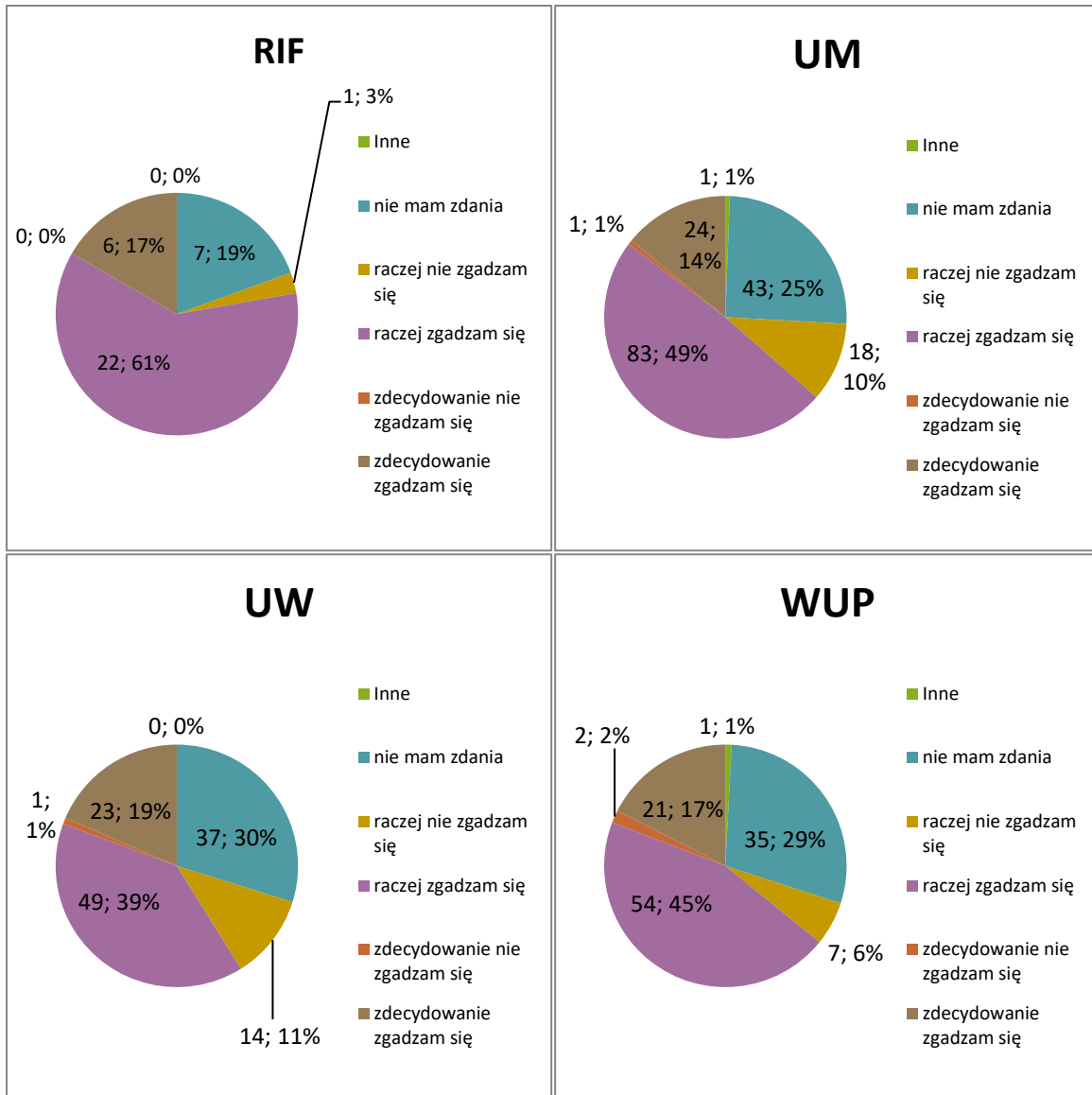

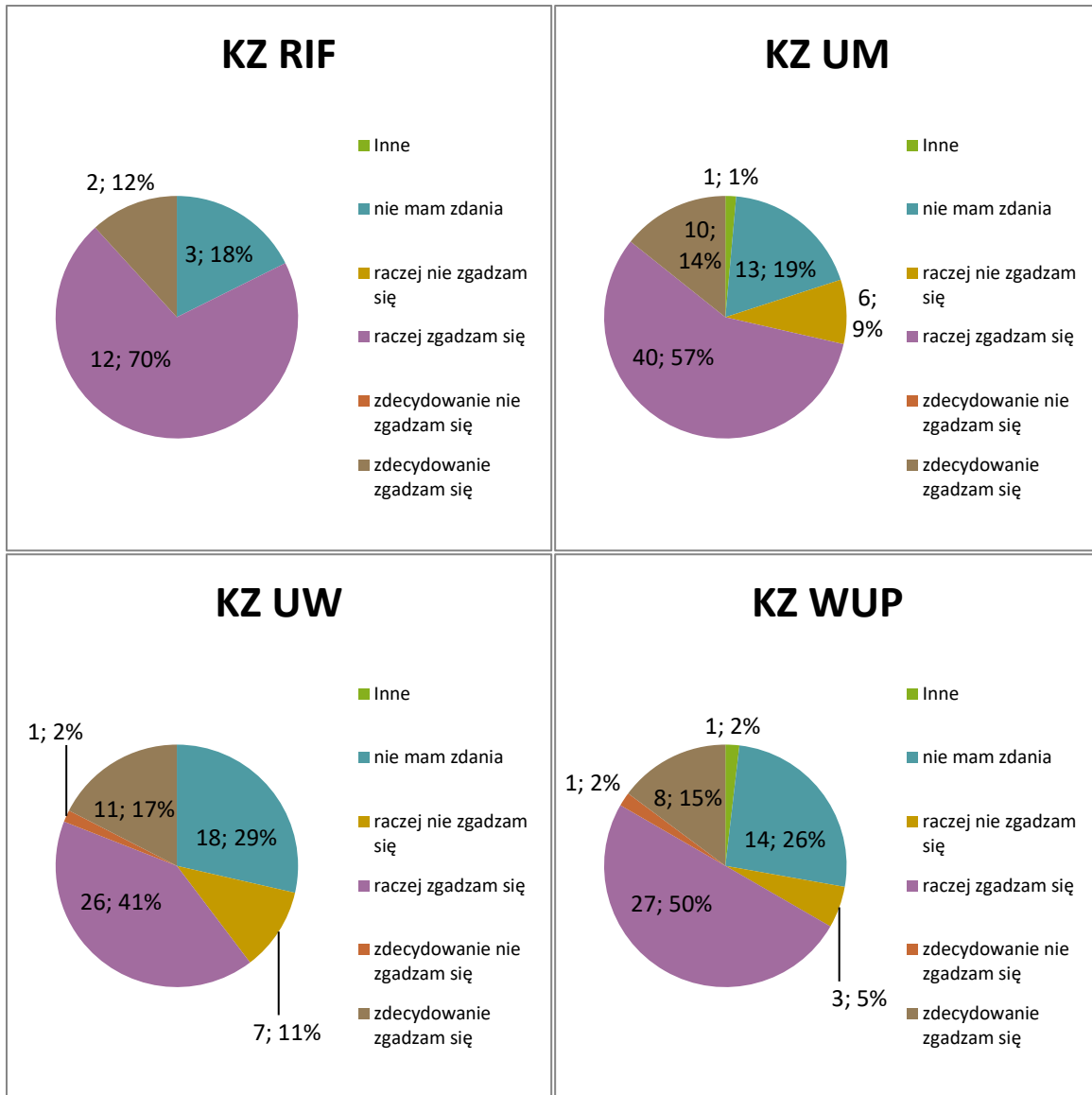

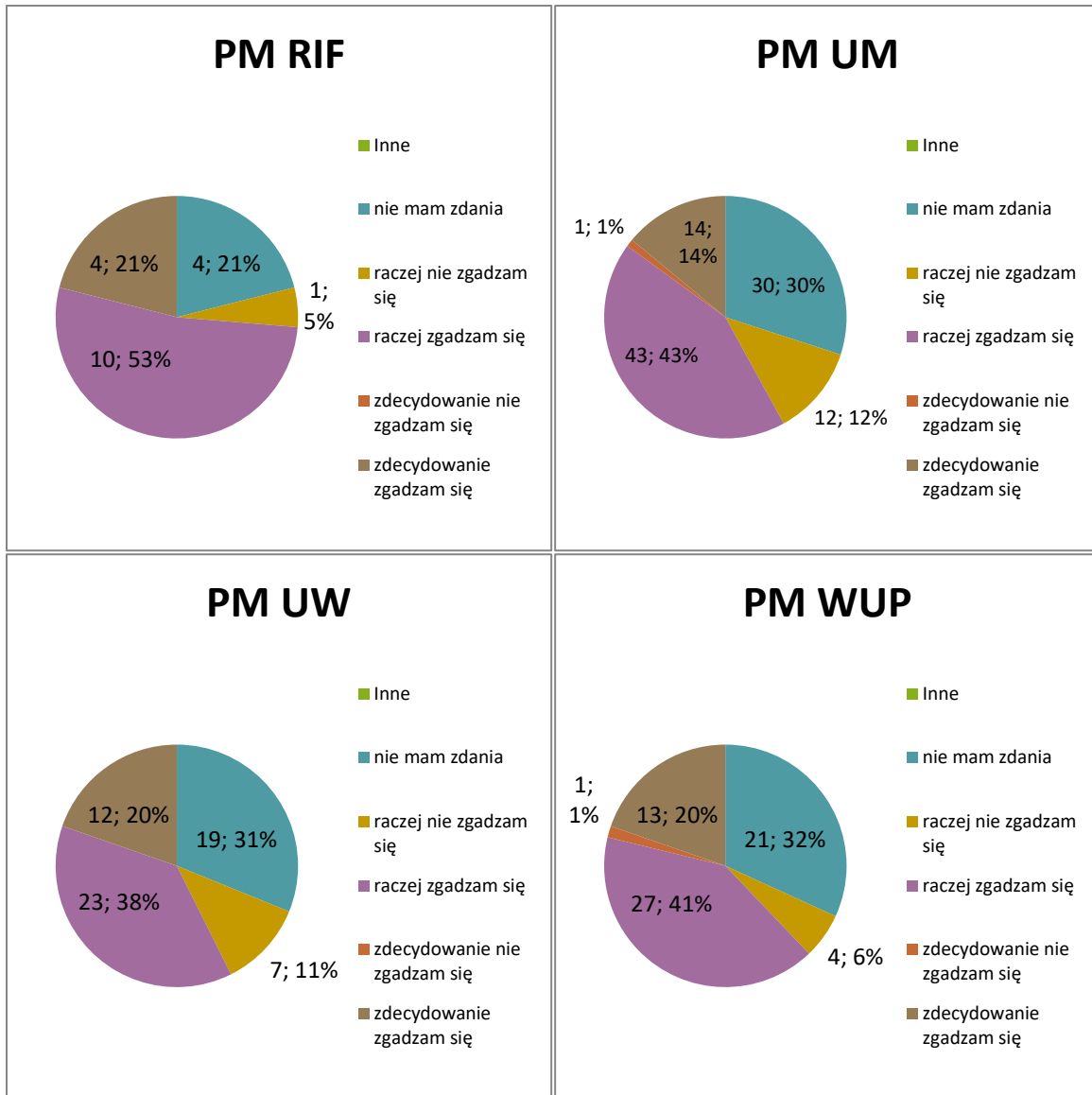
Ryc. 68. Odpowiedzi na pytanie 2 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach

Pyt 3 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło pozytywnie na rozpowszechnienie zasady partnerstwa wśród instytucji współpracujących z urzędem, ale nie związanych bezpośrednio z wdrażaniem ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich

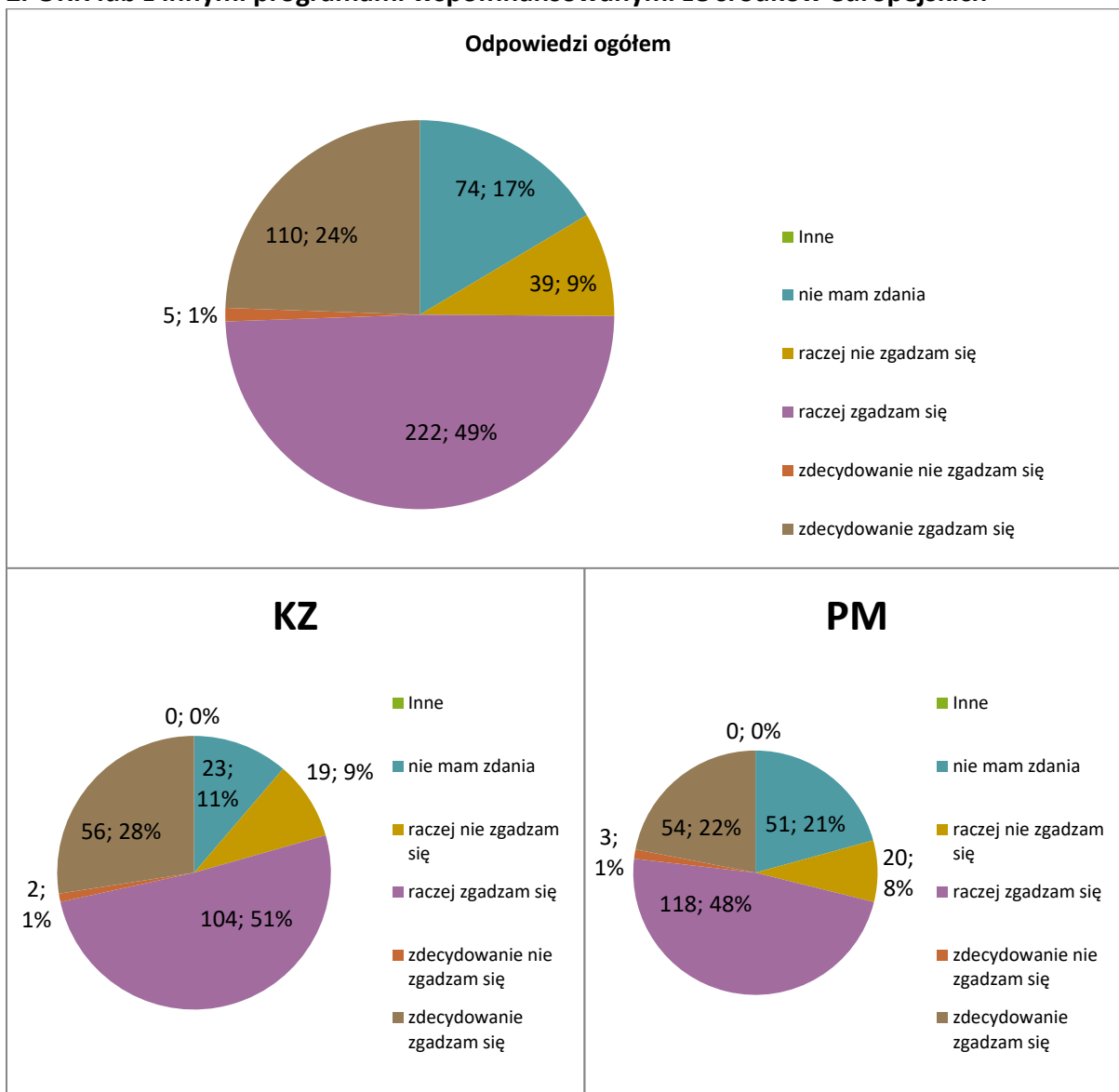

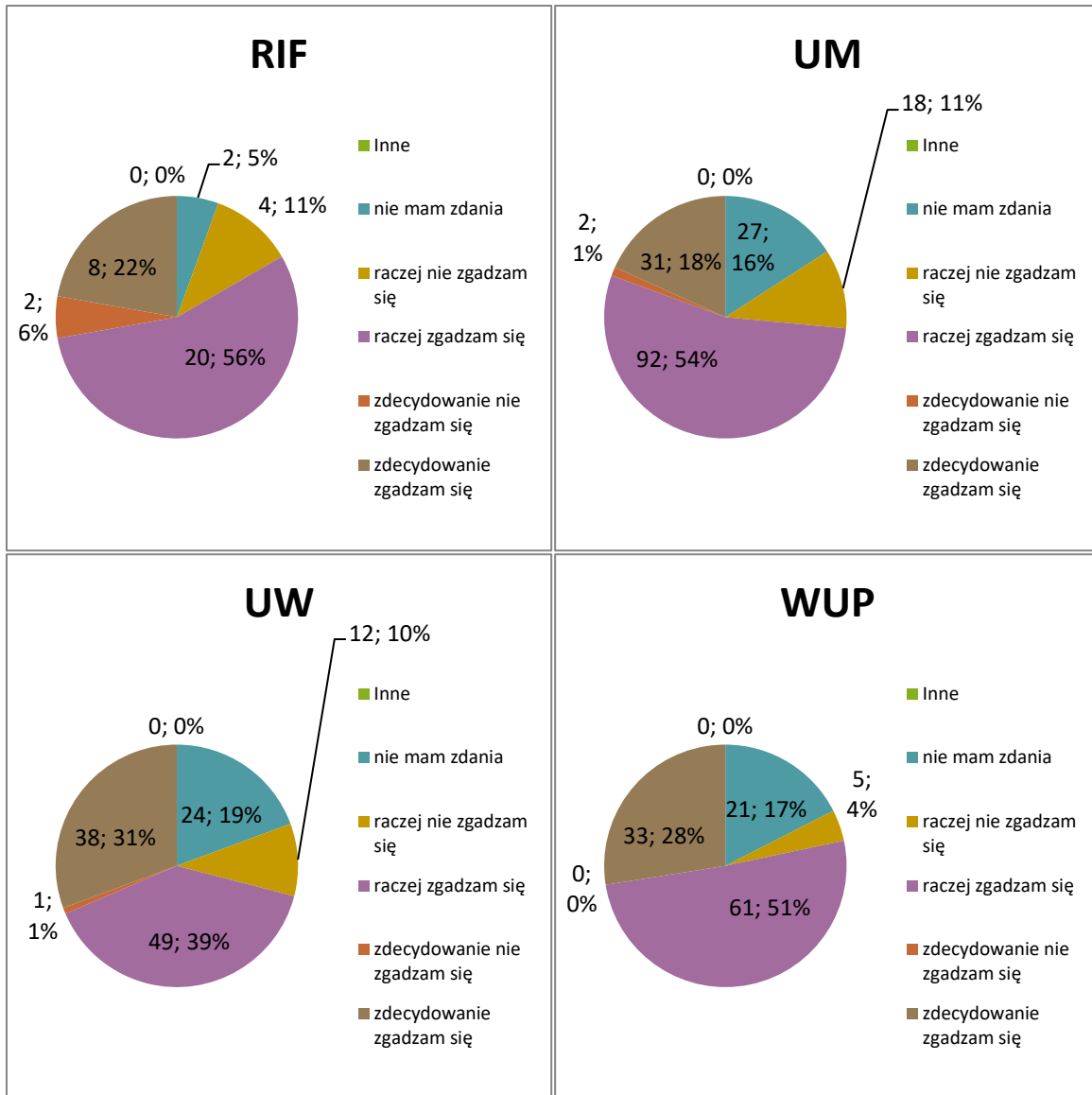

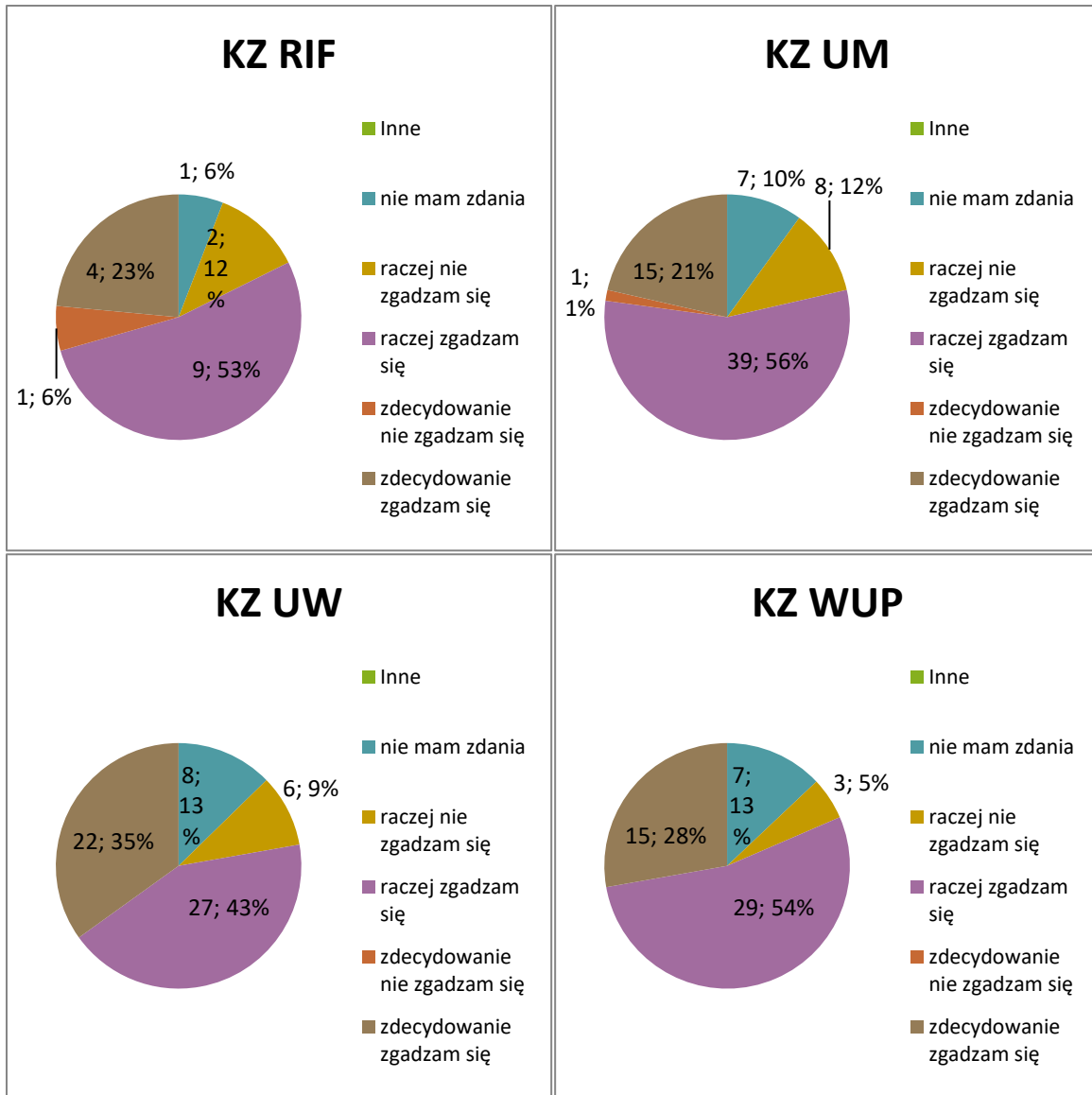

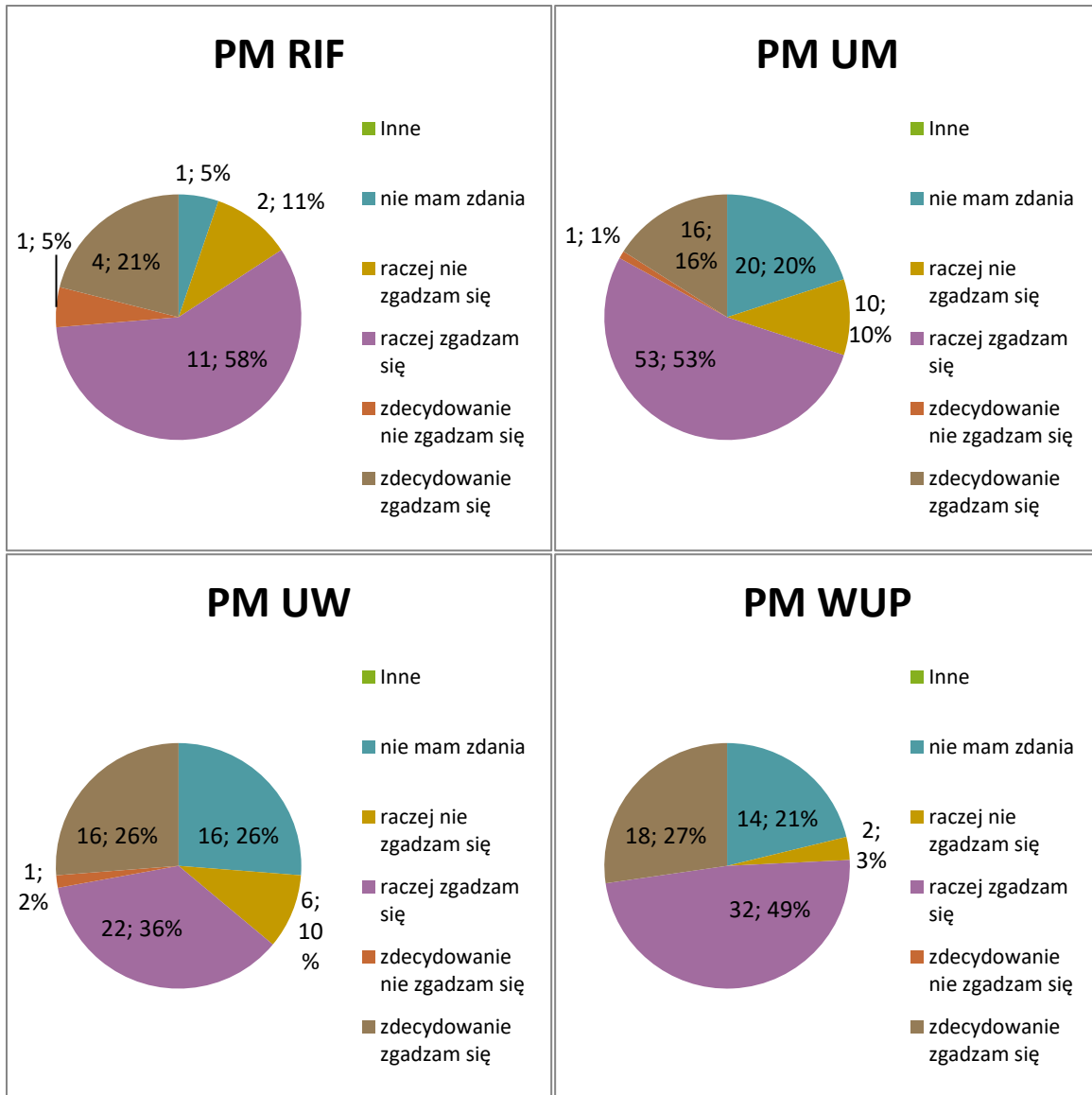
Ryc. 69. Odpowiedzi na pytanie 3 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach

Pyt 4 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur monitoringu przy realizacji programów lub zadań w urzędzie, nie związanych ze ZPORR lub z innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich

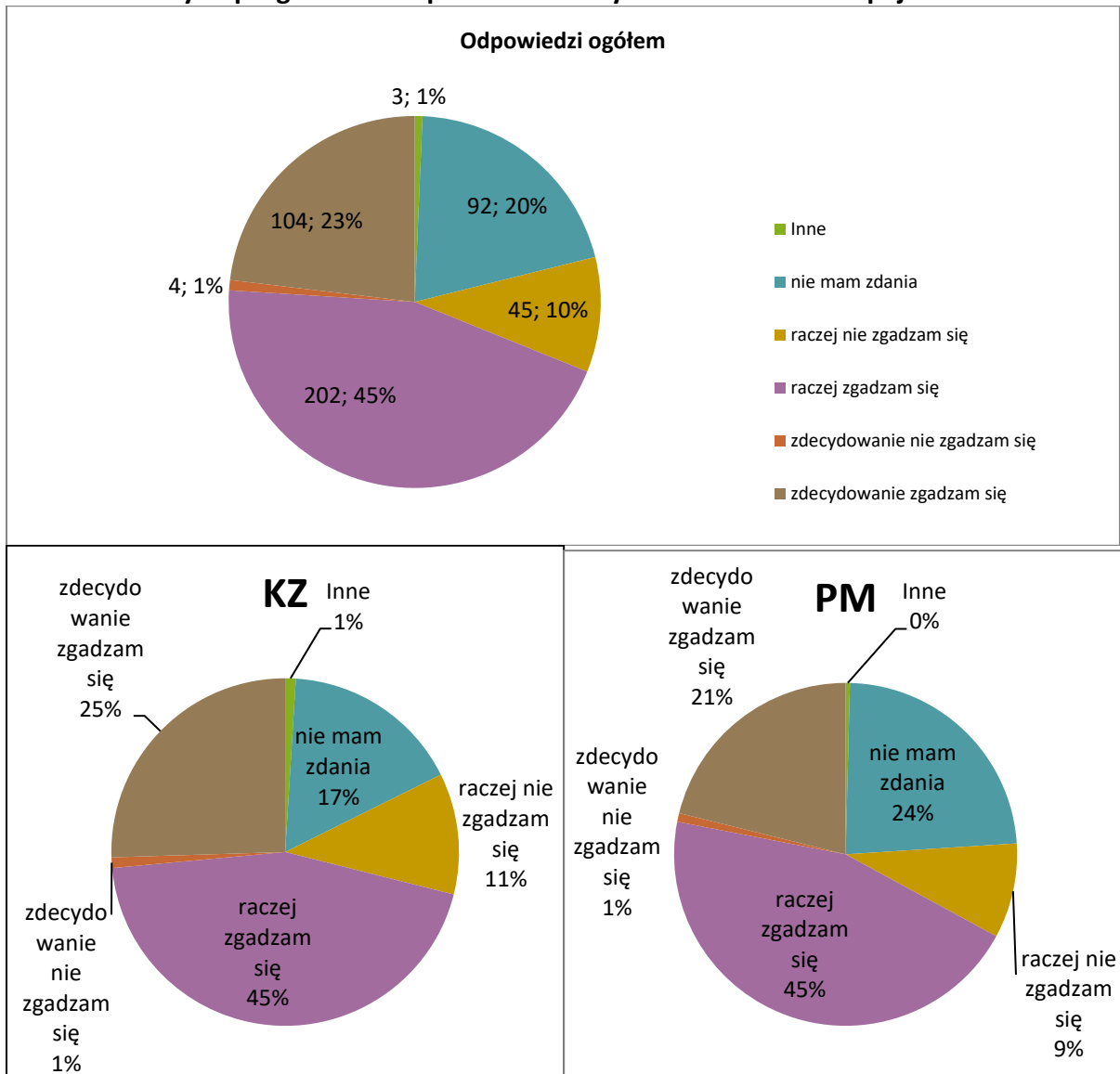

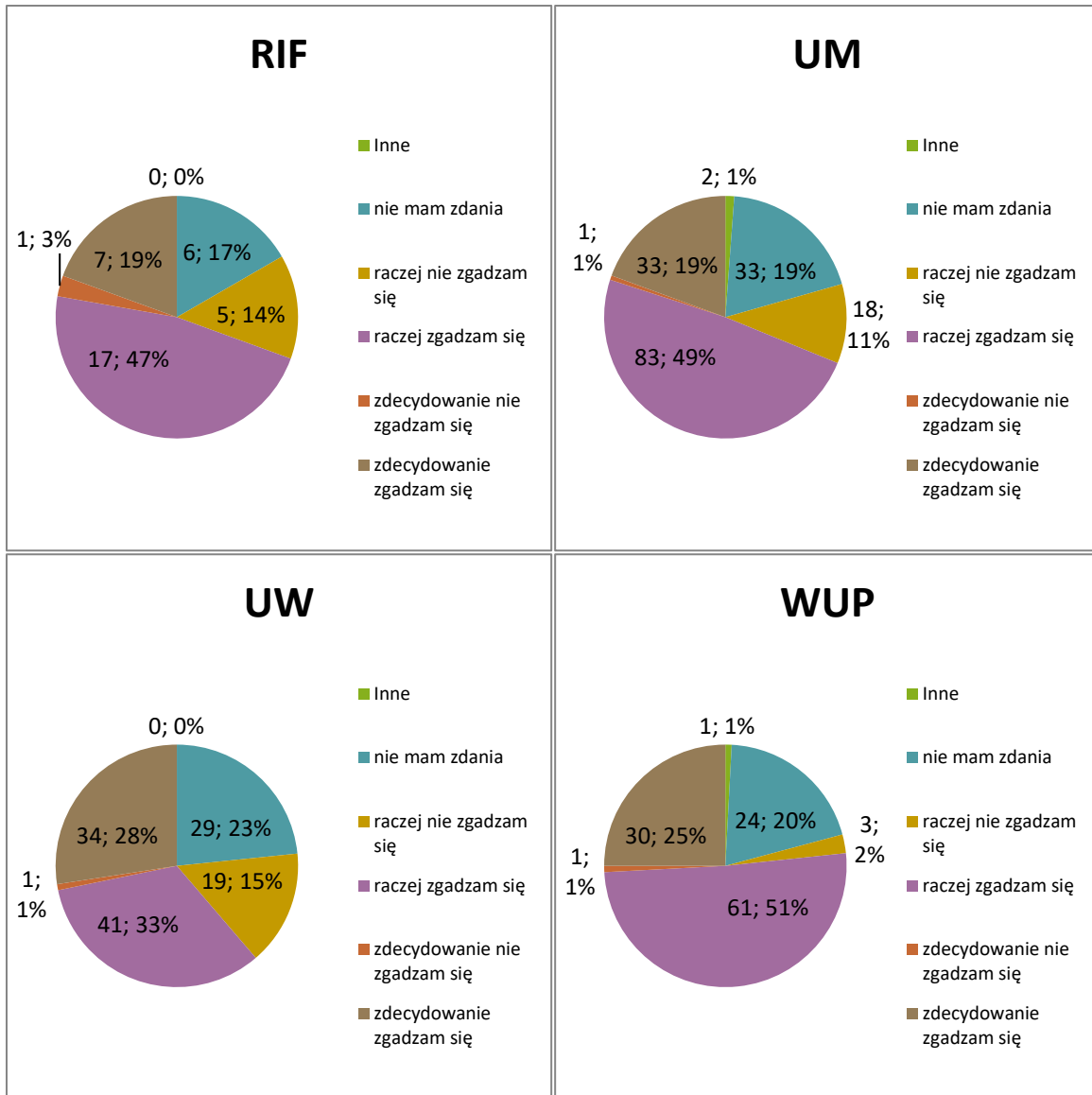

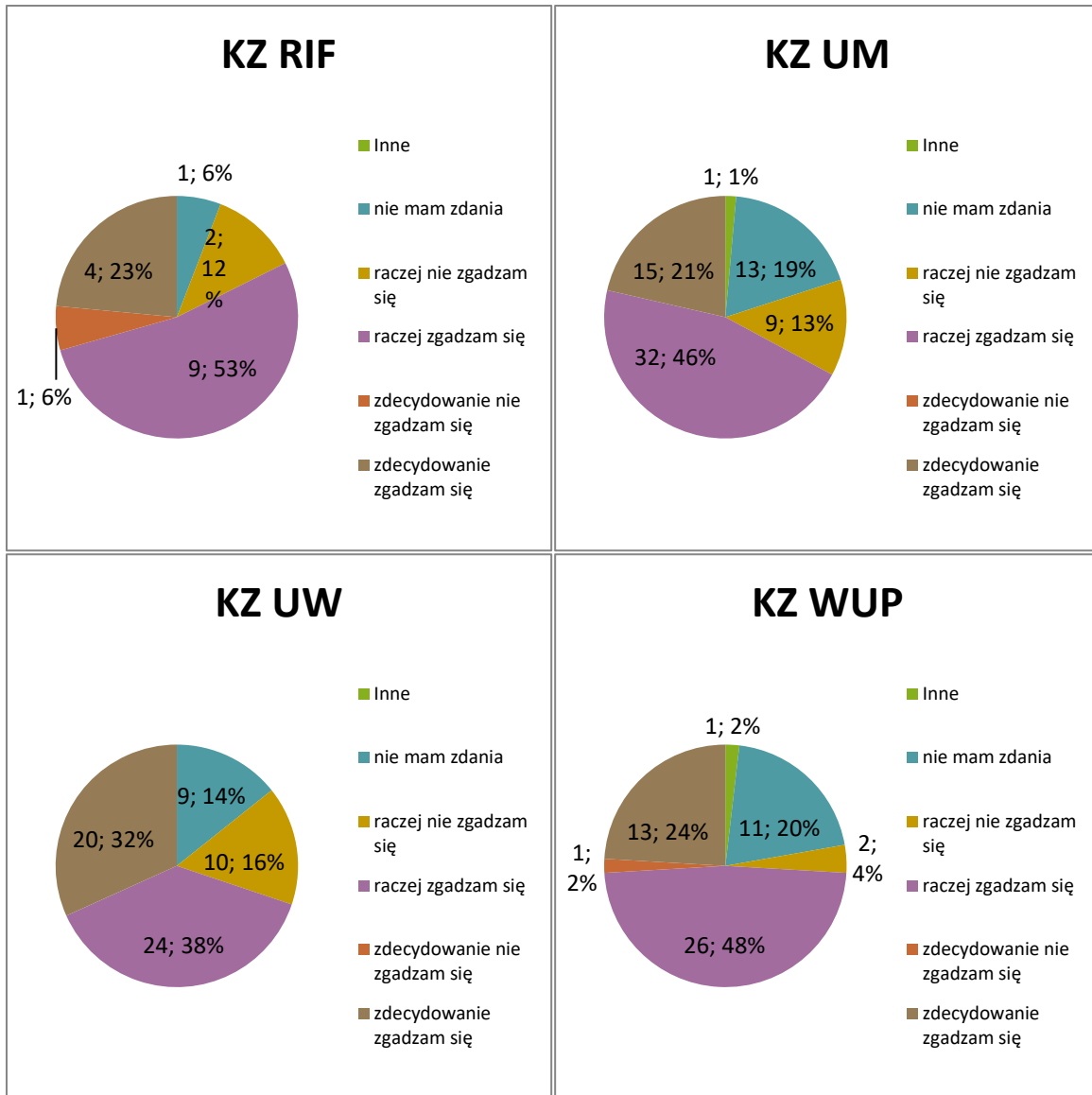

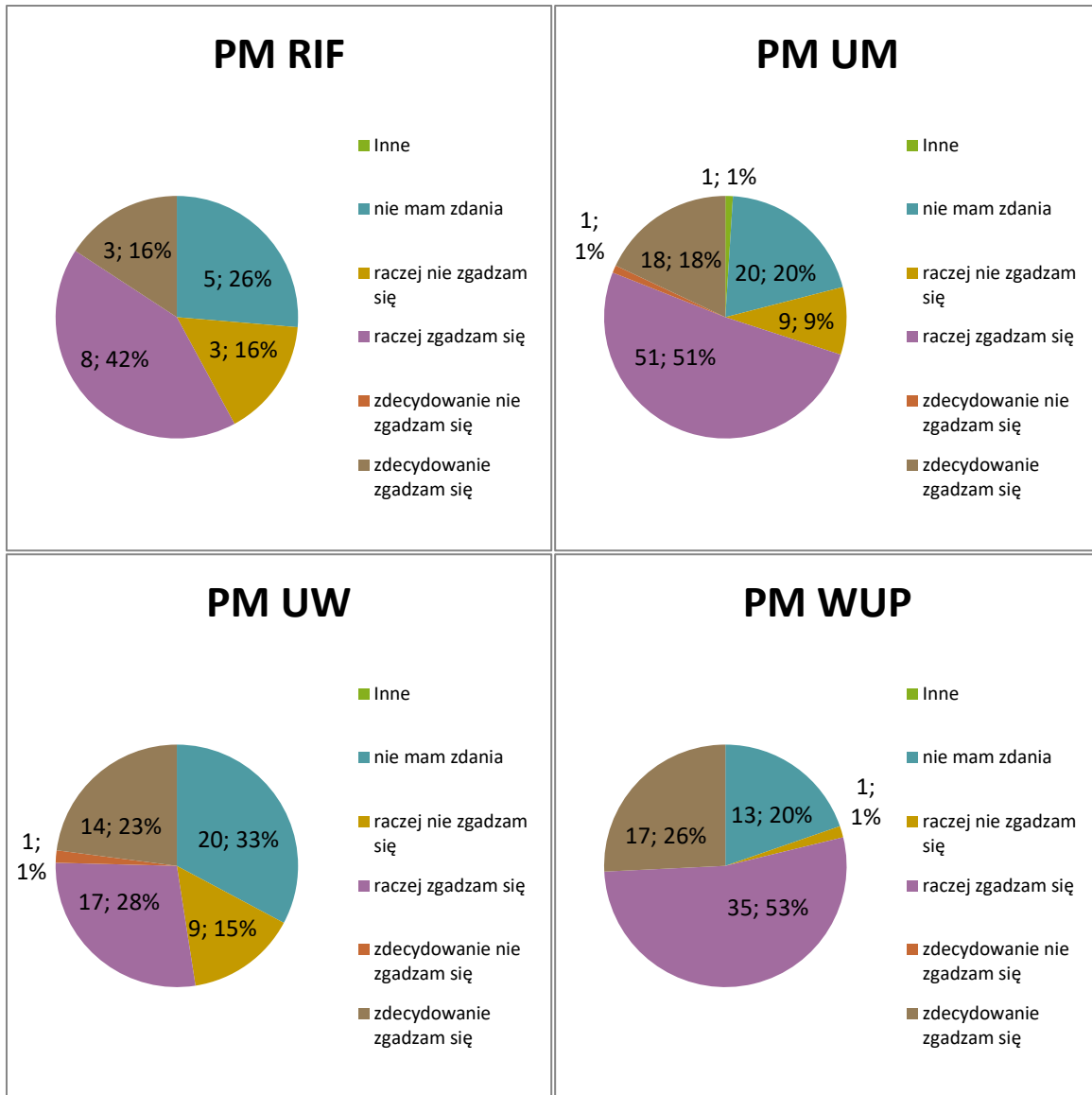
Ryc. 70. Odpowiedzi na pytanie 4 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach

Pyt 5 Wdrażanie przez urząd ZPORR skutkowało powstaniem procedur (lub ich ulepszeniem) ewaluacji przy realizacji programów lub zadań w urzędzie nie związanych ze ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich

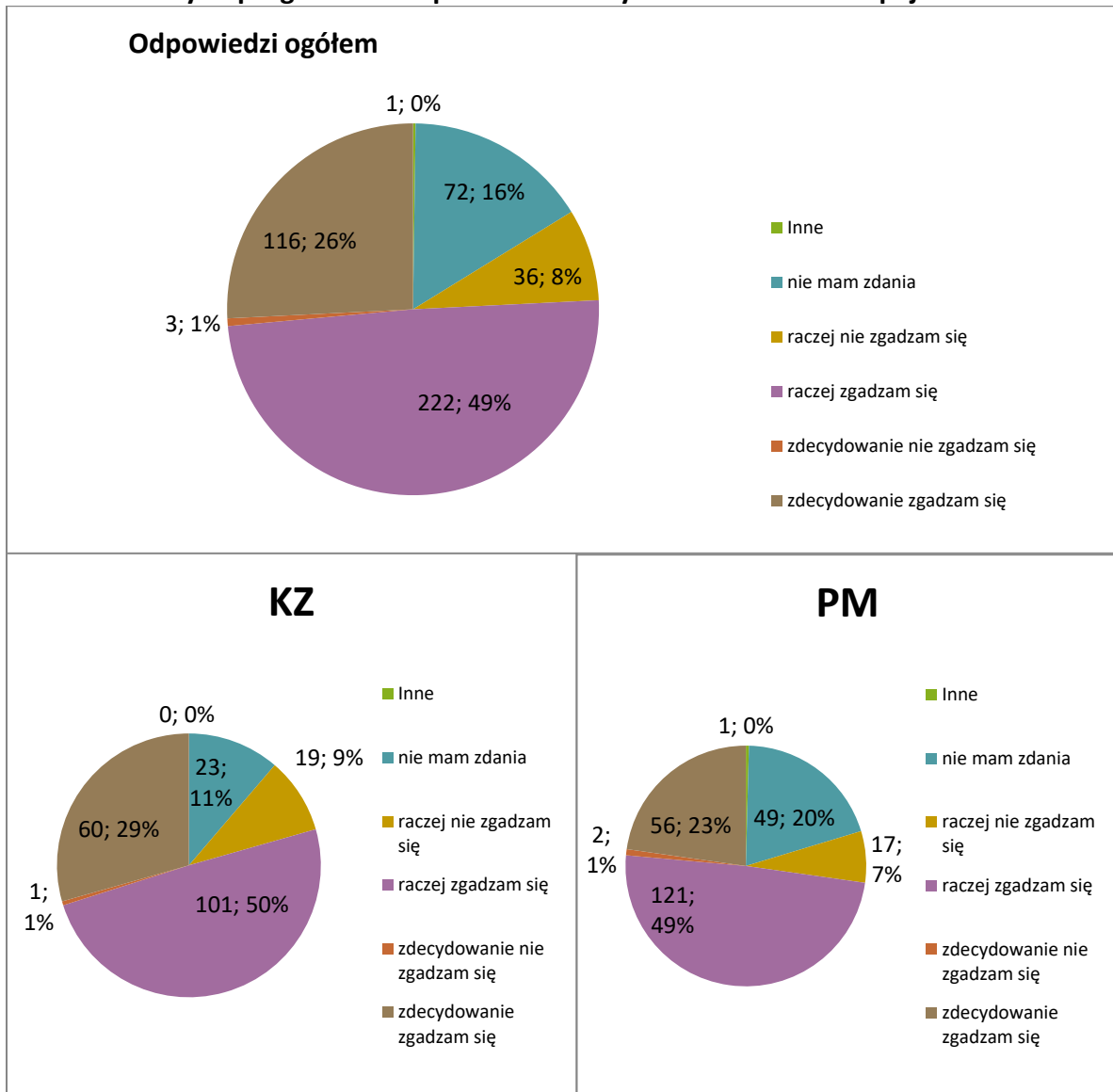

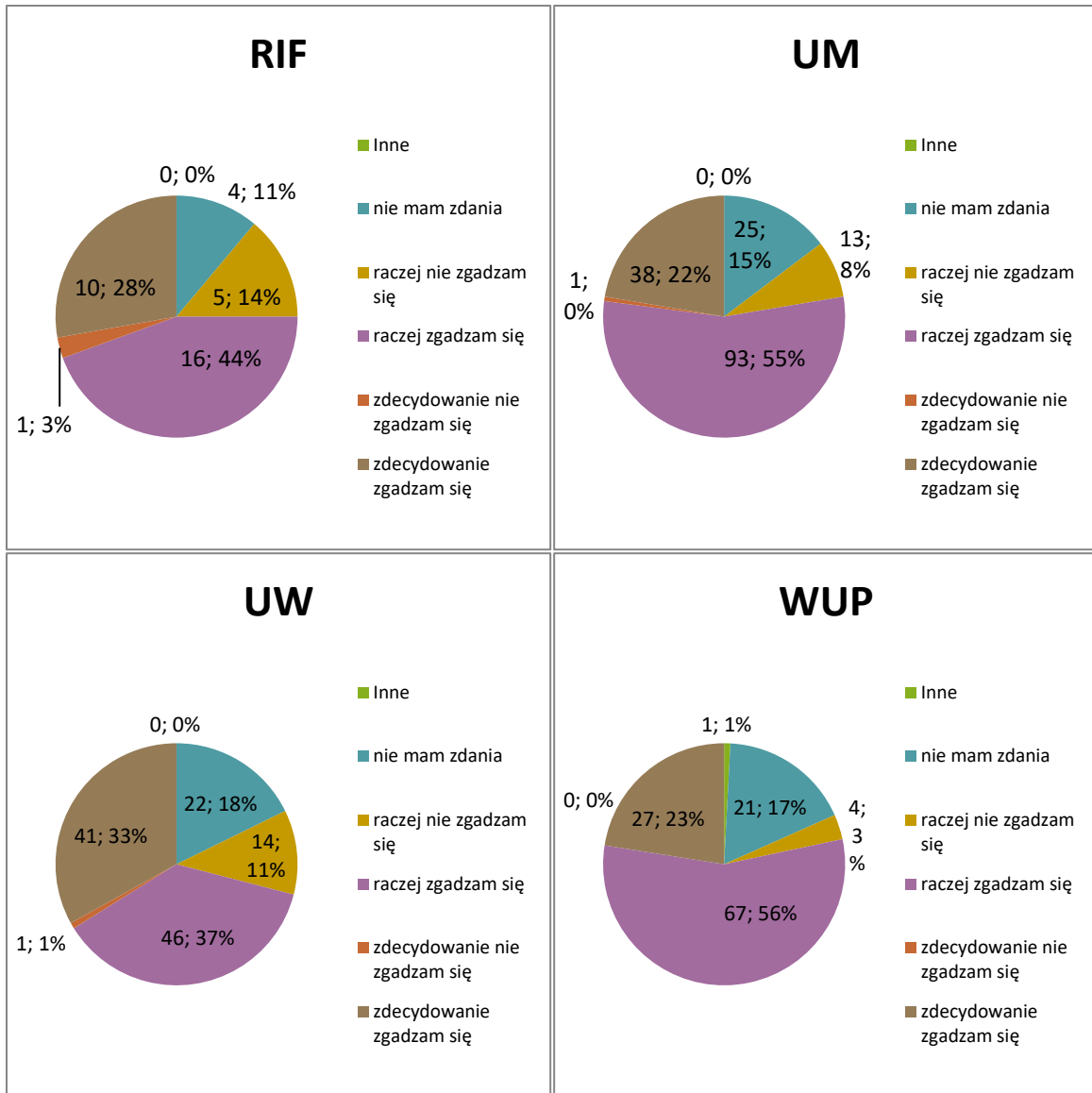

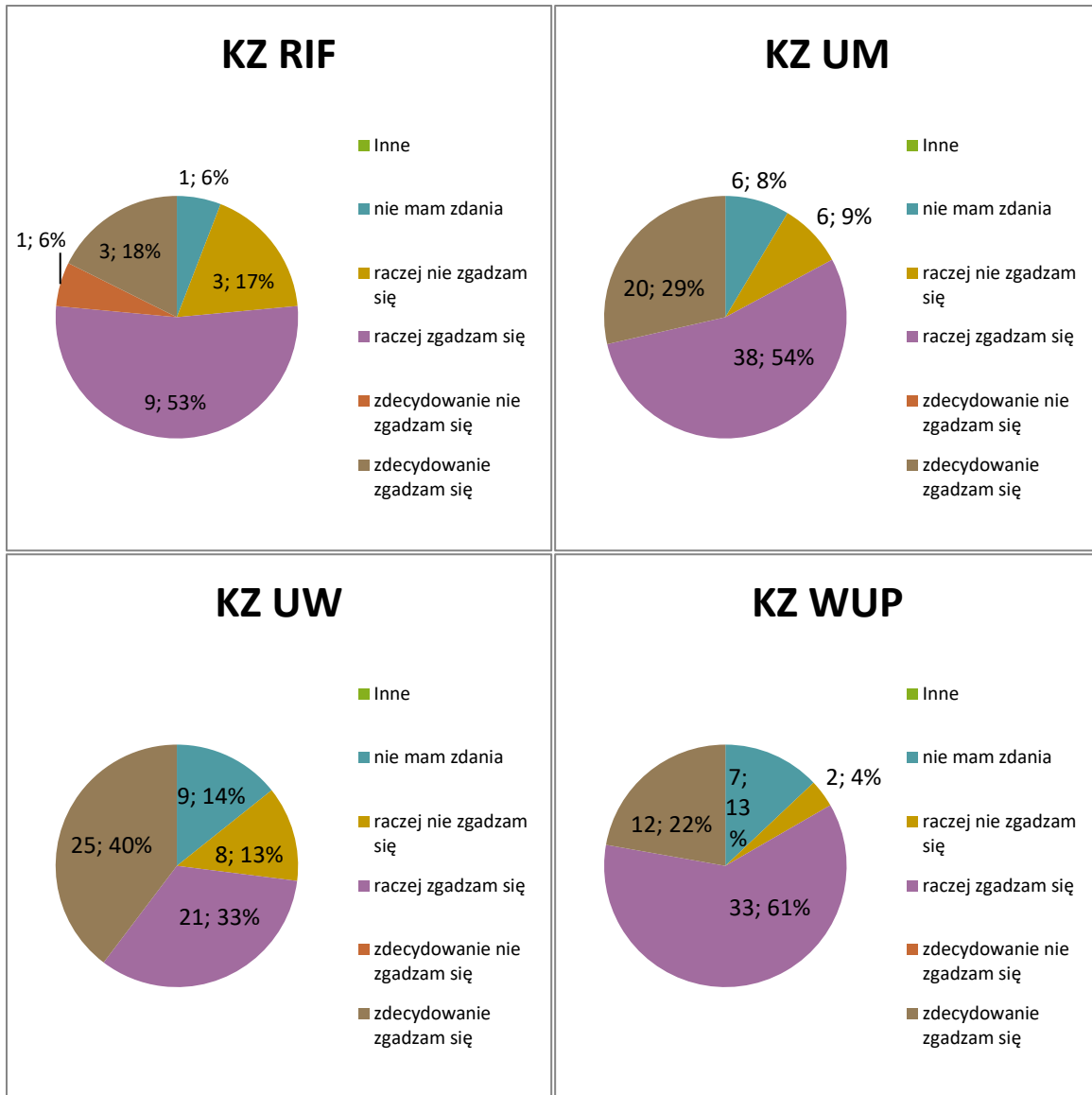

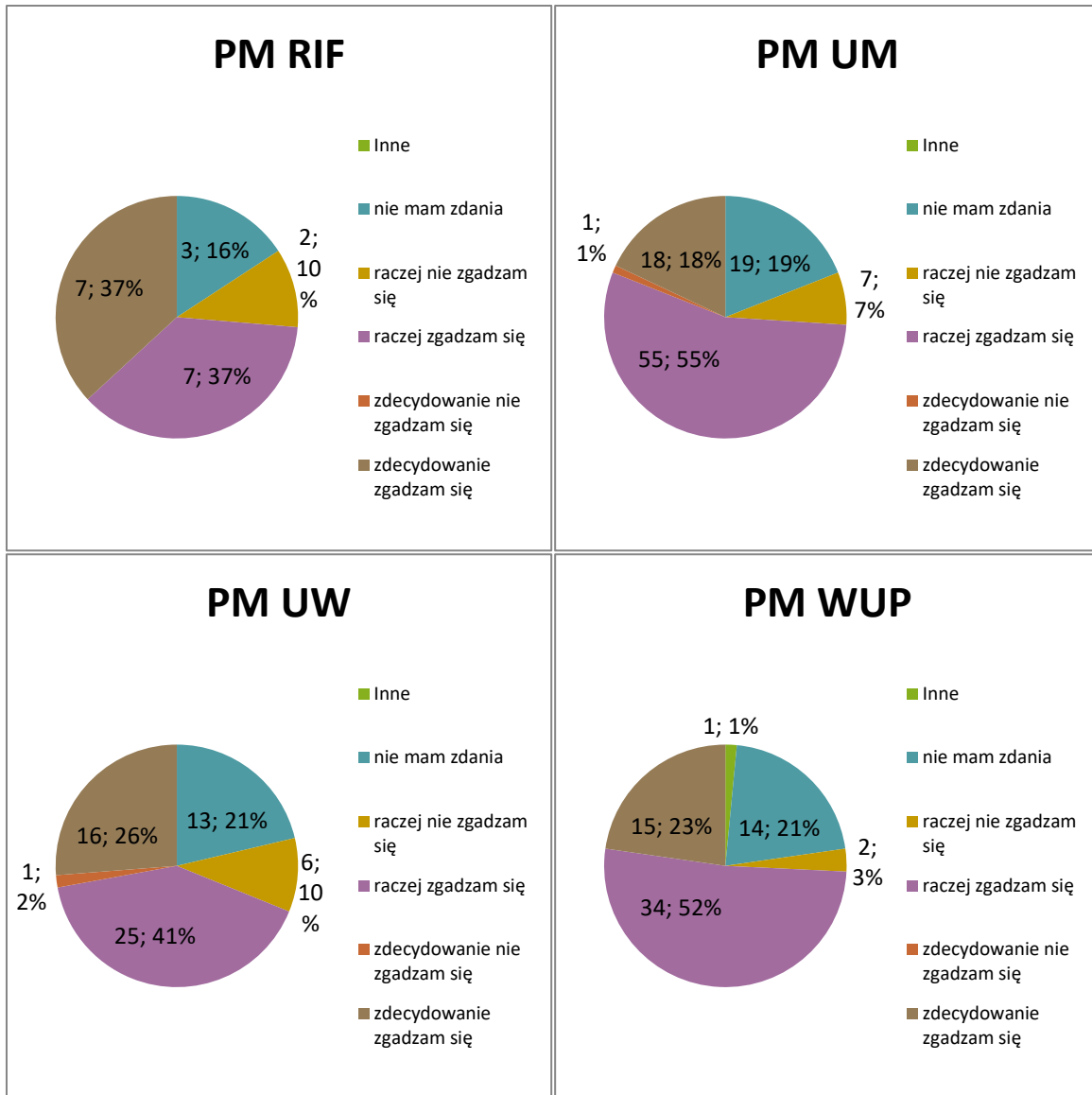
Ryc. 71. Odpowiedzi na pytanie 5 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach

Pyt 6 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur rozliczania programów lub zadań realizowanych w urzędzie, nie związanych ze ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich

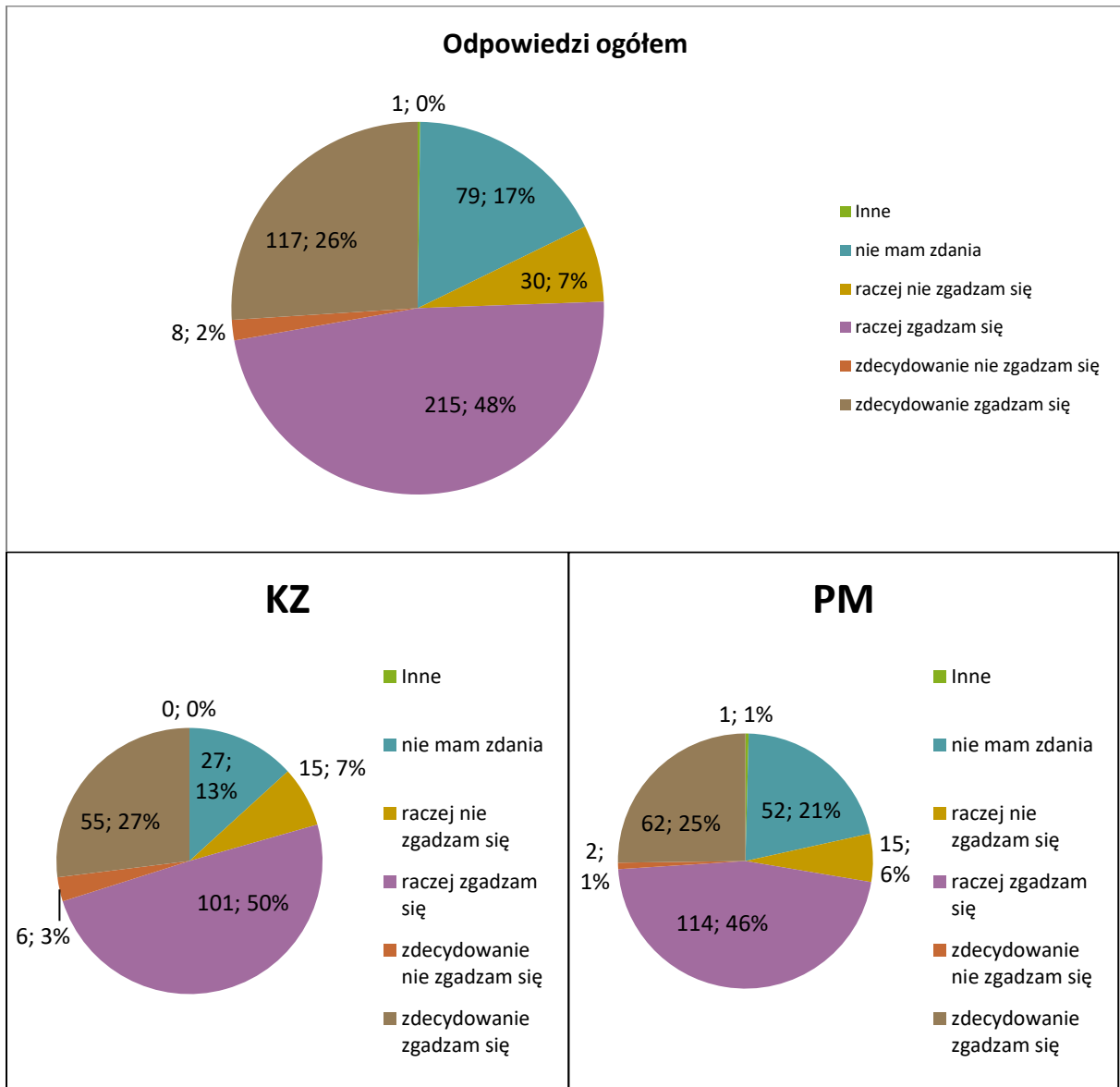

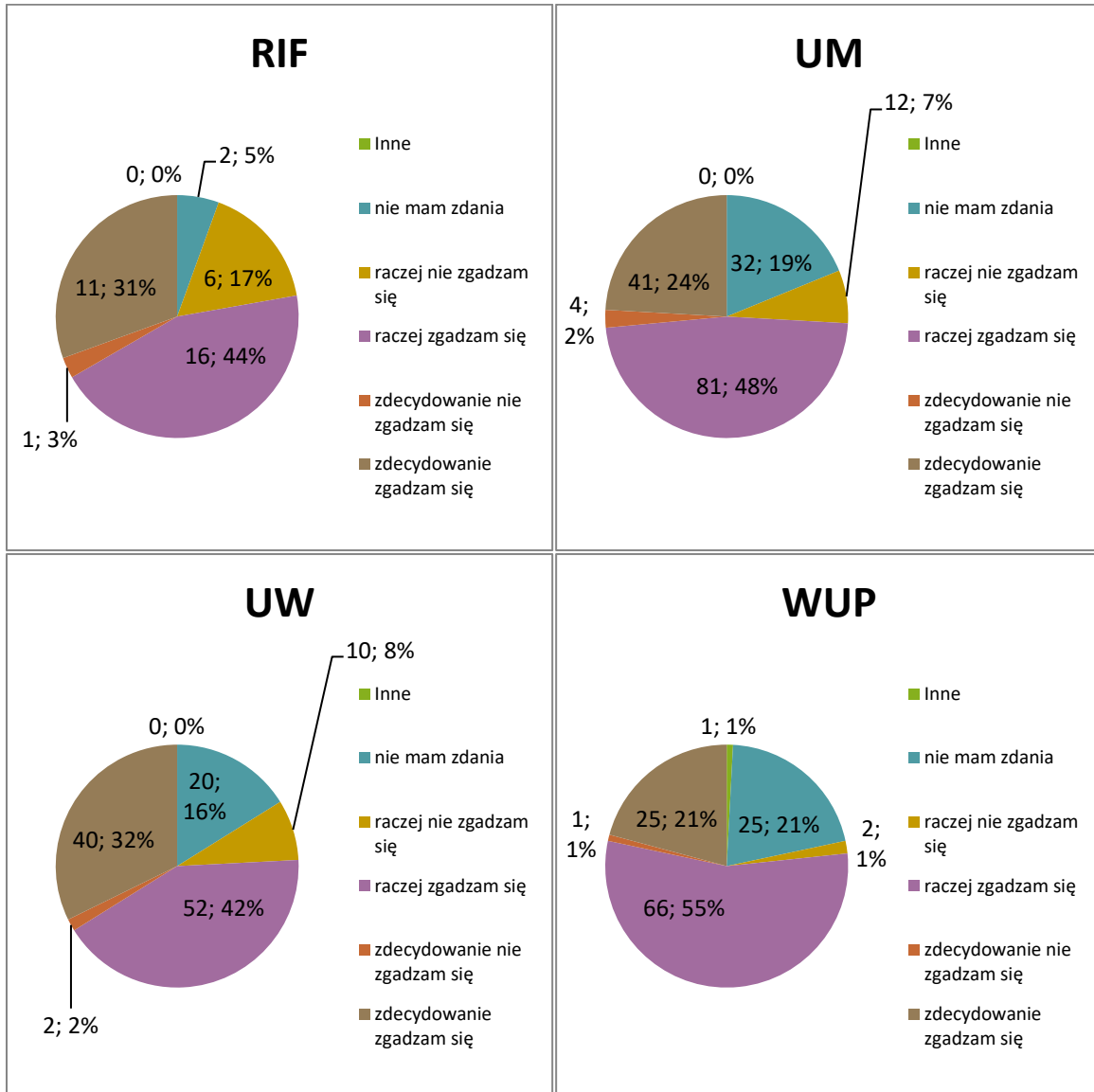

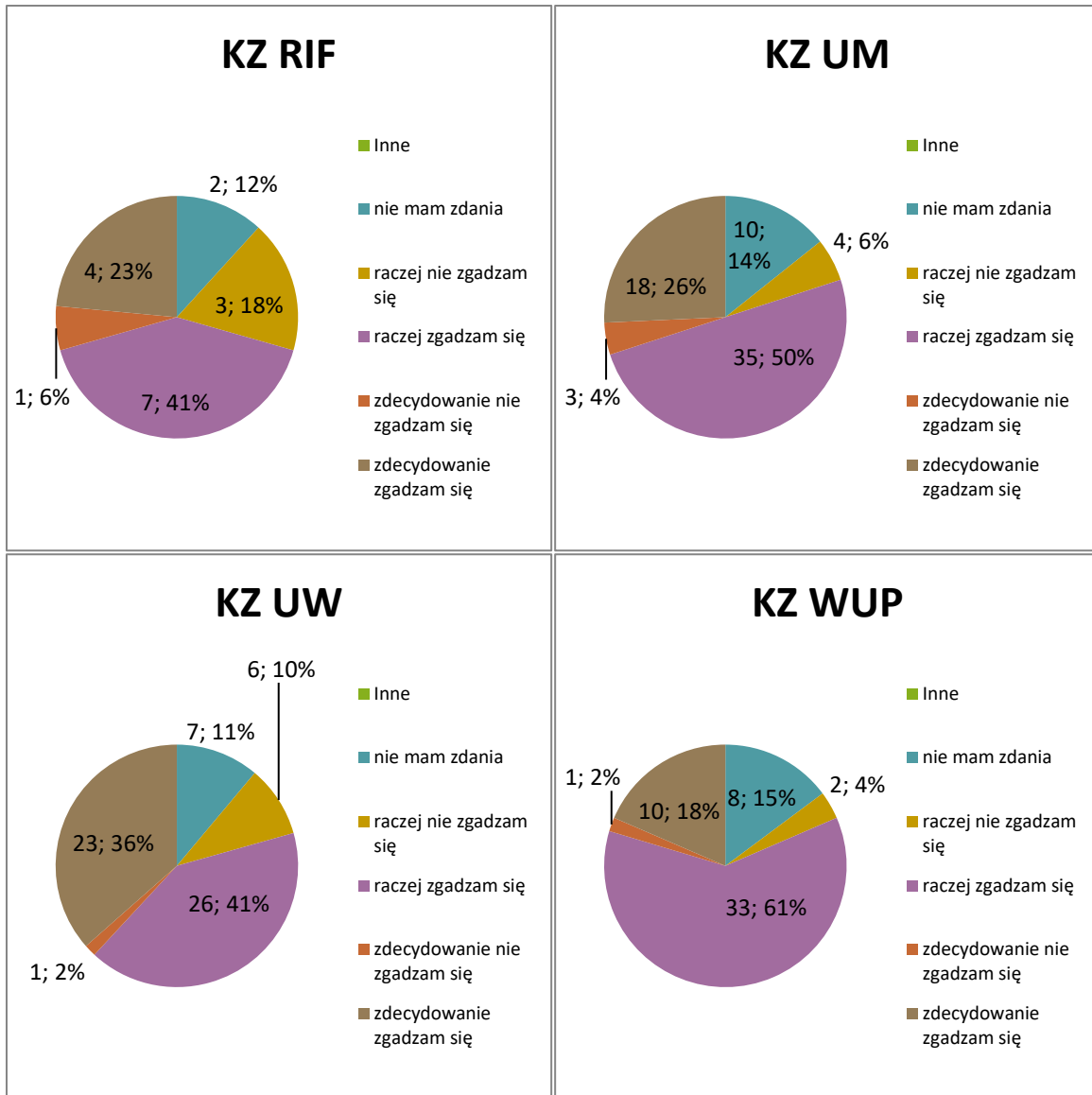

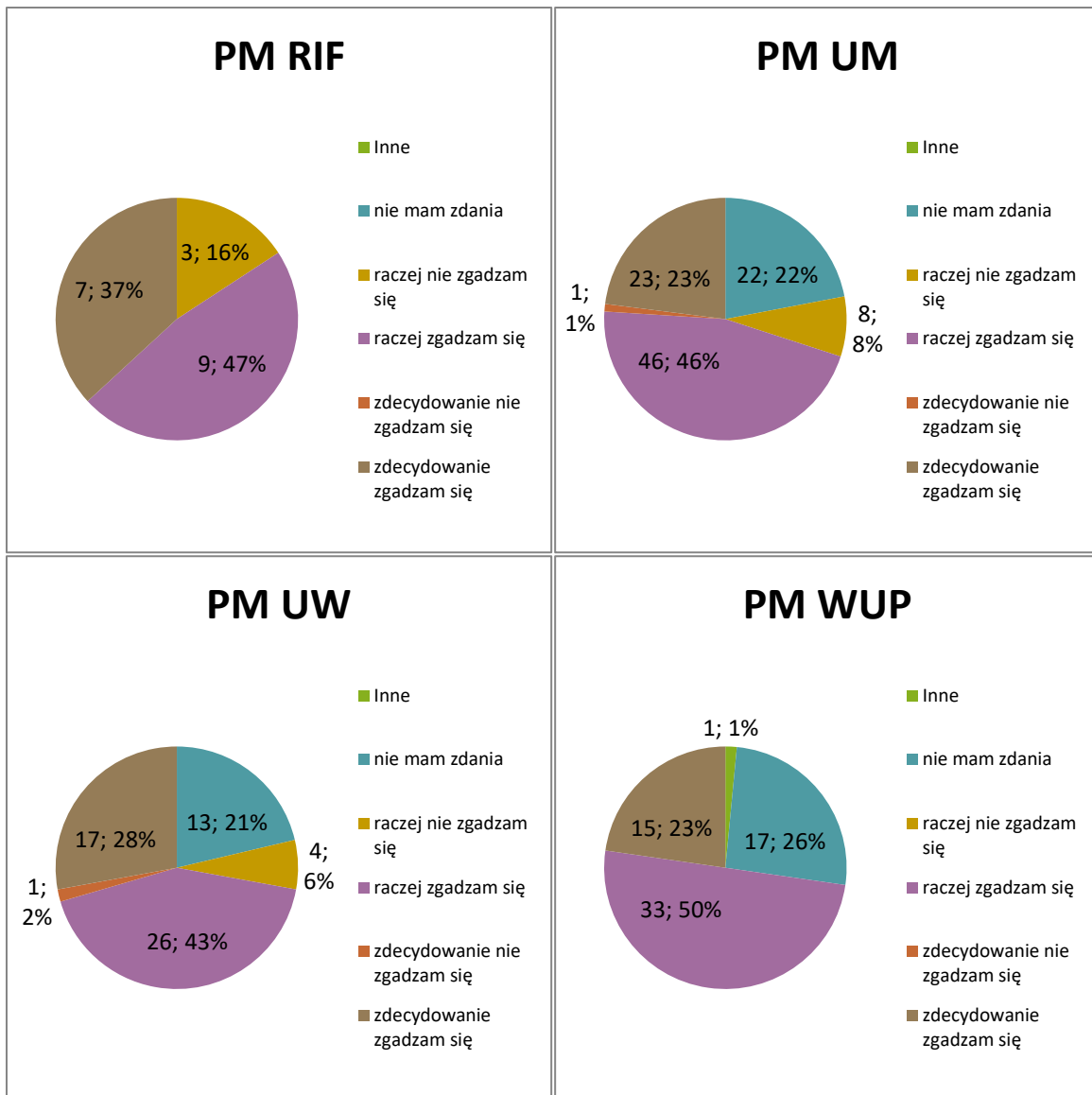
Ryc. 72. Odpowiedzi na pytanie 6 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach

Pyt 7 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur kontroli przy realizacji programów lub zadań w urzędzie, nie związanych ze ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich

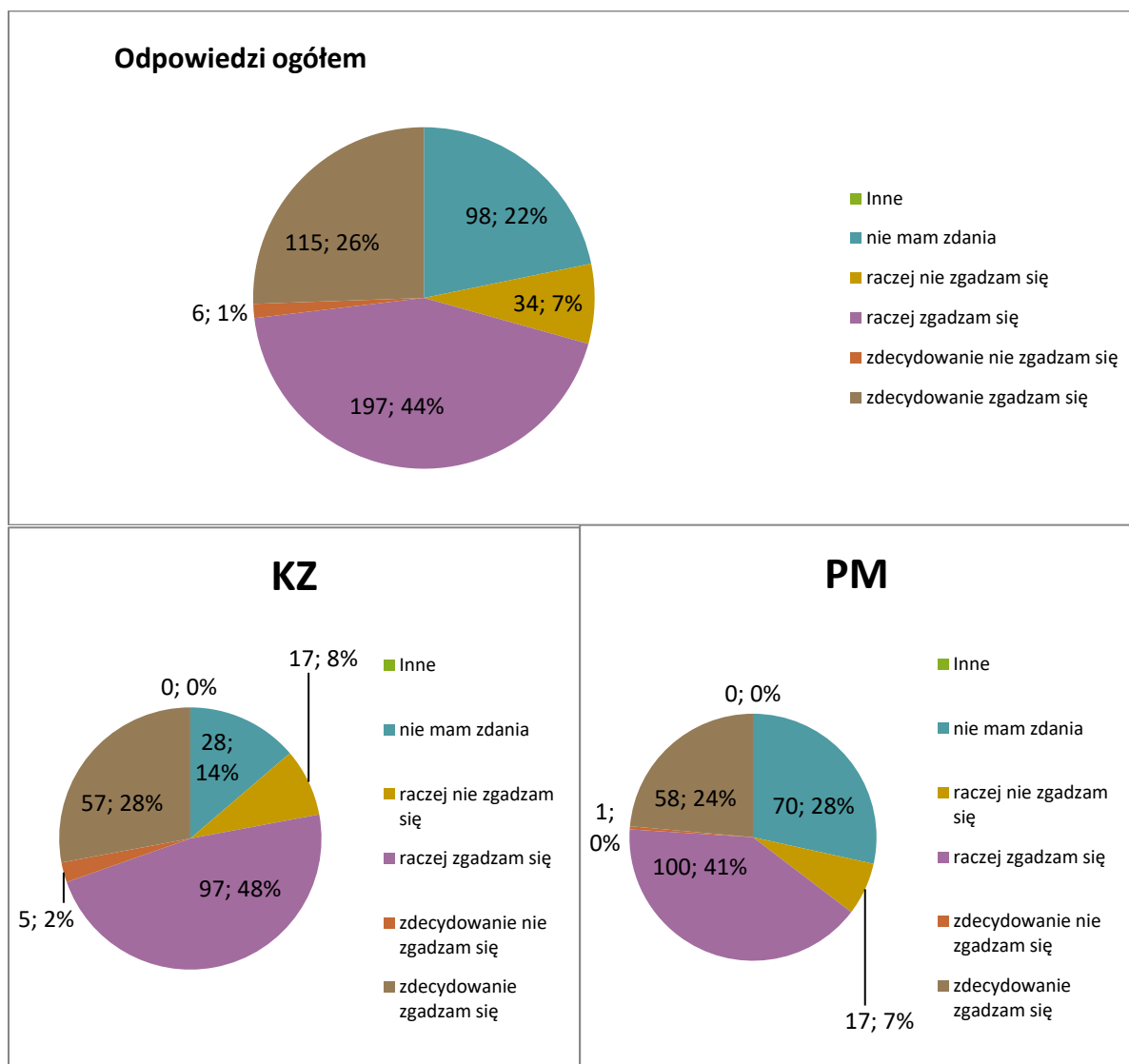

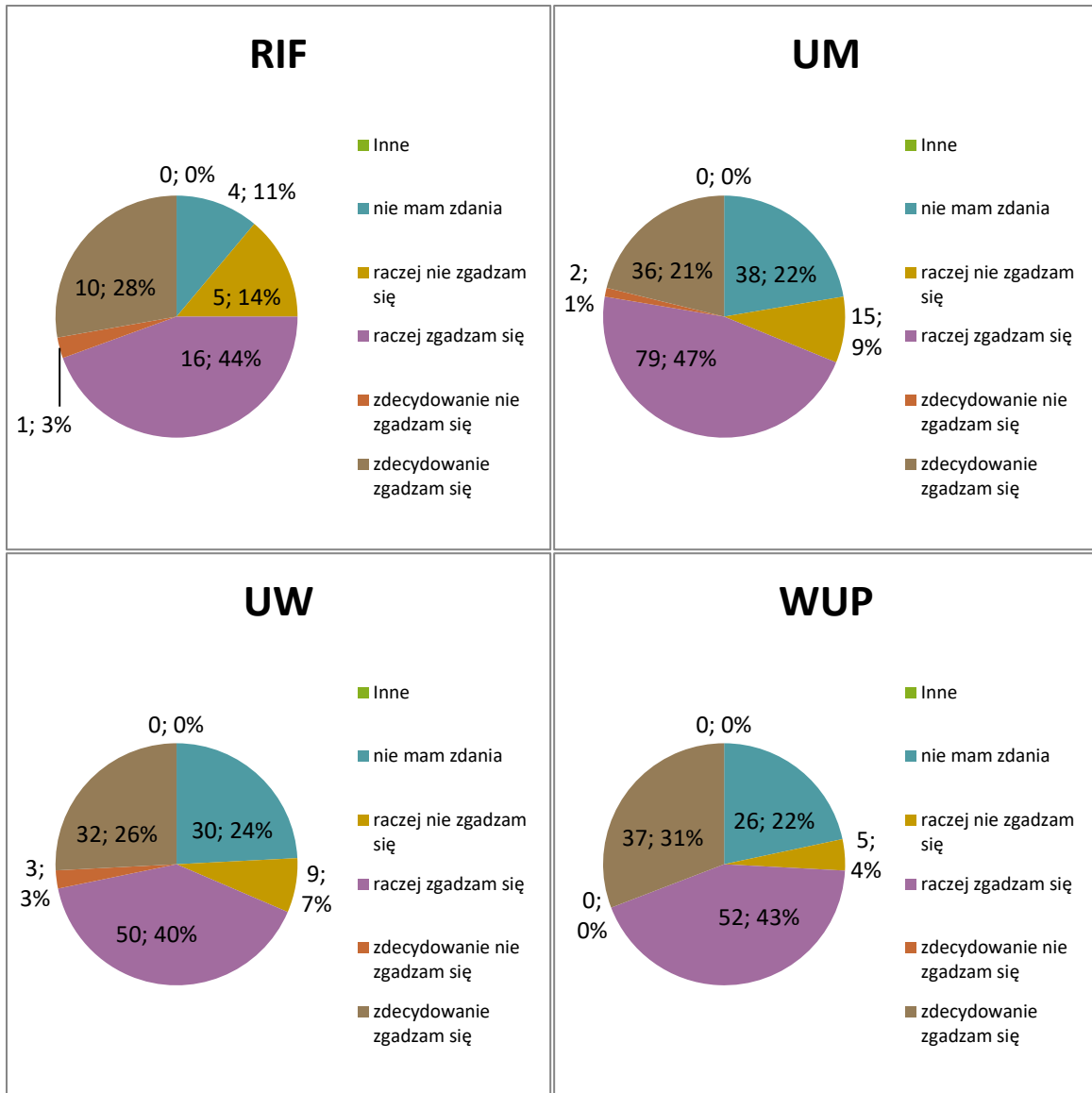

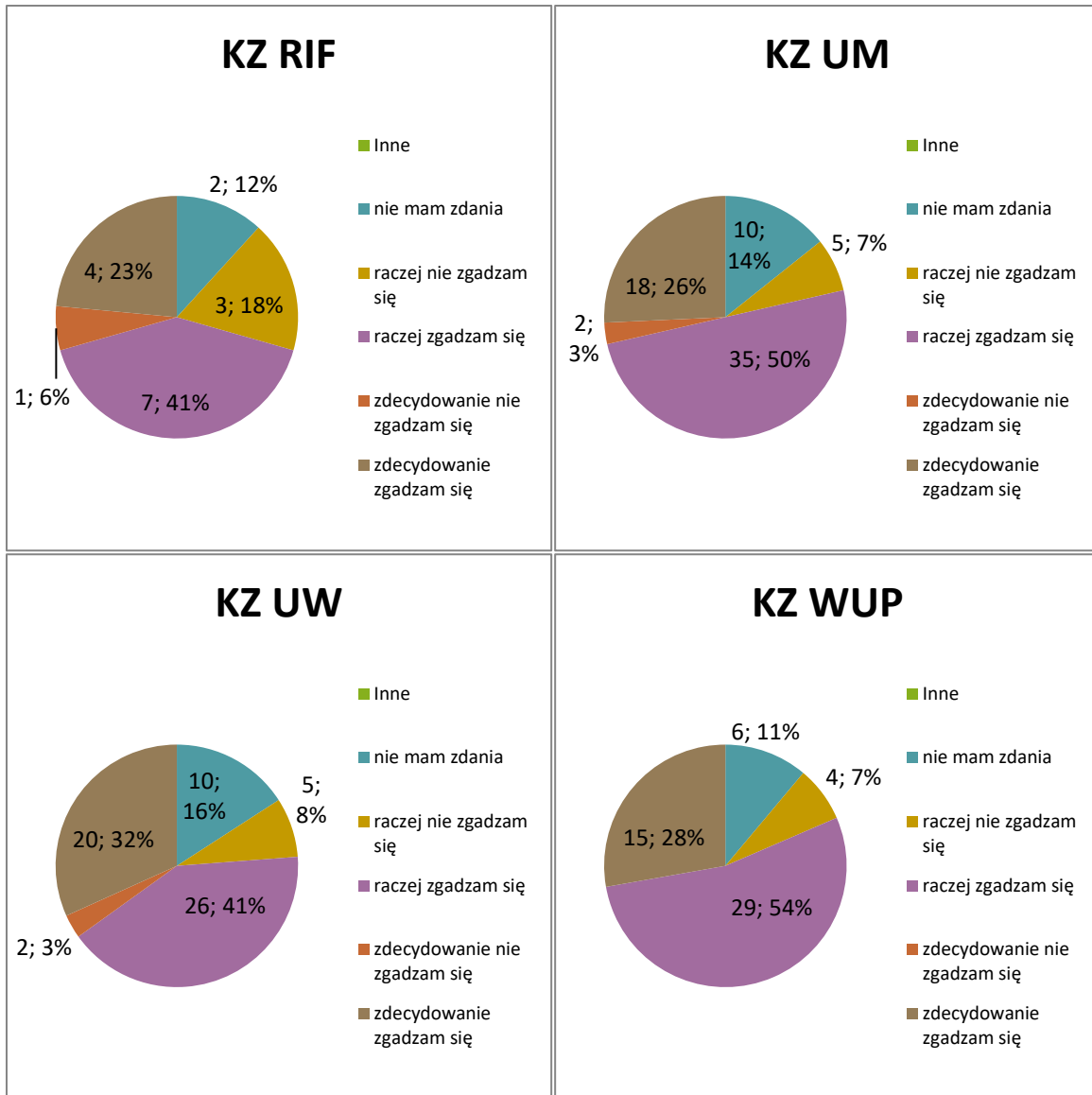

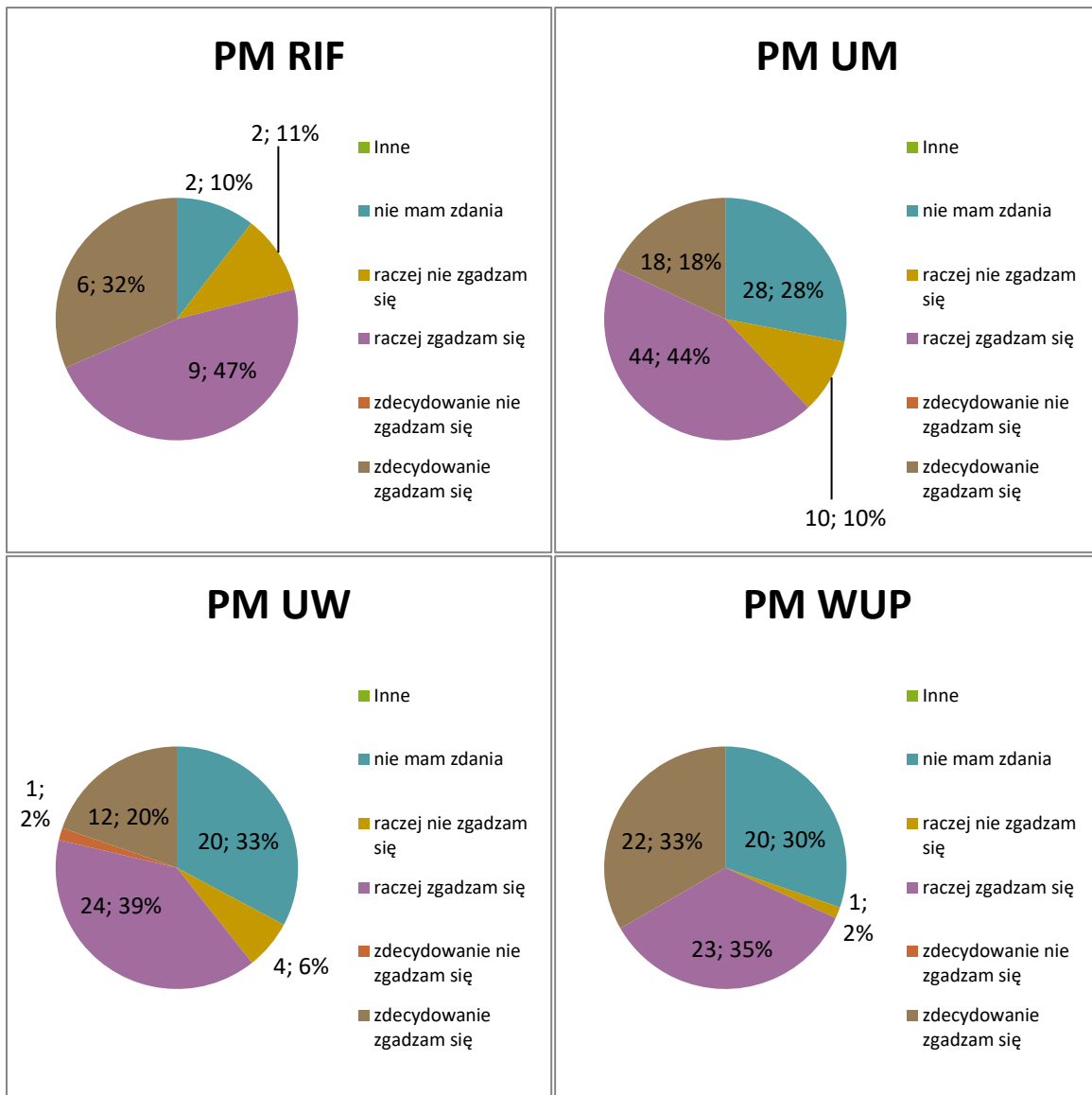
Ryc. 73. Odpowiedzi na pytanie 7 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach

Pyt 8 Wdrażanie przez urząd ZPORR wpłynęło na powstanie lub ulepszenie stosowania procedur przy ocenie projektów, nie związanych ze ZPORR lub innymi programami współfinansowanymi ze środków europejskich

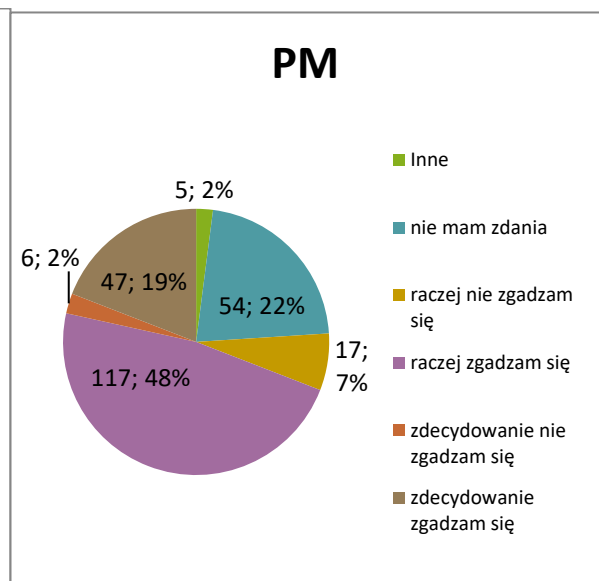
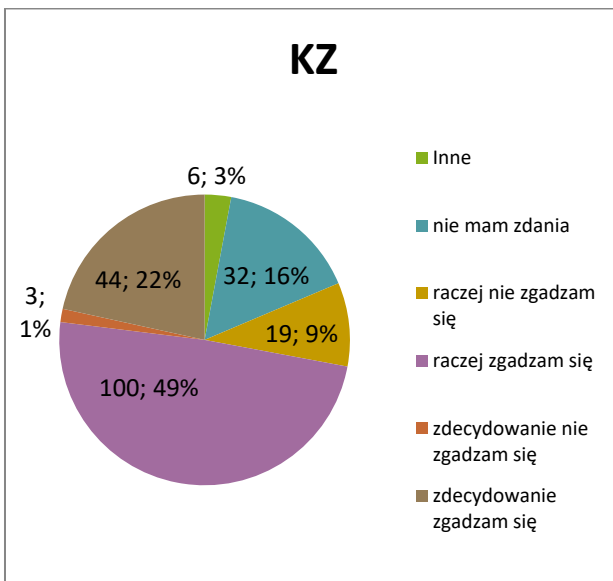
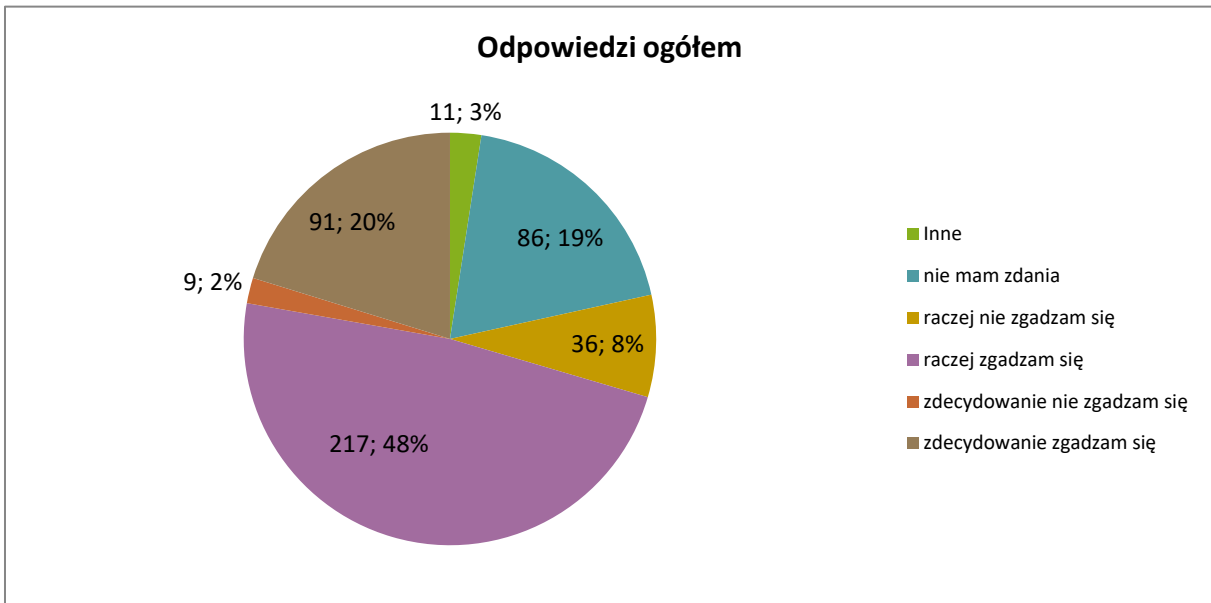

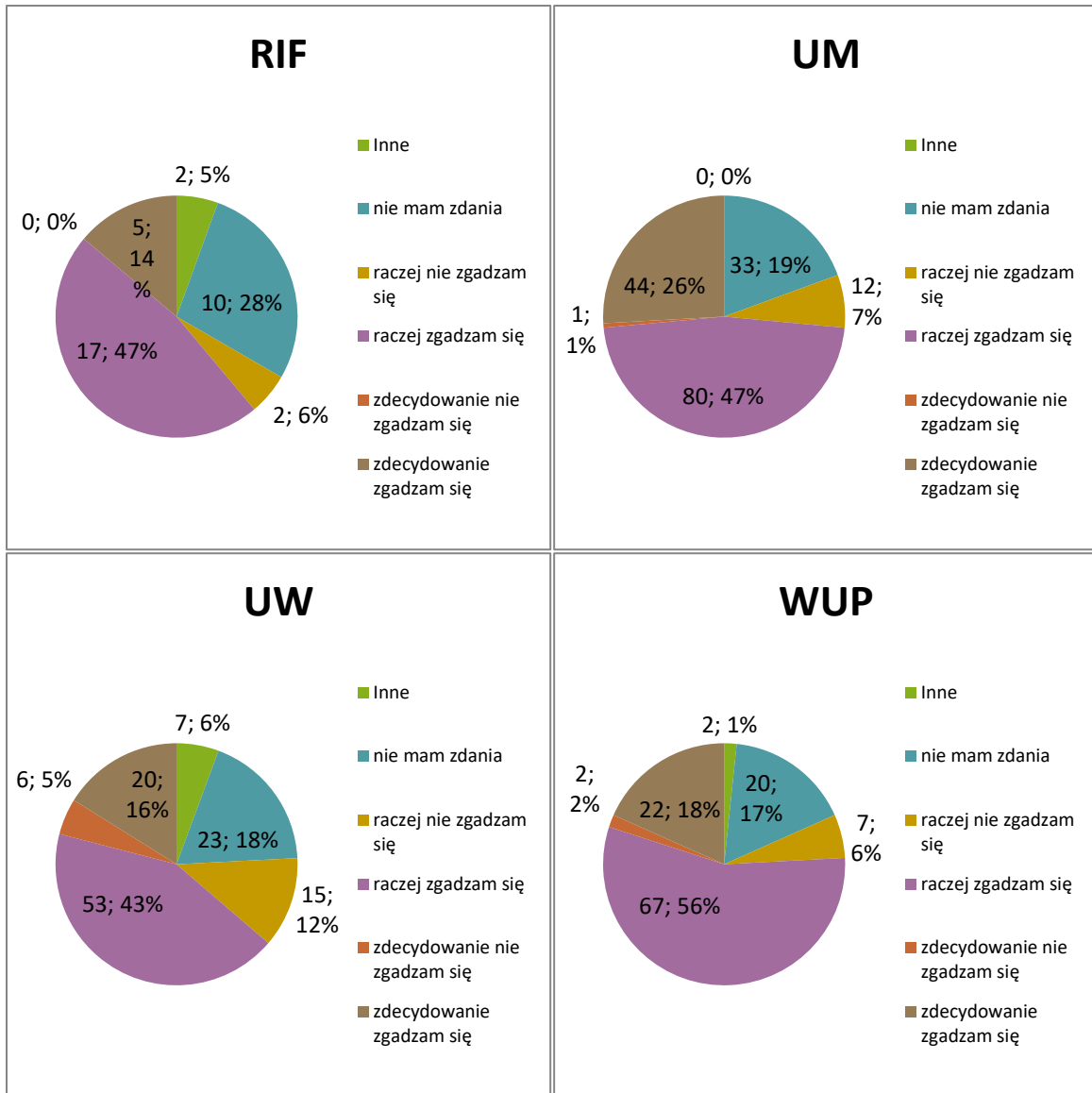

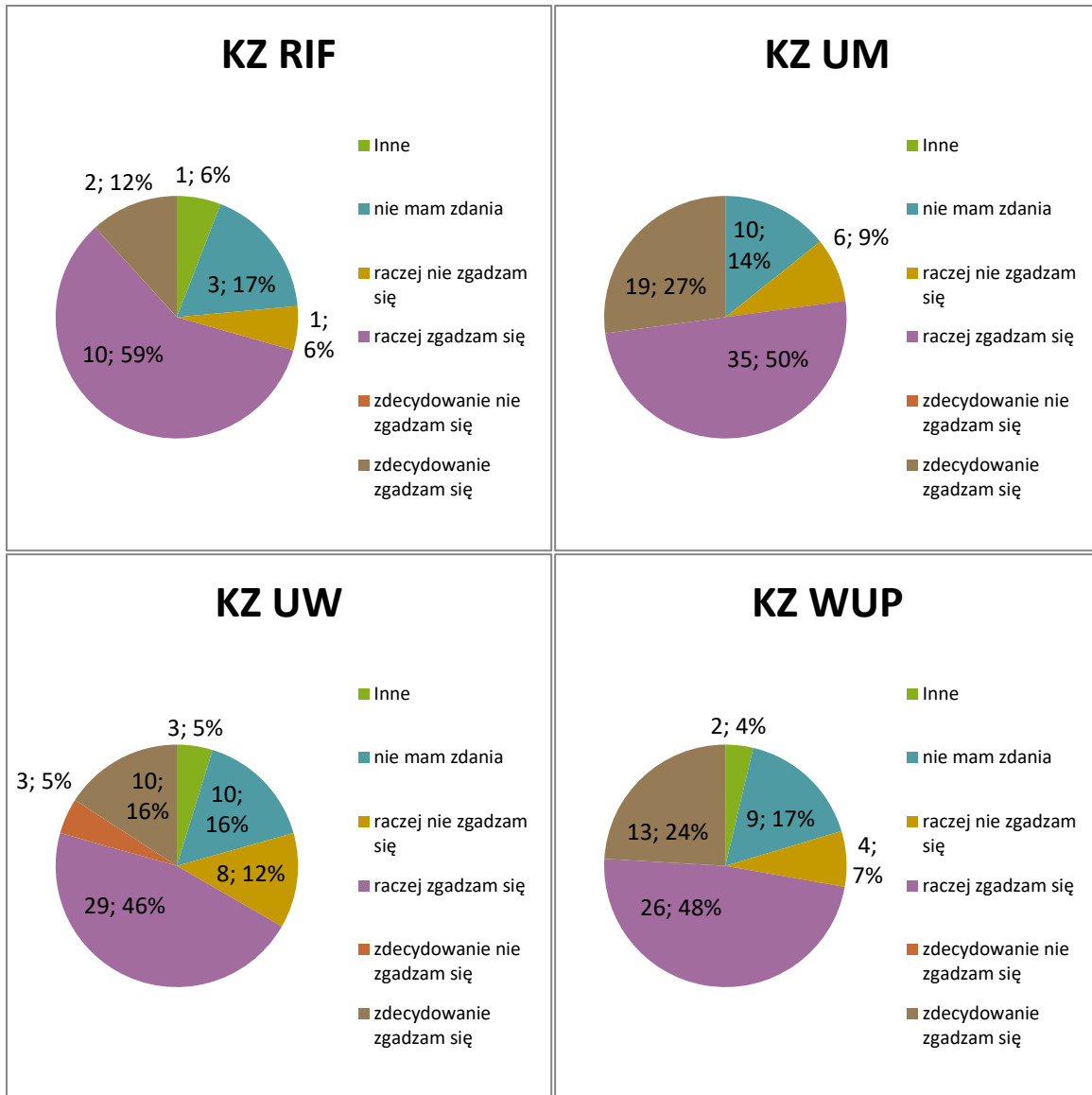

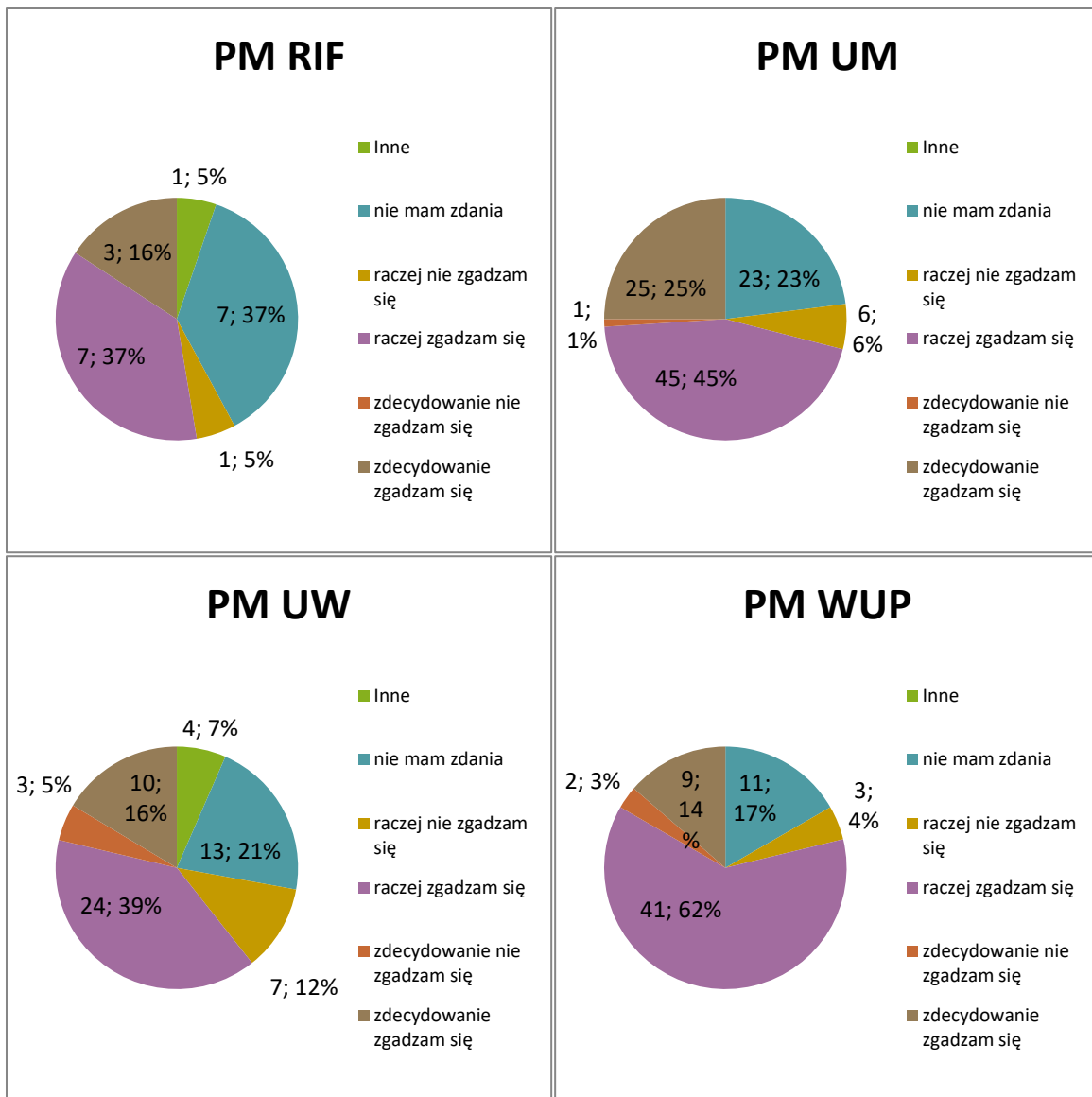
Ryc. 74. Odpowiedzi na pytanie 8 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach

Pyt 9 Zmiany, które zaszły w urzędzie w efekcie wdrażania ZPORR mają szansę utrzymać się w urzędzie w dłuższej perspektywie czasowej tzn. dłużej niż 10 lat

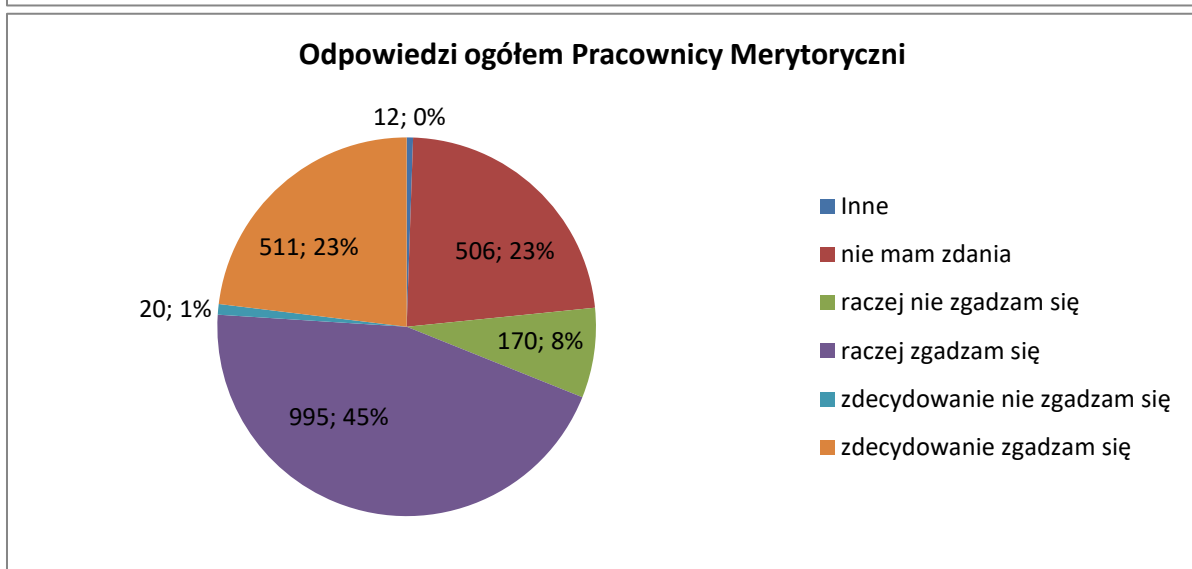
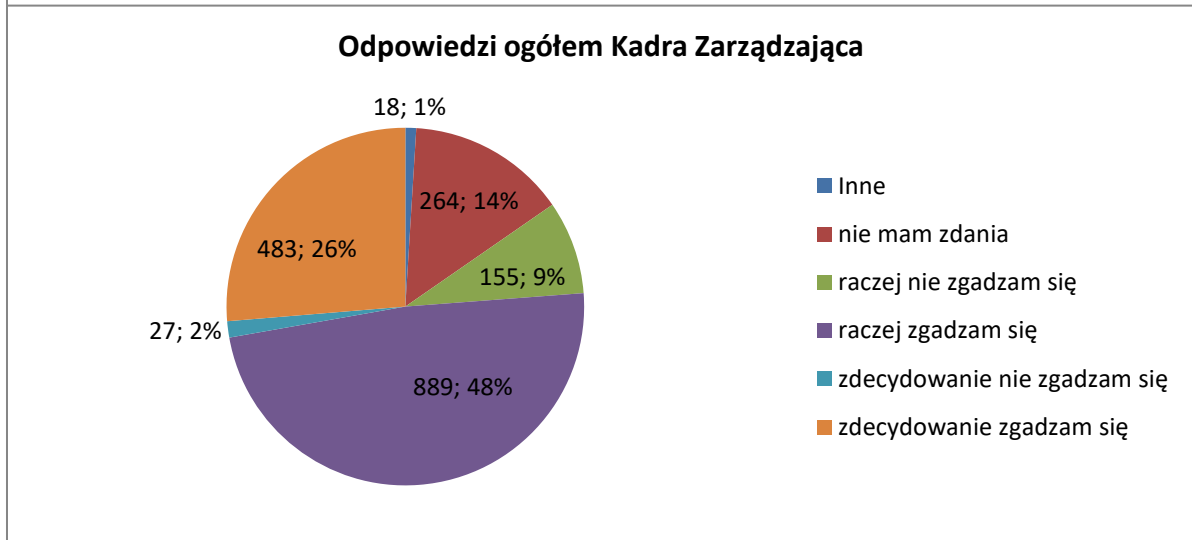
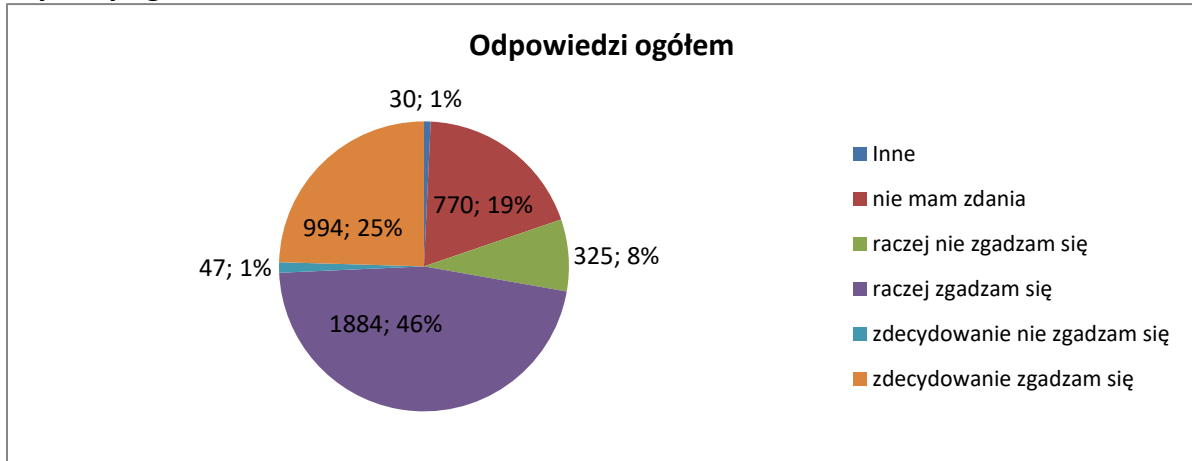

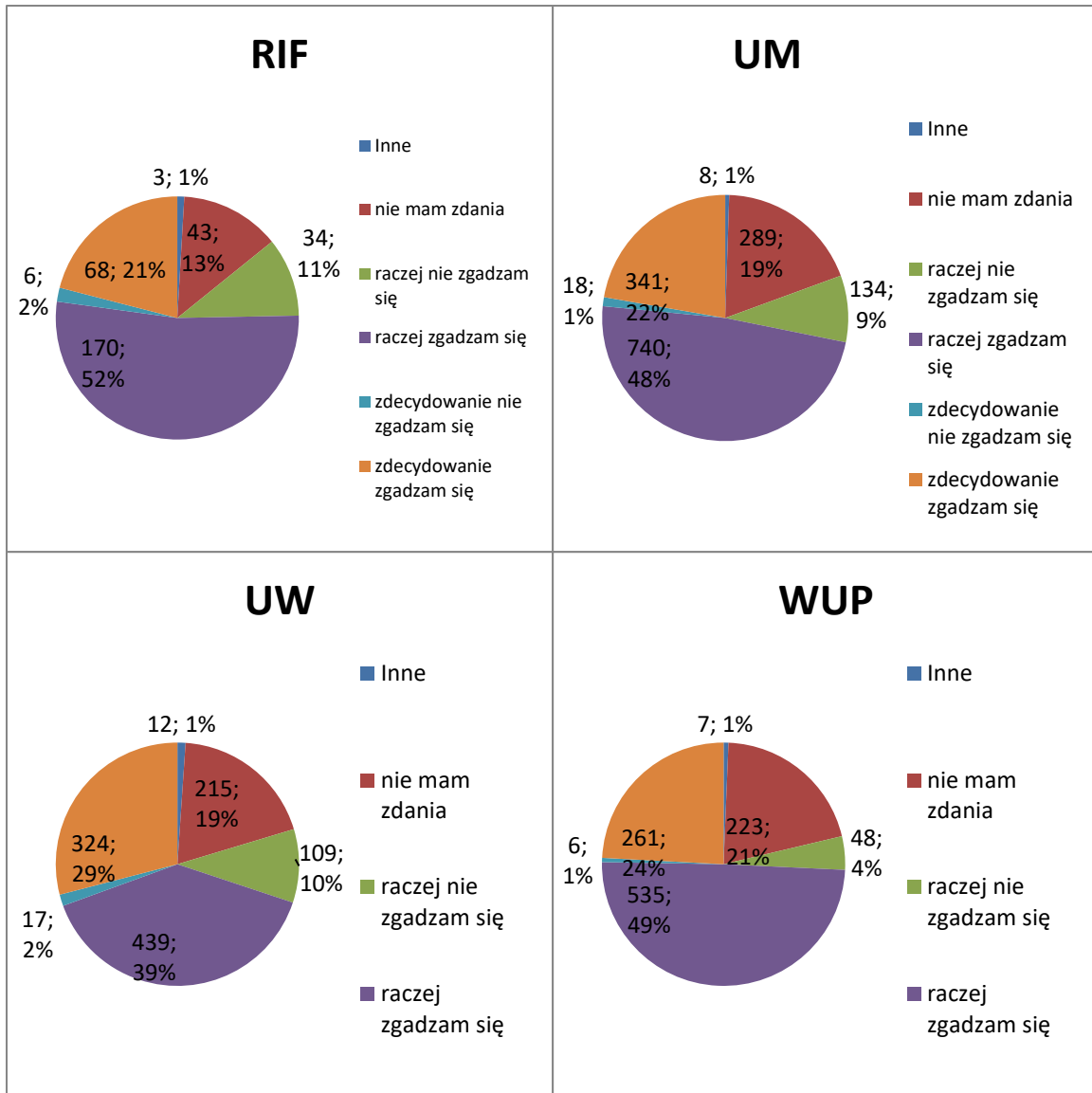

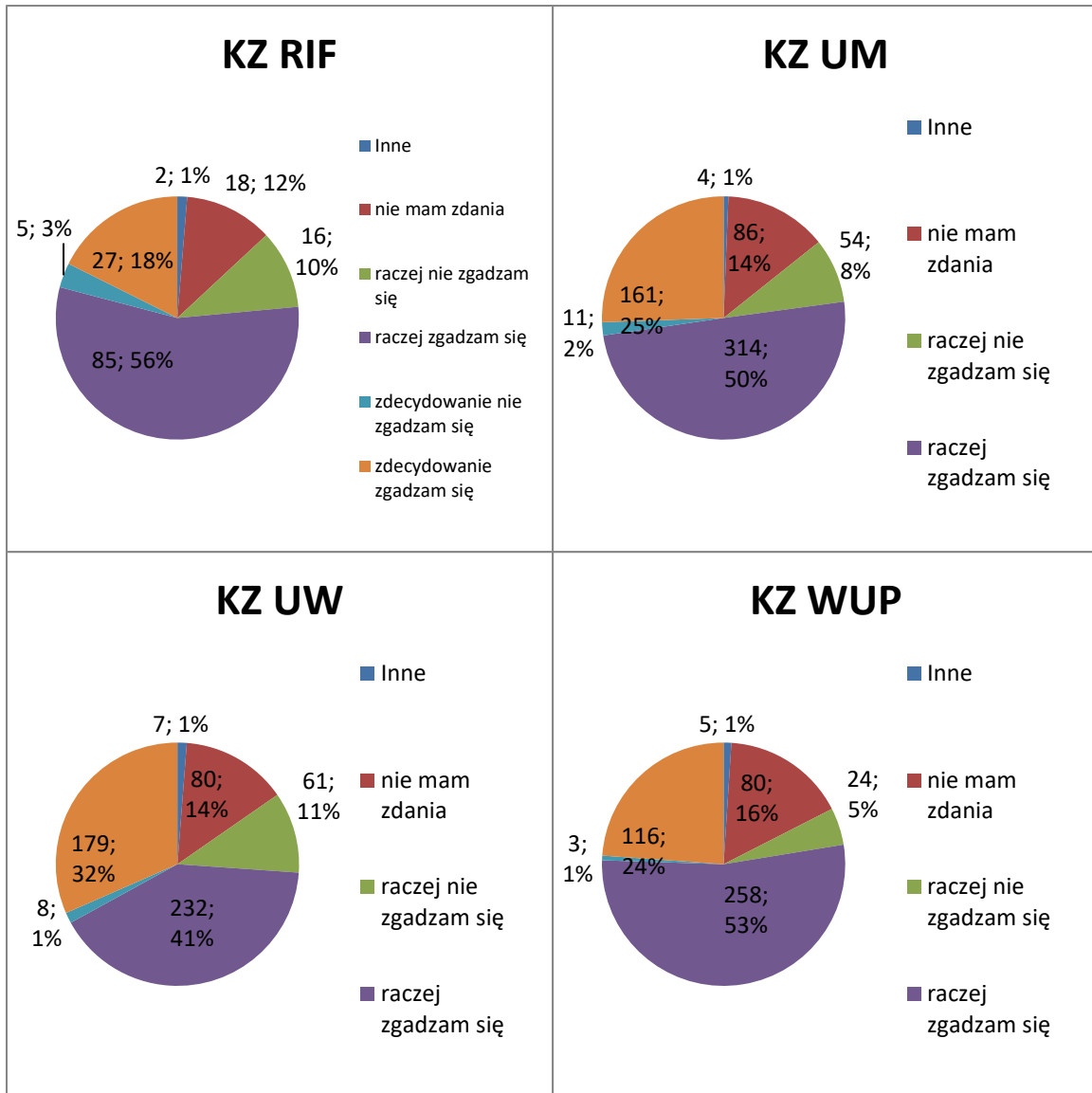

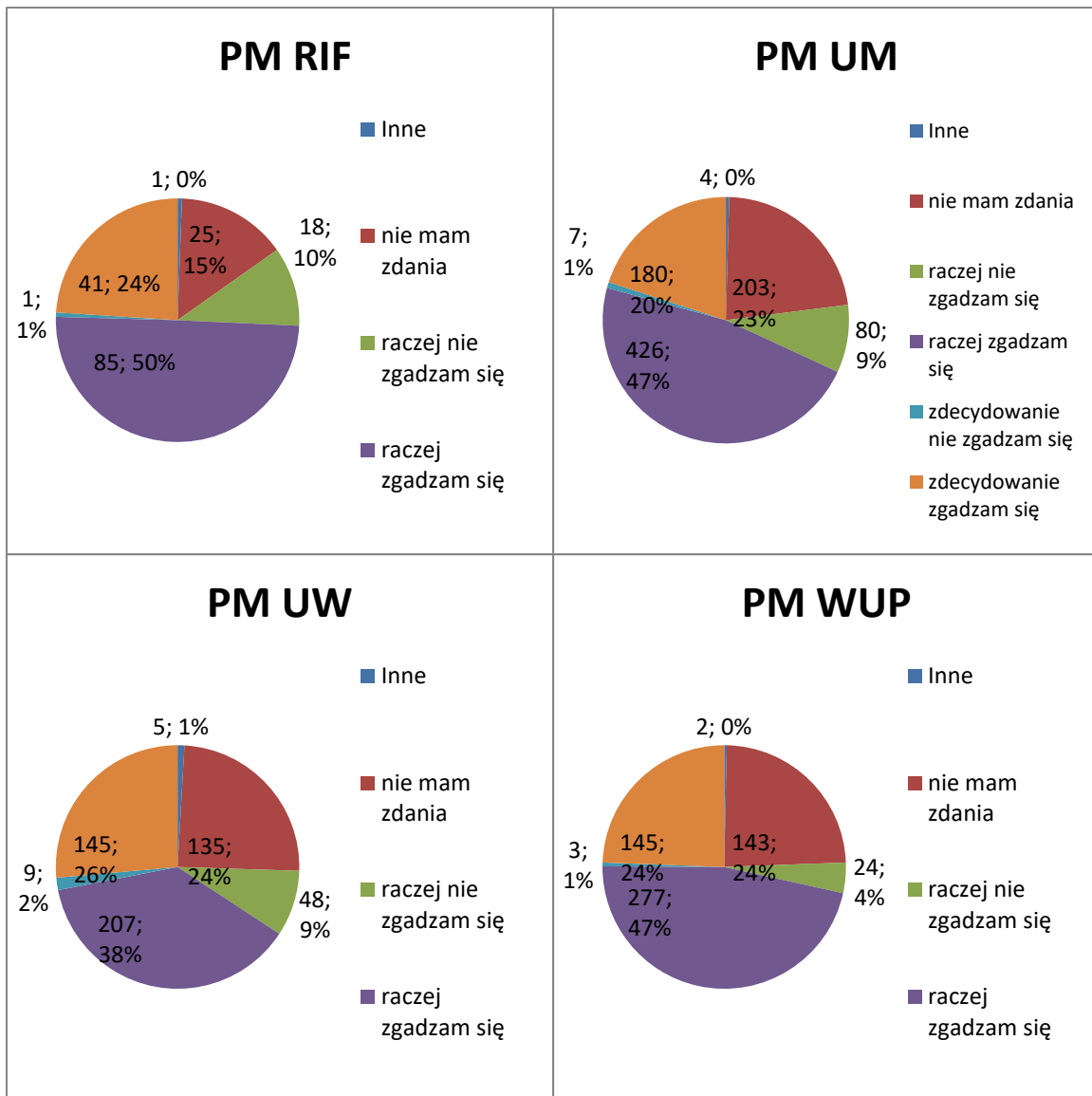
Ryc. 75. Odpowiedzi na pytanie 9 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach

Wykresy ogólne

Ryc. 76. Odpowiedzi na wszystkie pytania ankiety - ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach

15. Kod C++ wyznaczający rangi wiązane oraz współczynnik W

```
#include <stdlib.h>
#include <iostream>
#include <cmath>
using namespace std;

int main()
{
    setlocale(LC_CTYPE, "Polish");
    cout<<"Liczba sędziów: ";
    int m;
    cin>>m;
    cout<<"Liczba ocen: ";
    int n;
    cin>>n;
    double A[m][n];
    double D[m][n];
    double R[n]={0};
    double M[m];

    for(int i=0;i<m;i++)
    {
        cout<<"Oceny sędziego nr "<<i+1<<": ";
        for(int j=0;j<n;j++) cin>>A[i][j];
    }
    double G=0.0;
    for(int i=0;i<m;i++)
    {
        int b=1;
        for(int j=0;j<n;j++)
        {
            int a=1;
            double c=0;
            for(int k=0;k<n;k++)
            {
                if (A[i][j]<A[i][k])
                {
                    a=a+1;
                }
            }
        }
    }
}
```

```

        else
        {
            if (A[i][j]==A[i][k])
            {
                c=c+1;
            }
        }
    }
    D[i][j]=a+(c-1)/2;
    R[j]=R[j]+D[i][j];
    G=G+(D[i][j]-(n+1)/2)*(D[i][j]-(n+1)/2);
    if (a>b) b=a;
}
M[i]=b;
}
double T,S=0,W,ch,ro;
T=m*(n*n*n-n)/12-G;
for(int j=0;j<n;j++)
{
    S=S+(R[j]-m*(n+1)/2)*(R[j]-m*(n+1)/2);
}

W=S/(m*m*(n*n*n-n)/12-m*T);
ch=S/(m*n*(n+1)/12.0-T/(n-1));
ro=(m*W-1)/(m-1);
cout<<"Tabela rang wiązanych"<<endl;
for(int s=0;s<m;s++)
{
    for(int t=0;t<n;t++) cout<<D[s][t]<<" ";
    cout<<endl;
}
cout<<"Wsp. G="<<G<<endl;
cout<<"Wsp. S="<<S<<endl;
cout<<"Wsp. T="<<T<<endl;
cout<<"Wsp. W="<<W<<endl;
cout<<"Wsp. Chi_kwardrat_r ="<<ch<<endl;
cout<<"Wsp. korelacji rang Spearmana ro_av="<<ro<<endl;
system("PAUSE");
return 0;
}

```

16. Macierze uporządkowań

Macierze uporządkowań 1

liczba ocen - n 6

liczba sędziów - m 2

średnia ranga szeregu - \hat{R}_i 3,5

średnia sum rang - \hat{R} 7

Pytanie 1

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
KZ	3 31	1 98	4 20	6 5	2 43	5 7	21 204	0
PM	3 40	1 101	4 26	6 2	2 73	5 4	21 246	0
Σ ocen	71	199	46	7	116	11	450	
$R_j = \Sigma$ rang	6	2	8	12	4	10	42	0
$(R_j - \hat{R})^2$	1	25	1	25	9	9	70	

S	70
G	35
T	0
W	1
χ^2_r	10
ρ_{av}	1

Pytanie 2

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
KZ	1 97	2 92	3 7	5,5 1	4 6	5,5 1	21 204	0,5
PM	2 99	1 110	4 12	5,5 0	3 25	5,5 0	21 246	0,5
Σ ocen	196	202	19	1	31	1	450	
$R_j = \Sigma$ rang	3	3	7	11	7	11	42	1
$(R_j - \hat{R})^2$	16	16	0	16	0	16	64	

S	64
G	34
T	1
W	0,941176471
χ^2_r	9,365853659
ρ_{av}	0,882352941

Pytanie 3

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
KZ	3 31	1 105	4 16	5,5 2	2 48	5,5 2	21 204	0,5
PM	3 43	1 103	4 24	5 2	2 74	6 0	21 246	0
Σ ocen	74	208	40	4	122	2	450	
$R_j = \Sigma$ rang	6	2	8	10,5	4	11,5	42	0,5
$(R_j - \hat{R})^2$	1	25	1	12,3	9	20,3	68,5	

S	68,5
G	34,5
T	0,5
W	0,992753623
χ^2_r	9,903614458
ρ_{av}	0,985507246

Pytanie 4

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
KZ	2	1	4	5	3	6	21	0
PM	56	104	19	2	23	0	204	
Σ ocen	2	1	4	5	3	6	21	0
$R_j = \Sigma$ rang	54	118	20	3	51	0	246	
$(R_j - \hat{R})^2$	110	222	39	5	74	0	450	
	4	2	8	10	6	12	42	0
	9	25	1	9	1	25	70	

S	70
G	35
T	0
W	1
χ^2_r	10
ρ_{av}	1

Pytanie 5

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
KZ	2	1	4	5,5	3	5,5	21	0,5
PM	52	91	23	2	34	2	204	
Σ ocen	3	1	4	5	2	6	21	0
$R_j = \Sigma$ rang	52	111	22	2	58	1	246	
$(R_j - \hat{R})^2$	104	202	45	4	92	3	450	
	5	2	8	10,5	5	11,5	42	0,5
	4	25	1	12,3	4	20,3	66,5	

S	66,5
G	34,5
T	0,5
W	0,963768116
χ^2_r	9,614457831
ρ_{av}	0,927536232

Pytanie 6

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
KZ	2	1	4	5	3	6	21	0
PM	60	101	19	1	23	0	204	
Σ ocen	2	1	4	5	3	6	21	0
$R_j = \Sigma$ rang	56	121	17	2	49	1	246	
$(R_j - \hat{R})^2$	116	222	36	3	72	1	450	
	4	2	8	10	6	12	42	0
	9	25	1	9	1	25	70	

S	70
G	35
T	0
W	1
χ^2_r	10
ρ_{av}	1

Pytanie 7

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
KZ	2	1	4	5	3	6	21	0
PM	55	101	15	6	27	0	204	0
Σ ocen	2	1	4	5	3	6	21	
	62	114	15	2	52	1	246	
$R_j = \Sigma$ rang	4	2	8	10	6	12	42	0
$(R_j - \hat{R})^2$	9	25	1	9	1	25	70	

S	70
G	35
T	0
W	1
χ^2_r	10
ρ_{av}	1

Pytanie 8

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
KZ	2	1	4	5	3	6	21	0
PM	57	97	17	5	28	0	204	0
Σ ocen	3	1	4	5	2	6	21	0
	58	100	17	1	70	0	246	
$R_j = \Sigma$ rang	5	2	8	10	5	12	42	0
$(R_j - \hat{R})^2$	4	25	1	9	4	25	68	

S	68
G	35
T	0
W	0,971428571
χ^2_r	9,714285714
ρ_{av}	0,942857143

Pytanie 9

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
KZ	2	1	4	6	3	5	21	0
PM	44	100	19	3	32	6	204	0
Σ ocen	3	1	4	5	2	6	21	0
	47	117	17	6	54	5	246	
$R_j = \Sigma$ rang	5	2	8	11	5	11	42	0
$(R_j - \hat{R})^2$	4	25	1	16	4	16	66	

S	66
G	35
T	0
W	0,942857143
χ^2_r	9,428571429
ρ_{av}	0,885714286

Ryc. 77. Macierze uporządkowań - Kadra Zarządzająca i Pracownicy Merytoryczni

Macierze uporządkowań 2

liczba ocen - n 6

liczba sędziów - m 4

średnia ranga szeregu - \bar{R}_i 3,5

średnia sum rang - \bar{R} 14

Pytanie 1

Institucje	KZ+PM	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	I	2,5 6	1 19	4 4	6 0	2,5 6	5 1	21 36	0,5
UM	II	3 24	1 74	4 18	5 5	2 45	6 4	21 170	0
UW	III	3 20	1 57	4 14	6 2	2 26	5 5	21 124	0
WUP	IV	3 21	1 49	4 10	6 0	2 39	5 1	21 120	0
Σ ocen		71	199	46	7	116	11	450	
$R_j = \Sigma$ rang		11,5	4	16	23	8,5	21	84	0,5
$(R_j - \bar{R})^2$		6,25	100	4	81	30,3	49	271	

S 270,5
G 69,5
T 0,5
W 0,97302158
 χ^2_r 19,4371257
 ρ_{av} 0,96402878

Pytanie 2

Institucje	KZ+PM	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	I	2 5	1 27	3,5 2	5,5 0	3,5 2	5,5 0	21 36	1
UM	II	2 70	1 75	4 10	5,5 1	3 13	5,5 1	21 170	0,5
UW	III	1 76	2 42	4 2	5,5 0	3 4	5,5 0	21 124	0,5
WUP	IV	2 45	1 58	4 5	5,5 0	3 12	5,5 0	21 120	0,5
Σ ocen		196	202	19	1	31	1	450	
$R_j = \Sigma$ rang		7	5	15,5	22	12,5	22	84	2,5
$(R_j - \bar{R})^2$		49	81	2,25	64	2,25	64	263	

S 262,5
G 67,5
T 2,5
W 0,97222222
 χ^2_r 19,3251534
 ρ_{av} 0,96296296

Pytanie 3

Institucje	KZ+PM	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	I	3 6	1 22	4 1	5,5 0	2 7	5,5 0	21 36	0,5
UM	II	3 24	1 83	4 18	5,5 1	2 43	5,5 1	21 170	0,5
UW	III	3 23	1 49	4 14	5 1	2 37	6 0	21 124	0
WUP	IV	3 21	1 54	4 7	5 2	2 35	6 1	21 120	0
Σ ocen		74	208	40	4	122	2	450	
$R_j = \Sigma$ rang		12	4	16	21	8	23	84	1
$(R_j - \bar{R})^2$		4	100	4	49	36	81	274	

S 274
G 69
T 1
W 0,99275362
 χ^2_r 19,8072289
 ρ_{av} 0,99033816

Pytanie 4

Institucje	KZ+PM	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
0	I	2 8	1 20	3 4	4,5 2	4,5 2	6 0	21 36	0,5
0	II	2 31	1 92	4 18	5 2	3 27	6 0	21 170	0
0	III	2 38	1 49	4 12	5 1	3 24	6 0	21 124	0
0	IV	2 33	1 61	4 5	5,5 0	3 21	5,5 0	21 120	0,5
Σ ocen		110	222	39	5	74	0	450	
$R_j = \Sigma$ rang		8	4	15	20	13,5	23,5	84	1
$(R_j - \bar{R})^2$		36	100	1	36	0,25	90,3	264	

S 263,5
G 69
T 1
W 0,95471014
 χ^2_r 19,0481928
 ρ_{av} 0,93961353

Pytanie 5

Institucje	KZ+PM	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	I	2 7	1 17	4 5	5 1	3 6	6 0	21 36	0
UM	II	2,5 33	1 83	4 18	6 1	2,5 33	5 2	21 170	0,5
UW	III	2 34	1 41	4 19	5 1	3 29	6 0	21 124	0
WUP	IV	2 30	1 61	4 3	5,5 1	3 24	5,5 1	21 120	0,5
Σ ocen		104	202	45	4	92	3	450	
$R_j = \Sigma$ rang		8,5	4	16	21,5	11,5	22,5	84	1
$(R_j - \bar{R})^2$		30,3	100	4	56,3	6,25	72,3	269	

S 269
G 69
T 1
W 0,97463768
 χ^2_r 19,4457831
 ρ_{av} 0,96618357

Pytanie 6

Institucje	KZ+PM	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	I	2 10	1 16	3 5	5 1	4 4	6 0	21 36	0
UM	II	2 38	1 93	4 13	5 1	3 25	6 0	21 170	0
UW	III	2 41	1 46	4 14	5 1	3 22	6 0	21 124	0
WUP	IV	2 27	1 67	4 4	6 0	3 21	5 1	21 120	0
Σ ocen		116	222	36	3	72	1	450	
$R_j = \Sigma$ rang		8	4	15	21	13	23	84	0
$(R_j - \bar{R})^2$		36	100	1	49	1	81	268	

S 268
G 70
T 0
W 0,95714286
 χ^2_r 19,1428571
 ρ_{av} 0,94285714

Pytanie 7

Institucje	KZ+PM	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	I	2 11	1 16	3 6	5 1	4 2	6 0	21 36	0
UM	II	2 41	1 81	4 12	5 4	3 32	6 0	21 170	0
UW	III	2 40	1 52	4 10	5 2	3 20	6 0	21 124	0
WUP	IV	2,5 25	1 66	4 2	5,5 1	2,5 25	5,5 1	21 120	1
Σ ocen		117	215	30	8	79	1	450	
$R_j = \Sigma$ rang		8,5	4	15	20,5	12,5	23,5	84	1
$(R_j - \bar{R})^2$		30,3	100	1	42,3	2,25	90,3	266	

S 266
G 69
T 1
W 0,96376812
 χ^2_r 19,2289157
 ρ_{av} 0,95169082

Pytanie 8

Institucje	KZ+PM	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
0	I	2 10	1 16	3 5	5 1	4 4	6 0	21 36	
0	II	3 36	1 79	4 15	5 2	2 38	6 0	21 170	
0	III	2 32	1 50	4 9	5 3	3 30	6 0	21 124	
0	IV	2 37	1 52	4 5	5,5 0	3 26	5,5 0	21 120	
Σ ocen		115	197	34	6	98	0	450	
$R_j = \Sigma$ rang		9	4	15	20,5	12	23,5	84	0
$(R_j - \bar{R})^2$		25	100	1	42,3	4	90,3	263	

S 262,5
G 69,5
T 0,5
W 0,9442446
 χ^2_r 18,8622754
 ρ_{av} 0,92565947

Pytanie 9

Institucje	KZ+PM	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i	
RIF	I	3 5	1 17	4,5 2	6 0	2 10	4,5 2	21 36	0,5	S 259,5
UM	II	2 44	1 80	4 12	5 1	3 33	6 0	21 170	0	G 69
UW	III	3 20	1 53	4 15	6 6	2 23	5 7	21 124	0	T 1
WUP	IV	2 22	1 67	4 7	5,5 2	3 20	5,5 2	21 120	0,5	W 0,94021739
Σ ocen		91	217	36	9	86	11	450		χ^2_r 18,7590361
$R_j = \Sigma$ rang		10	4	16,5	22,5	10	21	84	1	ρ_{av} 0,92028986
$(R_j - \bar{R})^2$		16	100	6,25	72,3	16	49	260		

Ryc. 78. Macierze uporządkowań - Kadra Zarządzająca i Pracownicy Merytoryczni w podziale na typ urzędów

Macierze uporządkowań 3

liczba ocen - n 6

liczba sędziów - m 4

średnia ranga szeregu - \hat{R}_i 3,5

średnia sum rang - \hat{R} 14

Numer Pytanie
Pytanie 1
Kadra (solo) PM

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	2 4	1 10	4 2	5,5 0	3 3	5,5 0	21 19	0,5
UM	3 14	1 41	4 11	6 1	2 30	5 3	21 100	0
UW	3 10	1 28	4 4	5,5 1	2 17	5,5 1	21 61	0,5
WUP	3 12	2 22	4 9	5,5 0	1 23	5,5 0	21 66	0,5
Σ ocen	40	101	26	2	73	4	246	
$R_j = \Sigma$ rang	11	5	16	22,5	8	21,5	84	1,5
$(R_j - \hat{R})^2$	9	81	4	72,25	36	56,25	258,5	

S 258,5
G 68,5
T 1,5
W 0,943431
 χ^2_r 18,8
 ρ_{av} 0,924574

Numer Pytanie
Pytanie 2
Kadra (solo) PM

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	2 3	1 14	3 2	5 0	5 0	5 0	21 19	2
UM	2 34	1 48	4 7	5,5 0	3 11	5,5 0	21 100	0,5
UW	1 38	2 18	4 1	5,5 0	3 4	5,5 0	21 61	0,5
WUP	2 24	1 30	4 2	5,5 0	3 10	5,5 0	21 66	0,5
Σ ocen	99	110	12	0	25	0	246	
$R_j = \Sigma$ rang	7	5	15	21,5	14	21,5	84	3,5
$(R_j - \hat{R})^2$	49	81	1	56,25	0	56,25	243,5	

S 243,5
G 66,5
T 3,5
W 0,915414
 χ^2_r 18,14907
 ρ_{av} 0,887218

Numer Pytanie
Pytanie 3
Kadra (solo) PM

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	2,5 4	1 10	4 1	5,5 0	2,5 4	5,5 0	21 19	1
UM	3 14	1 43	4 12	5 1	2 30	6 0	21 100	0
UW	3 12	1 23	4 7	5,5 0	2 19	5,5 0	21 61	0,5
WUP	3 13	1 27	4 4	5 1	2 21	6 0	21 66	0
Σ ocen	43	103	24	2	74	0	246	
$R_j = \Sigma$ rang	11,5	4	16	21	8,5	23	84	1,5
$(R_j - \hat{R})^2$	6,25	100	4	49	30,25	81	270,5	

S 270,5
G 68,5
T 1,5
W 0,987226
 χ^2_r 19,67273
 ρ_{av} 0,982968

Numer Pytanie
Pytanie 4
Kadra (solo) PM

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	2 4	1 11	3 2	4,5 1	4,5 1	6 0	21 19	0,5
UM	3 16	1 53	4 10	5 1	2 20	6 0	21 100	0
UW	2,5 16	1 22	4 6	5 1	2,5 16	6 0	21 61	0,5
WUP	2 18	1 32	4 2	5,5 0	3 14	5,5 0	21 66	0,5
Σ ocen	54	118	20	3	51	0	246	
$R_j = \Sigma$ rang	9,5	4	15	20	12	23,5	84	1,5
$(R_j - \hat{R})^2$	20,25	100	1	36	4	90,25	251,5	

S 251,5
G 68,5
T 1,5
W 0,917883
 χ^2_r 18,29091
 ρ_{av} 0,890511

Numer Pytanie
Pytanie 5
Kadra (solo) PM

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	3,5 3	1 8	3,5 3	5,5 0	2 5	5,5 0	21 19	1
UM	3 18	1 51	4 9	5,5 1	2 20	5,5 1	21 100	0,5
UW	3 14	2 17	4 9	5 1	1 20	6 0	21 61	0
WUP	2 17	1 35	4 1	5,5 0	3 13	5,5 0	21 66	0,5
Σ ocen	52	111	22	2	58	1	246	
$R_j = \Sigma$ rang	11,5	5	15,5	21,5	8	22,5	84	2
$(R_j - \hat{R})^2$	6,25	81	2,25	56,25	36	72,25	254	

S 254
G 68
T 2
W 0,933824
 χ^2_r 18,58537
 ρ_{av} 0,911765

Numer Pytanie
Pytanie 6
Kadra (solo) PM

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	1,5 7	1,5 7	4 2	5,5 0	3 3	5,5 0	21 19	1
UM	3 18	1 55	4 7	5 1	2 19	6 0	21 100	0
UW	2 16	1 25	4 6	5 1	3 13	6 0	21 61	0
WUP	2 15	1 34	4 2	6 0	3 14	5 1	21 66	0
Σ ocen	56	121	17	2	49	1	246	
$R_j = \Sigma$ rang	8,5	4,5	16	21,5	11	22,5	84	1
$(R_j - \hat{R})^2$	30,25	90,25	4	56,25	9	72,25	262	

S 262
G 69
T 1
W 0,949275
 χ^2_r 18,93976
 ρ_{av} 0,932367

Numer Pytanie
Pytanie 7
Kadra (solo) PM

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	2 7	1 9	3 3	5 0	5 0	5 0	21 19	2
UM	2 23	1 46	4 8	5 1	3 22	6 0	21 100	0
UW	2 17	1 26	4 4	5 1	3 13	6 0	21 61	0
WUP	3 15	1 33	5,5 0	5,5 0	2 17	4 1	21 66	0,5
Σ ocen	62	114	15	2	52	1	246	
$R_j = \Sigma$ rang	9	4	16,5	20,5	13	21	84	2,5
$(R_j - \hat{R})^2$	25	100	6,25	42,25	1	49	223,5	

S 223,5
G 67,5
T 2,5
W 0,827778
 χ^2_r 16,45399
 ρ_{av} 0,77037

Numer Pytanie
Pytanie 8
Kadra (solo) PM

	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	2 6	1 9	3,5 2	5,5 0	3,5 2	5,5 0	21 19	1
UM	3 18	1 44	4 10	5,5 0	2 28	5,5 0	21 100	0,5
UW	3 12	1 24	4 4	5 1	2 20	6 0	21 61	0
WUP	2 22	1 23	4 1	5,5 0	3 20	5,5 0	21 66	0,5
Σ ocen	58	100	17	1	70	0	246	
$R_j = \Sigma$ rang	10	4	15,5	21,5	10,5	22,5	84	2
$(R_j - \hat{R})^2$	16	100	2,25	56,25	12,25	72,25	259	

S 259
G 68
T 2
W 0,952206
 χ^2_r 18,95122
 ρ_{av} 0,936275

Numer Pytanie Kadra (solo)	Pytanie 9 PM						Σ	T_i	
	1	2	3	4	5	6			
RIF	3	1,5	4,5	6	1,5	4,5	21	1	S 256
	3	7	1	0	7	1	19		G 69
UM	2	1	4	5	3	6	21	0	T 1
	25	45	6	1	23	0	100		W 0,927536
UW	3	1	4	6	2	5	21	0	χ^2_r 18,50602
	10	24	7	3	13	4	61		ρ_{av} 0,903382
WUP	3	1	4	5	2	6	21	0	
	9	41	3	2	11	0	66		
Σ ocen	47	117	17	6	54	5	246		
$R_j = \Sigma$ rang	11	4,5	16,5	22	8,5	21,5	84	1	
$(R_j - \bar{R})^2$	9	90,25	6,25	64	30,25	56,25	256		

Ryc. 79. Macierze uporządkowań - Pracownicy Merytoryczni w podziale na typ urzędów

Macierze uporządkowań 4

liczba ocen - n 6

liczba sędziów - m 4

średnia ranga szeregu - \bar{R}_i 3,5

średnia sum rang - \bar{R} 14

Pytanie 1

KZ

Instytucja	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	3,5	1	3,5	6	2	5	21	0,5
UM	3	1	4	5	2	6	21	0
UW	2,5	1	2,5	6	4	5	21	0,5
WUP	3	1	4,5	6	2	4,5	21	0,5
Σ ocen	31	98	20	5	43	7	204	
$R_j = \Sigma$ rang	12	4	14,5	23	10	20,5	84	1,5
$(R_j - \bar{R})^2$	4	100	0,25	81	16	42,3	244	

S 243,5
G 68,5
T 1,5
W 0,888686
 χ^2_r 17,70909
 ρ_{av} 0,851582

Pytanie 2

KZ

Instytucja	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	2,5	1	5	5	2,5	5	21	2,5
UM	1	2	3	5,5	4	5,5	21	0,5
UW	1	2	3	5	5	5	21	2
WUP	2	1	3	5,5	4	5,5	21	0,5
Σ ocen	97	92	7	1	6	1	204	
$R_j = \Sigma$ rang	6,5	6	14	21	15,5	21	84	5,5
$(R_j - \bar{R})^2$	56,3	64	0	49	2,25	49	221	

S 220,5
G 64,5
T 5,5
W 0,854651
 χ^2_r 16,8535
 ρ_{av} 0,806202

Pytanie 3

KZ

Instytucja	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	3	1	5	5	2	5	21	2
UM	2	12	0	0	3	0	17	
UM	3	1	4	6	2	5	21	0
UM	10	40	6	0	13	1	70	
UW	3	1	4	5	2	6	21	0
UW	11	26	7	1	18	0	63	
WUP	3	1	4	5,5	2	5,5	21	0,5
WUP	8	27	3	1	14	1	54	
Σ ocen	31	105	16	2	48	2	204	
$R_j = \Sigma$ rang	12	4	17	21,5	8	21,5	84	2,5
$(R_j - \bar{R})^2$	4	100	9	56,3	36	56,3	262	

S 261,5
 G 67,5
 T 2,5
 W 0,968519
 χ^2_r 19,25153
 ρ_{av} 0,958025

Pytanie 4

KZ

Instytucja	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	2	1	3	4,5	4,5	6	21	0,5
RIF	4	9	2	1	1	0	17	
UM	2	1	3	5	4	6	21	0
UM	15	39	8	1	7	0	70	
UW	2	1	4	5,5	3	5,5	21	0,5
UW	22	27	6	0	8	0	63	
WUP	2	1	4	5,5	3	5,5	21	0,5
WUP	15	29	3	0	7	0	54	
Σ ocen	56	104	19	2	23	0	204	
$R_j = \Sigma$ rang	8	4	14	20,5	14,5	23	84	1,5
$(R_j - \bar{R})^2$	36	100	0	42,3	0,25	81	260	

S 259,5
 G 68,5
 T 1,5
 W 0,94708
 χ^2_r 18,87273
 ρ_{av} 0,92944

Pytanie 5

KZ

Instytucja	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	2 4	1 9	3 2	4,5 1	4,5 1	6 0	21 17	0,5
UM	2 15	1 32	4 9	6 0	3 13	5 1	21 70	0
UW	2 20	1 24	3 10	5,5 0	4 9	5,5 0	21 63	0,5
WUP	2 13	1 26	4 2	5,5 1	3 11	5,5 1	21 54	0,5
Σ ocen	52	91	23	2	34	2	204	
$R_j = \Sigma$ rang	8	4	14	21,5	14,5	22	84	1,5
$(R_j - \hat{R})^2$	36	100	0	56,3	0,25	64	257	

S 256,5
G 68,5
T 1,5
W 0,936131
 χ^2_r 18,65455
 ρ_{av} 0,914842

Pytanie 6

KZ

Instytucja	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	2,5 3	1 9	2,5 3	4,5 1	4,5 1	6 0	21 17	1
UM	2 20	1 38	3,5 6	5,5 0	3,5 6	5,5 0	21 70	1
UW	1 25	2 21	4 8	5,5 0	3 9	5,5 0	21 63	0,5
WUP	2 12	1 33	4 2	5,5 0	3 7	5,5 0	21 54	0,5
Σ ocen	60	101	19	1	23	0	204	
$R_j = \Sigma$ rang	7,5	5	14	21	14	22,5	84	3
$(R_j - \hat{R})^2$	42,3	81	0	49	0	72,3	245	

S 244,5
G 67
T 3
W 0,912313
 χ^2_r 18,11111
 ρ_{av} 0,883085

Pytanie 7

KZ

Instytucja	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	2	1	3	5	4	6	21	0
UM	4	7	3	1	2	0	17	
UM	2	1	4	5	3	6	21	0
UM	18	35	4	3	10	0	70	
UW	2	1	4	5	3	6	21	0
UW	23	26	6	1	7	0	63	
WUP	2	1	4	5	3	6	21	0
WUP	10	33	2	1	8	0	54	
Σ ocen	55	101	15	6	27	0	204	
$R_j = \Sigma$ rang	8	4	15	20	13	24	84	0
$(R_j - \bar{R})^2$	36	100	1	36	1	100	274	

S 274
 G 70
 T 0
 W 0,978571
 χ^2_r 19,57143
 ρ_{av} 0,971429

Pytanie 8

KZ

Instytucja	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	2	1	3	5	4	6	21	0
UM	4	7	3	1	2	0	17	
UM	2	1	4	5	3	6	21	0
UM	18	35	5	2	10	0	70	
UW	2	1	4	5	3	6	21	0
UW	20	26	5	2	10	0	63	
WUP	2	1	4	5,5	3	5,5	21	0,5
WUP	15	29	4	0	6	0	54	
Σ ocen	57	97	17	5	28	0	204	
$R_j = \Sigma$ rang	8	4	15	20,5	13	23,5	84	0,5
$(R_j - \bar{R})^2$	36	100	1	42,3	1	90,3	271	

S 270,5
 G 69,5
 T 0,5
 W 0,973022
 χ^2_r 19,43713
 ρ_{av} 0,964029

Pytanie 9

KZ

Instytucja	1	2	3	4	5	6	Σ	T_i
RIF	3	1	4,5	6	2	4,5	21	0,5
UM	2	1	4	5,5	3	5,5	21	0,5
UW	2,5	1	4	5,5	2,5	5,5	21	1
WUP	2	1	4	6	3	5	21	0
Σ ocen	44	100	19	3	32	6	204	
$R_j = \Sigma$ rang	9,5	4	16,5	23	10,5	20,5	84	2
$(R_j - \bar{R})^2$	20,3	100	6,25	81	12,3	42,3	262	

S 262
G 68
T 2
W 0,963235
 χ^2_r 19,17073
 ρ_{av} 0,95098

Ryc. 80. Macierze uporządkowań - Kadra Zarządzająca w podziale na typ urzędów

Spis rycin

Ryc. 1. Podział państw Unii Europejskiej na jednostki NUTS 1 (stan na 1 stycznia 2021 r.).....	12
Ryc. 2. Podział Polski na jednostki NUTS 1 (stan na 1 stycznia 2021 r.).....	13
Ryc. 3. Podział Polski na jednostki NUTS 2 (stan na 1 stycznia 2021 r.).....	14
Ryc. 4. Podział Polski na jednostki NUTS 3 (stan na 1 stycznia 2021 r.).....	15
Ryc. 5. Konkurencyjność regionów i konkurencyjność przedsiębiorstw – podobieństwa i różnice	22
Ryc. 6. Udział poszczególnych funduszy w finansowaniu polityki spójności w latach 2000-2006	35
Ryc. 7. Alokacja na poszczególne inicjatywy - udział procentowy i kwotowy	35
Ryc. 8. Udział funduszy strukturalnych w poszczególnych celach	36
Ryc. 9. Polityka regionalna i jej instrumenty w latach 2004-2006	43
Ryc. 10. Udział państw członkowskich, które dołączyły do UE w 2004 r., w alokacji środków z funduszy strukturalnych.....	45
Ryc. 11. Kwotowy (w mln euro) rozkład alokacji w ZPORR w podziale na województwa.....	48
Ryc. 12. Procedura oceny i wyboru projektów dla Priorytetu 1 i 3 ZPORR	53
Ryc. 13. Liczba i wartość projektów zrealizowanych w ramach ZPORR	56
Ryc. 14. Liczba projektów ZPORR w ujęciu przestrzennym	57
Ryc. 15. Liczba umów o dofinansowanie projektów zawartych w latach 2004-2010 (narastająco, podano liczbę dla roku 2010) w Priorytecie 1 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów.....	58
Ryc. 16. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 (narastająco w mln PLN, podano wartości dla roku 2010) w Priorytecie 1 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów	59
Ryc. 17. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 w poszczególnych działaniach w Priorytecie 1 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów.....	60
Ryc. 18. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 jako % alokacji (narastająco, podano wartości dla roku 2010) w Priorytecie 1 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów.....	61
Ryc. 19. Liczba umów o dofinansowanie projektów zawartych w latach 2004-2010 (narastająco, podano liczbę dla roku 2010) w Priorytecie 2 Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach.....	62

Ryc. 20. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 (narastająco w mln PLN, podano wartości dla roku 2010) w Priorytecie 2 Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach	62
Ryc. 21. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 (narastająco w mln PLN, podano wartości dla roku 2010) w poszczególnych działaniach w Priorytecie 2 Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach	63
Ryc. 22. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 jako % alokacji (narastająco, podano wartości dla roku 2010) w Priorytecie 2 Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach	64
Ryc. 23. Liczba umów o dofinansowanie projektów zawartych w latach 2004-2010 (narastająco, podano liczbę dla roku 2010) w Priorytecie 3 Rozwój lokalny	65
Ryc. 24. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 (narastająco w mln PLN, podano wartości dla roku 2010) w Priorytecie 3 Rozwój lokalny	65
Ryc. 25. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 w poszczególnych działaniach (dotyczących w Priorytecie 3 Rozwój lokalny	66
Ryc. 26. Wartość umów o dofinansowanie projektów oraz płatności z kont programowych w latach 2004-2010 jako % alokacji (narastająco, podano wartości dla roku 2010) w Priorytecie 3 Rozwój lokalny	66
Ryc. 27. Długość wybudowanych lub zmodernizowanych dróg w km; długość wybudowanych lub zmodernizowanych dróg na 100 km ² , długość dróg na 1000 mieszkańców	68
Ryc. 28. Długość wybudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągów w km, długość wybudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągów na 100 km ² , długość wybudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągów na 1000 mieszkańców	69
Ryc. 29. Powierzchnia wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów dydaktycznych i sportowych	70
Ryc. 30. Liczba przeszkolonych osób, liczba przeszkolonych osób na 1000 mieszkańców	70
Ryc. 31. Liczba stypendiów, liczba stypendiów na 1000 mieszkańców	71
Ryc. 32. Liczba mikroprzedsiębiorstw, liczba mikroprzedsiębiorstw na 1000 mieszkańców ...	71
Ryc. 33. Lokalizacje najaktywniejszych gmin w ZPORR	73
Ryc. 34. Dane punktowe (linie proste) oraz ciągłe (funkcjonalne - linie krzywe)	74
Ryc. 35. Dychotomiczny podział obszaru ze względu na występującą autokorelację dodatnią	75

Ryc. 36. Mozaikowe zróżnicowanie obrazu jako wynik występującej ujemnej autokorelacji przestrzennej.....	75
Ryc. 37. Macierz odległości radialnych - autokorelacja dodatnia	79
Ryc. 38. Rzut 16 regionów w przestrzeni pierwszej i drugiej składowej głównej.....	79
Ryc. 39. Dendrogram - grupowanie metodą Warda regionów korzystających z funduszy ZPORR	80
Ryc. 40. Macierz odległości potęgowych - autokorelacja dodatnia	82
Ryc. 41. Rzut 16 regionów w przestrzeni pierwszej i drugiej składowej głównej.....	82
Ryc. 42. Dendrogram - grupowanie metodą Warda regionów korzystających z funduszy ZPORR	83
Ryc. 43. Macierz odległości wykładniczych – autokorelacja ujemna	85
Ryc. 44. Rzut 16 regionów w przestrzeni pierwszej i drugiej składowej głównej.....	85
Ryc. 45. Dendrogram - grupowanie metodą Warda regionów korzystających z funduszy ZPORR	86
Ryc. 46. Macierz odległości według długości granic – autokorelacja ujemna.....	87
Ryc. 47. Rzut 16 regionów w przestrzeni pierwszej i drugiej składowej głównej.....	87
Ryc. 48. Dendrogram - grupowanie metodą Warda regionów korzystających z funduszy ZPORR	88
Ryc. 49. Macierz odległości podwójnie potęgowych. Dodatnie czaso-przestrzenne składowe główne	91
Ryc. 50. Rzut 16 regionów w przestrzeni pierwszej i drugiej składowej głównej.....	91
Ryc. 51. Dendrogram - grupowanie metodą Warda regionów korzystających z funduszy ZPORR	92
Ryc. 52. Macierz odległości podwójnie potęgowych. Dodatnie czaso-przestrzenne składowe główne	93
Ryc. 53. Rzut 16 regionów w przestrzeni pierwszej i drugiej składowej głównej.....	93
Ryc. 54. Dendrogram - grupowanie metodą Warda regionów korzystających z funduszy ZPORR	94
Ryc. 55. Odpowiedzi na wszystkie pytania ankiety Kadry Zarządzającej i Pracowników Merytorycznych.....	97
Ryc. 56. Odpowiedzi Kadry Zarządzającej	98
Ryc. 57. Odpowiedzi Pracowników Merytorycznych.....	98
Ryc. 58. Macierz wyznaczania współczynnika W – podział na instytucje	101
Ryc. 59. Macierz wyznaczania współczynnika W – Kadra Zarządzająca i Pracownicy Merytoryczni	102
Ryc. 60. Ekonomiczne teorie wzrostu regionalnego.....	120

Ryc. 61. Dane punktowe (linie proste) oraz ciągłe (funkcjonalne – linie krzywe) - liczba stacji uzdatniania wody	154
Ryc. 62. Dane punktowe (linie proste) oraz ciągłe (funkcjonalne – linie krzywe) - długość dróg powiatowych i gminnych.....	154
Ryc. 63. Liczba osób, które odpowiedziały na ankietę – w podziale na typ urzędu i rodzaj pracowników	164
Ryc. 64. Liczba odpowiedzi w podziale na typ pracowników	165
Ryc. 65. Odpowiedzi ogółem - Kadra Zarządzająca	165
Ryc. 66. Odpowiedzi ogółem – Pracownicy Merytoryczni	166
Ryc. 67. Odpowiedzi na pytanie 1 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach	190
Ryc. 68. Odpowiedzi na pytanie 2 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach	194
Ryc. 69. Odpowiedzi na pytanie 3 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach	198
Ryc. 70. Odpowiedzi na pytanie 4 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach	202
Ryc. 71. Odpowiedzi na pytanie 5 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach	206
Ryc. 72. Odpowiedzi na pytanie 6 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach	210
Ryc. 73. Odpowiedzi na pytanie 7 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach	214
Ryc. 74. Odpowiedzi na pytanie 8 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach	218
Ryc. 75. Odpowiedzi na pytanie 9 ankiety – odpowiedzi ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach	222
Ryc. 76. Odpowiedzi na wszystkie pytania ankiety - ogółem oraz w podziale na: typ pracowników, typ urzędów, typ pracowników w poszczególnych urzędach	226
Ryc. 77. Macierze uporządkowań - Kadra Zarządzająca i Pracownicy Merytoryczni	231
Ryc. 78. Macierze uporządkowań - Kadra Zarządzająca i Pracownicy Merytoryczni w podziale na typ urzędów.....	236
Ryc. 79. Macierze uporządkowań - Pracownicy Merytoryczni w podziale na typ urzędów... ..	241
Ryc. 80. Macierze uporządkowań - Kadra Zarządzająca w podziale na typ urzędów.....	246

Spis tabel

Tabela A. Średnioroczny przyrost umów oraz płatności w ZPORR.....	67
Tabela B. Procentowa wielkość wariancji wyjaśniona łącznie przez pierwszą i drugą przestrzenno-czasową składową główną, skonstruowana z wykorzystaniem 9 różnych macierzy wag.....	77
Tabela C. Macierz W3. Właściwości liczbowe zmiennych bazowych (oryginalnych), które mają >5% udział w konstrukcji pierwszej (U1) STPCA.....	81
Tabela D. Macierz W4. Właściwości liczbowe zmiennych bazowych (oryginalnych), które mają >5% udział w konstrukcji pierwszej (U1) STPCA.....	83
Tabela E. Macierz W5. Właściwości liczbowe zmiennych bazowych (oryginalnych), które mają >5% udział w konstrukcji pierwszej (U1) STPCA.....	86
Tabela F. Macierz W9. Właściwości liczbowe zmiennych bazowych (oryginalnych), które mają >5% udział w konstrukcji pierwszej (U1) STPCA.....	88
Tabela G. Procentowa wielkość wariancji wyjaśniona przez dodatnie wartości własne (M+) oraz ujemne wartości własne (M-) w zależności od charakterze macierzy wag (W).	89
Tabela H. Macierz W6. Właściwości liczbowe zmiennych bazowych (oryginalnych), które mają >5% udział w konstrukcji pierwszej (U1) STPCA.....	92
Tabela I. Właściwości liczbowe zmiennych bazowych (oryginalnych), które mają >5% udział w konstrukcji pierwszej (U1) STPCA.....	94
Tabela J. Priorytety i działania ZPORR.....	132
Tabela K. Wykaz instytucji zaangażowanych w realizację ZPORR.....	142
Tabela L. Wykaz najaktywniejszych gmin ZPORR.....	146
Tabela M. Wpływ ZPORR na zmiany w działalności administracji publicznej – Kadra Zarządzająca.....	168
Tabela N. Wpływ ZPORR na zmiany w działalności administracji publicznej – Pracownicy Merytoryczni.....	168
Tabela O. Wpływ ZPORR na zmiany w działalności administracji publicznej - odpowiedzi na poszczególne pytania.....	186